Les Belgolâtres

Bulletin philatélique trimestriel
diffusé GRATUITEMENT par email sous PDF
Janvier – Avril – Juillet - Octobre
NUMERO 9 – Janvier 2022

CONTACTS : *Thomas & Philippe* ***LINDEKENS*** – *lindekens.bogaerts@skynet.be*

Studie van de Elstrøm-uitgifte

Variëteit:
Horizontale lijn in het witte gedeelte tussen zegels 26 en 31.
Deze lijn komt nog voor op de eerste cilinder, plaat 5, gedrukt op de Goebel1 drukpers op 15 en 18 juni 1973.
Nadat de eerste cilinder buiten dienst was gesteld, werd de 4.50 Fr bruin op 20.06.73, 25.06.73, 26.06.73, 27.06.73 en 28.06.73 met een nieuwe cilinder bedrukt.

Comité restreint

Philippe LINDEKENS

Thomas LINDEKENS

Daniel GOFFIN

Rédacteurs permanents

Jean-Claude
GUYAUX

Francis
KINARD

Mark
BOTTU

Mireille
LUTZ

Alain
PIPART

Lucien
JANSSENS

Roger
BAURAIN

Charly
BRUART

Luc
SELIS

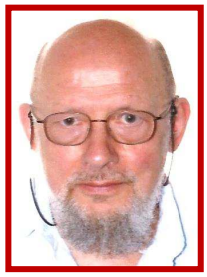

Jean-Louis
DECHESNE

Yves
VERTOMMEN

Hubert
CAPRASSE

Jacques
PIROTTE

Gerard
LUDWIG

……

Il reste encore des places, lancez-vous. Rejoignez-nous.

EDITORIAL

Tous les bulletins sont disponibles sur: all bulletins are available on: alle tijdschriften zijn beschikbaar op: www.philafrica.be/BELGOLATRES

Remerciements

La présente étude a été entièrement réalisée par Mr. Willy Delzongle à qui nous adressons toutes nos félicitations.

Nous vous souhaitons à tous une agréable lecture de cette fantastique étude.

Studie van de

Elstrøm-uitgifte

Willy DELZONGLE

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf 5
Inleiding 7
1. De verschillende zegels van het Elstrøm-type 13
2. De officiële uitgiftegegevens van de Elstrøm-zegels 14
3. Het ontwerp 17
   3.1. Het motief 17
   3.2. De ontwerper H. Elstrøm 18
   3.3. Het maken van de matrijs 21
4. De algemene kenmerken van de gewone postzegels, militaire zegels en dienstzegels 28
   4.1. Het zegelformaat 28
   4.2. De gravure 28
   4.3. Het drukprocédé 28
   4.4. De velindeling 29
   4.5. De kenmerken van een vel 29
   4.6. De tanding 30
5. De algemene kenmerken van de rolzegels 31
   5.1. Het zegelformaat 31
   5.2. De gravure 31
   5.3. Het drukprocédé 31
   5.4. De velindeling 31
   5.5. De kenmerken van een vel 33
   5.6. De tanding 33
6. De algemene kenmerken van de postzegelboekjes 34
   6.1. De kaft van de postzegelboekjes 34
   6.2. Het zegelformaat 35
   6.3. De gravure 36
   6.4. Het drukprocédé 36
   6.5. De tanding 36
7. Het staaldiepdrukprocédé 36
   7.1. Algemeen 36
   7.2. De gravure 36
   7.3. Het drukprocédé 40
8. De papiersoorten 40
   8.1. Algemeen 40
   8.2. Bevoorradingsmodaliteiten 41
   8.3. Technische specificaties 41
      8.3.1. Periode voor 1974 42
      8.3.2. Periode vanaf 1975 43
      8.3.3. Periode vanaf 1979 44
   8.4. Het fosforescerend product 45
   8.5. De papier-typen van de Elstrøm-uitgifte 45
9. De inkt 46
   9.1. De inktsoorten 46
   9.2. Verschillen in intensiteit 47
   9.3. Verschillende kleurnuances 47
10. De gomming 47
11. De kenmerken van de verschillende drukpersen 54
   11.1. Inleiding 54
   11.2. De Wifag rotatiedrukpersen 60
      11.2.1. Algemene kenmerken 60
      11.2.2. De drukpers Wifag 1 61
      11.2.3. De drukpers Wifag 2 84
      11.2.4. Het mechanisme van de dateurs en het velnummer 122
   11.3. De Goebel rotatiedrukpersen 123

11.3.1. Algemene kenmerken 123
11.3.2. De drukpers Goebel 1 133
11.3.3. De drukpers Goebel 2 151
11.4. Instelfouten van de dateurs 163
11.4.1. Algemeen 163
11.4.2. Instelfouten 167
11.4.3. Drukafwijkingen 173
11.4.4. Kalenderfouten 178
12. Het aanbrengen van de tanding 180
12.1. Inleiding 180
12.2. Tanding, type Wifag 180
12.3. Bijzonderheden betreffende de tanding voor drukken op Wifag 2 186
12.4. Tanding, type Goebel 199
12.5. Tandingscorrecties bij de rolzegels 202
13. Het snijden van de bladen 204
14. De drukproeven van de Elstrøm-zegels 207
15. De zegels met opdruk SPECIMEN 221
16. Individuele kenmerken per frankeerwaarde 225
16.1. Gegevens per frankeerwaarde 226
16.2. Drukcilinders 226
16.3. Nomenclatuur van de verschillende postzegel-typen 230
16.4. Gedetailleerde tabel van de zegels van de Elstrøm-uitgifte 232
16.5. Oplage en verkoopcijfers van de Elstrøm-uitgifte 234
16.6. Overzicht van het aantal drukdagen 236
16.7. Merkwaardige drukdata 243
16.8. De catalogusnummers van andere catalogi 247

Bibliografie 249

Lijst met de drukdata waarvan ik nog een scan zoek 251

Addendum 1 – De drukdata van de Elstrøm-zegels
Addendum 2 – Chronologische lijst van de drukdata
Addendum 3 – Individuele kenmerken per frankeerwaarde van de Elstrøm-uitgifte
Addendum 4 – Studie omtrent de overschakeling naar het uniform polyvalent papier – Mr De Moerloose – CCB

WOORD VOORAF

Velen onder ons zijn in hun jeugdjaren begonnen met het verzamelen van postzegels, afgestempeld en een beetje van overal ter wereld. Dit evolueert dan meestal verder tot het verzamelen van de zegels van een specifiek land, of een verzameling volgens een bepaald thema. Meestal komt dit erop neer om de nieuwigheden aan te kopen en in een album te stoppen, aangevuld met de aankoop van eerder uitgegeven reeksen. En daar eindigt het dan veelal mee.

Enkelen zetten dan de stap tot het opzetten van een speciaalverzameling, veelal gaat het hier om langlopende uitgiften van een bepaald land of een specifiek thema. Dit is ook bij mij gebeurd, en de eerste aanzet was de overname van de Elstrøm-verzameling van Louis Roose. Deze verzameling was een solide basis om verder op te bouwen, en op zoek te gaan naar aanvullingen door her en der verzamelingen en stock aan te kopen. Op deze manier kon ik mijn verzameling verder vervolledigen, zij het dat het onderwerp dermate uitgebreid is dat het onmogelijk is om alles te hebben. Dan komt men aan meer kennis over het onderwerp door het uitwisselen van gegevens met andere Elstrøm-verzamelaars.

Een ideale plaats was hiervoor onder andere de vergaderingen van de Studiekring Koninklijke Beeltenis die georganiseerd werden in het Postmuseum door Roger Verpoort. Dit was ook een goede plaats om in contact te komen met andere Elstrøm-verzamelaars. Zo kon men ook alles en nog wat over het onderwerp ruilen, kopen en verkopen. Helaas, zoals reeds eerder gezegd, is het onmogelijk alles te bezitten. Vandaar het idee om zoveel mogelijk gegevens over het onderwerp samen te brengen en op digitale manier beschikbaar te stellen. Ik hoop met deze studie mijn bijdrage te leveren tot het verder uitdiepen van dit onderwerp, en het samenbrengen van zoveel mogelijk gegevens.

Een van de zaken die ik mij tot doel stel is het opmaken van een inventaris van alle drukdata gestaafd met een digitale scan van de drukdatum, en dit gebaseerd op de inventaris van gekende drukdata van de Studiekring Koninklijke Beeltenis. Deze inventaris is beschikbaar via het internet dank zij de niet aflatende inzet van Eric Mesdagh. De eerste aanzet tot het opzetten van een digitale inventaris werd echter opgezet door toedoen van wijlen Roger De Paepe. Toen ik nog in de VSA woonde hebben we onze beide verzamelingen samengebracht wat de aanzet is geweest tot het uitbouwen van deze studie en het opmaken van de digitale inventaris. Ik moet ook mijn dank betuigen aan Alphonse Meurisse, Eric Mesdagh en Roger Verpoort voor hun medewerking in het verder uitbouwen van deze inventaris. Deze is nu reeds ver gevorderd en een lijst van ontbrekende scans is bij deze studie gevoegd.

Verder ben ik nog op zoek naar zoveel mogelijk gegevens over het gebruik van de drukcilinders op een bepaalde drukdag voor een bepaalde frankeerwaarde. Hier ontbreekt nog veel informatie!

Veel genot met het doornemen van deze studie, en iedere bijkomende informatie wordt ten zeerste gewaardeerd.

Bij de tweede uitgave van deze studie zijn een aantal verbeteringen gedaan. Er werden eveneens een aantal vervolledigingen gedaan met betrekking tot de pastekens, het dispositief voor het drukken van de drukdatum en velnummers, het bijwerken van de gekende drukdata, bijkomende bevindingen betreffende de cilinders gebruikt op de Goebel drukpersen en tenslotte de variëteiten en druktoevalligheden.

Er werd eveneens een franstalige versie van deze studie gemaakt. De vertaling zou niet mogelijk zijn geweest zonder de medewerking van de heer Michel Bielen, lid van de Cercle Philatélique Liégeois en Mevr Yvette Pirard. Mijn opechte dank voor hun medewerking.
Mijn dank gaat eveneens uit naar de heer Daniël Goffin, titulair lid van de Koninklijke Academie voor Filatelie en lid van het redactiecomité van het tijdschrift Les Belgolâtres voor zijn medewerking en advies.

2de uitgave, december 2021

© Willy Delzongle

Willy DELZONGLE
Rijselstraat 1A
8820 Torhout
Email: delzongle@hotmail.com

INLEIDING

Ter gelegenheid van de veertigste verjaardag van ZM Koning Boudewijn wordt door de Posterijen op 7 september 1970 een postzegel van het type Koninklijke Beeltenis uitgegeven. Deze uitgifte zal beter bekend worden onder de naam van de ontwerper Elstrøm. Deze eerste uitgifte wordt opgevolgd door de uitgifte van een omvangrijke reeks frankeerwaarden van hetzelfde type die voor het courant frankeren van postzendingen gebruikt zullen worden.

Niemand zal wellicht vermoed hebben dat de reeks postzegels van deze uitgifte zou uitgroeien tot een geheel dat het onderwerp zal uitmaken van vele filatelistische studiemogelijkheden. Deze studie is dan ook een poging om de verschillende uitgiften die deel uitmaken van het 'type Koninklijke Beeltenis - Elstrøm' te inventariseren en de kenmerken te beschrijven met betrekking tot de zegels, hun plaatnummers en drukdata.

GEWONE POSTZEGELS

BELGIE BELGIQUE 12F
BELGIE BELGIQUE 12F
BELGIE BELGIQUE 13F
BELGIE BELGIQUE 13F
BELGIE BELGIQUE 14F
BELGIE BELGIQUE 15F
BELGIE BELGIQUE 15F
BELGIE BELGIQUE 16F
BELGIE BELGIQUE 17F
BELGIE BELGIQUE 17F
BELGIE BELGIQUE 18F
BELGIE BELGIQUE 18F
BELGIE BELGIQUE 20F
BELGIE BELGIQUE 20F
BELGIE BELGIQUE 20F
BELGIE BELGIQUE 22F
BELGIE BELGIQUE 22F
BELGIE BELGIQUE 25F
BELGIE BELGIQUE 25F
BELGIE BELGIQUE 30F
BELGIE BELGIQUE 30F
BELGIE BELGIQUE 35F
BELGIE BELGIQUE 40F
BELGIE BELGIQUE 45F

ROLZEGELS

MILITAIRE ZEGELS

DIENSTZEGELS

POSTZEGELBOEKJES

1. De verschillende zegels van het Elstrøm-type

De volledige reeks zegels van het Elstrøm-type is onder te verdelen in de volgende categorieën:

1. De zegels gebruikt door de Regie der Posterijen (1) voor de frankering van briefwisseling voor binnen- en buitenland en voor het innen van de kosten verbonden aan diensten verleend door de Regie:
   1.1. De zegels komende uit vellen van 50 zegels (postzegels)
   1.2. De zegels voor de verdeling in automaten (rolzegels)
   1.3. De zegels uit boekjes voor de verdeling in automaten (postzegelboekjes)

2. De zegels gebruikt voor de frankering van briefwisseling van bezoldigde militairen gestationeerd buiten het grondgebied van België (in vredestijd), of de briefwisseling bestemd voor hen (militaire zegels)

3. De zegels gebruikt door de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen voor de frankering van haar briefwisseling per gewone post bestemd voor het binnenland (dienstzegels). Ze worden besteld en aangekocht door de NMBS bij de Post. De NMBS geniet een korting van 35% op de aankoopsom.

Voor de volledigheid vermelden we eveneens dat voor iedere uitgegeven waarde van de Elstrøm zegels er ook ongetande zegels werden gedrukt op ongegomd papier en voorzien van een volgnummer op de rugzijde gedrukt in het zwart of donkergrijs. De oplage was 480 exemplaren voor de zegel 3,50fr met jaartallen en 1000 exemplaren voor de overige waarden. Er werden eveneeens ministervelletjes uitgegeven. Dit is een druk van de zegel op een velletje ongegomd papier en heeft een droogstempel van de Regie der Posterijen. Een voorbeeld van de militaire zegel 2,25 fr is hierna getoond. Gezien de ongetande zegels en de ministervelletjes niet courant te koop waren en geen enkele waarde hadden voor het doel van een postzegel, nl het betalen van de diensten geleverd door de Posterijen, zullen we hier niet verder aandacht aan besteden.

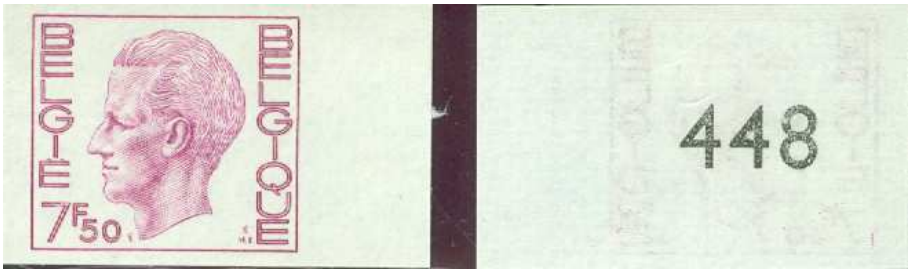

voorbeeld van een ongetand zegel met volgnummer op de rugzijde

(1) We zullen algemeen de term "Regie der Posterijen" of kortweg "Posterijen" gebruiken, alhoewel deze benaming slechts in voege is gekomen sedert de wet van 6 juli 1971 betreffende de oprichting van de Regie der Posterijen. Voor deze datum waren de Posterijen een afdeling van het Ministerie van Verkeer, Posterijen, Telegrafie en Telefonie, en dus geen afzonderlijke 'Regie'.

Voorbeeld van een ministervelletje

2. De officiële uitgiftegegevens van de Elstrøm-zegels

De uitgifte van postzegels gebeurt op voorstel van de postadministratie aan de bevoegde Minister. Op voorstel van deze Minister vaardigt de Koning een besluit uit (Koninklijk Besluit) dat de frankeerwaarde en het motief van de zegel bepaalt. De Minister die de bevoegdheid heeft over de Posterijen bekrachtigt dit Koninklijk Besluit (K.B.) met een uitvoeringsbesluit, nl. een Ministerieel Besluit. Het Ministerieel Besluit (M.B.) omschrijft de kleur, het drukprocédé en de uitgiftedatum van de zegels. De publicatie van het Koninklijk Besluit en het Ministerieel Besluit in het Staatsblad (S.B.) voltrekt de officiële bevestiging van de uitgifte van een postzegel. De gegevens die dus vermeld staan in het Staatsblad zijn de enige beschikbare officiële gegevens. Deze worden echter wel aangevuld door dienstorders van de Administratie der Posterijen. De teksten van de verschillende Koninklijke en Ministeriële Besluiten zijn opgenomen in addendum 3.

Het dient hier aangestipt dat de gegevens vermeld bij de publicatie in het Staatsblad niets vermelden over de te gebruiken papiersoort, met uitzondering van (1) het Ministeriëel Besluit betreffende de druk van de waarde 4,50 fr blauw op niet-fosforescerend papier en (2) de Ministeriële Besluiten betreffende de uitgifte van de waarden 22 fr groen, 9 fr bruinrood en 18 fr blauw gedrukt op polyvalent fosforescerend papier. De datum van uitgifte is niet voor alle zegels vermeld geworden in het Ministerieel Besluit. Voor de waarden waar het Ministerieel Besluit vermeld voor de datum van uitgifte «naar gelang fabricatie» kunnen we echter de eerste dag van uitgifte terugvinden in de vermeldingen van de Posterijen in de filatelistische informatieblaadjes.

Waarde	OCB	Uitgifte Datum	Kleur	K.B. van	Staats-blad van	M.B. van	Staats-blad van
GEWONE POSTZEGELS (1)							
1,75	1581	(2)	groen	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
2,25	1642	13.11.72	olijfgroen	15.09.72	06.10.72	23.10.72	28.10.72
2,50	1716	16.05.74	grijsgroen	11.01.74	01.02.74	05.04.74	06.04.74
3,00	1694	01.12.73	geelgroen	25.09.73	02.10.73	07.11.73	24.11.73
3,25	1753	16.05.74	bruinlila	28.11.74	24.12.74	27.02.75	13.03.75
3,50(3)	1543	07.09.70	bruinrood	02.06.70	25.06.70	20.07.70	04.08.70
3,50	1581A	(2)	bruinrood	02.06.70	25.06.70	(4)	
4,00	1643	16.05.74	blauw	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
4,50	1644	23.10.72	violetbruin	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
4,50	1743	16.12.74	turkoosblauw	03.08.71	09.09.71	09.12.74	17.12.74
5,00	1645	23.10.72	violet	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
6,00	1646	23.10.72	rood	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
6,50	1744	16.12.74	zwartviolet	28.11.74	24.12.74	27.12.74	15.01.75
7,00	1582	(2)	vermiljoen	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
7,50	1754	17.03.75	rozelila	28.11.74	24.12.74	27.02.75	13.03.75
8,00	1647	23.10.72	donkergrijs	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
9,00	1583	(2)	bister	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
9,00	1962P	28.01.80	bruinrood	22.02.71	18.03.71	15.01.80	23.01.80
10,00	1584	15.12.71	lilaroze	03.08.71	09.09.71	10.11.71	01.12.71
11,00	1822	06.09.76	grijsbruin	18.03.76	31.03.76	01.06.76	15.06.76
12,00	1648	23.10.72	groenblauw	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
13,00	1747	17.02.75	blauw	28.11.74	24.12.74	27.12.74	12.02.75
14,00	1823	06.09.76	olijfgroen	18.03.76	31.03.76	01.06.76	15.06.76
15,00	1585	(2)	violet	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
16,00	1875	28.11.77	groen	04.10.77	12.10.77	03.11.77	19.11.77
17,00	1755	17.03.75	lila	28.11.74	24.12.74	27.02.75	13.03.75
18,00	1586	(2)	grijsblauw	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
18,00	1963	28.01.80	blauw	22.02.71	18.03.71	15.01.80	23.01.80
20,00	1587	15.12.71	violetblauw	03.08.71	09.09.71	10.11.71	01.12.71
22,00	1727	30.09.74	grijszwart	28.06.74	06.08.74	21.08.74	27.08.74
22,00	1945	15.10.79	groen	28.06.74	06.08.74	27.09.79	16.10.79
25,00	1748	17.02.75	roodlila	28.11.74	24.12.74	27.12.74	12.02.75
30,00	1649	23.10.72	oranje	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
35,00	1984	23.06.80	groen	31.01.80	14.02.80	14.05.80	03.06.80
40,00	1876	28.11.77	grijsblauw	04.10.77	12.10.77	03.11.77	19.11.77
45,00	1985	23.06.80	bruin	31.01.80	14.02.80	14.05.80	03.06.80
ROLZEGELS (5)							
4,00	1643R	dec 1973	blauw	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
5,00	1645R	dec 1973	violet	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
6,00	1646R	jan 1978	rood	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
6,50	1744R	1975	zwartviolet	28.11.74	24.12.74	27.12.74	15.01.75
7,50	1754R	17.08.82	rozelila	28.11.74	24.12.74	27.02.75	13.03.75
8,00	1647R	jan 1978	donkergrijs	03.08.71	09.09.71	20.09.72	06.10.72
9,00	1962R	14.04.80	bruinrood	22.02.71	18.03.71	15.01.80	23.01.80
10,00	1584R	17.08.82	lilaroze	03.08.71	09.09.71	10.11.71	01.12.71
MILITAIRE ZEGELS							
1,75	M2	(2)	groen	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
2,25	M3	23.11.72	olijfgroen	07.06.72	07.07.72	23.10.72	28.10.72
2,50	M4	16.05.74	grijsgroen	11.01.74	01.02.74	05.40.72	06.04.72
3,25	M5	17.03.75	bruinlila	28.11.74	24.12.74	27.02.75	13.03.75

DIENSTZEGELS

3,00	D68	16.05.74	groen	25.09.73	02.10.73	14.02.74	22.02.74
3,50	D64	13.11.72	lichtbruin	02.06.70	04.08.70	25.10.72	18.11.72
4,00	D69	11.03.74	blauw	03.08.71	09.09.71	14.02.74	22.02.74
4,50	D65	13.11.72	violetbruin	03.08.71	09.09.71	25.10.72	18.11.72
4,50	D73	03.03.75	turkoosblauw	03.08.71	09.09.71	27.02.75	13.03.75
5,00	D70	11.03.74	violet	03.08.71	09.09.71	14.02.74	22.02.74
6,00	D77	06.02.78	rood	03.08.71	09.09.71	24.01.78	01.02.78
6,50	D74	05.07.76	zwartviolet	28.11.74	24.12.74	21.06.76	02.07.76
7,00	D66	(2)	vermiljoen	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
8,00	D78	06.02.78	donkergrijs	03.08.71	09.09.71	01.02.78	08.02.78
9,00	D81	14.04.80	bruinrood	22.02.71	18.03.71	14.03.80	27.03.80
10,00	D71	11.03.74	rozelila	03.08.71	09.09.71	14.02.74	22.02.74
15,00	D67	(2)	violet	22.02.71	18.03.71	08.04.71	04.05.71
25,00	D75	05.07.76	roodlila	28.11.74	24.12.74	21.06.76	02.07.76
30,00	D79	27.02.78	oranje	03.08.71	09.09.71	01.02.78	08.02.78

POSTZEGELBOEKJES

15 fr	B10	2de helft december 1973	21.11.73	28.11.73	12.12.73	20.12.73
20 fr	B11	2de helft december 1973	21.11.73	28.11.73	12.12.73	20.12.73
15 fr	B12	2de helft april 1975	30.12.74	25.01.75	27.02.75	13.03.75 (6)
20 fr	B13	2de helft april 1975	30.12.74	25.01.75	27.02.75	13.03.75 (6)
15 fr	B14	2de helft augustus 1978	29.03.78	28.04.78	18.07.78	02.08.78 (7)
20 fr	B15	2de helft augustus 1978	29.03.78	28.04.78	18.07.78	02.08.78 (7)

(1) Er werd een reeks bijzondere postzegels met toeslag uitgegeven ter gelegenheid van de Internationale Filatelistische Tentoonstelling « Belgica 1972 », waarbij op de postzegel met frankeerwaarde 20 fr (O.C.B. nr 1635) de postzegel van 3,50 fr van het type Elstrøm afgebeeld staat. De reeks zegels werd uitgegeven volgens het K.B. van 4 januari 1972 (Art. 11) verschenen in het Staatsblad van 25 januari 1972, en het M.B. van 8 juni 1972 verschenen in het Staatsblad van 22 juni 1972. Dit wordt hier enkel vermeld voor de volledigheid, maar gezien het hier gaat om een gelegenheidszegel, wordt er verder in deze studie niets meer over vermeld.
(2) Deze waarden zijn in gebruik gesteld naar gelang hun fabricatie. De filatelistische informatieblaadjes uitgegeven door de Posterijen vermelden echter de eerste dag dat de zegels te koop werden aangeboden, nl.

1,75 fr	24.05.71	nr 12 - 1971	18,00 fr	24.05.71	nr 12 - 1971
3,50 fr	13.09.71	nr 18 - 1971	M1,75 fr	24.05.71	nr 12 - 1971
7,00 fr	24.05.71	nr 12 - 1971	B7,00 fr	24.05.71	nr 16 - 1971
9,00 fr	24.05.71	nr 12 - 1971	B15,00 fr	24.05.71	nr 16 - 1971
15,00 fr	24.05.71	nr 12 – 1971			

(3) Volgens de terminologie van het K.B. en het M.B. is deze zegel niet te beschouwen als een gelegenheidszegel, aangezien beide besluiten spreken over de 'uitgifte van een postzegel, nieuw type, met de Koninklijke Beeltenis' en niet over de uitgifte van een 'speciale postzegel' zoals gebruikelijk is voor de uitgifte van gelegenheidszegels (met of zonder toeslag). Daarom wordt deze postzegel beschouwd als een gewone postzegel behorende tot de reeks Elstrøm-zegels.
(4) De postzegel van 3,50 fr zonder de jaartallen 1930-1970 is nergens vermeld in een M.B. Het K.B. van 02.06.70 vermeldt niets over de jaartallen in het zegelbeeld.
(5) De rolzegels worden niet vermeld in de besluiten die de uitgifte van een postzegel mogelijk maken, aangezien de manier van verdelen van postwaarden niet vermeld wordt in deze besluiten. Het K.B. en het M.B. die de uitgifte van de gewone zegels toelaat, zijn dus eveneens van toepassing op de uitgiften van de rolzegels.
De officiële uitgiftedatum bestaat in feite niet, en de data die hier vermeld zijn komen uit de filatelistische informatieblaadjes die ter beschikking worden gesteld door de Posterijen.
(6) Het M.B. van 27.02.75 werd verbeterd door het M.B. van 18.02.76, verschenen in het Staatsblad van 1.03.76.
(7) Het M.B. van 18.07.78 werd verbeterd door het M.B. van 1.08.78, verschenen in het Staatsblad van 11.08.78.

3. Het ontwerp

3.1. Het motief

De tekening op de postzegels toont de beeltenis van Z.M. Koning Boudewijn in profiel. De Postadministratie refereerde naar dit zegel als 'Koninklijke Beeltenis - nieuw type', om onderscheid te maken met de tot dan in omloop zijnde zegels van het type 'Koninklijke Beeltenis' (ook genoemd type Marchand naar de naam van de ontwerper of het type Boudewijn met bril). De eerste zegel van dit type Marchand werd uitgegeven op 10 september 1953 en pas in maart 1966 werd de laatste waarde (12 fr) uitgegeven.

De eerste officiële vermelding van het zegel type 'Elstrøm' gebeurt in het K.B. van 18 maart 1976 betreffende de uitgifte van de zegels van 11 en 14 fr.

Dat de Administratie van de Posterijen ook aan een opvolger voor de langlopende uitgifte van het type 'Elstrøm' aan het werken was, blijkt uit de uitgifte van de velletjes uitgegeven ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de eedaflegging van Koning Boudewijn volgens het KB van 11.11.75 met vermelding van ‘een nieuw type van onze Beeltenis’. Uiteindelijk zal de ‘'Elstrøm-uitgifte' opgevolgd worden door een nieuwe reeks Koninklijke Beeltenis – type Velghe met de uitgifte op 15 november 1982 van een zegel met postwaarde 10 fr.

3.2. De ontwerper H. Elstrøm

De tekening is een ontwerp van de Heer Harry Elstrøm, Professor Emeritus aan de Katholieke Universiteit van Leuven.

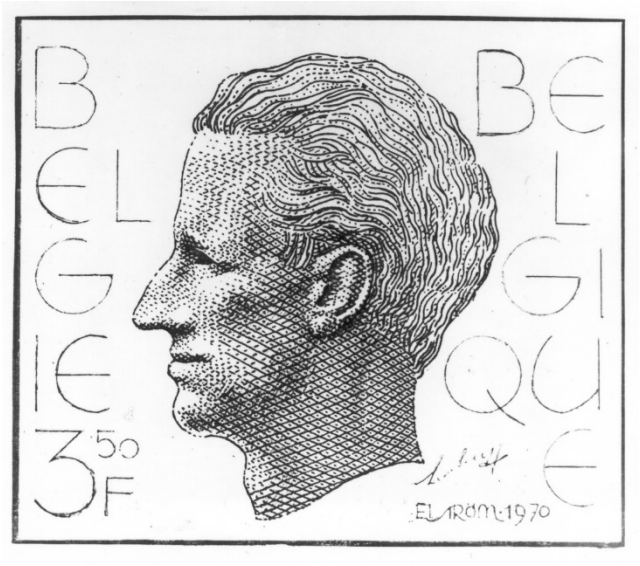

Ontwerp van de postzegel

Harry Elstrøm is geboren in Berlijn op 11 augustus 1906 uit Deense ouders. Hij is overleden in Linkebeek op 17 mei 1993. Zijn vader was een Deens industrieel en zijn moeder was een Engelse die novelles in het Italiaans en filmscenario's schreef. Hij volgt secundair onderwijs aan de Oberrealschule van Dresden. Hij studeert daarna grafische kunsten aan de Staatsacademie en later aan de Polytechnische Hogeschool van dezelfde stad. Later volgt hij lessen aan de Britse Academie te Rome, en ter vervolmaking van zijn studies verblijft hij o.a. te Parijs, Napels en Florence om uiteindelijk te Brussel aan te komen. Naast zijn studies in de grafische kunsten wijdt H. Elstrøm zich ook aan de archeologie, en nam o.a. deel aan de opgravingen in 1926 te Pompei en te Aosta.

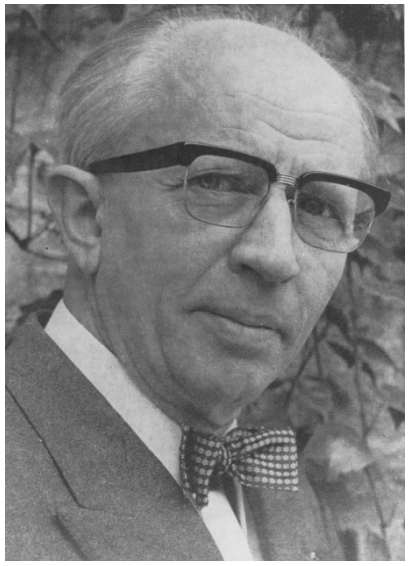

Uiteindelijk belandt H. Elstrøm te Brussel om zich nog verder te vervolmaken aan de Academie voor Schone Kunsten. Op zijn 25ste beëindigt hij zijn studies en beslist om zich definitief te Brussel te vestigen. In het begin spitsen zijn activiteiten zich toe tot het sculpteren van beeldhouwwerken, en later begint H. Elstrøm ook aan het graveren van medailles. Harry Elstrøm wordt gevraagd door de Nationale Bank om een ontwerp te maken voor een nieuwe munt van 10 frank. Hij gaat hiervoor naar het Koninklijk Paleis om naar het levend model van Koning Boudewijn te werken. Hij realiseert een gipsen maquette op basis waarvan de Nationale Bank een penning sloeg. Zo danken wij aan hem de gravure van de

Koninklijke Beeltenis die gediend heeft voor het maken van de muntstukken van 10 en 20 frank.

Persoonlijke medaille van Koning Boudewijn naar een tekening van H. Elstrøm

Gravure van het muntstuk van 1 fr

Gravure van het muntstuk van 10 fr

Gravure van het muntstuk van 20 fr

Naast zijn werk als kunstenaar is H. Elstrøm ook lid van verscheidene jury's en verenigingen. In 1940 wordt Elstrøm professor aan het Hoger Kunstinstituut Sint-Lucas. In 1952 wordt hij tenslotte professor aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Na enkele jaren onderwijs wordt hij benoemd tot professor aan de faculteit van toegepaste wetenschappen waar hij in de afdeling architectuur de beeldhouwkunst, het tekenen en maquettes doceert. H. Elstrøm is sedert het academiejaar 1976-1977 professor emeritus, maar blijft verder doceren aan de Universiteit van Bonn.

HARRY ELSTRØM
Professeur émérite
Université de Louvain
Rue de la Tourelle, 29
B-1040 Bruxelles

Een opsomming van het werk van de kunstenaar H. Elstrøm zou ons te ver leiden. Zijn werken zijn te bezichtigen in verscheidene musea. Tevens heeft H. Elstrøm internationaal een grote erkenning verworven, bewijs waarvan zijn de vele onderscheidingen die hem te beurt zijn gevallen. Uiteindelijk zal H. Elstrøm ook gekend blijven als de ontwerper van de tekening die model stond voor de nieuwe reeks postzegels met Koninklijke Beeltenis.

Strook van de nieuwe uitgifte met de handtekening van H. Elstrøm

3.3. Het maken van de matrijs

Nu er een ontwerp is van de beeltenis van Koning Boudewijn op basis van de tekening van H. Elstrøm moet er nog een gravure gemaakt worden die het mogelijk zal maken de cilinders te vervaardigen nodig voor drukken van de postzegels.

De Posterijen doen een bestelling aan de firma Jean Malvaux op 12.05.1970 (ref 81/VV) voor de aanpassing van de maquette. Deze maquette is een fotografische compositie die men ontwerpt vooraleer de zegel in productie gaat. De firma J. Malvaux factureert op 29.05.1970 aan de Posterijen voor het vervaardigen van deze compositie.

Aan de hand van deze compositie kan men nu overgaan tot de bestelling tot het graveren van de originele matrijs (coin) die zal dienen voor het aanmaken van de verschillende drukcilinders die de zegels van de Elstrøm–uitgifte zullen drukken. De heer Charles Leclercqz onderschrijft op 11.06.1970 een overeenkomst met de Posterijen voor het graveren van de originele matrijs. De heer Leclercqz factureert op 20.06.1970 aan de Posterijen voor het vervaardigen van de originele matrijs.

We merken hierbij op dat de moederplaat geen enkele waardeaanduiding mag hebben. Tevens verwerft (zoals vermeld in art 1, paragraaf d van de overeenkomst) de Belgische Staat de eigendomstitel van de gravure, alsook het recht op de reproductie in het kader van postzegeluitgiften. Verder dienen we te noteren dat de waardeaanduiding (zie art 1, paragraaf i) gegraveerd zal worden bij de Algemene Directie der Posterijen, Dienst van de Postzegels en van de Filatelie, in aanwezigheid van de directeur van deze dienst of zijn afgevaardigde.

Uit wat voorafgaat kunnen we besluiten dat de verschillende waarden van de Elstrøm-uitgifte vervaardigd zijn aan de hand van de originele matrijs vervaardigd door C. Leclercqz. Het tijdstip van het vervaardigen van de gravures voor iedere waarde (en zegel-type) van de Elstrøm-uitgifte is echter ongekend, zoals blijkt uit een schrijven dd. 4 december 2000 van de Directie Postzegels en Filatelie.

De hiervoor vermelde documenten zijn hierna afgedrukt.

Administration des postes.

ADMINISTRATION DES POSTES

Direction Générale

N° Gtp F

81/VV

W 451 bis

MINUTE

M Ets J. MALVAUX rue Delaunoy 69 - 1080 BRUXELLES

est invité à { ~~fournir ce qui est~~ exécuter les travaux

mentionnés ci-dessous, franco de tous frais, à la Direction du Timbre et de la Philatélie, rue des Halles, 1000 Bruxelle

dans le délai ~~xxx~~ le plus bref. n° 4687 du 16-6-1970

ADMIS
COMMUNIQUE AU Le BUR. C
POUR LIQUIDATION
GTP F
Pr le Directeur,
R. BRANCART

POSTES-POSTERIJEN DIRECTION GENERALE DIR 15-5-1970 N°

POSTES-POSTERIJEN 21-5-70 GTP

POSTES-POSTERIJEN 10-6-70 GTP

Désignation des fournitures ou des travaux	Unité	Quantité	Prix Partiel	Prix total
Adaptation de la maquette représentant l'effigie de S.M. le Roi Baudouin (dessin réalisé par H. Elstrøm). format: 21 x 24,5mm; valeur: 3,50F textes : Belgique - België; millésimes: 1930 - 1970. Suivant votre offre de prix du 12 mai 1970, au montant de ...	P			1 500
		T.T.	7 %	105
			Total	1 605,-

Bruxelles, le 17-6-1970
Autorisé à porter à l'état 413
Pr LE DIRECTEUR D'ADMINISTRATION

Je dis [redacted]

A Bruxelles, le 21.5.70 1970

Pr. le Directeur etc.,
R. BRANCART.

Budget de 1970 Art. 12.60/234
N° d'engagement 71335
VISA :

APPROUVE :
Bruxelles, le 15-5-1970
Le Directeur Général,

Justification de la commande ou de la proposition

Travail préparatoire à l'impression du timbre-poste représentant l'effi de S.M. le Roi Baudouin.

NB: Le marché de gré à gré peut être conclu par application des dispositions de l'art. 12, §2, 5° de la loi du 4 mars 1963, relative aux marché passés au nom de l'Etat.

Bon 5081 — 1966 — Clocke-Cuylits, Anvers

Etablissements

JEAN MALVAUX

SOCIETE ANONYME — FONDES EN 1884

PHOTOGRAVEURS-IMPRIMEURS

RUE DELAUNOY, 69
1080 BRUXELLES
ADRESSE TELEGRAPHIQUE :
ETAMALVAUX
1080 BRUXELLES
TELEPHONES : 21.44.24 - 25
R. C. BRUXELLES 9.419

ADMINI STRATION DES POSTES,
Service Timbre et Philatélie,
Rue des Halles, 1,

1000 BRUXELLES.

N° 522
Cde 629

BRUXELLES, 29/5/70

Doit pour vente et livraison de ce qui suit, payable au comptant à Bruxelles.

V/Commande n° 81/VV du 21/5/70

Adaptation de la maquette représentant l'effigie de S.M. le Roi Baudouin (dessin réalisé par H. Elstrøm)
Format : 21 x 24,5 mm
Valeur : 3,50 F
Textes : Belgique - België
Millésimes : 1930-1970

T.T. 7 %

	1.500.-
	105.-
	1.605.-

VU POUR RECEPTION
L'INSPECTEUR PRINCIP.
E. BRANCART

Certifié sincère et véritable à la somme de :
SEIZE CENT ET CINQ FRS.

ETABLISSEMENTS JEAN MALVAUX
L'Administrateur-Délégué,

COMPTE CHEQUES POSTAL N° 389.28

N° 397 V

CONVENTION

Entre les soussignés M.**C.Leclercqz, rue de la Rive 84, 1150 Bruxelles** d'une part et M. le Directeur Général des Postes, agissant au nom de l'Etat Belge, d'autre part, un contrat a été conclu en vue de la livraison d'un coin original destiné à la fabrication d'un timbre-poste avec motif **"effigie de S.M. le Roi Baudouin ".**

Les clauses administratives réglementaires pour l'exécution de ce travail faisant l'objet de l'Arrêté ministériel relatif aux clauses contractuelles, administratives et techniques, constituant le cahier général des charges des marchés de l'Etat sont applicables à la présente convention pour autant toutefois qu'il n'y soit pas dérogé par les conditions suivantes.

X

X X

Arrêté ministériel du 14 octobre 1964 (Clauses contractuelles, administratives et techniques).

Article 1. - Nature et projet de la convention.

a)M.**C.Leclercqz** s'engage à fournir à l'Administration des Postes un coin original " Gravure-mère sur acier trempé destiné à la création du cylindre nécessaire à l'impression en taille-douce du timbre-poste. La gravure entièrement gravée à la main sera traitée en tenant compte de ce que celle-ci devra servir à la confection du cylindre et que tous les détails de la gravure doivent se reproduire nettement à l'impression courante.

b) La gravure qui aura les dimensions de 21 mm x 24,5mm ne portera aucune indication de valeur et représentera le sujet figuré au projet admis par l'Administration des Postes.

c) La gravure-mère devra donner entière satisfaction à l'Administration des Postes.Il appartient à celle-ci de notifier à l'auteur le refus de l'oeuvre sans donner aucune justification ni motif de sa décision.

Dans ce cas, la gravure-mère est restituée à l'auteur.

La gravure sera considérée comme étant acceptée provisoirement lorsque l'Administration donnera l'ordre à l'Atelier du Timbre de tremper l'original.

L'agréation définitive aura lieu après le transfert de gravure sur le cylindre d'impression et obtention d'épreuves d'impression satisfaisantes sur machine.

L'acceptation provisoire et l'acceptation définitive seront portées à la connaissance du graveur.

d) La livraison agréée de la gravure-mère transfère à l'Etat Belge avec le droit de propriété de l'oeuvre, le droit de reproduction de celle ci en vue de la fabrication de timbre-poste.

e) M**C.Leclercqz** s'engage à remettre exclusivement à l'Administration des Postes toutes les épreuves indistinctement qu'il sera amené à tirer pour la mise au point du travail.

Il s'oblige à prendre toutes les précautions et dispositions voulues pour éviter que les empreintes, tirage d'essai, épreuves d'Etat, etc. de gravure-mère ne puissent se trouver dans le public.

f) La livraison du coin-mère sur acier s'effectuera contre paiement d'une somme de F 48.150 sur présentation d'une facture en double exemplaire certifiée sincère et véritable.

g) M. **C.Leclercqz** s'engage à fournir le coin original parfaitement achevé **dans le délai le plus bref.**

L'expiration de ce délai sans que la livraison ait été effectuée permet à l'Administration des Postes la résiliation de plein droit du contrat après mise en demeure par lettre recommandée, de plus les prescriptions de l'art.48, rubrique C de l'Arrêté ministériel du 14 octobre 1964 concernant les retenues en raison de fourniture tardive, seraient appliquées.

h) La livraison sera accompagnée d'une déclaration attestant que toutes les épreuves, etc. dont il est question à l'alinéa e) ont été remises à l'Administration des Postes, celle-ci donnera décharge de la totalité des épreuves reçues.
En cas de contestation ou de litige, il sera recherché une solution à l'amiable à l'intervention du Comité Supérieur de Contrôle.

i) (La valeur sera gravé (e) entièrement à la Direction Générale des Postes-Service du Timbre et de la Philatélie, en présence du directeur de ce service ou de son délégué.
(~~Un détail du sujet~~

Article 6.

La présente entreprise constitue un marché à forfait absolu.

x x

x

Arrêté ministériel du 14 octobre 1964 relatif aux clauses contractuelles, administratives et techniques, constituant le cahier général des charges des marchés de l'Etat.

Article 15 - Paiement des travaux.

Le prix des ouvrages est payé en une fois.
L'entrepreneur a pour obligation d'adresser à la Direction Générale, Service du Timbre et de la Philatélie, Centre Postal, 5e étage - Bruxelles 1 une demande de paiement.

Article 28. - Le coin original devra être fourni dans le délai indiqué dans la présente convention.

Fait en triple à Bruxelles, le 11 juin 1970.

Le Directeur Général,

Le Contractant,
lu et approuvé

à Leclercq. C.
84 Rue de la Paix.
1200. Bruxelles

FACTURE

à Bruxelles

LE 20 juin 1970

M L'Administration des Postes, Division Technique
rue des Halles Bruxelles 1000 A/83/242 DOIT

pour ce qui suit, payable à son compte à la Banque de Bruxelles n° ~~446037~~

Pour la gravure du cachet original
du timbre à l'effigie de S.M le Roi
Baudouin, pelure 3,50

VU POUR RECEPTION
L'INSPECTEUR PRINCIPAL
R. BRANCART

le 11/6/70

Suivant l'offre de prix du 11-6-1970
commandée au 297/V la somme de

	45,000
TT 7%	3,150
	48,150

Certifié sincère et véritable pour la somme
de quarante huit mille cent cinquante
francs.

Mechelen, 4 december 2000

D E P O S T

DIRECTIE POSTZEGELS
& FILATELIE
ZEGELDRUKKERIJ

Nr. JW686/DCH/NW

Aan de heer Mesdagh Eric
Hoogstraat 77
9620 Zottegem

Geachte heer,

Betreft : Uw brief van 3.11.2000. Gravures voor de zegels type "Elström".

De juiste volgorde volgens dewelke de gravures ontstaan zijn, zijn niet meer te achterhalen. Voor de zegel die eerst uitgegeven werd in 1970 werd uiteraard een originele gravure gemaakt.
Alle andere gravures zijn daaruit afgeleid.

Op een molet werd een afdruk genomen van de originele gravure. De waarde en de jaartallen werden weggeslepen en de molet werd gehard.
Met deze molet zonder waarde en jaartallen werden dan meerdere moederplaten voorzien van de beeltenis van Koning Boudewijn waarbij de graveerder telkens de waarde dan nog moest bijgraveren.

In de hoop u hiermede van dienst geweest te zijn, teken ik.

Hoogachtend,

Jan Wauters
Adviseur

Bon D 3108 - Code 329900 R 2

P.S. :Deze brief werd gefrankeerd met een echte postzegel. Kent u kinderen die graag Postzegels verzamelen ? Dan kunnen zij zich aansluiten bij onze gloednieuwe jeugd-club "Stampilou" ! Meer info op onderstaand adres of op het nummer +32.15.285.844.

ADRES : E. Walschaertsstraat 1 - 2800 Mechelen **TEL. :** 015/28.57.00 **FAX :** 015/28.57.24
E-MAIL : jan.wauters@post.be **WEBSITE :** http ://www. Philately.post.be

4. De algemene kenmerken van de gewone postzegels, militaire zegels en dienstzegels

De verschillende waarden van de gewone postzegels, de militaire zegels en de dienstzegels hebben een aantal gemeenschappelijke kenmerken die hierna beschreven worden. De kenmerken die specifiek zijn voor de rolzegels en de zegels uit boekjes worden verder behandeld.

4.1. Het zegelformaat

Ieder zegel heeft een breedte van 27,75 mm en een hoogte van 24,1 mm, gemeten naar het middelpunt van de tanding. Het zegelbeeld heeft een breedte van 24,5 mm en een hoogte van 21,0 mm. Aan de hand van de tanding kunnen we eveneens de theoretische afmetingen bepalen. Horizontaal zijn er exact 16 tanden en vertikaal 14 tanden. Voor een tanding type 11 ½ bekomen we aldus een breedte van 27,8 mm en een hoogte van 24,3 mm. Dit laat ons toe de diameter van de cilinder te bepalen. Voor een cilinder met 4 plaatnummers (Wifag) bekomen we aldus een diameter van 212,6 mm en een cilinder met 6 plaatnummers (Goebel) 318,9 mm

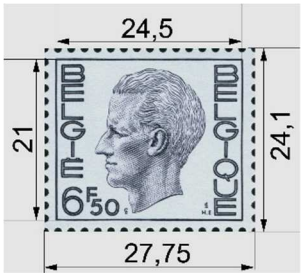

4.2. De gravure

De gravure van de originele matrijs, op basis van het ontwerp van H. Elstrøm, is van de hand van de Heer Charles Leclercqz.

4.3. Het drukprocédé

De postzegels zijn gedrukt volgens het staaldiepdrukprocédé. Het staaldiepdrukprocédé bestaat uit het overbrengen van de originele gravure op een cilinder. Deze cilinder bestaat uit een aantal kaders, dat naargelang het type van drukmachine, vier of zes in aantal bedraagt. Hierdoor zijn het aantal vellen bepaald die per volledige omwenteling van de cilinder zullen gedrukt zijn.

Alle gewone zegels, de rolzegels, de militaire zegels en de dienstzegels zijn gedrukt in de Postzegeldrukkerij te Mechelen.

4.4. De velindeling

Een vel zegels bevat 50 zegels (5 horizontaal x 10 vertikaal). De vellen worden gesneden uit de bedrukte bobijn. De breedte van een vel is ongeveer 166 mm (=de breedte van 6 zegels). De hoogte van een vel is 280 mm (= de breedte van de bobijnen papier gebruikt voor het drukken van de zegels). Een voorbeeld van een vel zegels kan men zien op de

volgende bladzijde.

4.5. De kenmerken van een vel

Naast de 50 zegels zijn de volgende gegevens in de velrand gedrukt :

- de cilindernummers in de rechter velrand, ter hoogte van de zesde rij zegels, te rekenen vanaf bovenaan (rechts van zegel 30) (2)
- de drukdatum in de velrand onderaan links
- het volgnummer van het vel, gedrukt centraal in de velrand onderaan
- pastekens (enkel voor de Goebel-persen) gedrukt in de kleur van de zegel, en bestaande uit een vertikale en een diagonale streep te paard in de velranden tussen 2 vellen. Deze pastekens komen slechts één maal per cilinder voor (dus 1 x per set van 6 plaatnummers). Deze pastekens dienen om met een stroboscopisch apparaat het perforatiepatroon vertikaal of horizontaal (of beide tesamen) aan te passen, wat gelijk kan zijn aan elke 3 vellen omdat het een afdruk op Goebel is.

Voorbeeld van pastekens, eerste cilinder 8 fr

De pastekens van iedere cilinder gebruikt voor het drukken op de Goebel drukpers is vermeld in Addendum 3 bij de waarden waar dit het geval is.

(2) Hierop bestaat 1 uitzondering, nl. de eerste cilinder van de gewone postzegels van 3 fr, waar het plaatnummer zich rechts van zegel 25 bevindt (5de rij zegels van boven)

4.6. De tanding

De tanding aangebracht tussen de verschillende zegels is van het type 11 ½ (dwz 11,5 tanden per 2 centimeter), zowel vertikaal als horizontaal. Er zijn 16 tanden horizontaal en 14 tanden vertikaal.

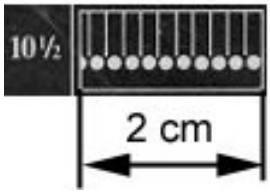

De tanding van type 11 ½ was sedert de jaren 50 standaard in gebruik voor alle uitgegeven postzegels.

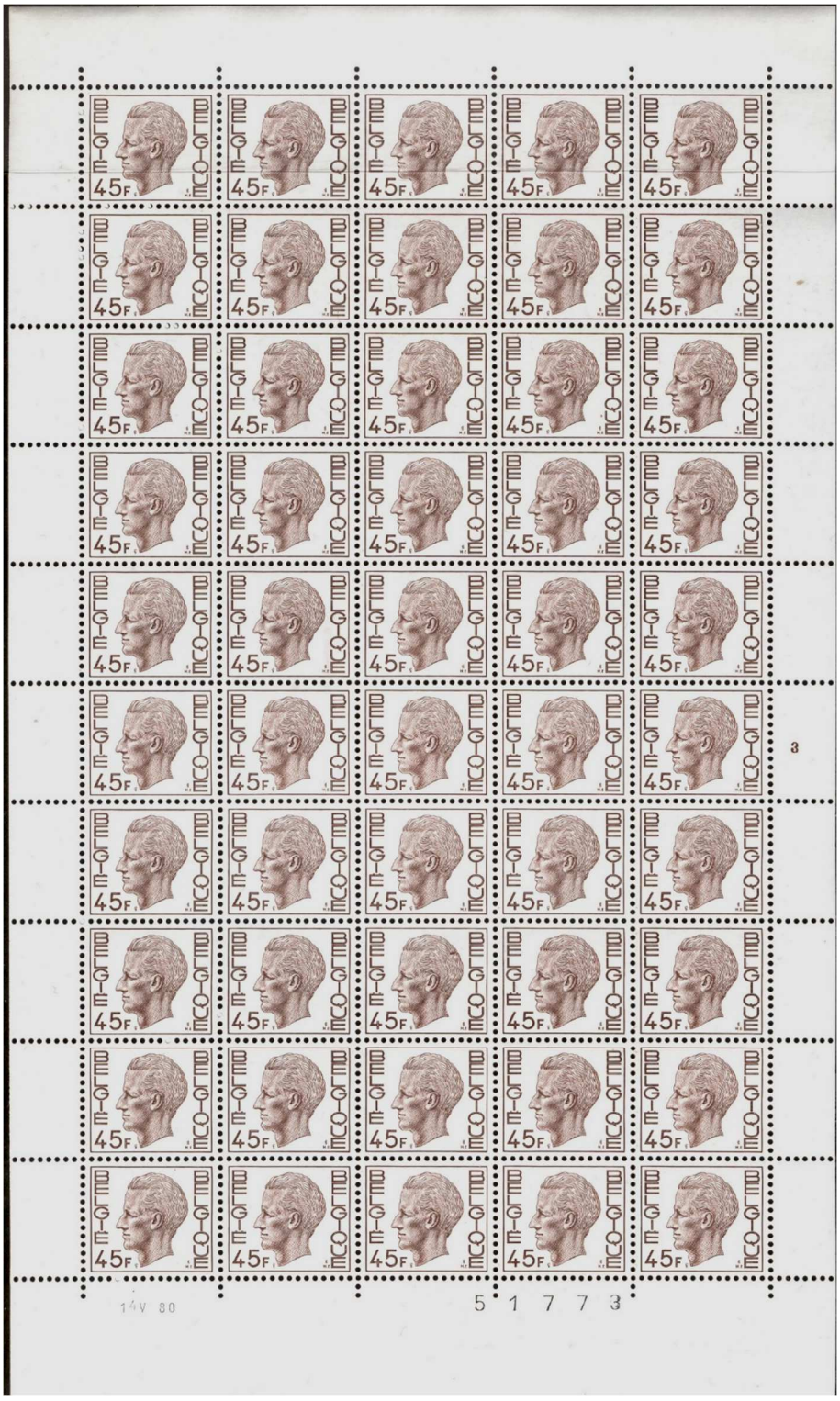

5. De algemene kenmerken van de rolzegels

De verschillende waarden van de rolzegels hebben een aantal gemeenschappelijke kenmerken die hierna beschreven worden.

5.1. Het zegelformaat

Ieder zegel heeft een breedte van 27,75 mm en een hoogte van 24,1 mm, gemeten naar het middelpunt van de tanding. Het zegelbeeld heeft een breedte van 24,5 mm en een hoogte van 21,0 mm.

5.2. De gravure

De gravure van de originele matrijs, op basis van het ontwerp van H. Elstrøm, is van de hand van de Heer Charles Leclercqz.

5.3. Het drukprocédé

De rolzegels zijn gedrukt volgens het staaldiepdrukprocédé, zoals beschreven voor de gewone postzegels. De rolzegels zijn echter uitsluitend gedrukt met cilinders die per omwenteling 6 vellen van elk 60 zegels drukken.

Alle rolzegels zijn gedrukt in de Postzegeldrukkerij te Mechelen.

5.4. De velindeling

De rolzegels zijn continu gedrukt op een bobijn papier (identiek zoals gebruikt voor de gewone zegels) die een breedte heeft van 280mm. Een bedrukte bobijn wordt gescheiden in rolbanden van 500 of 1000 zegels (dus 10 banden per gedrukte papierrol), en op de rugzijde van iedere vijfde zegel wordt een volgnummer gedrukt in het zwart. Dit heeft voor gevolg dat het nummer steeds een veelvoud van vijf is. De restanten van de rolzegels zijn ook verkocht geworden in vellen van 60 (6 horizontaal x 10 verticaal) en 120 (12 horizontaal x 10 vertikaal) zegels. De stroken uit de velrestanten dragen echter geen nummer op de keerzijde. Het enig bewijs dat een strook afkomstig is uit een vel rolzegels is dat de strook minimum moet bestaan uit 6 zegels.

BELGIE BELGIQUE
9F
13.III.80
B 1 8 5 5 5

Voorbeeld van rolzegels met nummer op rugzijde

5.5. De kenmerken van een vel

Per vel van 60 zegels zijn in de rand een aantal gegevens gedrukt als volgt:

- de drukdatum in de velrand onderaan
- het volgnummer van het vel, gedrukt centraal in de velrand onderaan
- een drukpasteken in de bovenste velrand gedrukt in de kleur van de zegel, en bestaande uit een vertikale streep. Deze kleurstreep komt slechts 1 x per 6 x 60 zegels voor.

Voorbeeld van pastekens

5.6. De tanding

De tanding aangebracht tussen de verschillende zegels is van het type 11½, zowel vertikaal als horizontaal.

6. De algemene kenmerken van de postzegelboekjes

De verschillende waarden van de postzegels afkomstig uit de postzegelboekjes en de postzegelboekjes zelf hebben een aantal gemeenschappelijke kenmerken die hierna beschreven worden.

6.1. De kaft van de postzegelboekjes

De kaft van de boekjes heeft een afmeting van 44 mm x 78 mm (gevouwen). De kaft wordt gedrukt met een cilinder die in 1 omwenteling 10 kaftjes aflevert. Het tiende kaftje is voorzien van een telblokje van 3 x 3 mm. De postzegelboekjes zijn per 50 exemplaren samengebundeld met een papierband die samengekleefd is met een zelfklevende strook. Een bundel van 50 boekjes begint steeds met een boekje voorzien van een telblokje. De zelfklevende strook is voorzien van een tekst Nederlands/Frans, kopstaand gedrukt, met de vermelding van de inhoud per boekje. Op de strook is tevens een datumstempel aangebracht en in sommige gevallen een dienststempel (nummer in cirkel). De datumstempel op de kleefstrook is de enige referentie met betrekking tot de productiedata van de postzegelboekjes. De kleur van de verpakkingsband stemt enigszins overeen met de kleur van de druk op de kaftjes.

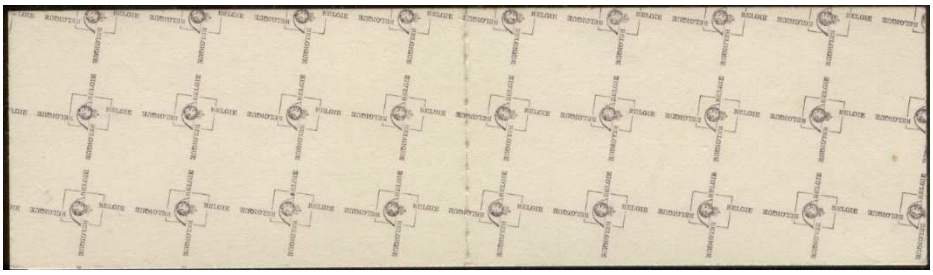

Kaft zonder telblokje

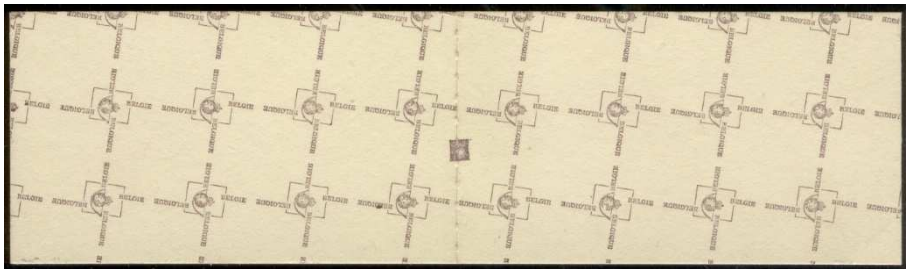

Kaft met telblokje

Voorbeeld van papierband die dient voor de verpakking van de postzegelboekjes

6.2. Het zegelformaat

In de kaft, zoals hiervoor omschreven, is links een blaadje gekleefd dat naast de vignetten 4 postzegels bevat. De zegels uit de postzegelboekjes hebben een breedte van 25,3 mm en een hoogte van 22,0 mm, gemeten naar het middelpunt van de tanding. Het zegelbeeld heeft een breedte van 21,75 mm en een hoogte van 17,25 mm. De zegels zijn kopstaand geplaatst.

6.3. De gravure

De gravure van de originele matrijs, op basis van het ontwerp van H. Elstrøm, is gerealiseerd door Etn. J. Enschedé en Zonen, Haarlem (Nederland).

6.4. Het drukprocédé

De zegels uit de postzegelboekjes zijn gedrukt volgens het rasterdiepdrukprocédé (3) door de firma Etn. J. Enschedé en Zonen, Haarlem (Nederland).

6.5. De tanding

De zegelranden die de buitenrand van het velletje vormen zijn ongetand. De zegelranden centraal in het velletje zijn getand met een tanding van het type 11½.

7. Het staaldiepdrukprocédé

7.1. Algemeen

Alle zegels van de Elstrøm-uitgifte, met uitzondering van de zegels uit de postzegelboekjes, zijn gedrukt volgens het staaldiepdrukprocédé (4). Dit houdt in dat hiervoor specifieke drukpersen, nl. rotatiedrukpersen gebruikt worden. Gedurende de periode van 13 jaar dat postzegels van de Elstrømuitgifte gedrukt zijn, had de 'Algemene Werkplaats van het Zegel' (A.W.Z.) te Mechelen de volgende rotatiedrukpersen in gebruik :

- rotatiedrukpers WIFAG 1, aangekocht in 1950 en buiten dienst in 1978
- rotatiedrukpers WIFAG 2, aangekocht in 1956 en buiten dienst in 1977
- rotatiedrukpers GOEBEL 1, aangekocht in 1972
- rotatiedrukpers GOEBEL 2, aangekocht in 1978 ter vervanging van Wifag 1 die buiten dienst werd gesteld.

7.2. De gravure

De Posterijen hebben een bestelling (réf n° 81/VV van 21/5/70) gedaan bij de firma Malvaux voor het aanpassen van het ontwerp van H. Elstrøm en tevens het ontwerp te vervolledigen met de woorden België en Belgique en de jaartallen 1930-1970 in het definitief formaat van de zegel (zie blz 27). De graveur Charles Leclercqz (°19.12.1922-†17.12.2013) heeft bankbiljetten en andere waardevolle documenten gegraveerd. Zijn meester is Maurice Poortman. Naast de Nationale Bank van België werkte Leclercqz ook voor buitenlandse centrale banken en voor de Post.

De kunstenaar graveur Charles Leclercqz snijdt in een plaat van zacht staal met behulp van etsnaalden. Deze plaat wordt ook “poinçon” genoemd.

---

(3) Rasterdiepdruk = heliogravure of photogravure

(4) Staaldiepdruk = taille douce

Voorbeeld van etsnaalden

De etsnaald wordt gebruikt door te drukken De grote nauwkeurigheid van de tekening die mogelijk is met staaldiepdruk laat toe postzegels te fabriceren.

Tijdens het etsen maakt de graveur een aantal proefdrukken die hem toelaten de vooruitgang van zijn werk na te zien en toelaten de ets te retoucheren. De kunstenaar maakt de gravure in het werkelijk formaat maar in negatief. De gravure in zacht staal wordt verwarmd tot 850°C in een bad met natriumcyanide gedurende 3 uur. Zodra de gravure uit de oven wordt genomen wordt deze gekoeld in water om het te laten harden. De afdruk in negatief van de tekening wordt overgebracht op een kleine cilinder van zacht staal, “molette” genoemd, en het verschijnt in reliëf. Deze overdracht is verkregen dank zij een progressieve druk die gaat van 5 tot 6 ton en tot 1 uur kan duren. Deze overdracht gebeurt mechanisch. Men doet daarna een tweede overdracht waar de tekening in reliëf afgedrukt wordt met de gravure ondersteboven op een holle cilinder (de ferrule) van messing. Deze bewerking gebeurt mechanisch met een moleteermachine. Het negatief van de postzegel wordt met grote nauwkeurigheid overgebracht volgens de indeling van een drukcilinder. Deze bewerking gebeurt op een moleteermachine. Deze handeling moet heel nauwkeurig zijn, zoals te zien is op een vel postzegels. De afstand tussen de zegels, zowel vertikaal als horizontaal, moet dezelfde zijn.

Molette met de tekening in reliëf

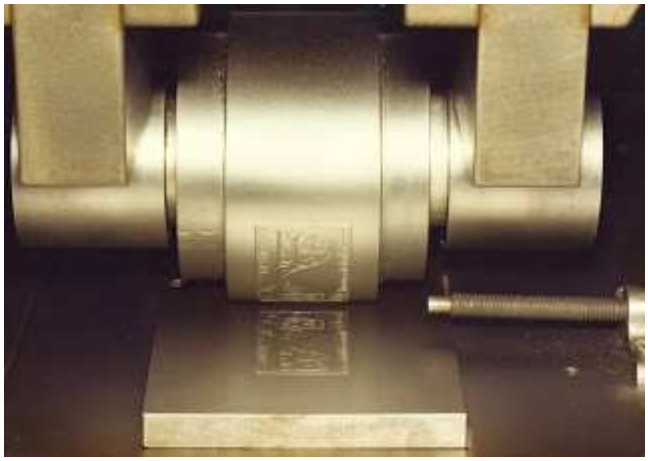

overdracht van de gravure op een molette

overdracht met een moleteermachine van de gravure op de ferrule

De Goebel moleteermachine voor het aanmaken van de drukcilinder

De messing cilinder wordt gedurende een bepaalde tijd ondergedompeld in een elektrolytisch bad, waaruit het chroom komt. De chroomlaag (1/00ste millimeter) beschermt de gravure optimaal en vermijdt schurende slijtage bij zeer hoge aantallen drukken. Het gebeurt dat de slijtage van een ferrule niet op tijd wordt opgemerkt en dat gebreken worden aangetroffen op een of meer zegels. Dan komen variëteiten voor.

De cilinder van de ferrule wordt aangeraakt door een inktcilinder. De inktrol komt bij iedere omwenteling tegen de gegraveerde en verchroomde drukcilinder aan. De cilinder wordt onmiddellijk afgeveegd om de inkt in de holtes van de diepdrukcilinders te verwijderen. Het is mogelijk dat het vloeipapier (van synthetisch materiaal) sporen achterlaat op de afgedrukte vellen.

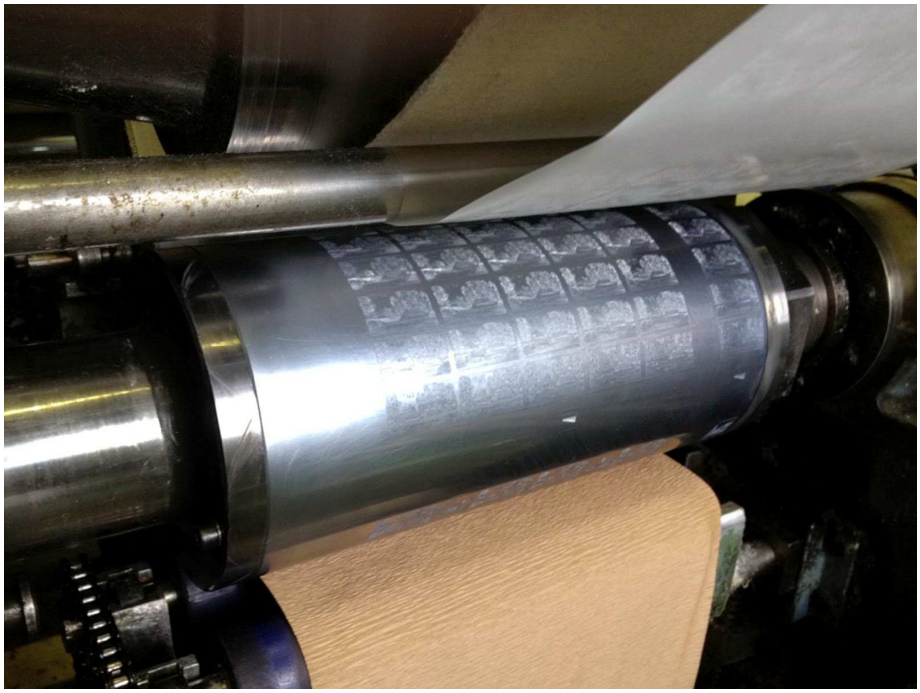

Voorbeeld van het drukken en de rol vloeipapier op de Wifag drukpers

7.3. Het drukprocédé

De drukcilinder die vervaardigd is aan de hand van de originele matrijs kan nu dienen voor het drukken van de postzegels. Naar gelang het type rotatiedrukpers bevat iedere cilinder 4 platen (Wifag) of 6 platen (Goebel).

Het staaldiepdrukprocédé heeft dit voordeel op de andere drukmethoden dat de motieven van de zegels in reliëf voorkomen, hetgeen opmerkelijk fijnere lijnen weergeeft en een meer artistiek karakter vertoont. Bovendien is dit het beste procédé om de pogingen tot namaak te verijdelen, want het is onmogelijk een moederplaat met de hand gegraveerd een tweede maal volstrekt identiek aan de eerste na te maken.

Eén staaldiepdrukcilinder moet vervaardigd worden per kleur die men wil afdrukken. Alle zegels van de Elstrøm-uitgifte zijn gedrukt in één kleur, zodat per waarde slechts één cilinder nodig is om een vel zegels te drukken. Meerdere cilinders kunnen echter aangemaakt worden aan de hand van dezelfde moederplaat om tegelijkertijd op meerdere machines éénzelfde waarde te drukken.

Zegels geproduceerd volgens de staaldiepdrukmethode zijn als volgt herkenbaar :

1. Aan hun lijnstructuren
2. Aan hun plaatnummeraanduiding. De bladboord vertoont één plaatnummer geslagen in de drukcilinder. Het plaatnummer is gedrukt in dezelfde kleur als de zegelafbeelding.
3. Aan de velrandaanduidingen. De pastekens worden op de drukcilinder in gekruiste lijnaanduidingen aangebracht, die slaan op een uitvoering in staaldiepdruk. Deze pastekens komen echter alleen voor op de vellen gedrukt op de Goebel-rotatiedrukpersen.

8. De papiersoorten (5)(6)(7)

8.1. Algemeen

Teneinde een beter inzicht te krijgen op het gebruik van de verschillende papiersoorten waarop de Elstrøm-zegels gedrukt zijn, is het noodzakelijk de bevoorradingsmodaliteiten van het drukpapier en de toepassing van deze modaliteiten te kennen.

De zegels van de Elstrøm-uitgifte zijn gedrukt op al of niet fosforescerend papier naar gelang de frankeerwaarde. Postzegels met een frankeerwaarde slaande op briefport (8), worden gedrukt op fosforescent papier teneinde in de sorteercentra een machinale triëring (schifting) en afstempeling toe te laten. De automatische gelijkrichting en afstempeling van de briefwisseling door middel van facing-machines werd in 1966 geïntroduceerd. Om

---

(*5*) Voor een meer uitgebreide uitleg over papier gebruikt voor het drukken van postzegels verwijzen we naar de artikels van Mr E. Mesdagh, die verschenen in het tijdschrift De Postzegel, nl. :

nr 485 (Dec 1988) - Postzegelpapier
nr 490 (Mei 1989) - Rasterdiepdruk en staaldiepdrukcilinders, met hun combinatiemogelijkheden op de beide Goebeldrukpersen
nr 496 (Dec 1989) - Het "fosforescerend papier" - Deel I
nr 497 (Jan 1990) - Het "fosforescerend papier" - Slot

(*6*) E. Mesdagh, De Algemene Werkplaats van het Zegel en haar druktechnieken, Belgica n° 152 (3/92) - blz. 22-29

(*7*) R.C. Bakhuizen van den Brink, De Postwaardenproduktie in België, uitgegeven door de 'Stichting Nederlandsch Maandblad Philatelie, 's Gravenhage, 1990

(*8*) De zegels met een faciale waarde kleiner dan het enkelvoudig briefport worden dus gedrukt op niet-fosforescerend papier

brieven automatisch te kunnen sorteren en te stempelen dient men in essentie de plaats van de opgekleefde zegel te vinden. Een aftastdispositief waaraan men de brieven met grote snelheid laat voorbijtrekken moet toelaten na te gaan (1) of de brief al dan niet gefrankeerd is met een zegel en (2) waar precies deze zegel zich bevindt, zodanig dat de brieven, indien nodig, kunnen recto-verso en onder-boven gekeerd worden om tenslotte automatisch te worden afgestempeld.

De postzegel moet dus een criterium vertonen dat bij het voorbijtrekken voor het aftastdispositief een elektronische impuls teweegbrengt, die de hiervoor beschreven mechanische behandeling (schiften, opzetten en stempelen) stuurt. Om dit op de meest zekere manier praktisch te verwezenlijken, heeft aftasting door fosforescentie zich het meest geëigend getoond.

Op basis hiervan onderscheiden we :

1. niet-fosforescerend wit papier
2. fosforescerend papier

Naar gelang het drukprocédé worden ook specifieke eisen gesteld aan het drukpapier. Het staaldiepdrukprocédé vereist ruw, licht gesatineerd papier, terwijl bij rasterdiepdruk het papier een gesloten glanzend oppervlak moet hebben, voorzien van een coating. Als rasterdiepdruk en staaldiepdruk gecombineerd toegepast worden, hangt het er van af in hoeverre het rasterdiepdrukdeel domineert. Per geval wordt bepaald of met ruw papier kan worden volstaan, dan wel of glad papier nodig is.

8.2. Bevoorradingsmodaliteiten

Het papier voor het vervaardigen van postzegels wordt sedert 1967 aangekocht door het Centraal Bureau voor Benodigdheden (C.C.B.). Dit is een departement van het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur, eertijds het Ministerie van Openbare Werken. Het papier werd tot en met 1975 aangekocht via een onderhandse overeenkomst. Sedert de wet van 14 juli 1976 werden de aankopen gedaan in overeenstemming met de wettelijke beschikkingen die de leveringen aan de overheid reglementeren. De overeenkomsten voor de levering van postzegelpapier zijn onderworpen aan de wets- en verordeningsvoorwaarden alsook de algemene voorwaarden inzake overheidsopdrachten en hun wijzigingen gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad en reeds in voege op de dag van de opening van de offerten, en de type-bestekken die onder meer de kwalitatieve voorschriften bevatten waaraan het papier moet voldoen. Jaarlijks wordt een « Algemene offerte aanvraag » uitgeschreven en kunnen geïnteresseerde firma's hun aanbod overmaken aan de Posterijen. De offerten worden beoordeeld in functie van de aangeboden prijzen en kwaliteiten, en op grond van de resultaten bekomen bij eventuele proeven uitgevoerd in de Postzegeldrukkerij te Mechelen.

8.3. Technische specificaties

Hierna gaan we verder in op de technische kenmerken waaraan het papier diende te voldoen. We beperken ons echter tot de papiersoorten gebruikt voor het drukken van Elstrømzegels. (9)

Een papier voor optimaal gebruik zou moeten zijn:
- neutraal, zuur of basisch om chemische reacties met inkten te vermijden
- niet-schurend om slijtage van de perforatie gereedschappen te voorkomen

---

(*9*) We verwijzen hier naar Addendum 5 voor de volledige tekst van de onuitgegeven studie omtrent de overschakeling naar het uniform polyvalent papier van de hand van de Heer De Moerloose, C.C.B., Brussel

8.3.1. Periode t.e.m. 1974

- niet fosforescerend papier
  Wit papier, niet fosforescent, éénzijdig gestreken, niet gegomd en gegomd gesatineerd, houtvrij, bestemd voor rasterdiepdruk op Wifagdrukpers, met een metrisch gewicht van 80 g/m² vóór en 100 g/m² na gommering, te leveren in bobijnen van 28 cm breed, 55 à 65 cm diameter, en met een asopening van 7 cm.

- fosforescerend papier
  Wit papier, fosforescent, zonder optische witmaker, niet gegomd en gegomd, licht gesatineerd, bestemd voor staaldiepdruk op Wifagdrukpers, met een metrisch gewicht van 75 g/m² vóór en 100 g/m² na gommering, te leveren in bobijnen van 28 cm breed, 55 à 65 cm diameter, en met een asopening van 7 cm.

Al deze papiersoorten moesten bovendien beantwoorden aan de volgende vereisten :

1. De satinering van het papier dient gelijkmatig te zijn over de gehele oppervlakte.
2. De opwinding van het papier op de bobijnen dient regelmatig te zijn zodat verschillen in spanning van één zijde ten overstaan van de andere zijde van de bobijnen, hetgeen een goede afwinding verhindert, vermeden wordt.
3. De gommering dient regelmatig te zijn over de gehele oppervlakte.
4. De hulzen in karton, voorzien van houten tappen, moeten stevig en onvervormbaar zijn en dezelfde diameter vertonen over de ganse breedte.
5. Het aantal lassen binnen een bobijn moet tot het uiterst minimum herleid worden.
6. De zijkanten van de bobijnen moeten een effen oppervlak vertonen.
7. De bobijnen moeten voldoende gespannen zijn om verschuivingen bij behandeling te vermijden.

In de periode 1967-1974 was de firma Intermills de enige leverancier van zegelpapier. De volgende papiersoorten (10) werden gebruikt voor het drukken van de Elstrøm-zegels :

- niet-fosforescent papier (type B9), met een doorzichtigheid III, zonder coating, vuil/wit reactie onder UV-lamp, voorzien van Arabische gom.
- niet-fosforescent papier (type B12), met een doorzichtigheid III, voorzien van een coating met glans, doffe (rood) reactie onder UV-lamp, voorzien van Arabische gom.
- geel-fosforescent papier (type BF1), met een doorzichtigheid III, zonder coating, doffe reactie onder UV-lamp, voorzien van Arabische gom. De fosforescente stof werd als strijklaag op het papier aangebracht.
- geel-fosforescent papier (type BF2), met een doorzichtigheid III, glanzende coating, doffe reactie onder UV-lamp, voorzien van Arabische gom. De fosforescentie zit zoals bij het papier type BF1 in een strijklaag die op het papier is aangebracht.

Door de zegelwerkplaats te Mechelen werd Goebel 1 in 1972 aangekocht en Goebel 2 in 1978, zijnde 2 meerkleurige drukpersen waarop de bedrukking gelijktijdig volgens het raster- en volgens het staaldiepdrukprocédé kan gebeuren. Op de eerste Goebeldrukpers kunnen 4 kleuren in rasterdiepdruk en 1 à 3 kleuren in staaldiepdruk worden gedrukt. Op de tweede Goebeldrukpers kan 1 kleur in rasterdiepdruk en 1 à 3 kleuren in staaldiepdruk worden gedrukt. De aankoop van de Goebeldrukpersen

(*10*) De gebruikte benamingen van de papiersoorten zijn ontleend aan de papierclassificatie zoals vermeld in de publicatie “De postwaardenproduktie in België” van R.C. Bakhuizen van den Brink

had onder andere tot gevolg dat het technisch voorschrift voor het leveren van postzegelpapier werd herzien, temeer ook dat er zich twee grote problemen hadden geopenbaard met het papier van Intermills, nl.

- de slechte kwaliteit van het fosforpapier; de coating liet nogal eens los.
- de uiteenlopende eisen gesteld aan het papier ten aanzien van rasterdiepdruk, respectievelijk staaldiepdruk.

8.3.2. Periode vanaf 1975

Het is logisch dat de evolutie in de fabricatietechnieken van papier en de ontwikkelingen m.b.t. de rationalisatie van het drukken van postzegels, zich eveneens uiten in de kenmerken van het gebruikte papier.

Zoals reeds eerder gezegd was voor elk type pers en voor elk type drukprocédé één type papier noodzakelijk dat evenwel niet optimaal was. Het is evident dat de omschakeling op één papiersoort waarbij het mogelijk zou zijn dit papier te gebruiken voor alle types drukprocédés een voor de hand liggende evolutie is. Zo kwam men tot één polyvalente papiersoort, en vandaar de benaming van het « polyvalent (11) » papier . Het polyvalent papier bestaat zowel fosforescerend als niet-fosforescerend.

Vanaf 1975 volgt een nieuw technisch voorschrift waaraan het postzegelpapier dient te voldoen :

- niet fosforescerend papier
  Wit, niet-gegomd en gegomd, niet fosforescerend papier, gewicht 80 g/m² voor en 95 g/m² na gommering
- fosforescerend papier
  Fosforescerend postzegelpapier, gegomd en niet gegomd, éénzijdig gesatineerd wit papier, bestemd voor het vervaardigen van postwaarden op rotatiedruk-persen, gebruik makend van het rasterdiepdrukprocédé, het staaldiepdruk-procédé of een combinatie van beide.

Het papier is te leveren in bobijnen van 28 cm breed, buitendiameter 55 à 65 cm , met een asopening van 7 cm.

Beide papiersoorten moeten voldoen aan de volgende technische karakteristieken:

Gewicht vóór gommering 80 g/m² en na gommering 95 g/m², samenstelling 100% houtvrij, dikte na gommering 0,09-0,10 mm, lijmingsgraad min. 3/4, capaciteit Bausch en Lomb 86 %, asgehalte na oppervlaktebehandeling ("après enduction") 10 à 15 % voor het niet fosforescerend papier en 15 à 20 % voor het fosforescent papier, witheidsgraad Elrepho (een spectrofotometer voor de papierindustrie. Het is geschikt voor een referentie- of controlelaboratorium voor de productie van kleur, helderheid, opaciteit, diffuse reflectiefactoren, vergeling en witheid van pulp, papier en chemicaliën. ELREPHO maakt gebruik van een diffuse / 0 ° -geometrie en een instelbaar automatisch UV-filter om te voldoen aan ISO 2469) met filter TAPI R457- min. 82 %, satinering Bendtsen met 225 mm waterkolom max. 50 ml/min, breeklengte min. 3000 m.

De Algemene Werkplaats van het Zegel voerde een reeks praktische proeven uit op

(*11*) polyvalent = ' meer dan één waarde of werking bezittend ' volgens het verklarend woordenboek Van Dale

postzegelpapier voorgesteld door de firma's Intermills, Harrison, Inverpak, Kuppersmidt, Comptoir Finlandais en Fritschi. Uiteindelijk werd het papier van Inverpak uit Brussel en het papier van Harrison (High Wycombe, UK) geaccepteerd. De fosforescente stof werd door beide leveranciers verwerkt in de coating. Het papier heeft een mat uitzicht.

Door de aanwezigheid van een coating is het polyvalent papier in feite nooit in zijn originele toestand terug te vinden is, maar bestaat in feite uit een (1) bekleding, (2) het eigenlijke papier en (3) de gom.

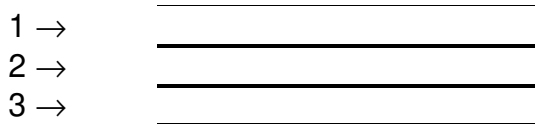

Het origineel papier is soms zichtbaar in de velrand wanneer de bekleding onvolledig is. Men kan echter ook het polyvalent papier zien door van een velrand de bekleding weg te krassen met bv. een scheermesje. Het origineel papier is iets minder wit dan het papier met de bekledingslaag.

Onvolledige bekleding in de velrand

Vanaf 13 mei 1976 worden de zegels, met uitzondering van de waarden 3,25 fr en 4,50 fr, gedrukt op het papier HS3 1630/7% van Harrison and Sons (papier type HF1, zie R.C. Bakhuizen van den Brink). Het is een wit-fosforescerend papier, met een doorzichtigheid IIIa, voorzien van een matte coating, wit oplichtend onder UV-lamp, voorzien van polyvinylalcohol-dextrine gom, groen/blauw met witte vlekjes.

8.3.3. Periode vanaf 1979

De leveringen vanaf 1979 moesten gebeuren volgens het type-bestek n° 5/199-1 van 01.09.78 (en erratum). Een aantal technische kenmerken waaraan het niet fosforescerend en het fosforescerend papier moet voldoen werden gewijzigd ten opzichte van het voorschrift van 1975 :

- Het asgehalte na oppervlaktebehandeling verandert van 10 à 15 % naar 15 à 20%.
- De witheidsgraad verandert van 82 % naar 86 %.
- De satinering Bendtsen verandert van 225 mm waterkolom en max. 50 ml/min naar 150 mm waterkolom en max. 30 ml/min.

De levering van postzegelpapier gebeurden steeds door Harrison and Sons, met uitzondering van de periode 1983/84, toen de leveranties gebeurden door de Engelse papierfabrikant Henry and Leigh Slater (onderdeel van Associated Paper Industries,

later Coated Paper Ltd) via de Belgische firma Epacar uit Wilrijk. Het enige type papier gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels is het type SF4, te weten voor de laatste twee drukdagen van de Elstrøm-zegels (6 oktober en 5 december 1983). Het wit-fosforescent papier type SF4 heeft een doorzichtigheid IIIa, voorzien van een glanzende coating, wit oplichtend onder UV-lamp, voorzien van witte polyvinylalcohol-gom.

8.4. Het fosforescent product

Ten gevolge van de automatisatie in de verwerking van poststukken (zie 8.1.) was het noodzakelijk dat de postzegels een fosforescerende eigenschap hadden. Een fosforescente stof welke alle eigenschappen bezit om er een goed detectiemiddel voor postzegels van te maken is zinksulfide (ZnS). Het is niet giftig, fosforesceert geel-groenachtig, is stabiel, weerstaat aan vochtigheid en licht, is betaalbaar en heeft een aanvaardbare intensiteit en duur van nalichten. Om het ZnS-pigment evenwel niet nutteloos te verspillen, wordt het niet in de massa van het papier maar enkel op het bovenoppervlak, waarop het zegelbeeld zal worden gedrukt, in een zo dun mogelijke laag aangebracht. Het pigment met een korrelgrootte van 0,5 tot 3 micron wordt met een hoeveelheid van 3 g/m² gelijkmatig verspreid over de oppervlakte.

8.5. De papier-typen van de Elstrøm-uitgifte

Aan de hand van wat voorafgaat kunnen we samenvattend de volgende papiersoorten onderscheiden die gebruikt werden voor het drukken van de zegels van de Elstrøm-uitgifte:

1. Gewoon wit niet fosforescerend papier, type B9, geen coating, Arabische gom (leverancier Intermills)
2. Dof niet fosforescerend papier, type B12, coating met glans, Arabische gom, doorzicht IIIa (leverancier Intermills)
3. Wit fosforescerend papier, type BF1, coating zonder glans, Arabische gom (leverancier Intermills)
4. Wit fosforescerend papier, type HF1, coating zonder glans, synthetische gom (D2a), doorzicht IIIa (leverancier Harrison and Sons)
5. Wit fosforescerend papier, type SF1, coating met glans, synthetische gom (B1), doorzicht IIIa (leverancier Henry and Leigh Slater)

Gewoon wit papier (B9)
niet fosforescerend
doffe nuance

Gewoon wit papier (B9)
niet fosforescerend
heldere nuance

Dof, glanzend papier (B12)
niet fosforescerend

Gewoon wit papier (BF1)
fosforescerend

Polyvalent papier (HF1)
fosforescerend

Polyvalent papier (SF4)
fosforescerend

Zoals reeds eerder vermeld zijn deze papiersoorten het best te herkennen onder een UV-lamp, alhoewel een getraind oog ook reeds de verschillende soorten papier van elkaar kan onderscheiden.

De merkwaardigste drukdata voor de 6 gebruikte papiersoorten zijn :

- gewoon wit papier (B9), doffe nuance
  - eerste drukdag : 12 november 1973 (3 fr) op Wifag 1
  - laatste drukdag : 28 januari 1974 (3 fr) op Wifag 1
- gewoon wit papier (B9), heldere nuance
  - eerste drukdag : 13 november 1973 (3 fr) op Wifag 1
  - laatste drukdag : 6 april 1976 (3,25 fr) op Wifag 1
- dof, glanzend niet-fosforescerend papier (B12)
  - eerste drukdag : 20 mei 1976 (3,25 fr) op Wifag 1
  - laatste drukdag : 16 januari 1979 (4,50 fr) op Wifag 2
- fosforescerend wit papier (BF1)
  - eerste drukdag : 6 augustus 1970 (3,50 fr met jaartallen) op Wifag 1
  - laatste drukdag : 12 mei 1976 (6,50 fr) op Wifag 1
- polyvalent fosforescerend papier (HF1)
  - eerste drukdag : 13 mei 1976 (25 fr) op Wifag 1
  - laatste drukdag : 12 augustus 1983 (22 fr) op Wifag 2
- polyvalent fosforescerend papier (SF4)
  - eerste drukdag : 6 oktober 1983 (20 fr) op Goebel 1
  - laatste drukdag : 5 december 1983 (B10 fr) op Wifag 2

9. De inkt

9.1. De inktsoorten

Het zegelbeeld dat in negatief op de drukcilinders is aangebracht, bestaat uit een reeks groeven die de tekening vormen. De inkt die zich in deze groeven bevindt wordt op het papier overgebracht.

Naargelang de soort drukpers werd één soort inkt gebruikt, nl.

1. Op de Wifag-persen: Gebruiksklare inkt die door toevoeging van een droogmiddel door oxydatie droogt
2. Op de Goebel-persen: Gebruiksklare Heat Set inkt die droogt onder invloed van warmte, zonder toevoeging van een droogmiddel.

Nadat de rationalisatie in de papiersoorten werd doorgevoerd (één papiersoort voor alle machines en drukprocédés) werd ook dezelfde rationalisatie doorgetrokken voor de inkten. Zo ging men over tot het gebruik van de gebruiksklare Heat Set-inkt op beide drukpersen. De inkt werd geleverd door de firma's Lorilleux en Sicpa.

9.2. Verschillen in intensiteit

Naargelang de inkttoevoer in de groeven van de drukcilinder kunnen we een variatie krijgen in de intensiteit van de druk. Deze verschillen in intensiteit kunnen zich voordoen tussen de zegels van één vel, en tussen de vellen onderling, voor één en dezelfde drukdag. Ter illustratie tonen we hieronder het voorbeeld van de waarde 5 fr, violet, gedrukt op fosforescerend wit papier en de waarde 6 fr, rood, gedrukt op polyvalent fosforescerend papier

lichte druk zware druk

lichte druk zware druk

9.3. Verschillende kleurnuances

De kleur van ieder zegel is vastgelegd in het Ministerieel Besluit dat een uitgifte toestaat. Technisch is het echter mogelijk dat één bepaalde kleur in verschillende nuances voorkomt, en dit ten gevolge van de oorsprong van de inkt. Dit is voor sommige waarden merkbaar wanneer men de zegels van verschillende drukdata vergelijkt. Ter illustratie tonen we hieronder het voorbeeld van de waarde 25 fr, roodlila, gedrukt op polyvalent fosforescerend papier.

druk 14.05.76 druk 20.02.80
lichte nuance donkere nuance

10. De gomming

Zoals reeds besproken bij de technische karakteristieken van de verschillende papiersoorten, werd het papier geleverd in rollen die reeds voorzien waren van een droge gomming. Dat het papier reeds voorzien was van gom bij het drukken van de zegels kan men bijvoorbeeld ook bemerken door een afdruk van de zegels in negatief op de achterzijde van het papier (boven op de gom) wanneer de inkt niet snel genoeg droogt bij het drukken.

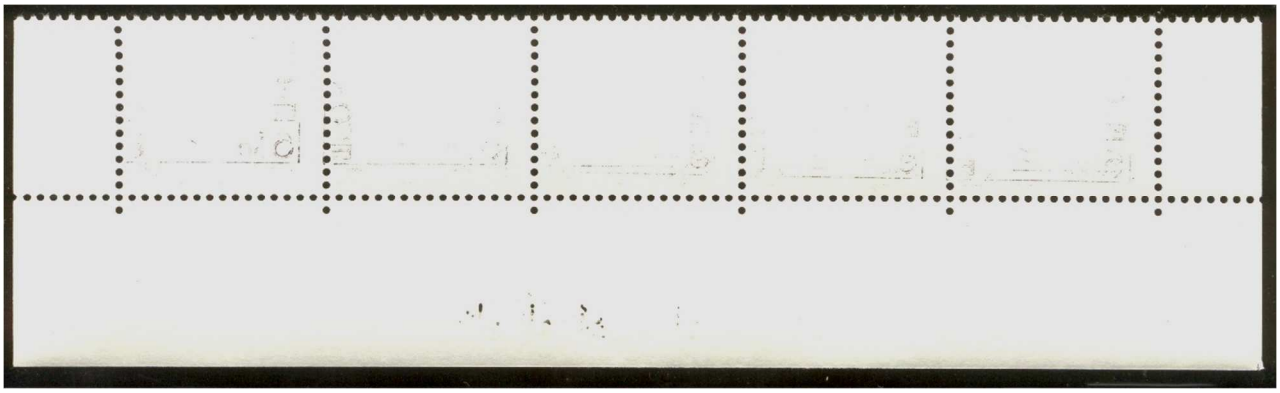

Druk in negatief op de gomzijde van de waarde 6,50 fr (drukdatum 18.XI.76, Goebel 1)

In de periode dat de Elstrømzegels gedrukt werden onderscheiden we de volgende gomsoorten (12):

1. Gom type A : Arabische gom op basis van zetmeel (dextrine) voor het niet-polyvalent papier type B9, B12 en BF1 (Leverancier Intermills)
2. Gom type D2a : Polyvinylalcohol(PVA)/dextrine gom, groen/blauw met witte vlekjes, voor het polyvalent papier type HF1 (Leverancier Harrison)
3. Gom type B1 : Polyvinylalcohol(PVA)-gom, witte kleur, voor het polyvalent papier type SF4 (Leverancier Slater/Epacar)

De kleur van de gom is echter niet eenvormig, en voor één en dezelfde gom bestaan onderling nog verschillende nuances. De gom van de zegels gedrukt in de periode 1970-1974 verliest soms zijn glanzende kleur, zodat men dan spreekt van matte gom. Het verlies in glans kan zo erg zijn alsof men de indruk krijgt dat de gom verdwenen is (zie bijvoorbeeld de waarden 2,50 fr en 3 fr). Men spreekt hier dan van vluchtige gom.

(12) De gomtypes zijn ontleend aan de publicatie van R.C. Bakhuizen van den Brink

De gommingnuances van de Elstrømzegels

1. Gewone zegels

7F50
7F50
8F
8F
8F
9F
9F
10F
10F

11F
12F
12F
13F
13F
14F
15F
15F
16F
17F

17F
18F
18F
20F.
20F.
20F.
22F.

22F.
25F.
25F.
30F.
30F.
35F.
40F.
45F.

2. Rolzegels

3. Militaire zegels

4. Dienstzegels

11. De kenmerken van de verschillende drukpersen

11.1. Inleiding

De Zegeldrukkerij van de Post is gevestigd in een gebouw aan de Vaartdijk te Mechelen. De drukkerij werd er gevestigd in 1868 en is in 1993 verhuisd naar een nieuw complex aan de Egide Walschaertstraat 1b te 2800 Mechelen.

De oude gebouwen van de zegeldrukkerij

De nieuwe zegeldrukkerij te Mechelen

Voor het drukken van de zegels van de Elstrøm-uitgifte wordt gebruik gemaakt van 4 rotatiedrukpersen. Naar oorsprong van de fabrikant onderscheiden we twee typen, nl.

1. De Wifag-rotatiedrukpersen
2. De Goebel-rotatiedrukpersen

Deze drukmachines hebben elk specifieke karakteristieken die terug te vinden zijn in de randinscripties op de vellen zegels. Voor elk van deze machines worden hierna deze kenmerken beschreven en aangetoond aan de hand van velfragmenten.

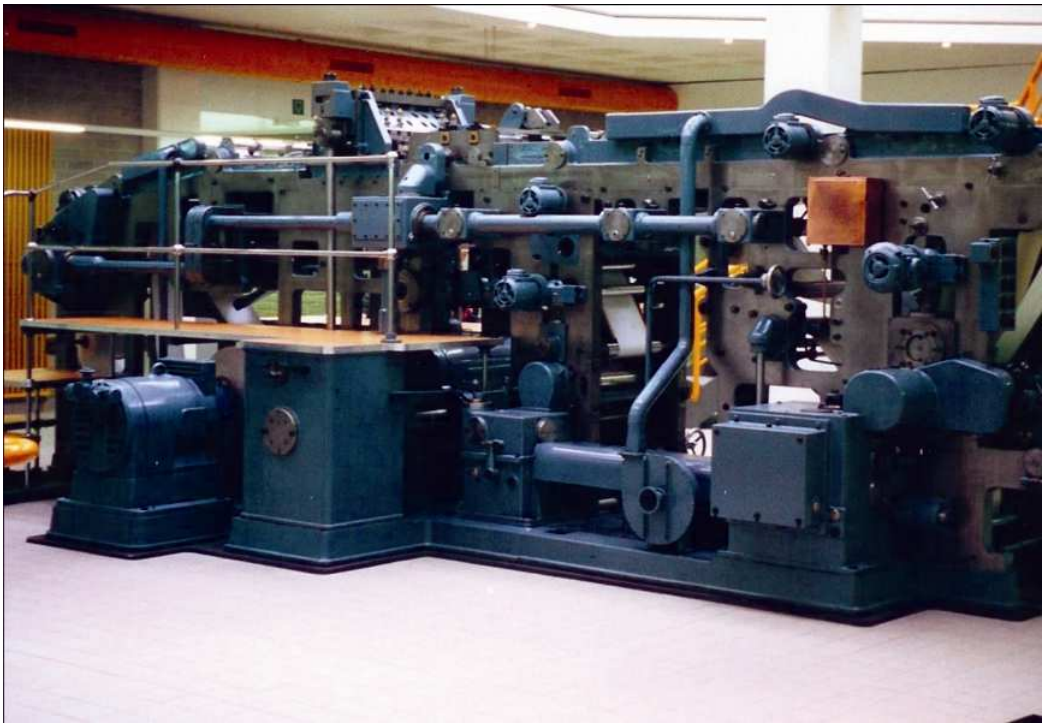

De rotatiedrukpers Wifag 1

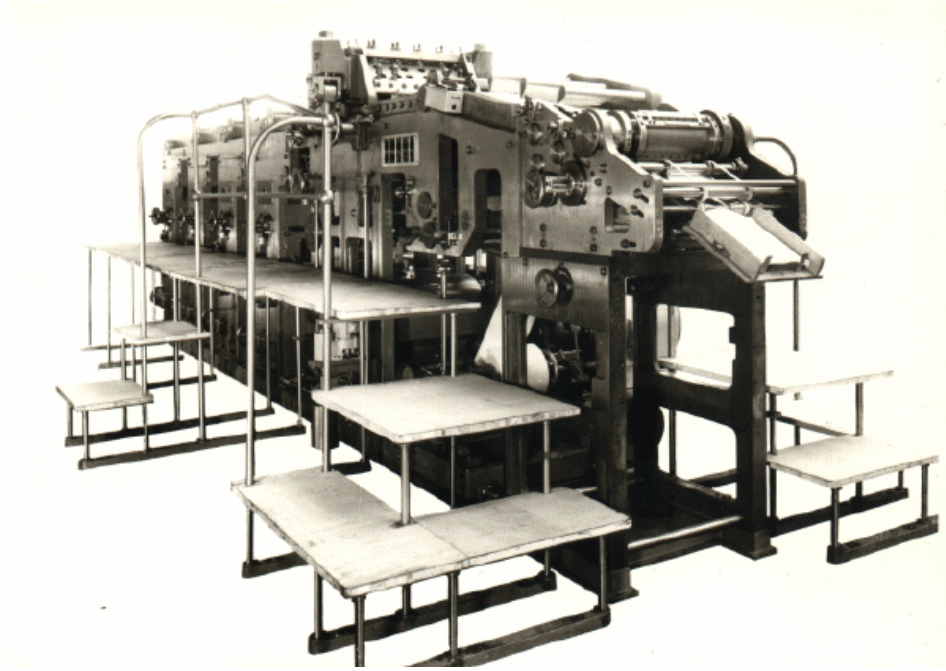

De rotatiedrukpers Wifag 2

Detail van de rotatiedrukpers Wifag 1

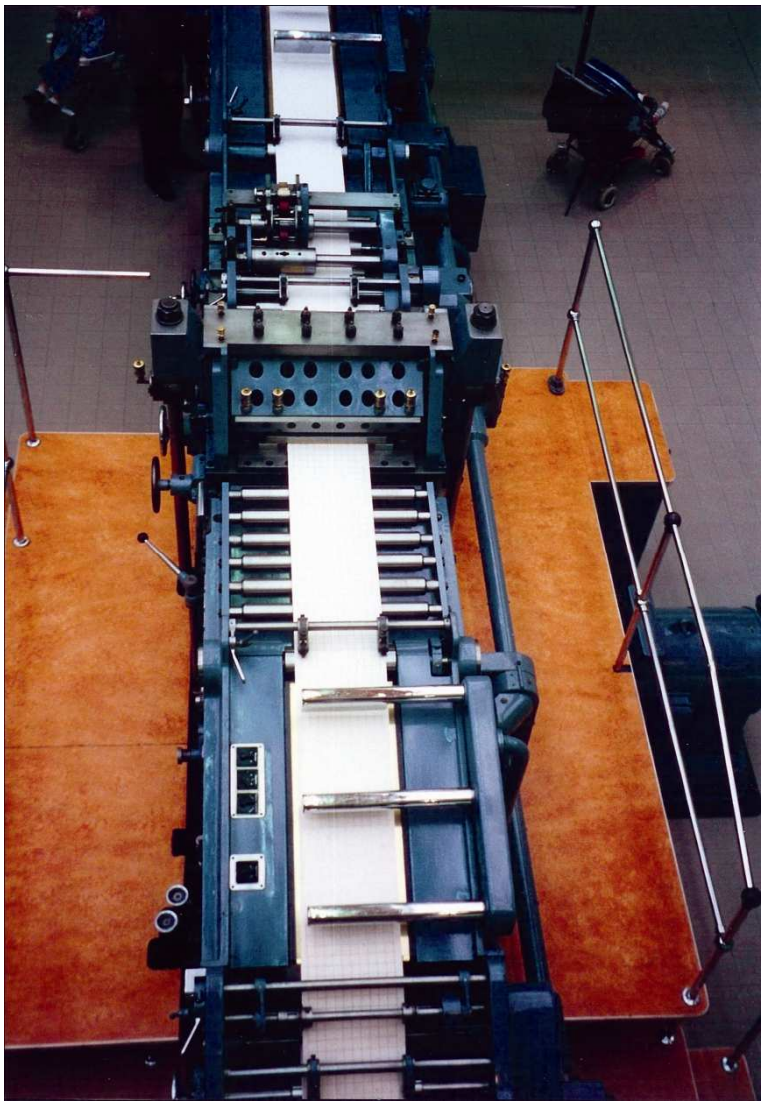
Detail van de drukpers Wifag 2

De Goebeldrukpers

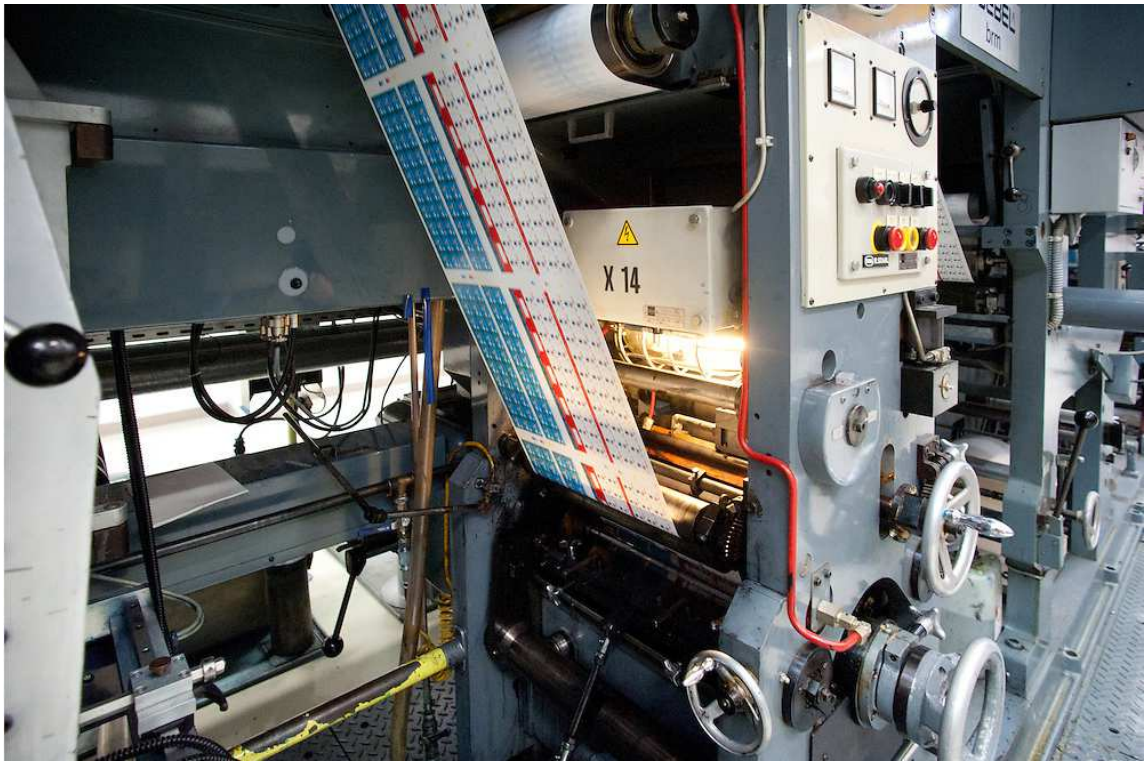

Detail van de Goebel drukpers

Zicht van de Goebel drukpersen links en rechts

De opslaguimte van de drukcilinders

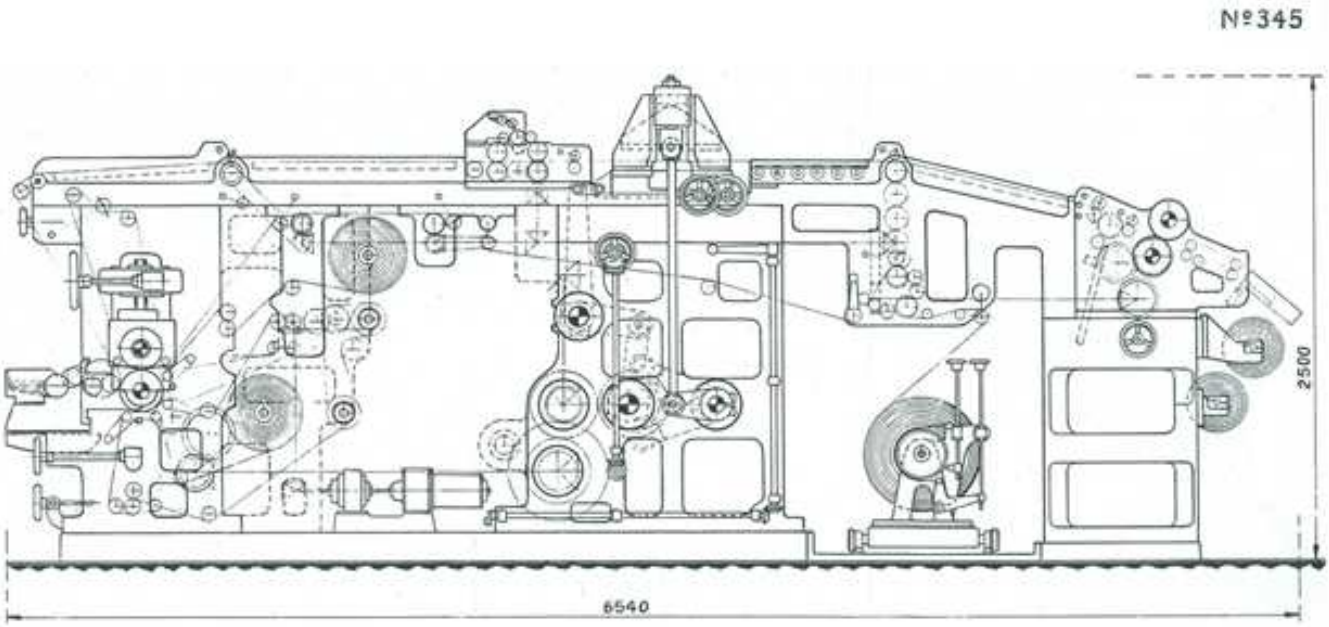

Coupe longitudinal de la presse Wifag telle que utilisée à Malines

11.2. De WIFAG-rotatiedrukpersen

11.2.1. Algemene kenmerken

De Wifag-persen zijn ontworpen en gefabriceerd door het Zwitsers bedrijf **Wi**nkler, **F**allert & Co **AG** dat gevestigd is te Bern (Zwitserland). De benaming «Wifag» is gevormd door een samenvoeging van de eerste letters van de firmanaam.

Voor het drukken van de Elstrøm-zegels werden de twee Wifag-persen gebruikt die de Postzegeldrukkerij te Mechelen bezit, nl.

- Wifag 1, aangekocht in 1950 en buiten dienst gesteld in 1978
- Wifag 2, aangekocht in 1956 en buiten dienst gesteld in 1997

De eerste Wifag-pers heeft de mogelijkheid om één kleur te drukken met het diepdruk-procédé terwijl de tweede Wifag-pers uitgerust was met één drukeenheid voor diepdruk en 3 eenheden voor heliogavure.

Op deze persen werden alleen vellen van 5 x 10 zegels gedrukt, dus geen rolzegels. Beide persen hebben een capaciteit om per omwenteling van de drukcilinder vier vellen van elk 50 zegels te drukken. Ieder vel is voorzien van een nummer (plaatnummer) 1, 2, 3 of 4 geslagen in de cilinder. Dit nummer heeft de positie aan van het vel in de cilinder. Dit verklaart waarom een volledige set plaatnummers per cilinder steeds bestaat uit 4 nummers. Het <u>plaatnummer</u> bevindt zich steeds in de rechter velrand, rechts van zegel 30 (zesde rij zegels te rekenen van bovenaan). Hierop bestaat één uitzondering, nl. de eerste cilinder van de waarde 3 fr, waar het plaatnummer zich rechts van zegel 25 bevindt (vijfde rij zegels te rekenen van bovenaan). Het is eveneens mogelijk dat het plaatnummer zich in de linker marge bevindt t.g.v. een foutieve versnijding van de vellen. In de onderste velrand is op ieder vel de <u>drukdatum</u> en een <u>volgnummer</u> gedrukt. Dit volgnummer deed dienst om het aantal gedrukte vellen per cyclus te bepalen. Dit volgnummer werd niet gewijzigd, ook niet op opeenvolgende drukdagen. Als voorbeeld hiervan vermeld ik bv. de druk van 3fr voor vellen in mijn bezit.:
1.8.74 – plaat 4, vel nr 26500 en 46542 (in de loop van de druk werd de cilinder ½ verdraaid want (46542-26500)/4=5010,5 is geen veelvoud van 4!).
2.8.74 – plaat 4, vel nr 77492 (77492-46542)/4=7737 vellen gedrukt
5.8.74 – plaat 4, vel nr 89464 en 01440 (89464-77492)/4=2993 vellen gedrukt
6.8.74 – plaat 4, vel nr 36326, de cilinder is opnieuw ½ verdraaid
7.8.74 – plaat 4, vel nr 62734 (62734-36326)/4=6602 vellen gedrukt
8.8.74 – plaat 4, vel nr 30086 (130086-62734)/4=16838 vellen gedrukt
9.8.74 – plaat 4, vel nr 59966 (59966-30086)/4=7440 vellen gedrukt
12.8.74 – plaat 4, vel nr 83330 (83330-59966)/4=5841 vellen gedrukt

De drukdatum is steeds als volgt samengesteld (formaat dd/mm/jj) :

- dagaanduiding (in Arabische cijfers)
- maandaanduiding (in Romeinse cijfers)
- jaaraanduiding (in Arabische cijfers), waarbij alleen de tientallen en de eenheden worden weergegeven.

De dag-, maand- en jaaraanduiding zijn naeen gedrukt en worden niet gescheiden door een bijkomend karakter (bv. een punt). De drukdatum wordt gevormd door een serie verstelbare wieltjes, zodat de juiste dag van het drukken kan ingesteld worden.

De dagaanduiding wordt gevormd door een blanco + eenheid voor de dagen 1 t.e.m. 9, en vanaf 10 staat het tiental op het eerste wieltje en de eenheid op het tweede wieltje. De maandaanduiding wordt gevormd door wieltje 3 en 4. Voor de maanden januari, februari, maart, mei en oktober kan de maand zowel door wieltje 3 of 4 gedrukt zijn, waarbij het ander wieltje dan een blanco is. Zo bestaat de aanduiding van de maand januari met blanco+I en I+blanco. Een voorbeeld van de verschillende maandaanduidingen is afgebeeld op de blz 72-79 voor Wifag 1 en op blz 108-116 voor Wifag 2. De jaaraanduiding wordt gevormd door wieltje 5 voor de tientallen en wieltje 6 voor de eenheden.

Het velnummer bestaat uit een getal met 5 cijfers en gaat in stijgende orde voor ieder opeenvolgend vel.

De plaats van de dateur t.o.v. het geheel van 50 zegels is veranderlijk van plaats, zowel verticaal als horizontaal. De datumaanduiding bevindt zich echter steeds tussen de linker- en rechtertanding van zegel 46. De plaats van het velnummer is eveneens niet vast t.o.v. het geheel van 50 zegels, maar bevindt zich steeds onder de zegels 48 en 49. De afstand tussen de datumaanduiding en het velnummer is constant en ze zijn beiden steeds op dezelfde hoogte gedrukt zijn. Hieruit kan men besluiten dat het drukken van de dukdatum en het velnummer een afzonderlijke drukbewerking vormen en dus niet samen met de zegels zelf aangebracht werden.

11.2.2. De drukpers WIFAG 1

De drukpers Wifag 1 werd gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels van 6 augustus 1970 (3,50 fr met jaartal) t.e.m. 27 januari 1978 (4,50 fr op polyvalent niet-fosforescerend papier).

Er zijn voor bovenvermelde periode in totaal 1005 drukdata (*12*) van Wifag 1 op heden gekend. Hierna kan men een voorbeeld zien van 4 opeenvolgende vellen (velnummers 12979 t.e.m. 12982) van de dienstzegel 10fr gedrukt op Wifag 1 op 13 januari 1975.

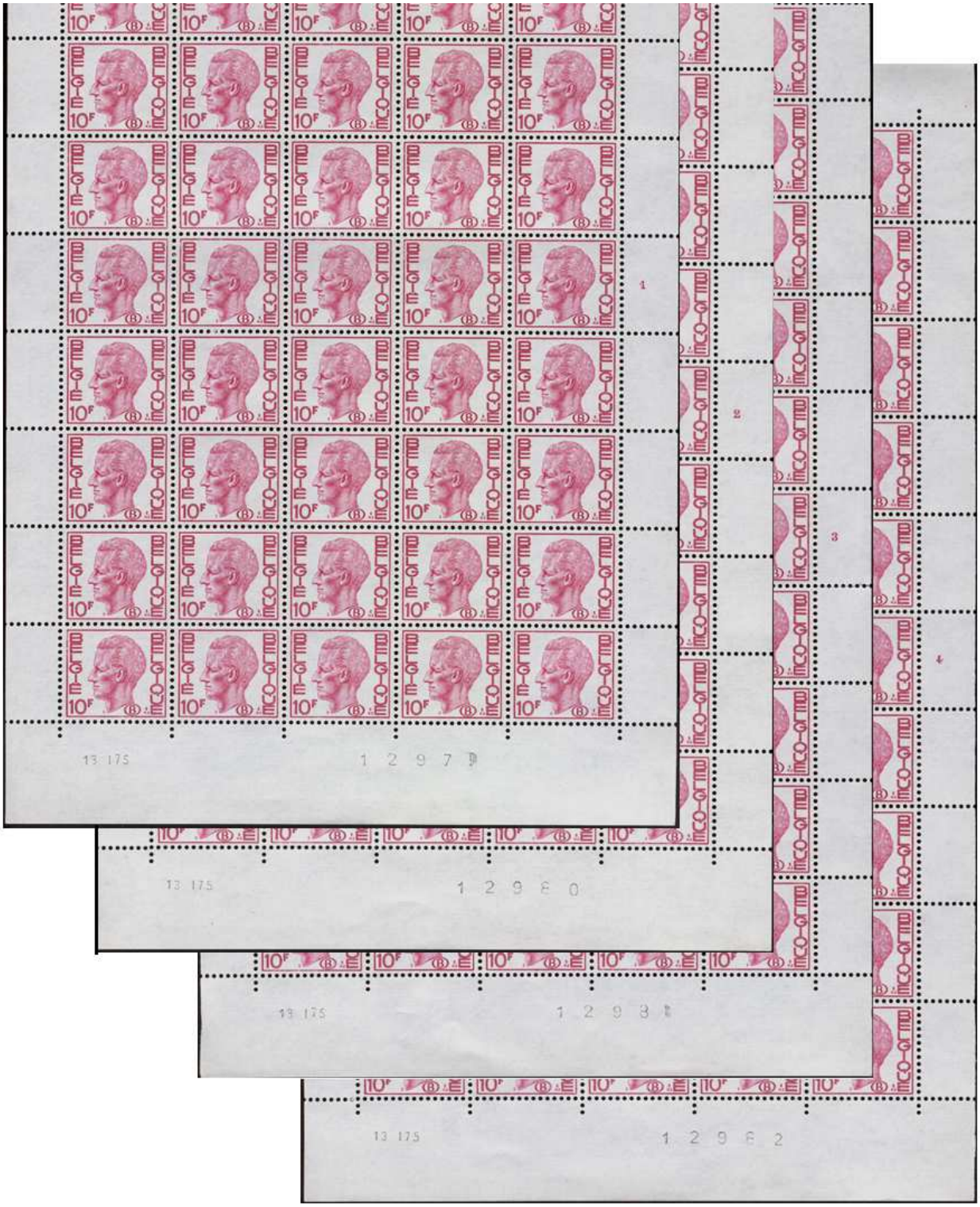

(*13*) Hieronder dient wel te verstaan dat we voor verschillende waarden gedrukt op dezelfde dag evenveel drukdata in rekening brengen als er waarden gedrukt zijn.

De dateurs van de pers Wifag 1 zijn voor de periode dat Elstrøm-zegels gedrukt werden steeds gelijk gebleven. De pare vellen zijn gedateerd met de dateur type 1 en de onpare vellen zijn gedateerd met de dateur type 2. De dateurs type 1 en 2 zijn van elkaar te onderscheiden door de positie en de vorm van het cijfer 7 dat de tientallen weergeeft van het jaartal. Voor de dateur type 1 staat het cijfer 7 altijd op gelijke hoogte met de andere cijfers van de dagaanduiding, terwijl voor de dateur type 2 het cijfer 7 altijd naar boven verschoven staat ten opzichte van de andere cijfers van de dagaanduiding. De karakteristieken van beide dateurs zijn hierna verduidelijkt.

Dateur 1 en 2

Dateur type 1

Het cijfer 7 van het jaartal staat op gelijke hoogte met de andere cijfers van de datum. Het horizontaal deel van de 7 is klein en fijn.
Het velnummer is steeds een paar getal.

Dateur type 2

Het cijfer 7 van het jaartal staat naar boven verschoven t.o.v. de andere cijfers van de datum. Het horizontaal deel van de 7 is zwaarder en langer.
Het velnummer is steeds een onpaar getal.

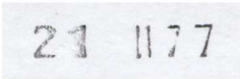

dateur 1

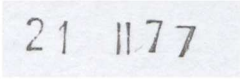

dateur 2

De vellen gedrukt op Wifag 1 werden steeds genummerd met dezelfde nummerset, met uitzondering van de druk op 09.07.76 van de zegel 6,50 fr op polyvalent papier waar de vellen met dateur 1 paar genummerd zijn met de normale nummerset en de vellen met dateur 2 onpaar genummerd zijn met een nummerset die een beduidend kleiner cijfertype bevat. Hieruit kunnen we besluiten dat de vellen met dateur 1, resp. dateur 2, elk hun eigen nummerset hebben voor het aanbrengen van het velnummer. Dit kan ook afgeleid worden uit het voorbeeld van de 4 opeenvolgende vellen van de 10fr dienstzegel en de 4 opeenvolgende stroken van de 9fr en 17fr op de bladzijden hierna. Dit leidt tot het besluit dat de nummerset voor de pare en de onpare velnummers alleen een paar of onpaar getal hadden. Tevens dient hier vermeld dat de tandingscorrectie steeds gebeurt op de vellen met dateur 1 (paar velnummer).

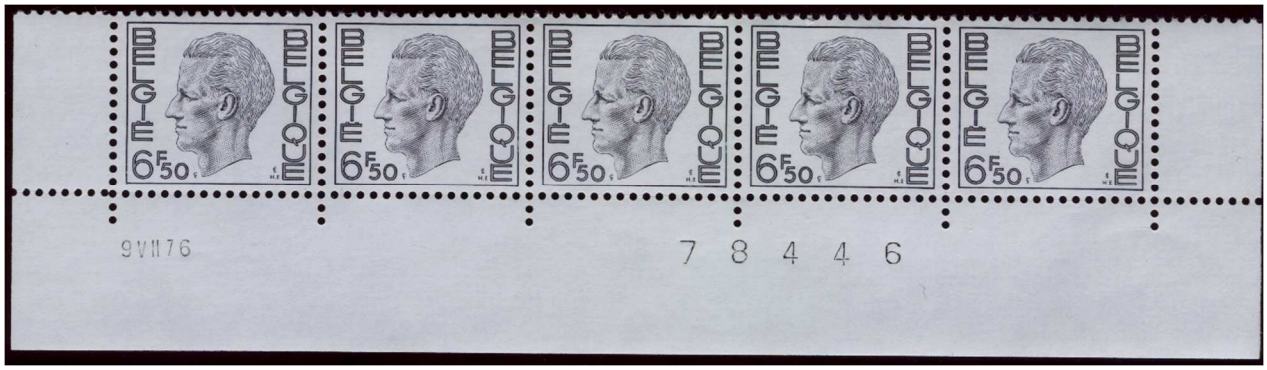

Strook met dateur 1 en genummerd met de normale nummerset

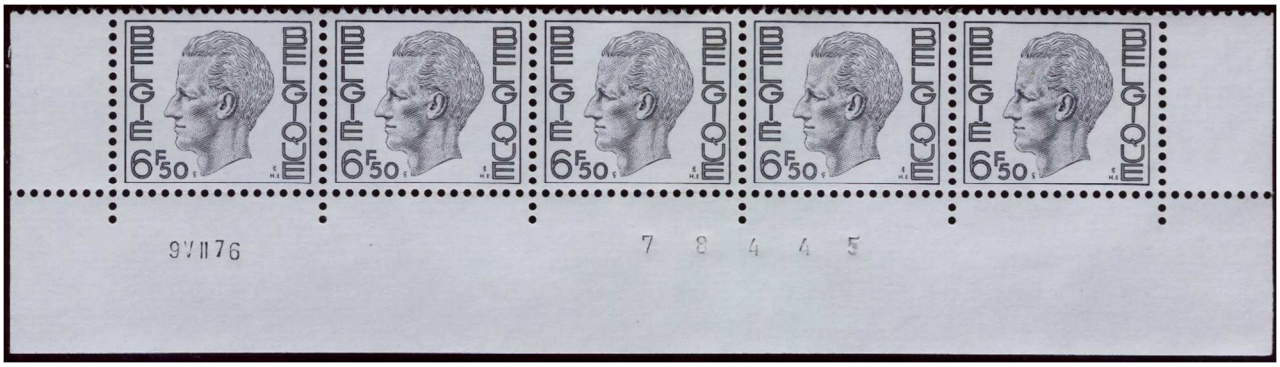

Strook met dateur 2 en genummerd met een nummerset met kleinere cijfers dan de normale nummerset

Zoals reeds eerder gezegd worden er per omwenteling 4 vellen gedrukt (plaatnummers 1, 2, 3 en 4 in die volgorde). Er is echter geen verband tussen het pare en onpare velnummer en de plaatnummers. Met andere woorden, de paar genummerde vellen kunnen zowel de vellen zijn met plaatnummer 1 (en 3) als de vellen met plaatnummer 2 (en 4).

Voorbeeld van het velnummer op 4 opeenvolgende stroken
Wifag 1(1-2) – drukdatum 15.VI.72

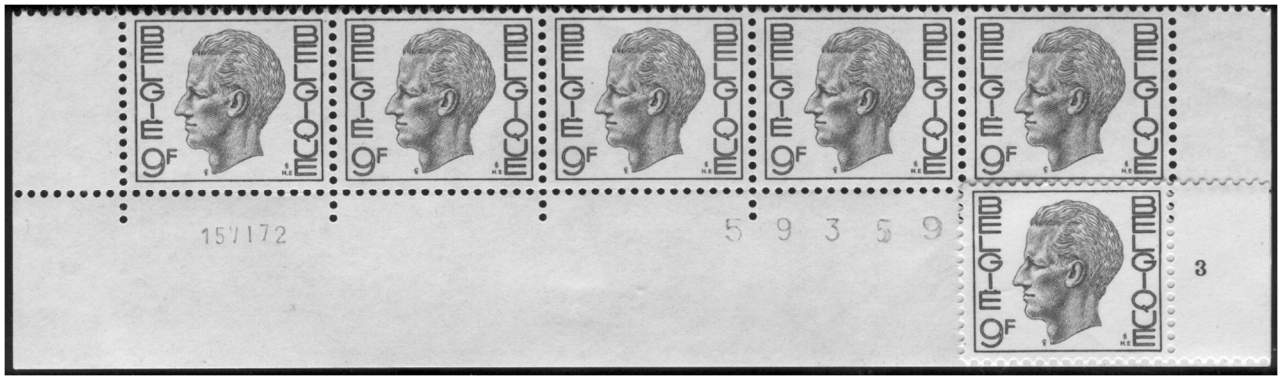

Velnummer 59359 – plaatnummer 3

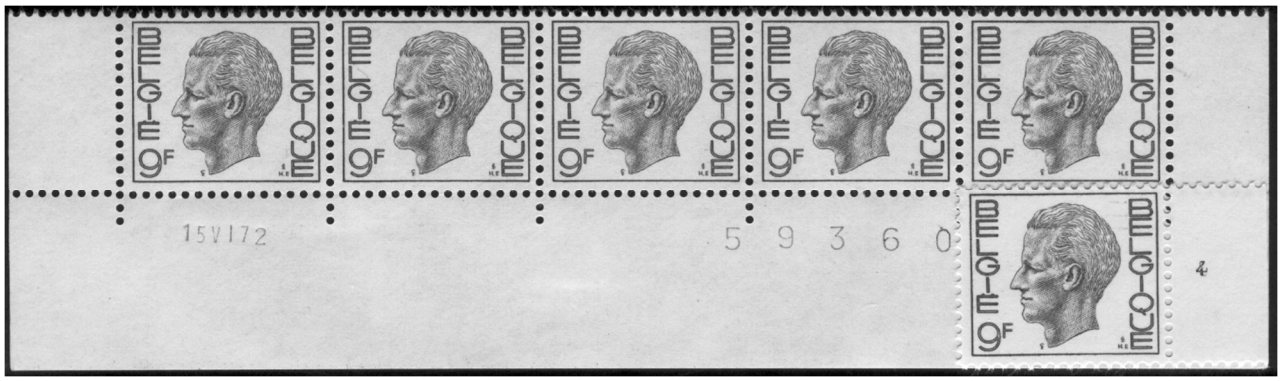

Velnummer 59360 – plaatnummer 4

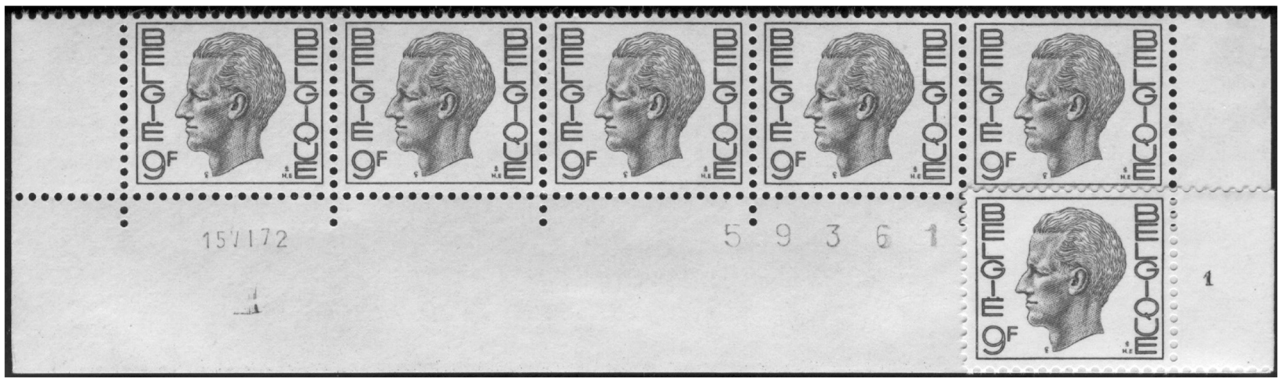

Velnummer 59361 – plaatnummer 1

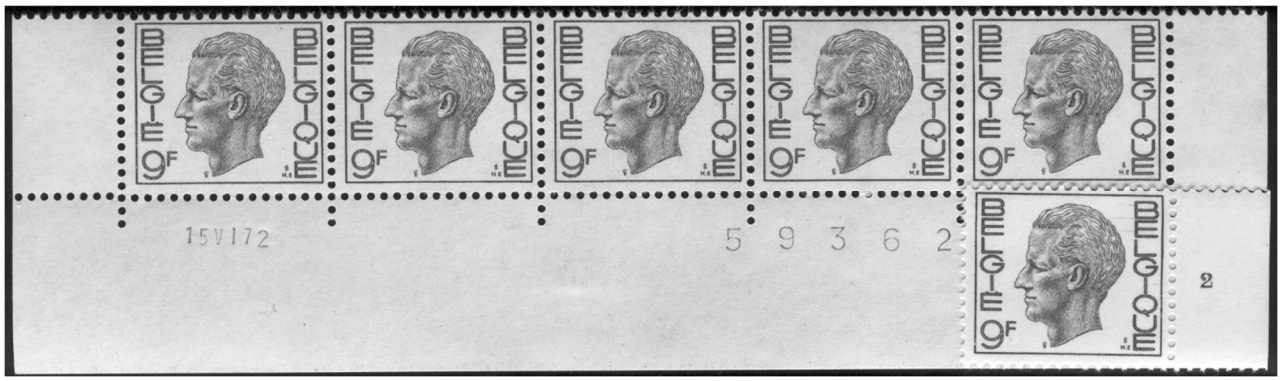

Velnummer 59362 – plaatnummer 2

Voorbeeld van het velnummer op 4 opeenvolgende stroken
Wifag 1(1-2) – drukdatum 14.XII.76

Velnummer 72721 – plaatnummer 4

Velnummer 72722 – plaatnummer 1

Velnummer 72723 – plaatnummer 2

Velnummer 72724 – plaatnummer 3

Zo is bijvoorbeeld de 3,50fr gedrukt geworden met de volgende combinatie dateur-plaatnummer:

Periode van 10.07.71 tem 28.12.71:
W1(1) – plaatnummer 1 of 3
W1(2) – plaatnummer 2 of 4
Periode van 16.03.72 tem 29.03.73:
W1(1) – plaatnummer 2 of 4
W1(2) – plaatnummer 1 of 3
Periode van 21.04.73 tem 28.06.73:
W1(1) – plaatnummer 1 of 3
W1(2) – plaatnummer 2 of 4

De merkwaardigste drukdata van Wifag 1 zijn :

06.08.70 (3,50(M)) - eerste drukdag op wit fosforescerend papier

12.05.76 (6,50 fr – 1ste cilinder) - laatste drukdag op wit fosforescerend papier

12.11.73 (3 fr) - eerste drukdag op gewoon niet-fosforescerend papier, doffe nuance

13.11.73 (3 fr) - eerste drukdag op gewoon niet-fosforescerend papier, heldere nuance

28.01.74 (3 fr) - laatste drukdag op gewoon niet-fosforescerend papier, doffe nuance

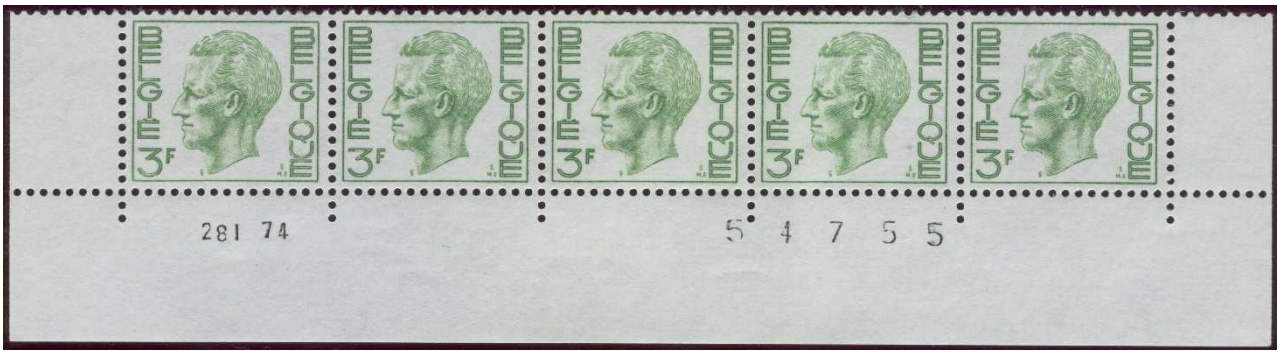

06.04.76 (3,25 fr) - laatste drukdag op gewoon niet-fosforescerend papier, heldere nuance

13.05.76 (25 fr) (*13*) - eerste drukdag op polyvalent fosforescerend papier

(*14*) Dit is eveneens de eerste dag dat postzegels gedrukt worden op polyvalent papier

15.12.77 (6 fr) - laatste drukdag op polyvalent fosforescerend papier

20.05.76 (3,25 fr) - eerste drukdag op polyvalent niet-fosforescerend papier

27.01.78 (4,50 fr) - laatste drukdag op polyvalent niet-fosforescerend papier

Een voorbeeld van iedere maandaanduiding voor de dateurs van Wifag 1 wordt getoond op volgende bladzijden.

We dienen hier wel een belangrijke opmerking te maken voor de aanduiding van de maand februari. Het normale geval is blanco+II of II+blanco. Hierop bestaat echter één uitzondering. Op 16, 17 en 18 februari 1976, druk van de waarde 6,50 fr op fosforescerend wit papier, werd de maand februari voor zowel dateur 1 als dateur 2 gevormd door het Romeinse cijfer I op wieltje 3 en het Romeinse cijfer I op wieltje 4.

dateur 1 en 2 - februari I + I

Aangezien de dateur iedere dag manueel moet juist gezet worden, is het ook niet verwonderlijk dat menselijke fouten begaan worden bij deze instelling. Dit geeft dan aanleiding tot foutief ingestelde dateurs. Deze worden besproken in art. 11.4.

Januari – blanco + I

Januari – I + blanco

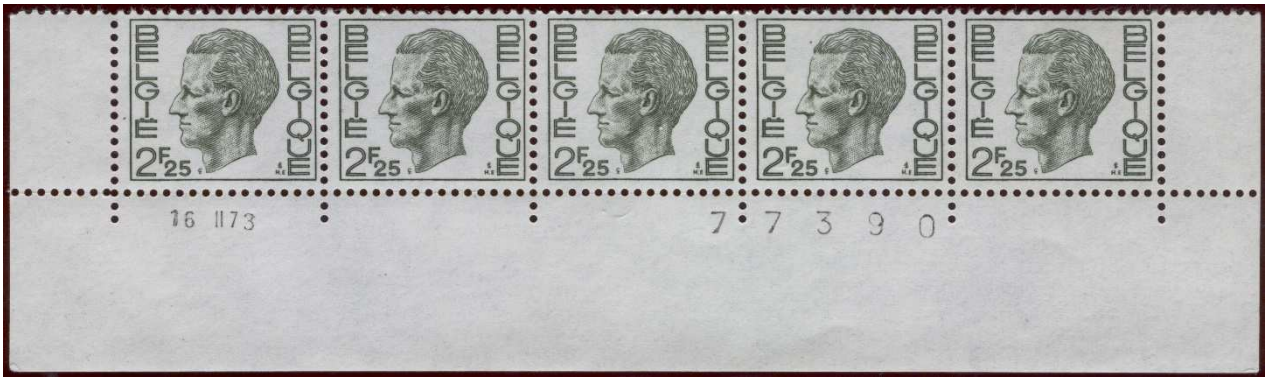

Februari – blanco + II

Februari – II + blanco

Maart – blanco + III

Maart – III + blanco

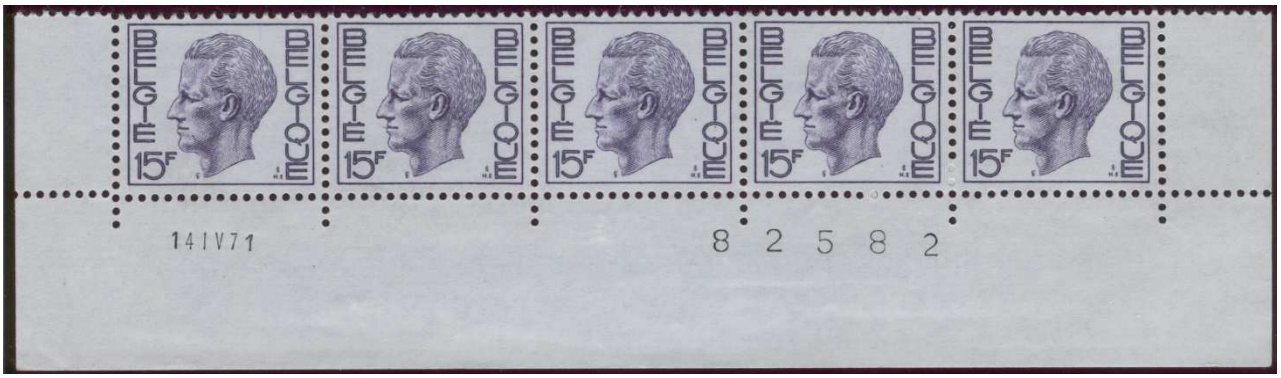

April – I+V

Mei – blanco + V

Juni – V+I

Juli – V+II

Augustus – V+III

September – I + X

Oktober – X + blanco

Oktober – blanco + X

November – X+I

December – X+II

Wifag 1 – Dateur 1-2 – Gebruikt voor het drukken van 1971 t.e.m. 1978

Wifag 1 – Dateur 1 – 1970

Wifag 1 – Dateur 2 – 1970

Wifag 1 – Dateur 1 – 1971

Wifag 1 – Dateur 2 –1971

Wifag 1 – Dateur 1 –1972

Wifag 1 – Dateur 2 –1972

Wifag 1 – Dateur 1 –1973

Wifag 1 – Dateur 2 –1973

Wifag 1 – Dateur 1 –1974

Wifag 1 – Dateur 2 –1974

Wifag 1 – Dateur 1 –1975

Wifag 1 – Dateur 2 –1975

Wifag 1 – Dateur 1 –1976

Wifag 1 – Dateur 2 –1976

Wifag 1 – Dateur 1 – 1977

Wifag 1 – Dateur 2 – 1977

Wifag 1 – Dateur 1 –1978

Wifag 1 – Dateur 2 –1978

11.2.3. De drukpers WIFAG 2

De drukpers Wifag 2 werd gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels van 5 mei 1972 (7 fr dienstzegel) t.e.m. 5 december 1983 (10 fr dienstzegel op polyvalent fosforescerend Epacar papier). Er zijn voor bovenvermelde periode in totaal 1011 drukdata (14) van Wifag 2 tot op heden gekend. Op de volgende bladzijden kan men een voorbeeld zien van 4 opeenvolgende vellen gedrukt op Wifag 2.

De drukpers Wifag 2 heeft zoals Wifag 1 ook twee dateurs, één die de pare vellen dateert en één die de onpare vellen dateert. Voor de periode dat Elstrøm-zegels gedrukt werden zijn de pare vellen altijd gedateerd geweest met dezelfde dateur type 3. Met de dateur die de onpare vellen dateert zijn er wel veel technische moeilijkheden geweest. Dit is af te leiden uit het feit dat voor de periode dat Wifag 2 gebruikt werd voor het drukken van de Elstrøm-zegels we 3 verschillende dateurs onderscheiden voor de datering van de onpare vellen. Het onderscheid tussen de verschillende dateurs van de onpare vellen is af te leiden uit de verschillende schrijfwijzen van het cijfer 7 dat de tientallen van de jaaraanduiding vormt. De karakteristieken voor elk van deze dateurs 4, 5 en 6 zijn beschreven op blz. 116-121. Deze dateurs zijn in de volgende perioden gebruikt :

van 05.05.72 t.e.m. 26.10.73 - dateur type 4
van 30.10.73 t.e.m. 27.08.74 - dateur type 5
van 04.10.74 t.e.m. 10.09.79 - dateur type 6
van 11.09.79 t.e.m. 28.09.79 - dateur type 5
van 28.09.79 t.e.m. 06.12.83 - dateur type 6

Het volgend aantal drukdata per dateur zijn tot op heden gekend :

dateur (3-4)	105 datums
dateur (3-5)	81 datums (voor de eerste periode)
	11 datums (voor de tweede periode)
dateur (3-6)	815 datums

(15) Hieronder dient wel te verstaan dat we voor verschillende waarden gedrukt op dezelfde dag evenveel drukdata in rekening brengen als er waarden gedrukt zijn.

Een voorbeeld van iedere maandaanduiding is afgebeeld op blz. 108-116.

Zoals reeds vermeld onder Wifag 1, wordt de dateur manueel verzet. Ook bij de instelling van de dateurs op Wifag 2 komen instelfouten van de dateurs voor. Deze worden besproken in art. 11.4.

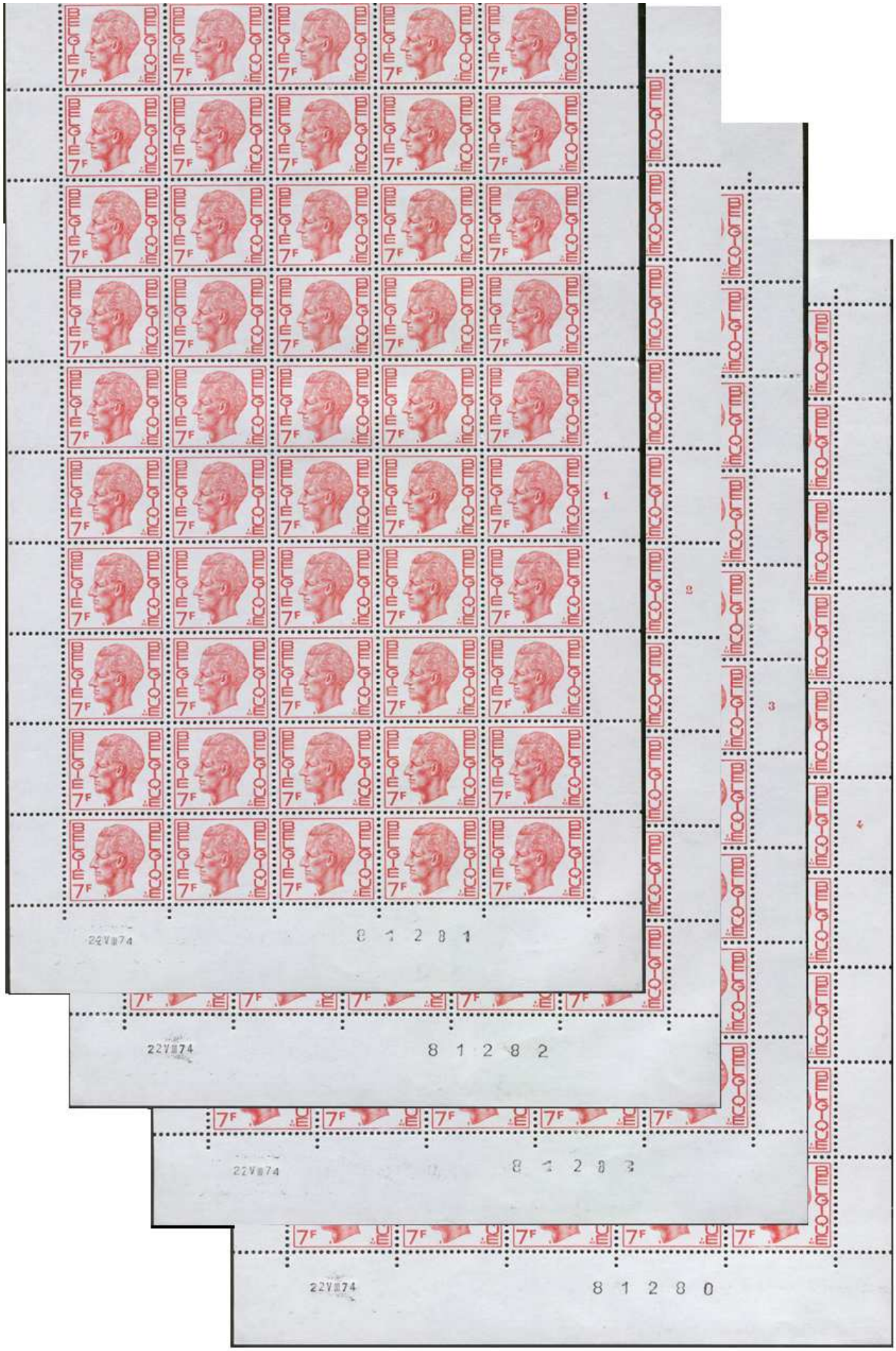
BELGIE
7F
22V74
8 1 2 8 1
8 1 2 8 2
8 1 2 8 3
8 1 2 8 0

DATEUR 3 en 4

Dateur type 3

Het horizontaal deel van het cijfer 7 is zwaar en sterk
geaccentueerd en de basis verbreedt naar het uiteinde toe.
Het velnummer is steeds een paar getal.

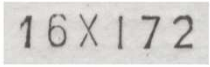

Dateur type 4

Vergeleken met dateur 3 is het horizontaal deel van het cijfer 7 minder
sterk geaccentueerd. De basis verbreedt eveneens naar het uiteinde toe,
maar eindigt in een punt.
Het velnummer is steeds een onpaar getal.

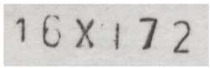

DATEUR 3 en 5

Dateur type 3

Het horizontaal deel van het cijfer 7 is zwaar en sterk
geaccentueerd en de basis verbreedt naar het uiteinde toe.
Het velnummer is steeds een paar getal.

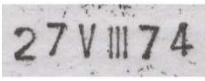

Dateur type 5

Het onderste deel van het cijfer 7 is krom naar voor gebogen.
Het velnummer is steeds een onpaar getal.

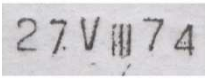

DATEUR 3 en 6

Dateur type 3

Het horizontaal deel van het cijfer 7 is zwaar en sterk
geaccentueerd en de basis verbreedt naar het uiteinde toe.
Het velnummer is steeds een paar getal.

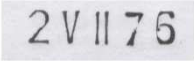

Dateur type 6

Het horizontaal deel van het cijfer 7 heeft vooraan een haakje.
Het velnummer is steeds een onpaar getal.

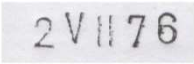

DATEUR 3 en 6

Dateur type 3

Het horizontaal deel van het cijfer 7 is zwaar en sterk
geaccentueerd en de basis verbreedt naar het uiteinde toe.
Het velnummer is steeds een paar getal.

Dateur type 6

Het horizontaal deel van het cijfer 7 heeft vooraan een haakje.
Het velnummer is steeds een onpaar getal.

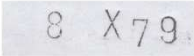

DATEUR 3 en 6

Dateur type 3
De cijfers zijn van dezelfde grootte als de dateur 3 gebruikt in de jaren zeventig.
Het velnummer is steeds een paar getal.

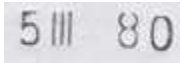

Dateur type 6
De cijfers zijn veel kleiner dan deze van dateur 3.
Het velnummer is steeds een onpaar getal.

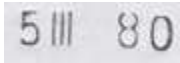

Samenvattend:

Type 3

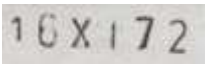

Type 4

Type 3

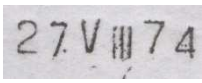

Type 5

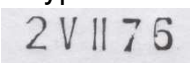

Type 3

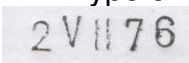

Type 6

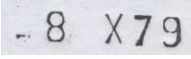

Type 3

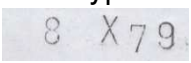

Type 6

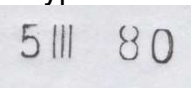

Type 3

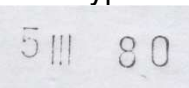

Type 6

De vellen gedrukt op Wifag 2 werden steeds genummerd met een nummerset van constante afmeting en cijfertype. Door vergelijking van opeenvolgende stroken mogen we besluiten dat de paar genummerde vellen met nummerset 1 en de onpaar genummerde vellen met nummerset 2 genummerd zijn, in analogie met wat voor Wifag 1 beschreven is. Het bestaan van een nummerset voor de nummering van de pare én de onpare vellen kan ook afgeleid worden uit de voorbeelden van 4 opeenvolgende stroken, nl. de paar genummerde stroken (met dateur 3) vertonen geen drukafwijkingen, terwijl de drukafwijking terugkeert op de onpaar genummerde stroken (met dateur 4, 5 of 6). Zoals reeds eerder gezegd worden er per omwenteling 4 vellen gedrukt (plaatnummers 1, 2, 3 en 4 in die volgorde). Er is echter geen verband tussen het pare en onpare velnummer en de plaatnummers. Met andere woorden, de paar genummerde vellen kunnen zowel de vellen zijn met plaatnummer 1 (en 3) als de vellen met plaatnummer 2 (en 4). Dit feit wordt geïllustreerd aan de hand twee velfragmenten van de waarde 2,25 fr gedrukt op 16.11.72, nl.

- velnummer 02960, dateur 3, heeft plaatnummer 2
- velnummer 23243, dateur 4, heeft eveneens plaatnummer 2

Dit is het enige tot nu toe gekende voorbeeld van de wijziging van de combinatie drukdatum-cilindernummer op dezelfde drukdag. Deze verschillen spruiten voort uit het feit dat de cilinder met een kwartdraai anders geplaatst is in de drukmachine.

Velnummer 02960, dateur 3 met plaatnummer 2

Velnummer 23243, dateur 4 met plaatnummer 2

Voorbeelden van velnummering op 4 opeenvolgende stroken
12fr – Wifag2(3-4) – drukdatum 29.12.72

Dateur type 4 – velnummer 72931 – plaatnummer 1

Dateur type 3 – velnummer 72932 – plaatnummer 2

Dateur type 4 – velnummer 72933 – plaatnummer 3

Dateur type 3 – velnummer 72934 – plaatnummer 4

2,50fr – Wifag2(3-5) – drukdatum 26.08.74

Dateur type 5 – velnummer 77453 – plaatnummer 3

Dateur type 3 – velnummer 77454 – plaatnummer 4

Dateur type 5 – velnummer 77455 – plaatnummer 1

Dateur type 3 – velnummer 77456 – plaatnummer 2

7,50fr – Wifag2(3-6) – drukdatum 20.06.75

Dateur type 6 – velnummer 60289 – plaatnummer 4

Dateur type 3 – velnummer 60290 – plaatnummer 1

Dateur type 6 – velnummer 60291 – plaatnummer 2

Dateur type 3 – velnummer 60292 – plaatnummer 3

13fr – Wifag2(3-6) – drukdatum 10.01.77

Dateur type 3 – velnummer 40862 – plaatnummer 3

Dateur type 6 – velnummer 40863 – plaatnummer 4

Dateur type 3 – velnummer 40864 – plaatnummer 1

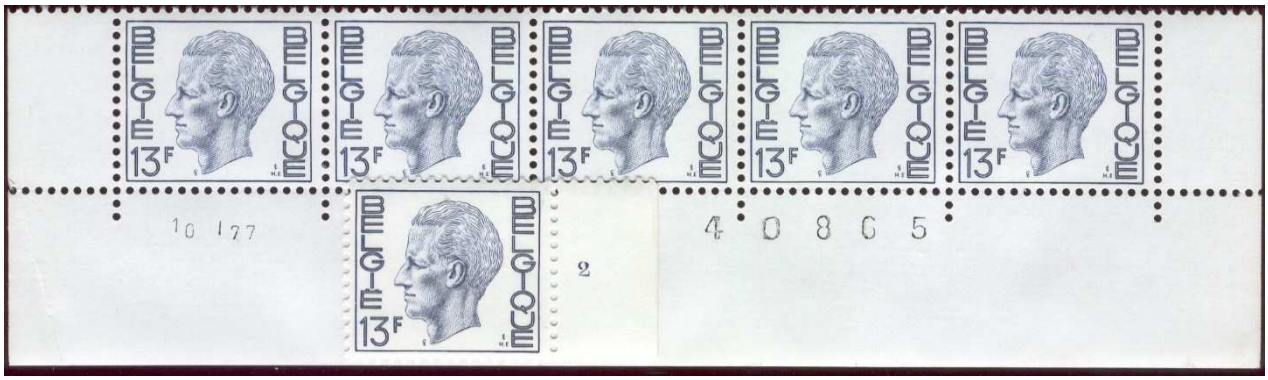

Dateur type 6 – velnummer 40865 – plaatnummer 2

17fr – Wifag2(3-6) – drukdatum 11.02.77

Dateur type 3 – velnummer 25726 – plaatnummer 1

Dateur type 6 – velnummer 25727 – plaatnummer 2

Dateur type 3 – velnummer 25728 – plaatnummer 3

Dateur type 6 – velnummer 25729 – plaatnummer 4

B7fr – Wifag2(3-6) – drukdatum 06.11.79

Dateur type 3 – velnummer 47836 – plaatnummer 3

Dateur type 6 – velnummer 47837 – plaatnummer 4

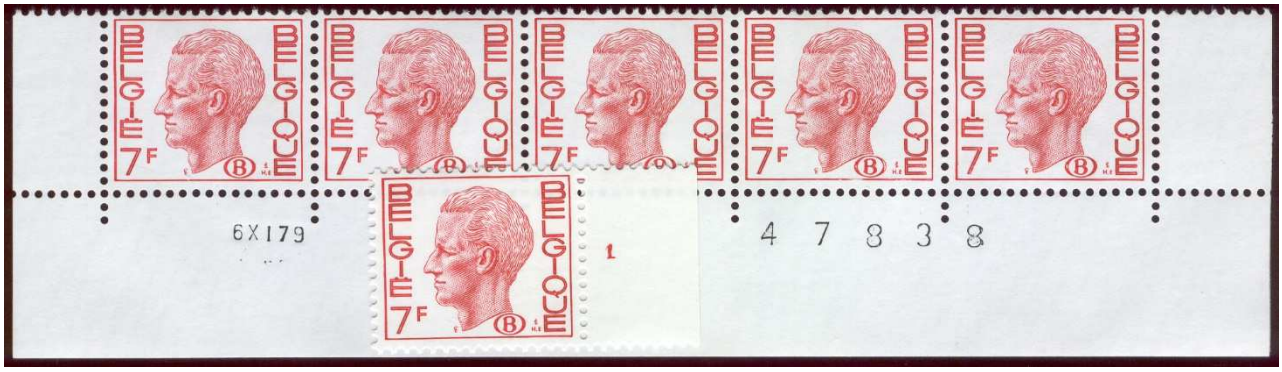

Dateur type 3 – velnummer 47838 – plaatnummer 1

Dateur type 6 – velnummer 47839 – plaatnummer 2

B9fr – Wifag2(3-6) – drukdatum 22.02.80

Dateur type 6 – velnummer 60483 – plaatnummer 4

Dateur type 3 – velnummer 60484 – plaatnummer 1

Dateur type 6 – velnummer 60485 – plaatnummer 2

Dateur type 3 – velnummer 60486 – plaatnummer 3

22fr – Wifag2(3-6) – drukdatum 15.02.83

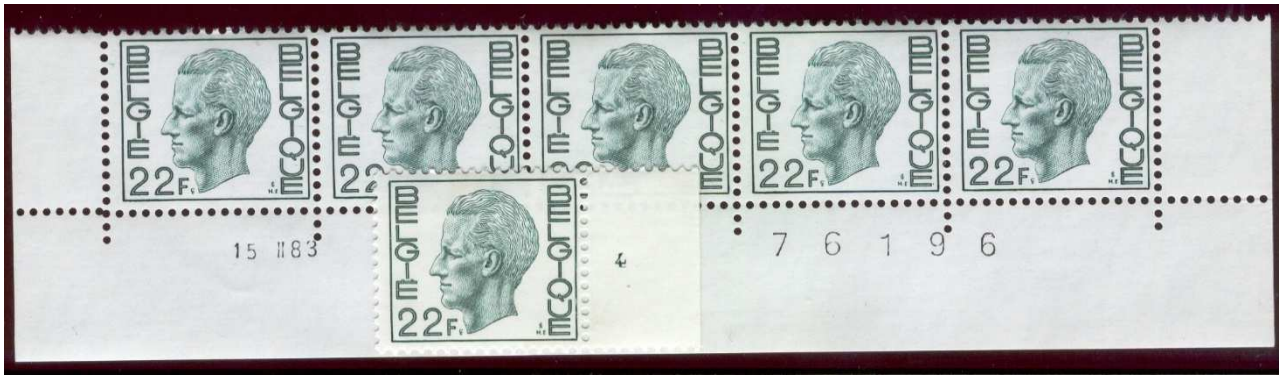

Dateur type 3 – velnummer 76196 – plaatnummer 4

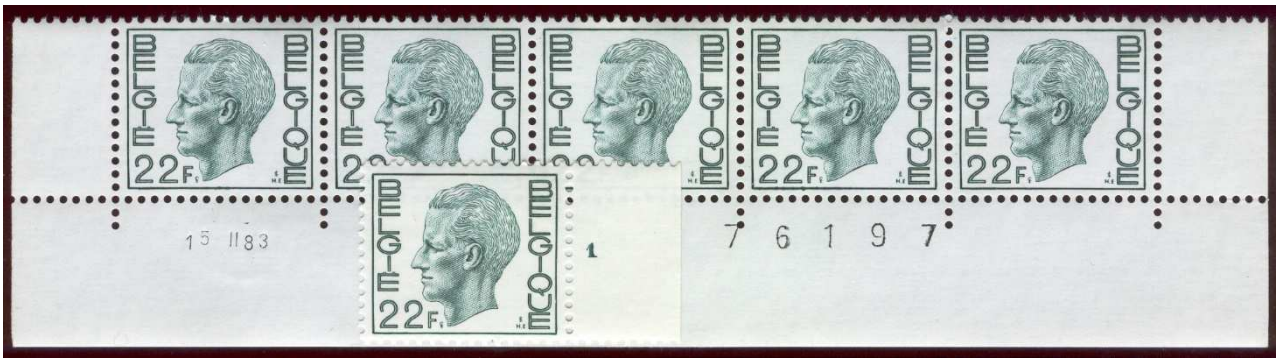

Dateur type 6 – velnummer 76197 – plaatnummer 1

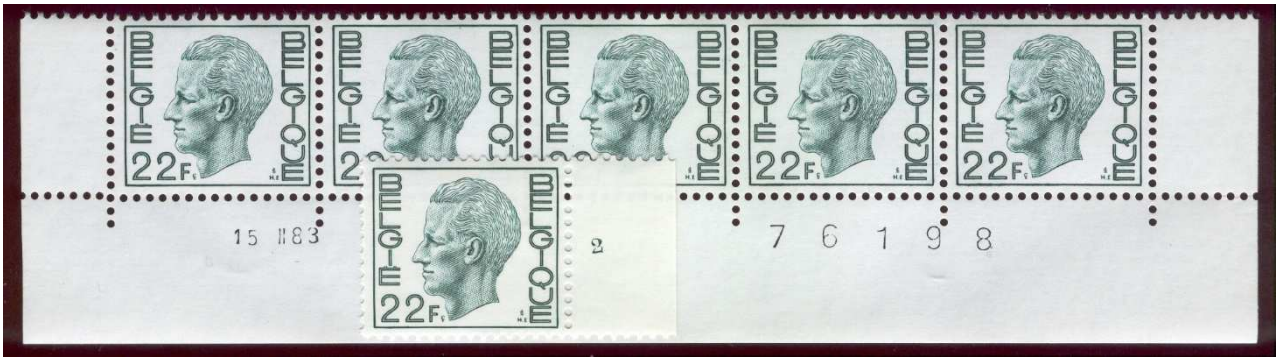

Dateur type 3 – velnummer 76198 – plaatnummer 2

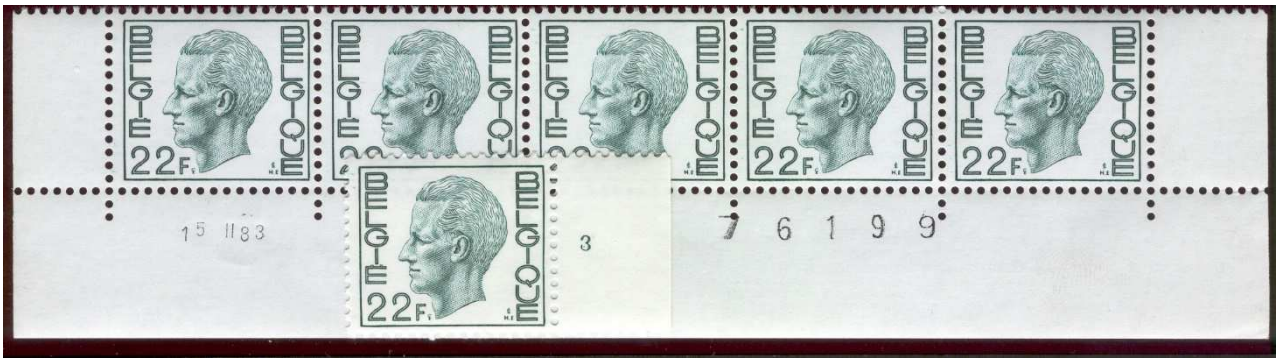

Dateur type 6 – velnummer 76199 – plaatnummer 3

De merkwaardigste drukdata van de pers Wifag 2, rekening houdend met de verschillende papiersoorten en de verschillende typen dateurs, zijn :

05.05.72 (B7 fr) - dateurs 3-4 : eerste dag dat Elstrøm-zegels gedrukt worden op Wifag 2

26.10.73 (5 fr) - dateurs 3-4 : laatste drukdag waarbij dateur 4 gebruikt wordt en vervangen wordt door dateur 5

30.10.73 (5 fr) - dateurs 3-5 : eerste drukdag waarbij dateur 5 gebruikt wordt ter vervanging van dateur 4

27.08.74 (2,50 fr) - dateurs 3-5 : laatste drukdag op gewoon niet-fosforescerend papier en einde van de eerste periode voor dateur 5

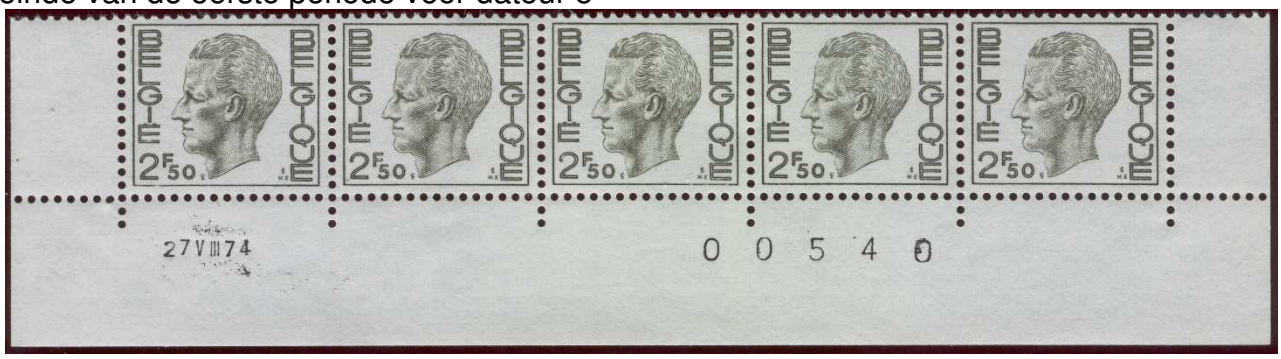

04.10.74 (4 fr) - dateurs 3-6 : eerste drukdag waarbij dateur 6 gebruikt wordt ter vervanging van dateur 5 (1ste periode)

12.03.76 (6,50 fr) - dateurs 3-6 : laatste drukdag met Wifag2 op wit fosforescerend papier

28.05.76 (5 fr en B5 fr) - dateurs 3-6 : eerste drukdag met Wifag2 op polyvalent fosforescerend papier

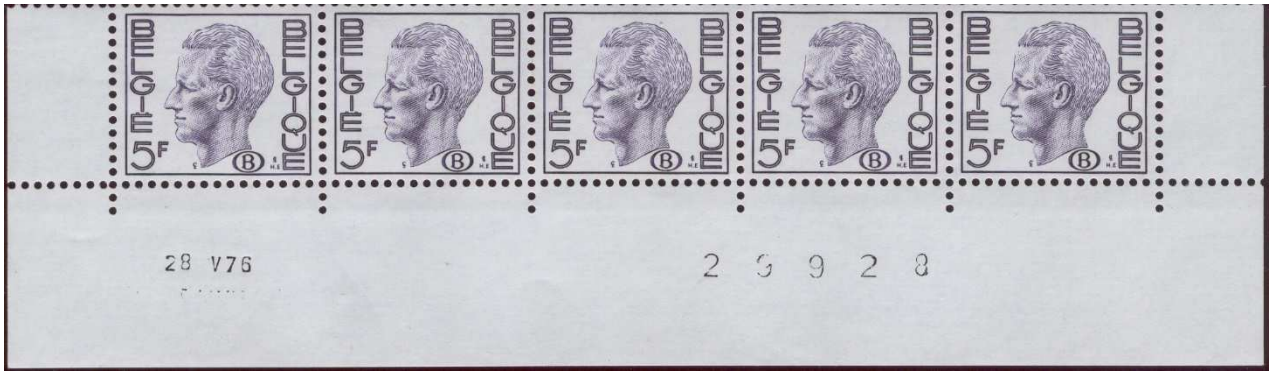

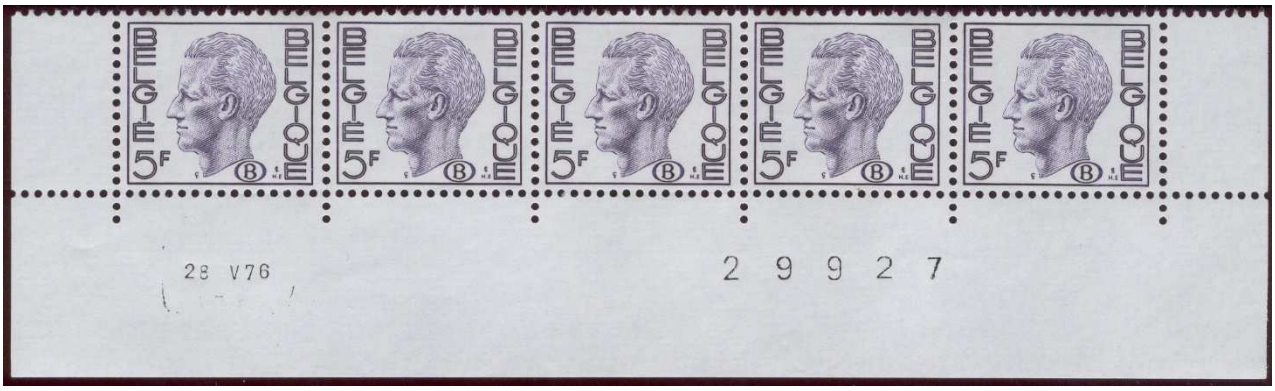

09.12.76 (4,50 fr) - dateurs 3-6 : eerste drukdag met Wifag2 op polyvalent niet-fosforescerend papier

16.01.79 (4,50 fr) - dateurs 3-6 : laatste drukdag met Wifag2 op polyvalent niet-fosforescerend papier

10.09.79 (8 fr) - dateurs 3-6 : laatste drukdag waarbij dateur 6 gebruikt wordt en vervangen wordt door dateur 5

11.09.79 (8 fr paars) - dateurs 3-5 : eerste drukdag waarbij dateur 5 (2de periode) gebruikt wordt ter vervanging van dateur 6

28.09.79 (7 fr) - dateur 3-5 : laatste drukdag waarbij dateur 5 (2de periode) vervangen wordt door dateur 6

28.09.79 (7 fr) - dateurs 3-6 : eerste drukdag waarbij dateur 6 gebruikt wordt ter vervanging van dateur 5 (2de periode)

12.08.83 (22 fr) - dateurs 3-6 : laatste drukdag op polyvalent fosforescerend papier

05.12.83 (B10 fr) - dateurs 3-6 : enige drukdag op polyvalent fosforescerend Epacar papier en de laatste dag dat Wifag 2 nog Elstrøm-zegels drukt

De verschillende maandaanduidingen van de dateurs van Wifag 2

Januari – blanco + I

Januari – I + blanco

Februari – blanco + II

Februari – II + blanco

Maart – blanco + III

Maart – III + blanco

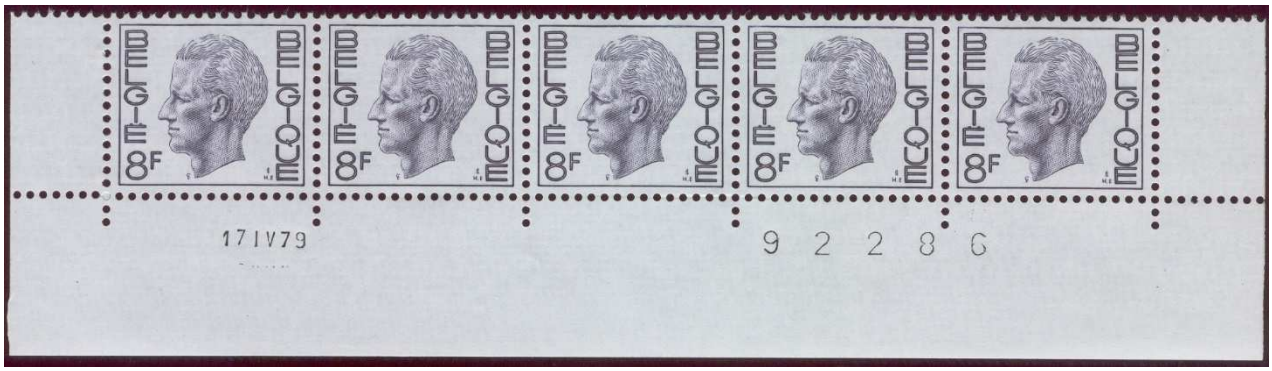

April – I + V

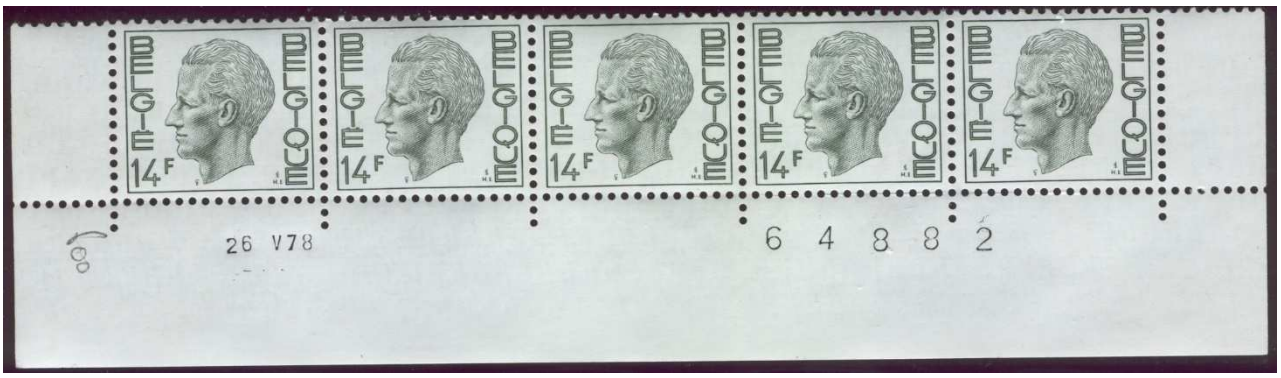

Mei – blanco + V

Mei – V + blanco

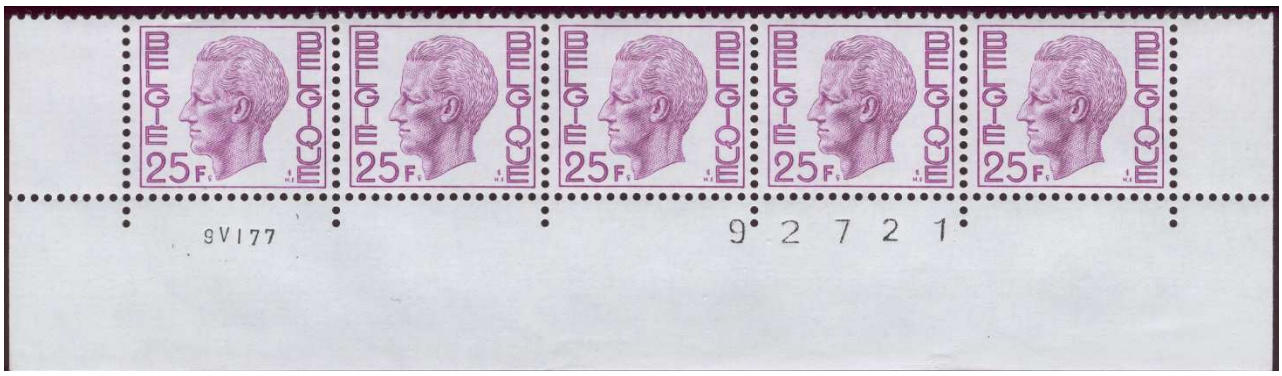

Juni – V + I

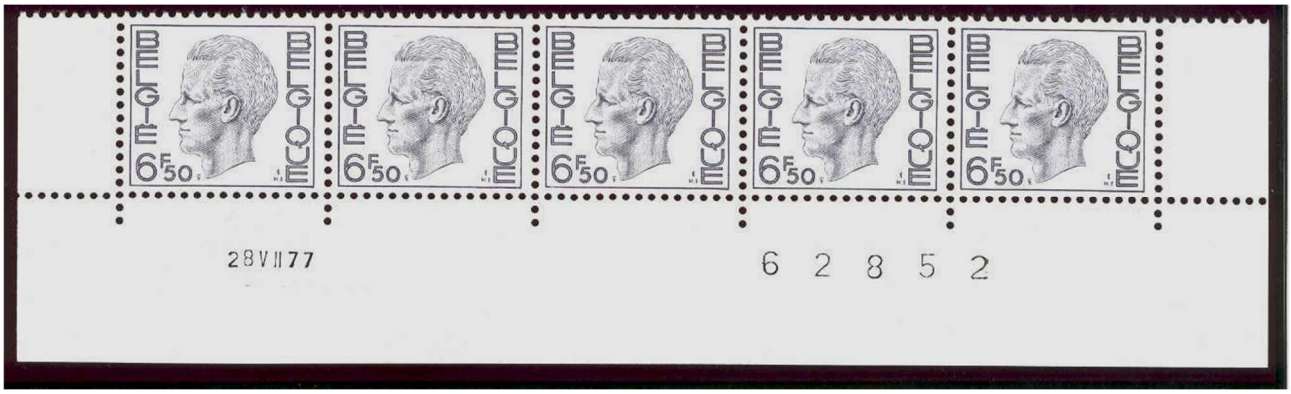

Juli – V + II

Augustus – V + III

September – I + X

Oktober – blanco + X

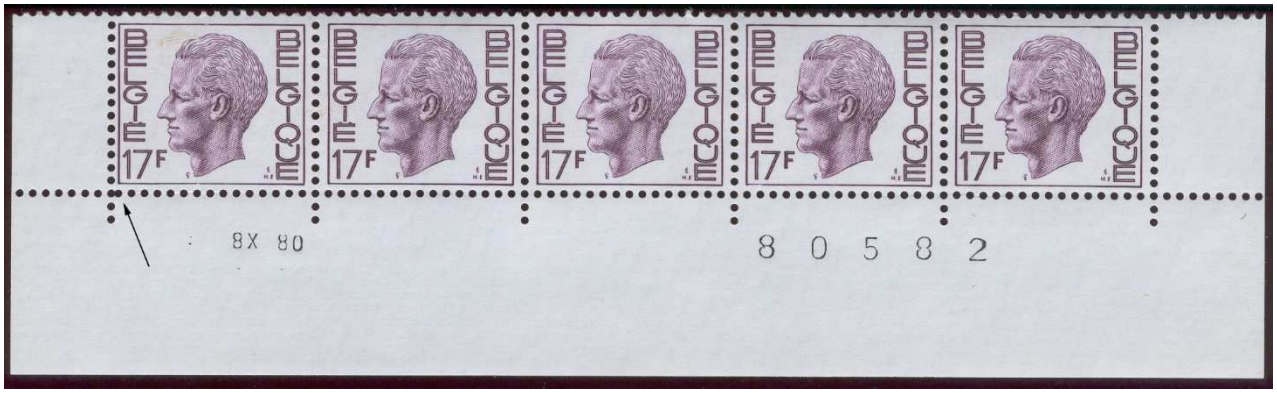

Oktober – X + blanco

November – X + I

December – X + II

Wifag 2 - Dateur 3 – 4
Gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels in 1972 en 1973

1972

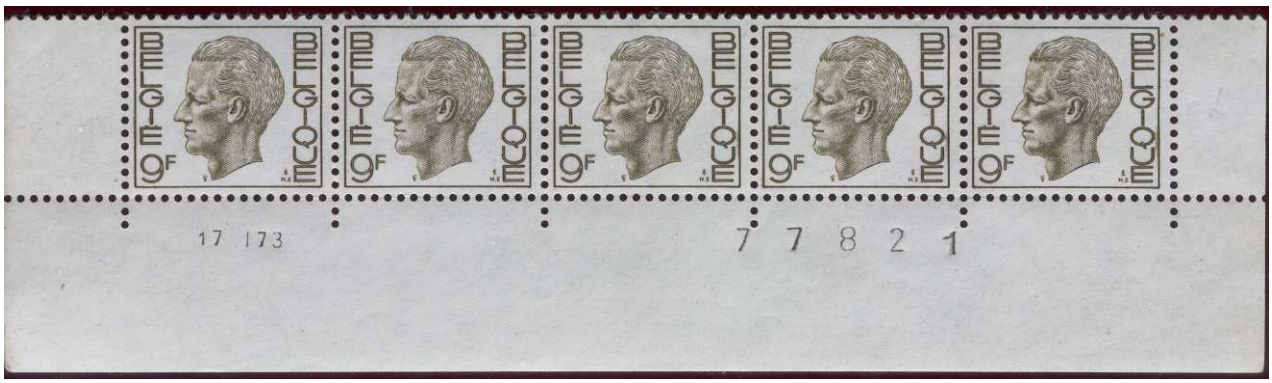

1973

Wifag 2 - Dateur 3 – 5
Gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels in 1973, 1974 en 1979

1973

BELGIE BELGIQUE 22F
21VIII74
2 9 1 1 6

BELGIE BELGIQUE 22F
21VIII74
2 3 1 1 5

1974

BELGIE BELGIQUE 17F
26IX79
3 9 5 3 4

BELGIE BELGIQUE 17F
26IX79
3 9 5 3 5

1979

Wifag 2 - Dateur 3 – 6
Gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels in 1974 tem 1983

1974

1975

BELGIE BELGIQUE
14F
26VII76
23298

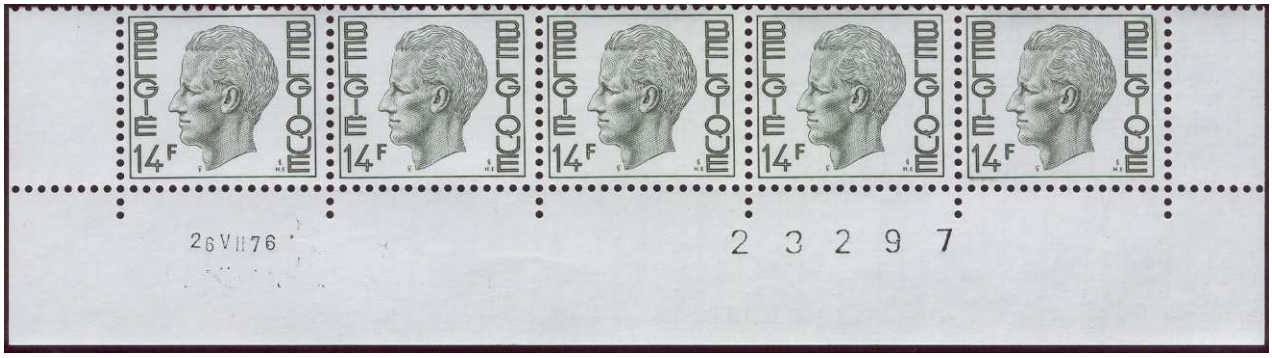
BELGIE BELGIQUE
14F
26VII76
23297

1976

BELGIE BELGIQUE
17F
11 II77
28266

BELGIE BELGIQUE
17F
11 II77
28265

1977

BELGIE BELGIQUE
30F
21 11 78
8 3 3 5 6

BELGIE BELGIQUE
30F
21 11 78
8 6 2 3 5

1978

BELGIE BELGIQUE
8F
10 IV 79
8 7 4 7 8

BELGIE BELGIQUE
8F
10 IV 79
8 7 4 7 7

1979

BELGIE BELGIQUE
45F
14V 80
5 7 4 5 4

BELGIE BELGIQUE
45F
14V 80
5 7 4 5 5

1980

BELGIE BELGIQUE
9F
20 V81
2 0 4 9 2

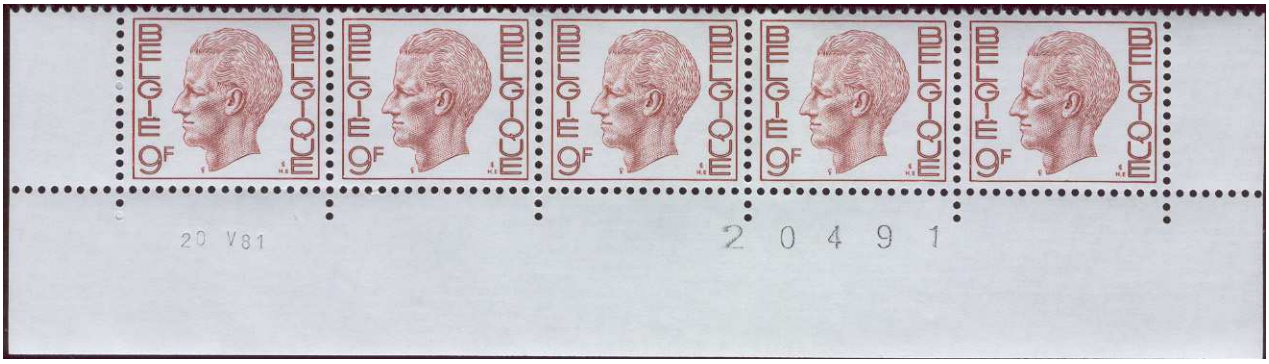
BELGIE BELGIQUE
9F
20 V81
2 0 4 9 1

1981

BELGIE BELGIQUE
45F
23X182
20804

BELGIE BELGIQUE
45F
23X182
20803

1982

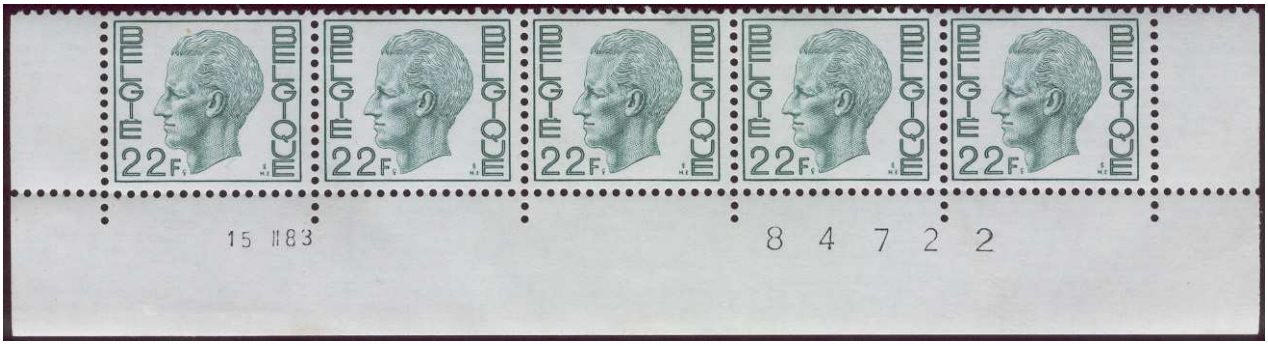
BELGIE BELGIQUE
22F
15 II 83
84722

BELGIE BELGIQUE
22F
15 II 83
84723

1983

11.2.4. Het mechanisme van de dateurs en het velnummer

Het mechanisme dat de drukdatum en het velnummer drukt bevindt zich op één mechanisme na de cilinder die de postzegels drukt. De rotatierichting is dezelfde als voor de cilinder. Soms gebeurt het dat de cijfers verdraaid staan t.o.v. de effectieve druklijn zoals gezien kan worden op de voorbeelden hierna. De datum en het velnummer bevinden zich op één lijn en de dateur 1 (en 3) is altijd een paar nummer terwijl de dateur 2 (en 4, 5 en 6) altijd een onpaar nummer drukken. Hierop zijn geen uitzonderingen gekend en het laat veronderstellen dat het mechanisme van de velnummers enkel pare, respectievelijk onpare cijfers bevat voor het drukken van de eenheid.

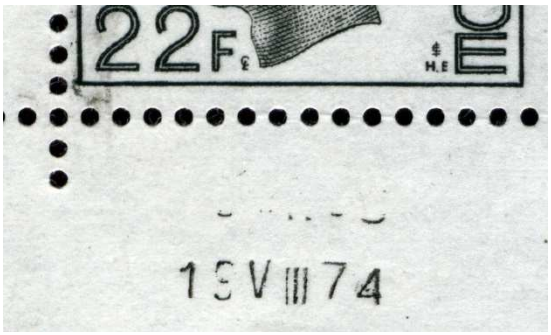

detail – de rij erboven is zichtbaar

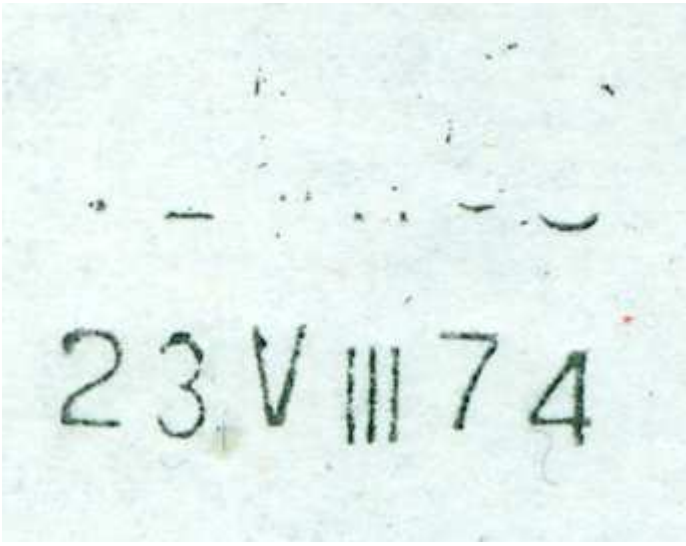

detail – de cijfers erboven zijn zichtbaar

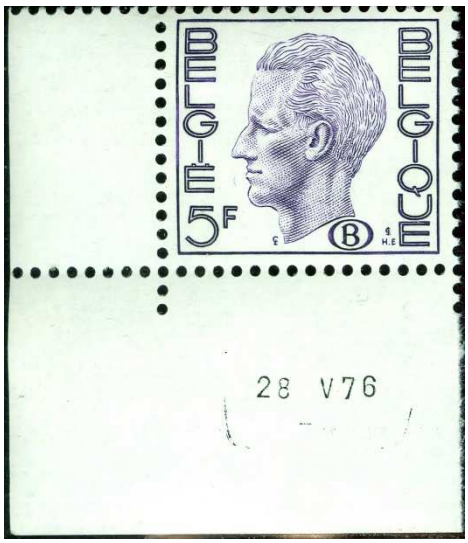

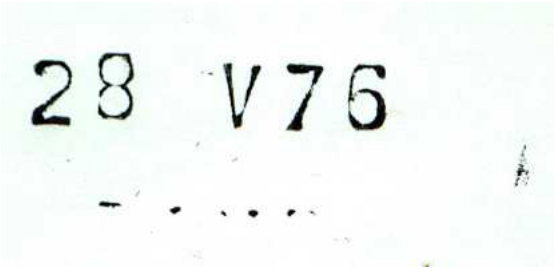

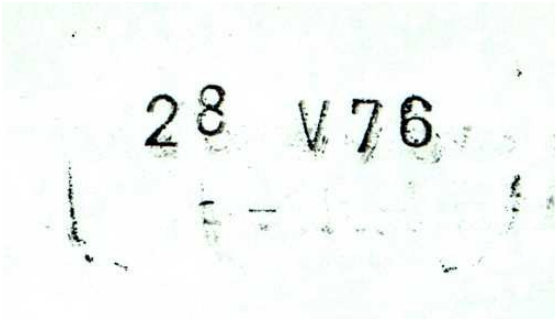

Het mechanisme dat de datum drukt bevindt zich in een cirkelvormig geheel zoals te zien op de voorbeelden hierboven. De omtrek van het mechanisme is zichtbaar. Teneinde synchroon te drukken met de druk van de zegels bevat het mechanisme een dateur 1 (of 3) gevolgd door een set van 5 cijfers die de pare venummers drukt, gevolgd door dateur 2 (of 4, 5, 6) gevolgd door een set van 5 cijfers die de onpare velnummers drukt. De omtrek van het geheel moet derhalve gelijk zijn aan de omtrek van de cilinder die de zegels drukt. Dit is echter niet het geval bij de Goebel persen. De omtrek van de cilinder komt overeen met 2 vellen zodat de omtrek van deze cilinder slechts ⅓ bedraagt van de drukcilinder van de zegels.

Zoals te zien op de dienstzegels hierboven is de afstand tot de onderste kaderlijn variabel omdat de papierrol niet gelijkmatig loopt. De afstand van de drukdatum tov de linkerkaderrand is eveneens variabel omdat de spanning van de papierrol verandert.

11.3. De GOEBEL-rotatiedrukpersen

11.3.1. Algemene kenmerken

De Goebel-persen zijn ontworpen en gefabriceerd door het Duits bedrijf Goebel. De juiste benaming van de rotatiedrukpersen is B.R.M. ST - 300S, waarin de letters de volgende betekenis hebben :

B = Briefmarken (postzegels)
R = Rollen
M = Maschiene
S = Stahltisch
T = Tiefdruck (diepdruk)
300S = duidt de maximum breedte van de papierrol aan

Voor het drukken van de Elstrøm-zegels werden de twee Goebel-persen gebruikt die de Postzegeldrukkerij te Mechelen bezit, nl.

- Goebel 1, aangekocht in 1972
- Goebel 2, aangekocht in 1978

De Goebel drukpersen zijn een zeer complexe machines waarbij de operatie van het drukken van de zegels tot het versnijden van geperforeerde vellen zegels in één doorlopende operatie gebeurt. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van de volgende foto's van een Goebel pers in werking.

De bobijn papier

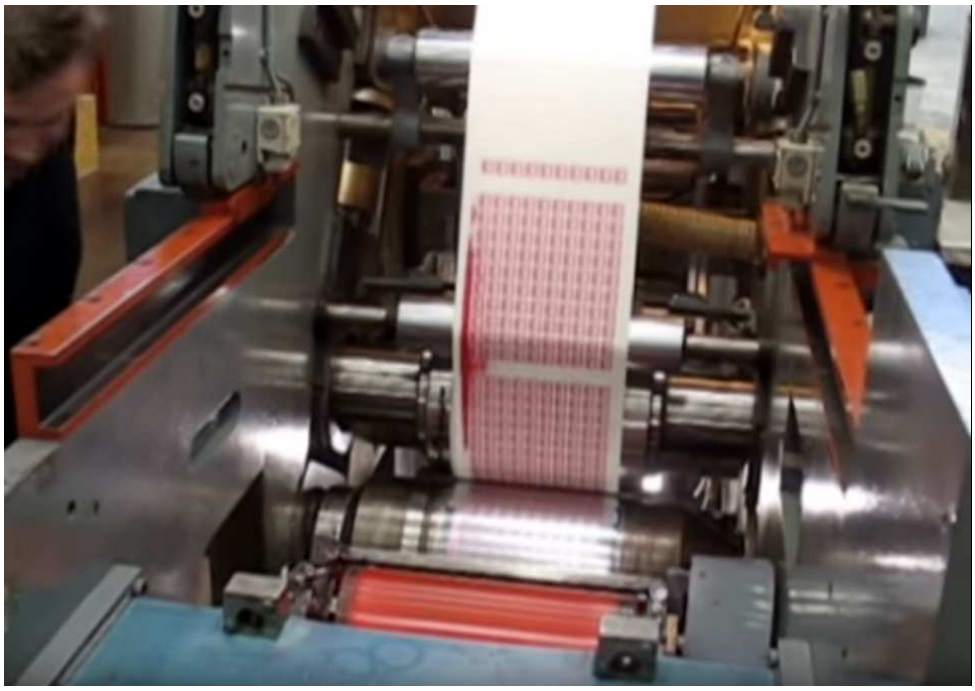

De start van het drukproces

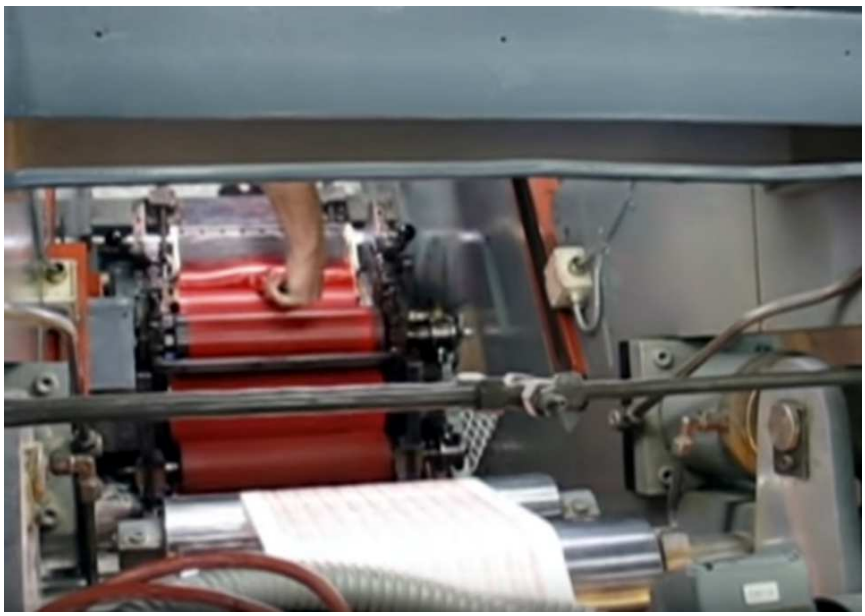

Het toevoegen van de inkt en de inktrollen

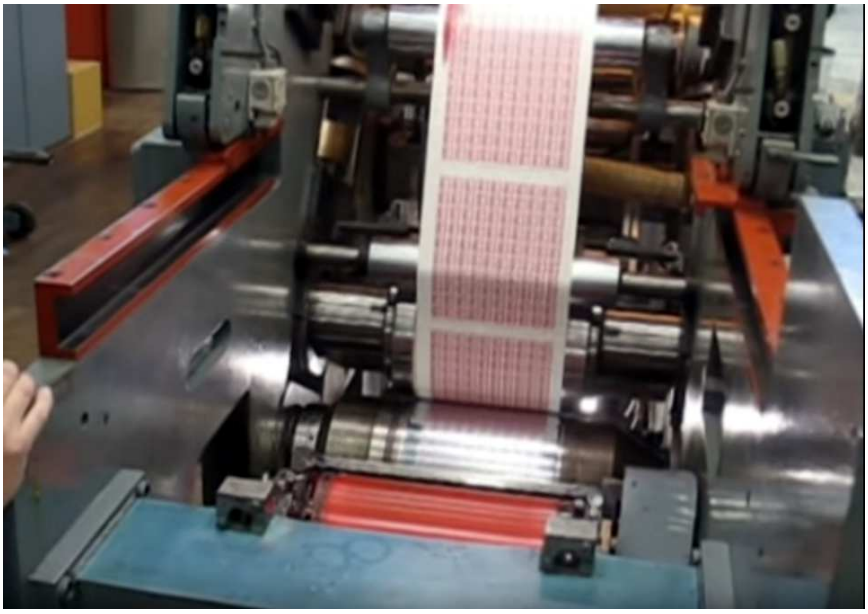

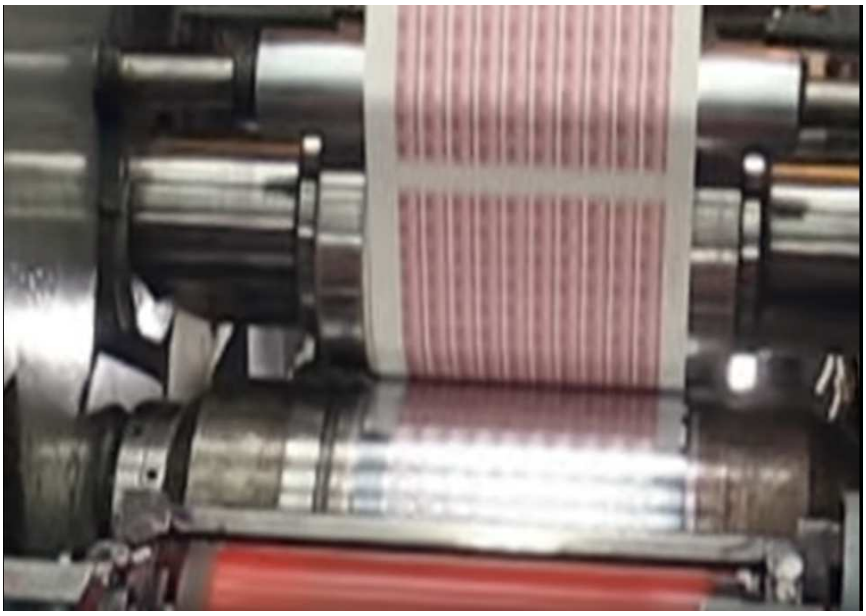

De drukcilinder

De cilinder die de drukdatum en het velnummer drukt met de inktcilinder

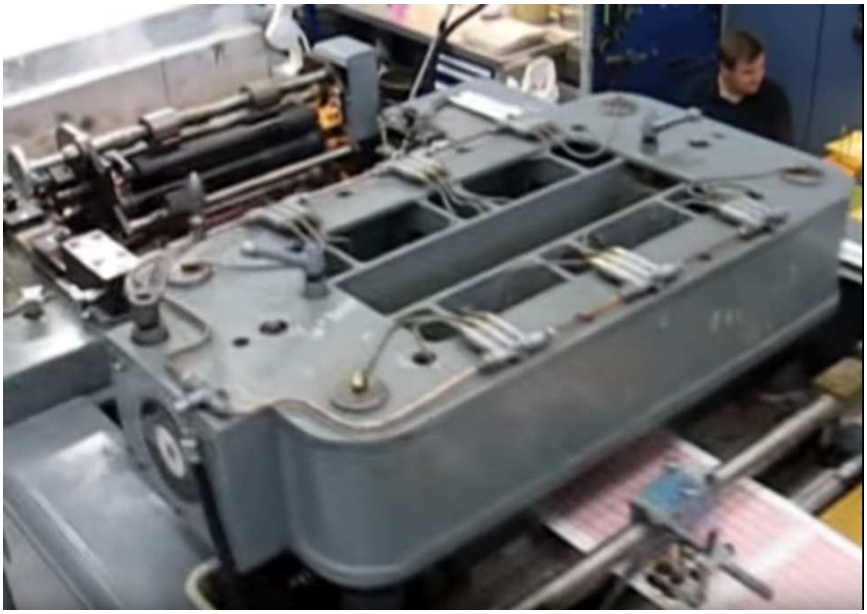

Het perforatiemechanisme

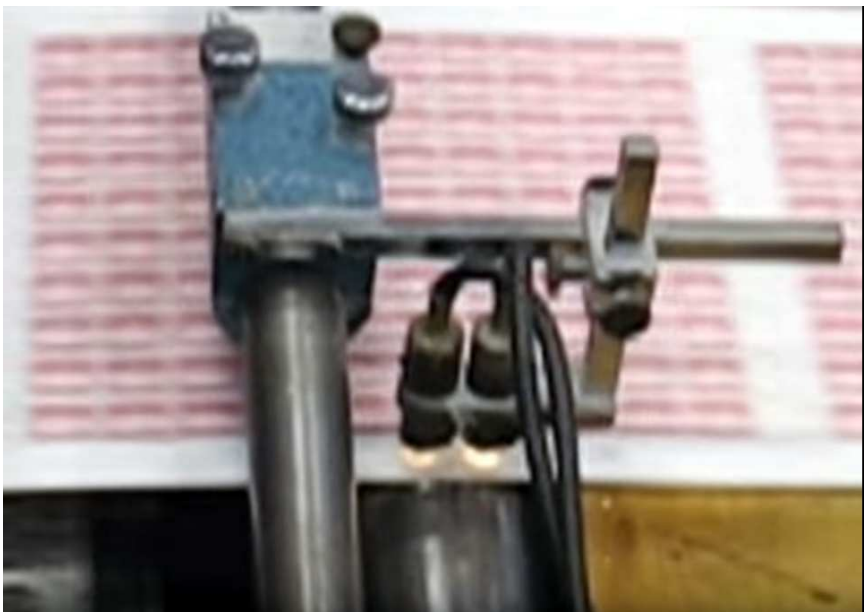

De stroboscopische aftasting voor het aanpassen van de perforatie

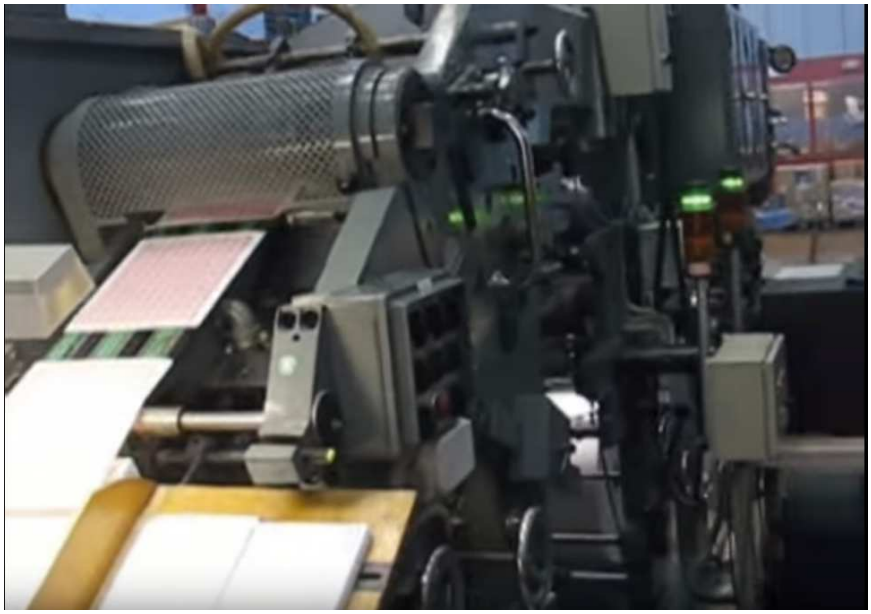

Snijmechanisme

De gesneden vellen postzegels

De Goebel-persen werden gebruikt voor de druk van vellen van 50 zegels en de druk van rolzegels (die beschikbaar waren aan het publiek in stroken of veldelen van 60 of 120 zegels).
Beide persen hebben een capaciteit om per omwenteling van de drukcilinder zes vellen van elk 50 zegels (of 60 rolzegels) te drukken volgens het staaldiepdrukprocédé. Ieder vel, met uitzondering van de rolzegels, is voorzien van een nummer (plaatnummer) 1, 2, 3, 4, 5 of 6 geslagen in de cilinder. Dit nummer heeft de positie aan van het vel in de cilinder. Dit verklaart waarom een volledige set plaatnummers per cilinder steeds bestaat uit 6 nummers. Het plaatnummer bevindt zich steeds in de rechter velrand, rechts van zegel 30 (zesde rij zegels te rekenen van bovenaan). In de onderste velrand van zowel de vellen van 50 zegels als de vellen rolzegels is op ieder vel de drukdatum en een velnummer gedrukt. De drukdatum is steeds als volgt samengesteld :

- dagaanduiding (in Arabische cijfers)
- maandaanduiding (in Romeinse cijfers)
- jaaraanduiding (in Arabische cijfers), waarbij alleen de tientallen en de eenheden worden weergegeven.

De dag-, maand- en jaaraanduiding zijn naeen gedrukt en worden gescheiden door een punt. De drukdatum wordt gevormd door een serie verstelbare wieltjes, zodat de juiste drukdatum kan ingesteld worden.

De dagaanduiding wordt gevormd door een 'streep' + eenheid, een 'punt' + eenheid (16) of en '0' + eenheid voor de dagen 1 t.e.m. 9, en vanaf 10 staat het tiental op het eerste wieltje en de eenheid op het tweede wieltje. De maandaanduiding wordt gevormd door wieltje 3. De jaaraanduiding wordt gevormd door wieltje 4 voor de tientallen en wieltje 5 voor de eenheden. Een voorbeeld van iedere dag- en maandaanduiding kan men zien op blz. 186-188 voor Goebel 1 en op blz. 146-149 voor Goebel 2.

(*16*) In sommige gevallen is het streepje herleid tot een puntje of is het puntje vrijwel verdwenen

Het velnummer bestaat uit een getal van 5 cijfers en gaat in steigende orde voor ieder opeenvolgend vel. Ieder velnummer wordt voorafgegaan door een klinker (of blanco, zie verder) op Goebel 1 en een letter B op Goebel 2.

Tenslotte vinden op de vellen nog pastekens gedrukt in de kleur van het zegel. Deze pastekens bestaan uit een vertikale en een diagonale streep te paard in de velranden tussen twee vellen van 50 zegels.

De verticale lijn bevindt zich ter hoogte van zegel 10 van plaat 1 en zegel 6 van plaat 6, terwijl de diagonale lijn zich onder de verticale lijn bevindt. Dit geldt voor de zegels met waarde 5 fr, 8fr, 9fr, 10fr, 16fr, 20fr en 40fr. Voor de zegels van 6,50 fr is er geen diagonale lijn op de 2de cilinder. Bij de 1ste cilinder van 4,50fr zijn er ook dezelfde pastekens zoals hiervoor met de verticale lijn evenwel ter hoogte van zegel 10 van plaat 5 en zegel 6 van plaat 4, en een diagonale lijn eronder. Er zijn ook nog pastekens lager met een verticale lijn ter hoogte van zegel 50 van plaat 5 en zegel 46 van plaat 4 en een diagonale lijn erboven. Bij de 2de cilinder van de 4,50fr (gebruikt voor de druk in de kleur bruin en turkoos) komen enkel de 2 pastekens voor tussen plaat 5 en 4. Enkele voorbeelden van deze pastekens volgen hierna. De exacte plaatsing van de pastekens is voor alle waarden gedrukt op de Goebel-persen getoond in addendum 4.

De pastekens van de rolzegels bevinden zich in de bovenste velrand (er zijn geen velranden tussen de vellen van 60 rolzegels !), en bestaan enkel uit een verticale streep gedrukt in de kleur van het zegel. Dit pasteken komt slechts één maal per cilinder voor, en wordt gedrukt tezamen met de zegels. Het pasteken op deze cilinders is de enige manier om te onderscheiden dat er meerdere cilinders gebruikt zijn voor het drukken van éénzelde waarde van de rolzegels, namelijk de rolzegel van 5 fr (zie addendum 3).

Voorbeeld van pastekens bij de rolzegels

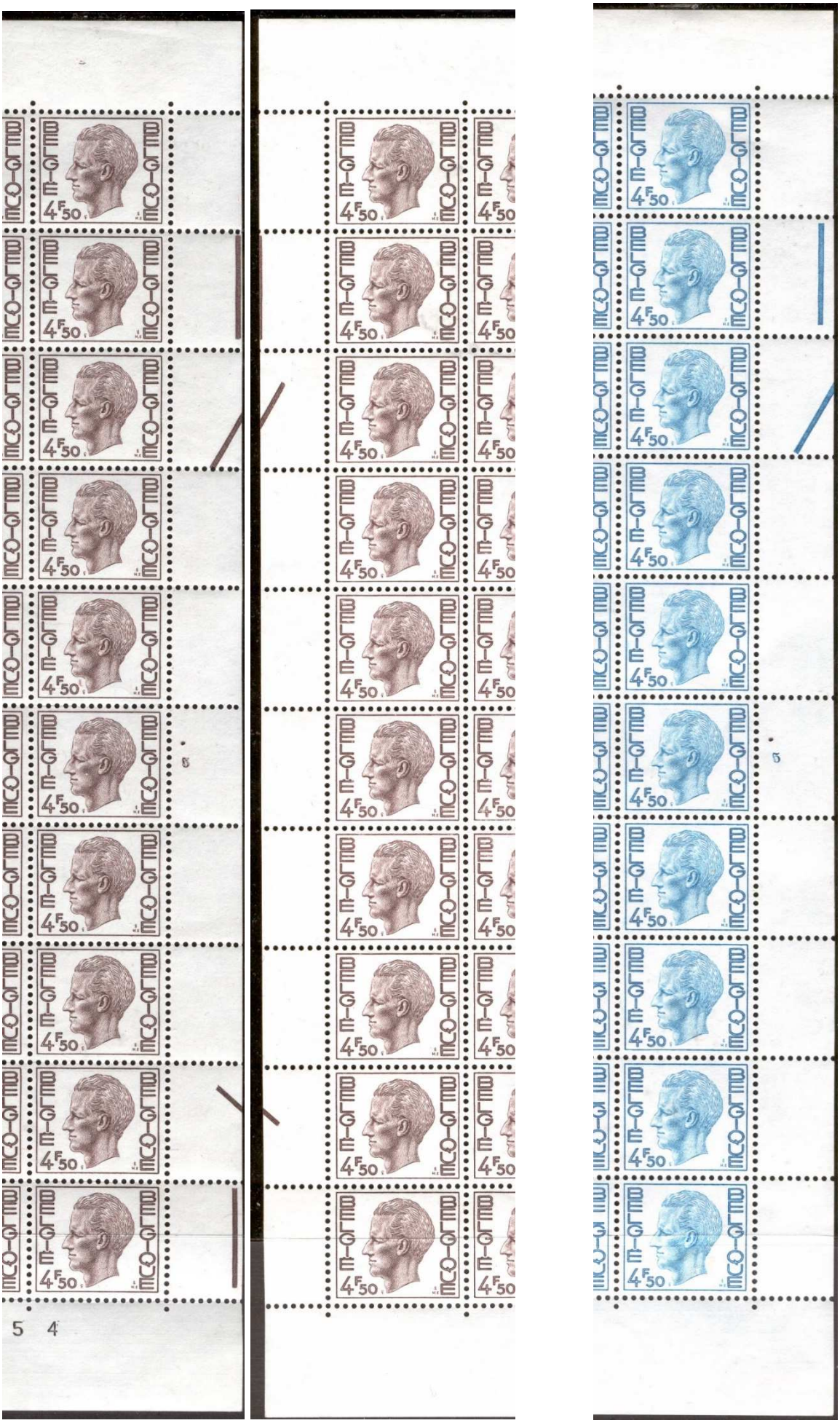
BELGIE
4F50
5 4

De plaats van de dateur t.o.v. het geheel van zegels in 1 vel is veranderlijk van plaats, zowel verticaal als horizontaal. De datumaanduiding bevindt zich echter steeds in de zone onder de zegels 46, 47 en 48. De plaats van het velnummer is eveneens niet vast t.o.v. het geheel van 50 zegels, maar bevindt zich steeds in de zone van onder de zegels 48, 49 en 50.

De afstand tussen de datumaanduiding en het velnummer is niet constant, alhoewel ze beiden steeds op dezelfde hoogte gedrukt zijn. Hieruit kan men besluiten dat het drukken van de datumaanduiding en het drukken van het velnummer een afzonderlijke drukbewerking vormen en dus niet samen met de zegels zelf aangebracht werden.

Verloop van de positie van de drukdatum – velnummer

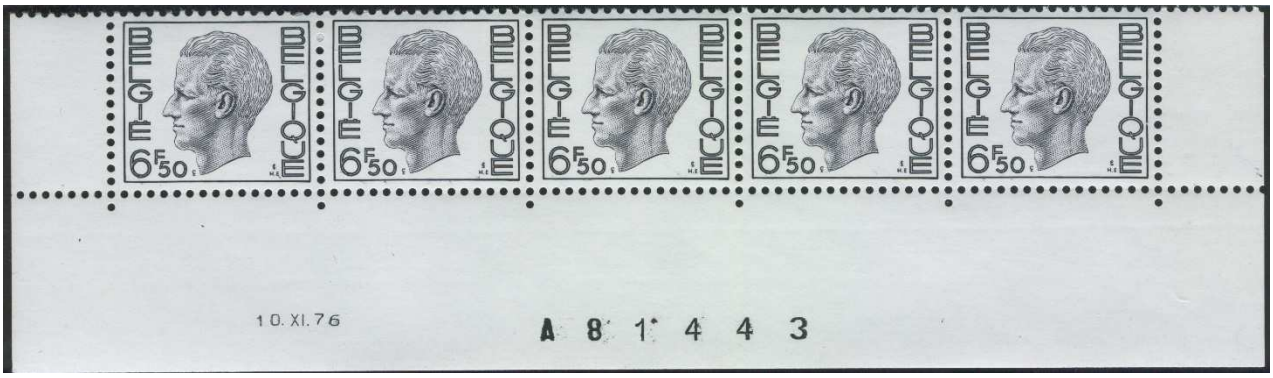

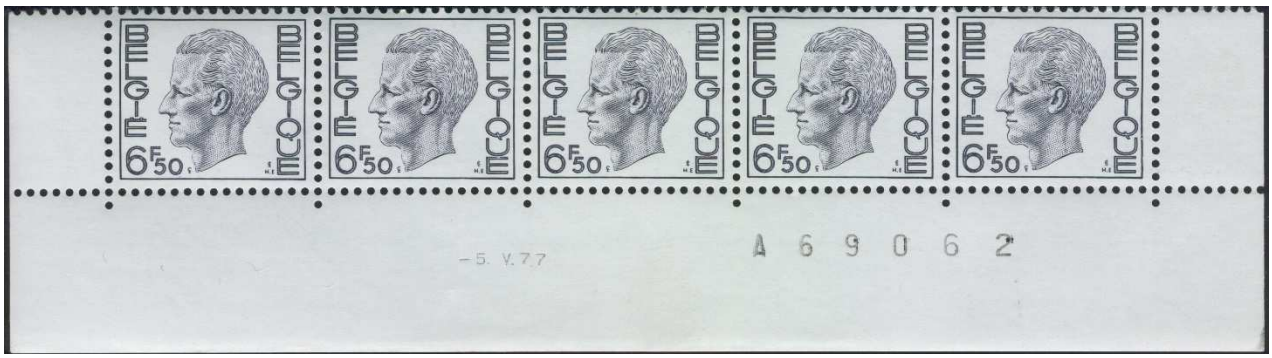

11.3.2. De drukpers GOEBEL 1

De drukpers Goebel 1 werd gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels van 22 mei 1973 (4,50 fr bruin) t.e.m. 6 oktober 1983 (20 fr op polyvalent fosforescerend Epacar papier). Er zijn voor bovenvermelde periode in totaal 347 drukdata van Goebel 1 op heden gekend. Op blz 170-175 kan men een voorbeeld zien van 6 opeenvolgende vellen van 50 zegels gedrukt op Goebel 1. Op blz 176 ziet men een voorbeeld van een velfragment van 60 rolzegels.

De drukpers Goebel 1 heeft één dateur die de pare en de onpare vellen dateert. Het velnummer wordt voorafgegaan door de hoofdletter A, de hoofdletter U of bestaat alleen uit het nummer zelf. De karakteristieken van de combinatie dateur + velnummer *(17)* zijn beschreven op blz. 138-139.

Deze combinaties dateur-velnummer zijn in de volgende perioden gebruikt :

van 22.05.73 t.e.m. 13.12.73 - dateur + hoofdletter A + velnummer
op 14.12.73 - dateur + hoofdletter U + velnummer
van 17.12.73 t.e.m. 29.05.74 - dateur + hoofdletter A + velnummer
van 24.06.74 t.e.m. 28.06.74 - dateur + velnummer
van 08.11.74 t.e.m. 03.03.78 - dateur + hoofdletter A + velnummer
van 13.04.78 t.e.m. 19.04.80 - dateur + hoofdletter U + velnummer
van 20.04.80 t.e.m. 20.11.81 – dateur + hoofdletter A + velnummer
vanaf 23.11.81 – dateur + hoofdletter U + velnummer

Er zijn tot op heden in totaal het volgend aantal drukdata gekend per combinatie dateur + velnummer:

Goebel 1(A)	223 data
Goebel 1(-)	5 data
Goebel 1(U)	119 data

Een voorbeeld van iedere dag- en maandaanduiding is getoond op blz. 143-146.

Voor de drukken van Goebel 1 zijn geen instelfouten van de dateur gekend.

(*17*) In verdere verwijzingen zullen we deze combinaties als volgt noemen:
- Goebel 1(A) = dateur + hoofdletter A + velnummer
- Goebel 1(U) = dateur + hoofdletter U + velnummer
- Goebel 1(-) = dateur + velnummer

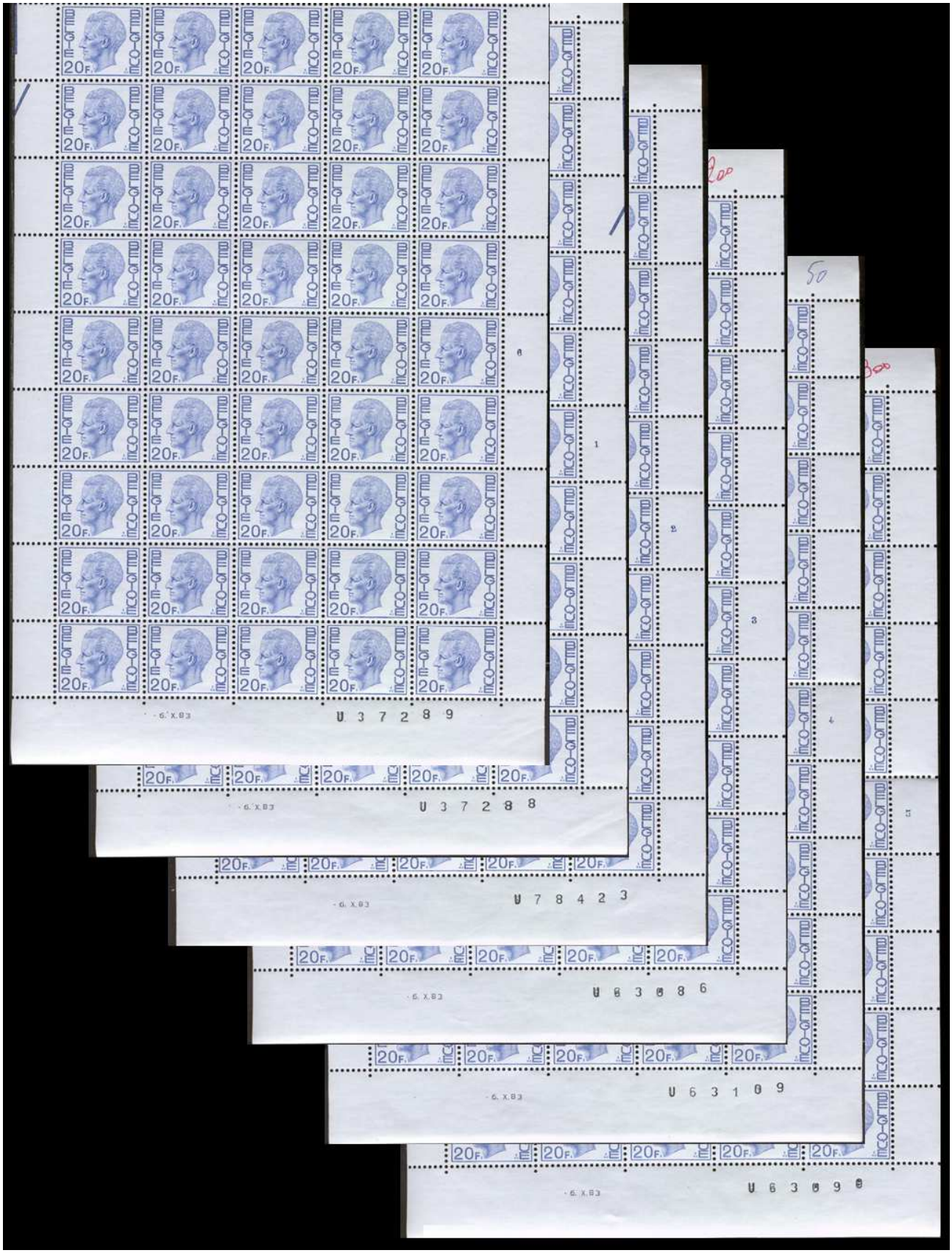
U 3 7 2 8 9
U 3 7 2 8 8
U 7 8 4 2 3
U 6 3 0 8 6
U 6 3 1 0 9
U 6 3 0 9 0

BELGIE BELGIQUE
6F50
11.II.76
A 4 6 2 6 0

De vellen gedrukt met Goebel 1 zijn genummerd met een nummerset waarvan op heden 2 typen gekend zijn. Er bestaan drukdata waarop beide sets op dezelfde dag gebruikt werden voor de druk van dezelfde waarde, zoals hieronder afgebeeld. De druk van de 8fr op 08.06.78 is het enig tot nu toe gekende voorbeeld hiervan. De letter U en de cijfers zijn groter op het velnummer U35841.

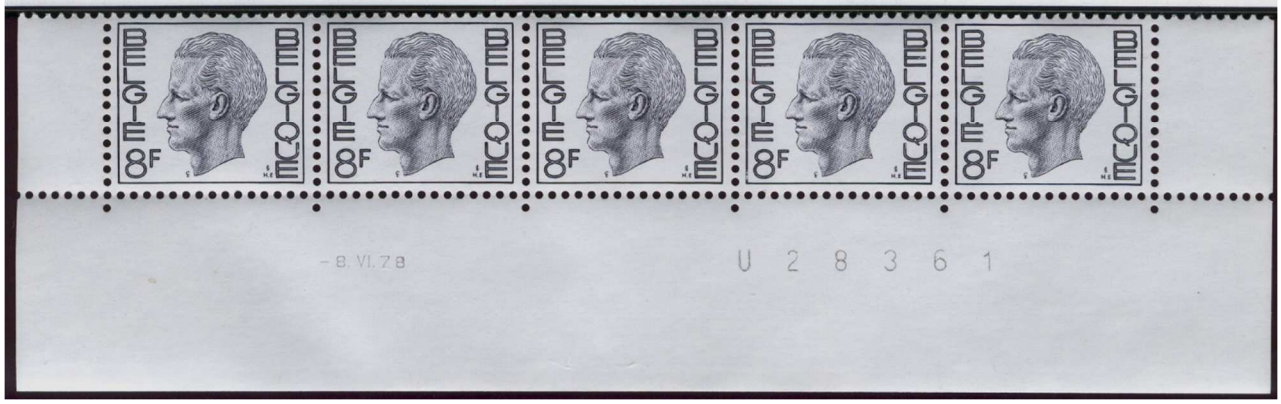

De voorgaande conclusie wordt echter tegengesproken door de bevindingen gevonden op de rolzegel 6,50 fr gedukt op 22, 23 en 24.I.75. Er bevindt zich een afdruk van het velnummer dat voorafgaat en volgt op het werkelijke velnummer.
Na het nummeren van de vellen is het papier over het nummermechanisme van het voorgaande en volgende vel gesleept. Dit fenomeen is enkel te zien op deze waarde en deze dukdagen.

Er bevindt zich een afdruk A92240 links en A92242 rechts van het velnummer

Er bevindt zich een afdruk A92241 links en A92243 rechts van het velnummer

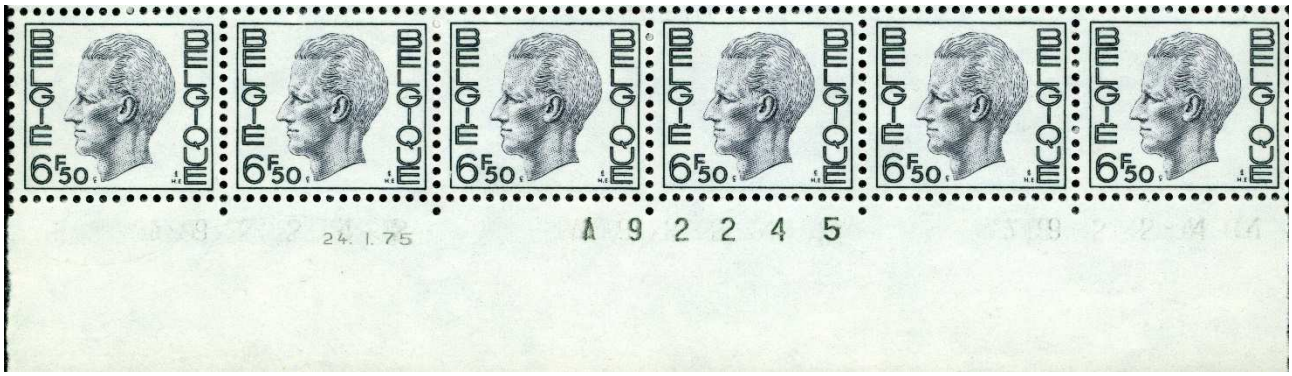

Er bevindt zich een afdruk A92242 links en A92244 rechts van het velnummer

drukdag 22.I.75 – er bevindt zich een afdruk A22974 links en A22976 rechts van het velnummer

drukdag 23.I.75 – er bevindt zich een afdruk A57538 links en A57540 rechts van het velnummer

GOEBEL 1

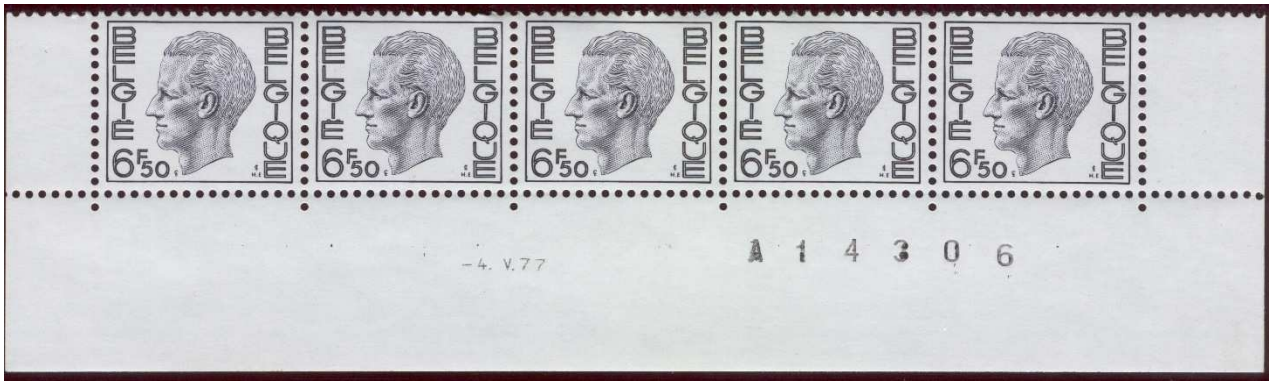

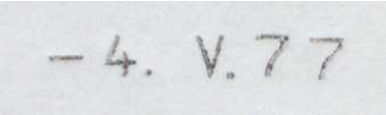

Het volgnummer van het vel zegels wordt voorafgegaan door de hoofdletter A. De puntjes die de dag-, maand- en jaaraanduiding scheiden staan op dezelfde hoogte. De pare en onpare vellen zijn gedateerd met dezelfde dateur.

Idem zoals hierboven, maar het velnummer wordt niet voorafgegaan door een letter. De nummerset is dezelfde zoals men vindt op de nummerset die voorafgegaan wordt door de letter U.

GOEBEL 1

Het volgnummer van het vel zegels wordt voorafgegaan door de hoofdletter U.
De puntjes die de dag-, maand- en jaaraanduiding scheiden staan op dezelfde hoogte. De lengte van het velnummer is kleiner dan het velnummer dat vooraf gegaan wordt door de letter A. De pare en onpare vellen zijn gedateerd met dezelfde dateur.

De merkwaardigste drukdata van de pers Goebel 1 zijn als volgt :

22.05.73 (4,50 fr) - Goebel 1(A) : eerste drukdag op wit fosforescerend papier en tevens eerste dag dat Elstrøm-zegels gedrukt worden op Goebel 1

12.12.73 (4 fr rolzegel) - Goebel 1(A) : eerste drukdag van rolzegels

14.12.73 (5 fr rolzegel) - Goebel 1(U) : eerste drukdag van Goebel 1(U)

24.06.74 (5 fr) - Goebel 1(-) : eerste drukdag van Goebel 1(-)

28.06.74 (5 fr) - Goebel 1(-) : laatste drukdag van Goebel 1(-)

05.12.74 (4,50 fr) - Goebel 1(A) : eerste drukdag op gewoon niet fosforescerend papier

10.12.74 (4,50 fr) - Goebel 1(A) : laatste drukdag op gewoon niet fosforescerend papier

15.03.76 (5 fr rolzegel) - Goebel 1(A) : laatste drukdag op gewoon fosforescerend papier

13.09.76 (6,50 fr) - Goebel 1(A) : eerste drukdag op polyvalent fosforescerend papier

15.12.77 (8 fr rolzegel) - Goebel 1(A) - laatste dag dat rolzegels op Goebel 1 gedrukt worden

03.03.78 (8 fr) : laatste drukdag met Goebel 1(A)

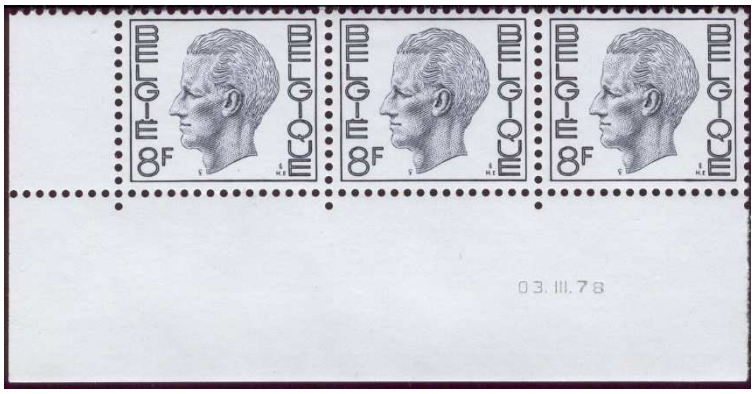

13.04.78 (8 fr) : eerste drukdag met Goebel 1(U) nadat Goebel 1(A) uit dienst is genomen

01.09.82 (10 fr) - Goebel 1(U) : laatste drukdag op polyvalent fosforescerend papier

06.10.83 (20 fr) - Goebel 1(U) : enige drukdag op polyvalent fosforescerend Epacar papier en laatste drukdag van Elstrøm-zegels op Goebel 1

De verschillende dag- en maandaanduidingen van de dateur Goebel 1

Januari

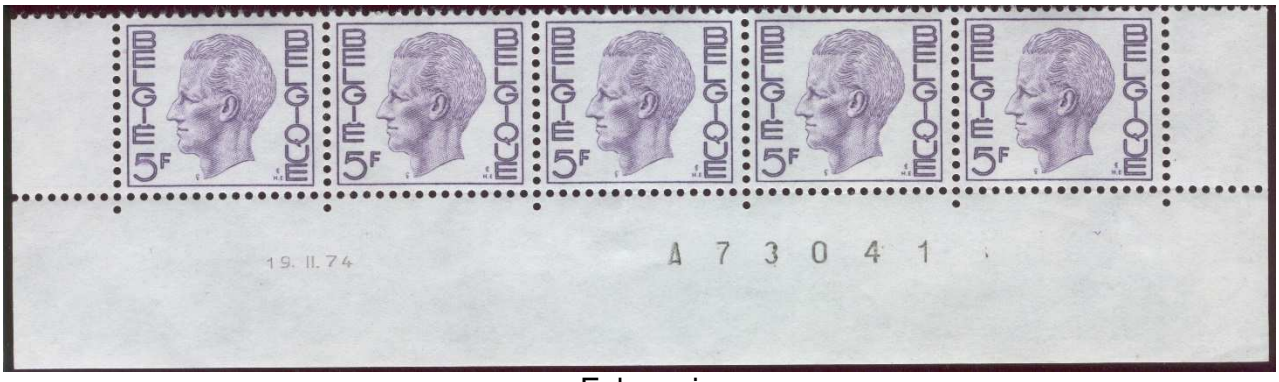

Februari

Maart

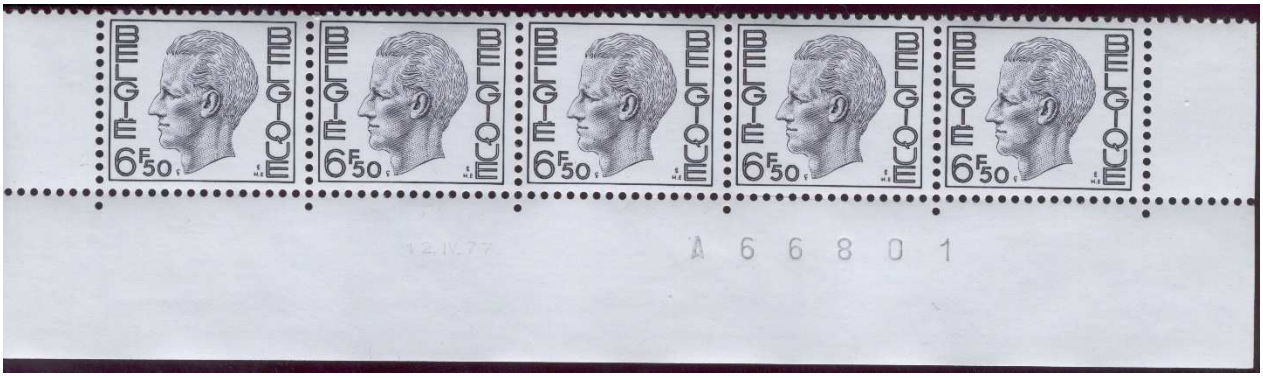

April

Mei

Juni

Juli

Augustus

September

Oktober

November

09.12.74 – december
dagaanduiding ‘streep’ + cijfer

06.12.74 - december
dagaanduiding ‘punt’ + cijfer

Goebel 1A – Zegels in vellen van 50
Gebruikt voor het drukken van 1973 tem 1978

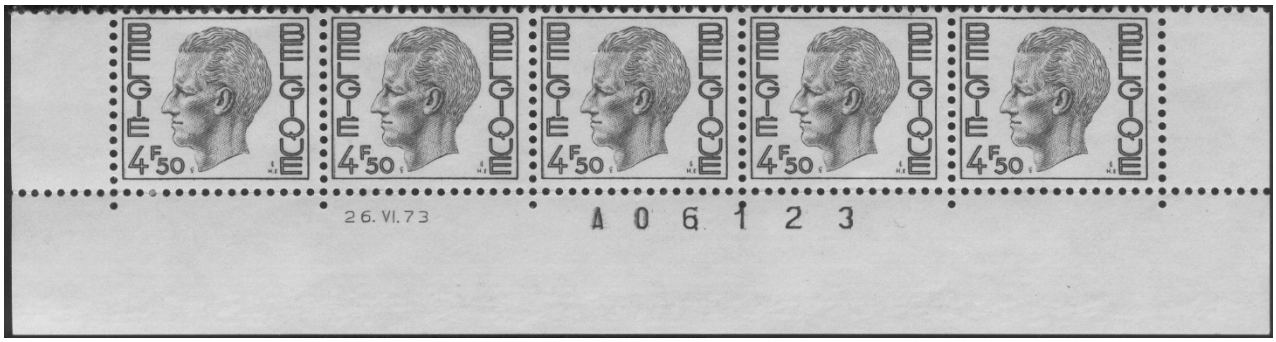

Goebel 1A – 1973

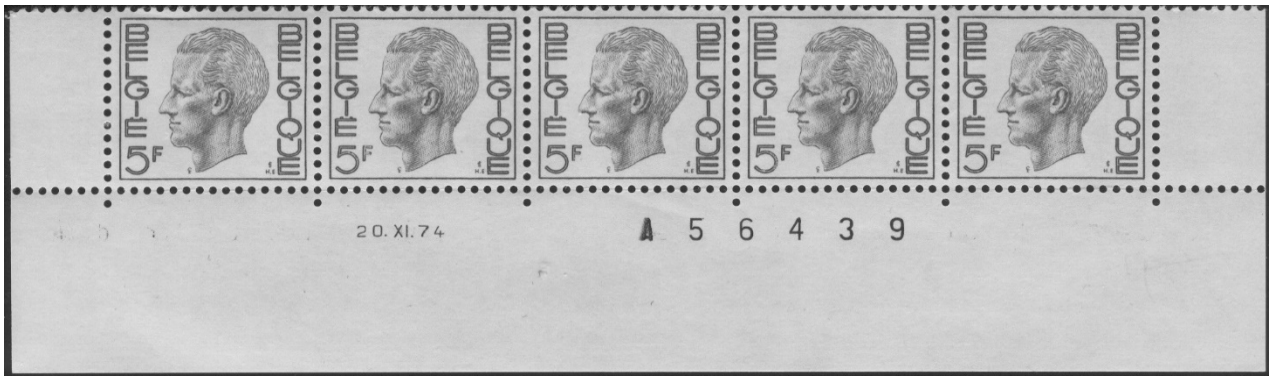

Goebel 1A – 1974

Goebel 1A – 1975

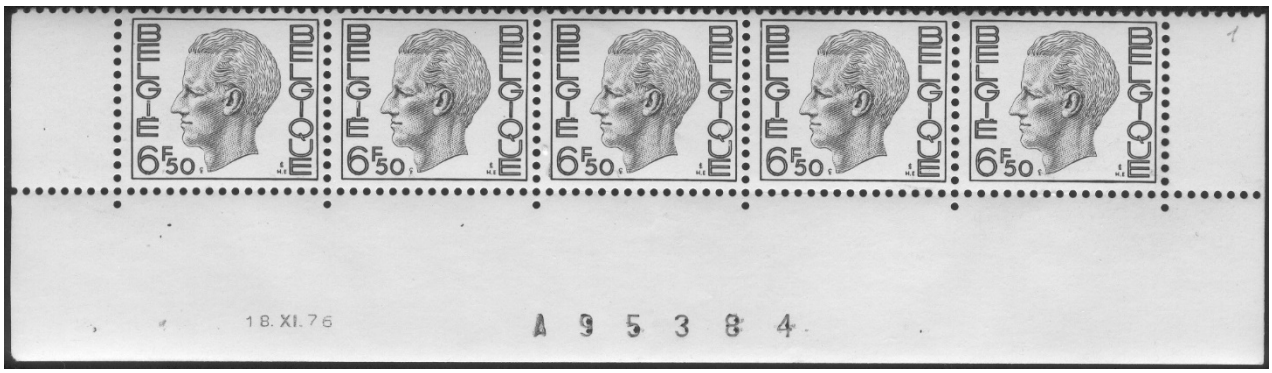

Goebel 1A – 1976

Goebel 1A – 1977

Goebel 1A – 1978

Goebel 1 zonder letter
gebruikt voor het drukken in 1974 van zegels in vellen van 50

Goebel 1 – 1974

Goebel 1A – gebruikt voor het drukken van rolzegels van 1973 tem 1977

Goebel 1A – 1973

Goebel 1A – 1974

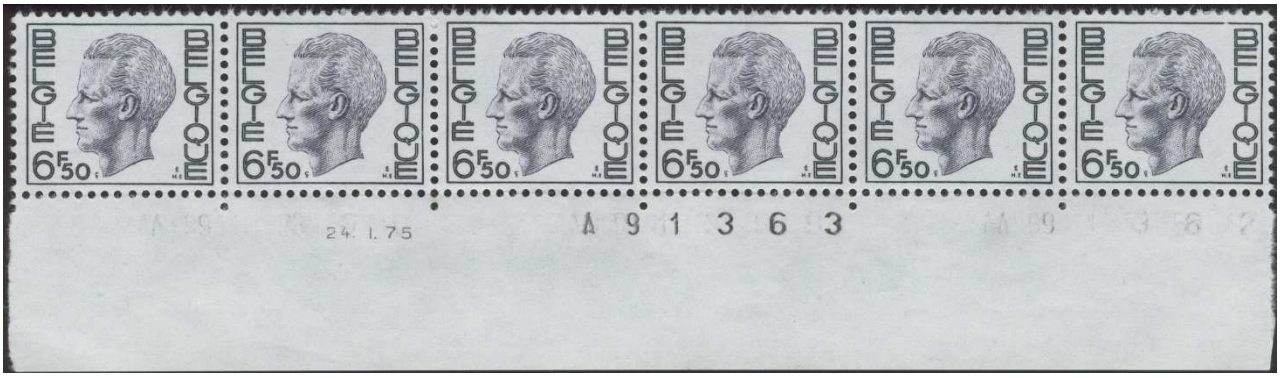

Goebel 1A – 1975

Goebel 1A – 1976

Goebel 1A – 1977

Goebel 1U
gebruikt voor het drukken van zegels in vellen van 50 van 1978 tem 1980, 1982 en 1983

Goebel 1U – 1978

Goebel 1U – 1979

Goebel 1U – 1980

Goebel 1U – 1982

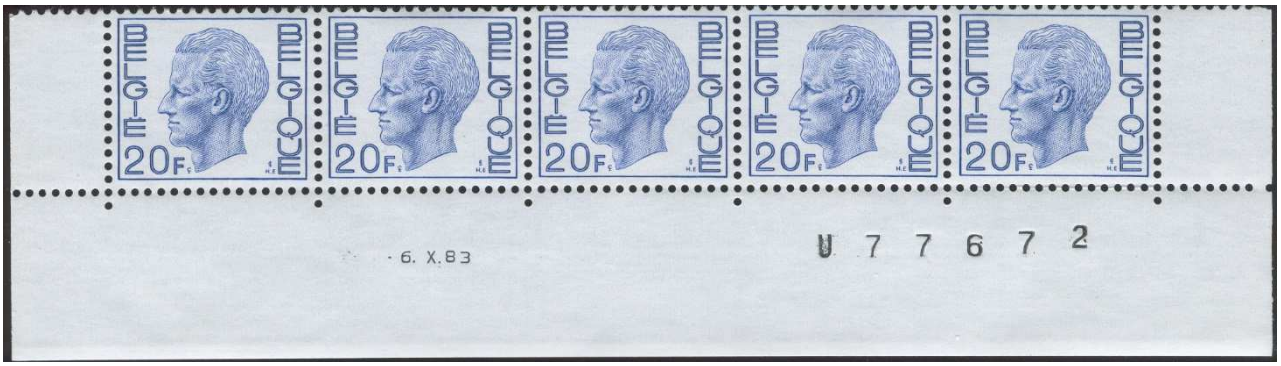

Goebel 1U – 1983

Goebel 1U – gebruikt voor het drukken van rolzegels in 1973

Goebel 1U – 1973

11.3.3. De drukpers GOEBEL 2

De drukpers Goebel 2 werd gebruikt voor het drukken van Elstrøm-zegels van 27 december 1978 (6 fr) t.e.m. 14 juli 1983 (40 fr). Er zijn voor bovenvermelde periode in totaal 389 drukdata (*18*) van Goebel 2 op heden gekend. Men kan een voorbeeld zien van 2 opeenvolgende velfragmenten van 60 rolzegels op blz. 196-197. Op de drukpers Goebel 2 werden uitsluitend zegels gedrukt op polyvalent fosforescerend papier.

De drukpers Goebel 2 heeft twee dateurs. De dateur type 1 nummert de pare vellen en de dateur type 2 dateert de onpare vellen. Het velnummer wordt voorafgegaan door de hoofdletter B. De karakteristieken van de combinatie dateur + velnummer (*19*) zijn beschreven op de volgende bladzijde.

Een voorbeeld van iedere dag- en maandaanduiding is getoond op blz. 200-202.

Wij verwijzen naar art. 11.4 voor de beschrijving van de instelfouten van de dateurs van Goebel 2.

(*19*) In verdere verwijzingen naar de drukpers Goebel 2 gebruiken we de notatie Goebel 2(B).

Goebel 2

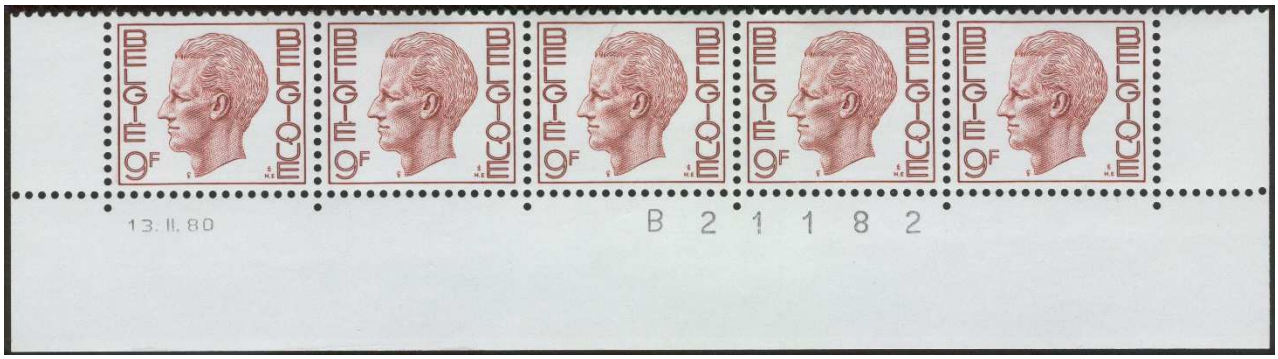

Het volgnummer van het vel zegels wordt voorafgegaan door de hoofdletter B.
De puntjes die de dag-, maand- en jaaraanduiding scheiden staan op dezelfde hoogte. De cijfers zijn iets groter vergeleken met de dateur van Goebel 1.
Het velnummer is steeds een paar getal.

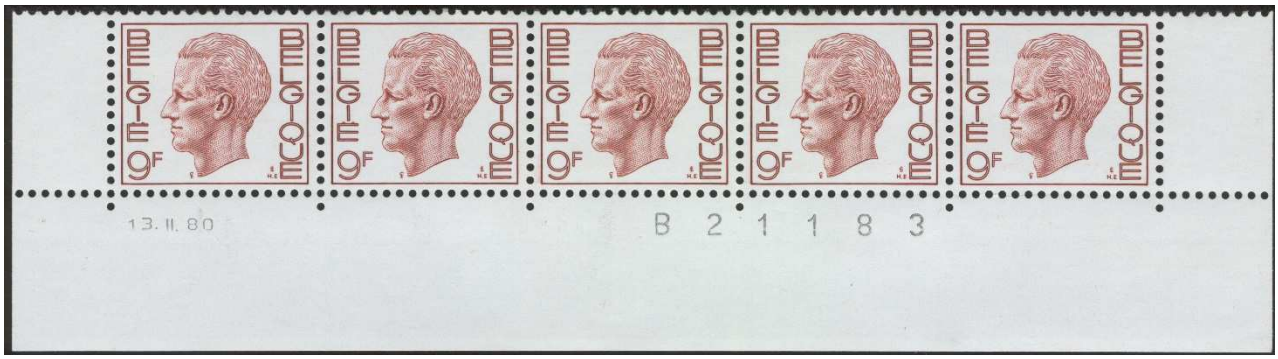

Het volgnummer van het vel zegels wordt voorafgegaan door de hoofdletter B.
Het puntje dat de dag- en maandaanduiding scheidt staat hoger dan het puntje dat de maand- en jaaraanduiding scheidt.
De cijfers zijn iets groter vergeleken met de dateur van Goebel 1.
Het velnummer is steeds een onpaar getal.

Ter vergelijking hieronder de dateurs voor Goebel1 en Goebel2

Goebel 1 – paar velnummer

Goebel 1 – onpaar velnummer

Goebel 2 – dateur a

Goebel 2 – dateur b

17.III.90
B 8 0 4 6 1

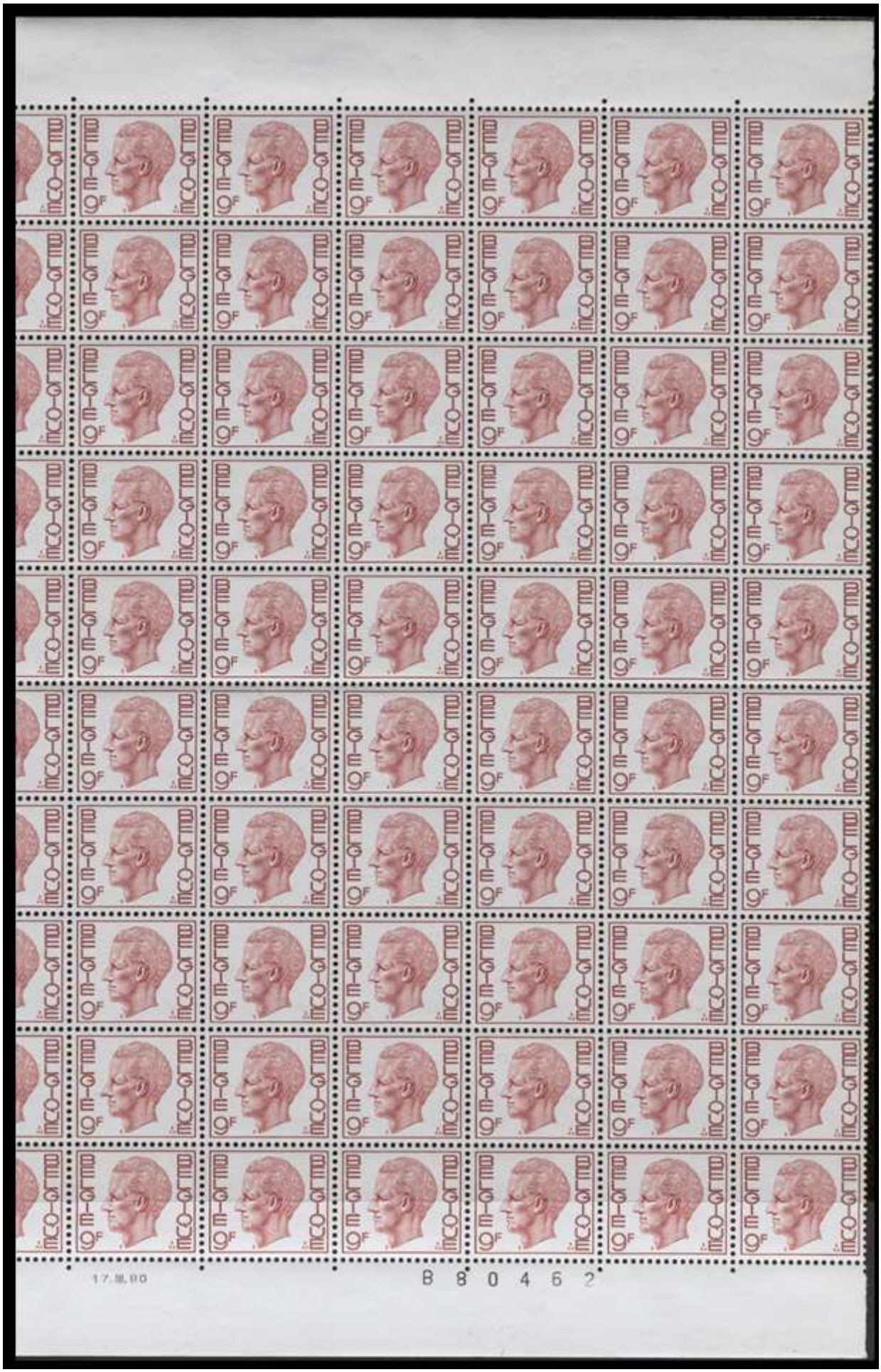
17.10.90
B 8 0 4 6 2

De merkwaardigste drukdata van de pers Goebel 2 zijn als volgt :

27.12.78 (6 fr) : eerste drukdag van Elstrøm-zegels op Goebel 2

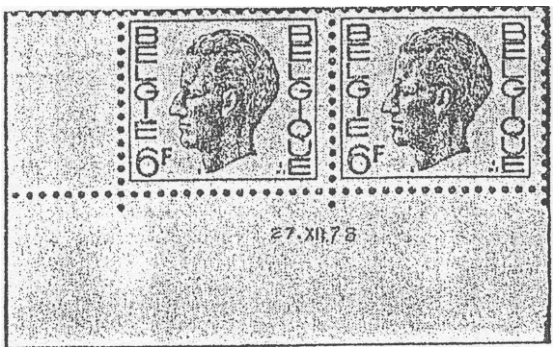

03.03.80 (9 fr) : eerste drukdag van rolzegels

23.09.82 (7,50 fr) : laatste drukdag van rolzegels op Goebel 2

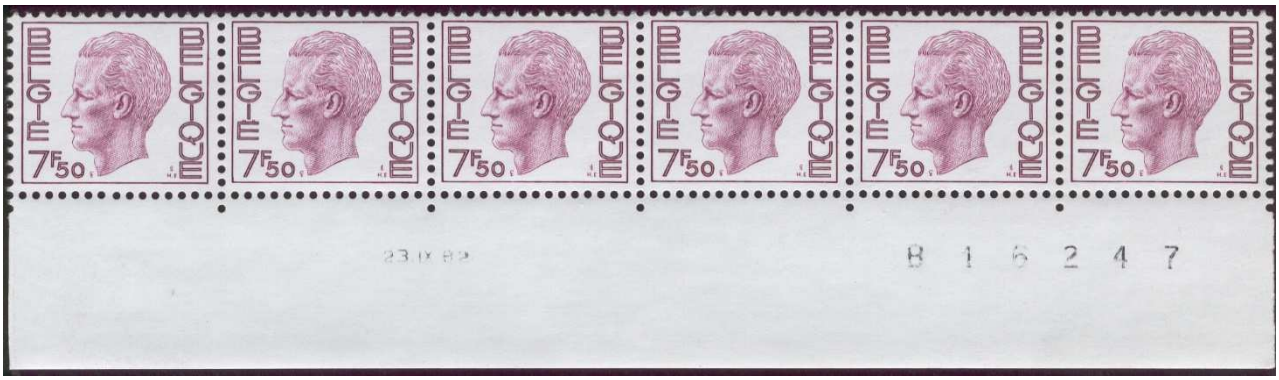

14.07.83 (40 fr) : laatste drukdag van Elstrøm-zegels op Goebel 2

De verschillende dag- en maandaanduidingen voor Goebel 2

dateur a - januari – dateur b

dateur a - februari – dateur b

dateur a – maart – dateur b

dateur a – april – dateur b

dateur a – mei – dateur b

dateur a – juni – dateur b

dateur a – juli – dateur b

dateur a – augustus – dateur b

dateur a – september – dateur b

dateur a – oktober – dateur b

dateur a – november – dateur b

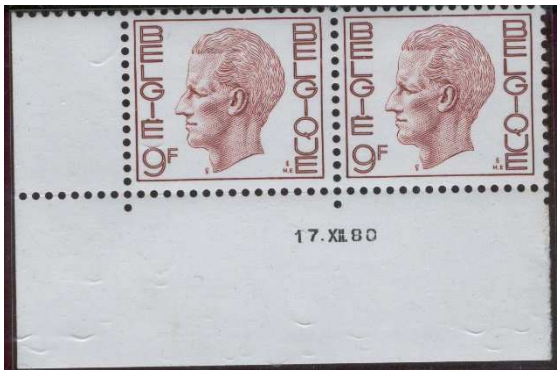

dateur a – december – dateur b

Goebel 2(B)
Gebruikt voor het drukken van zegels in vellen van 50 zegels van 1978 t.e.m. 1983

1978

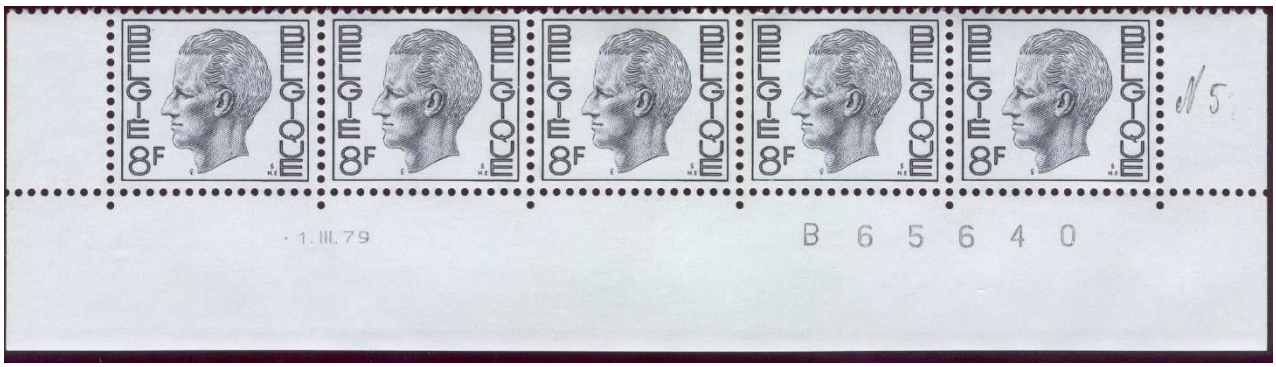

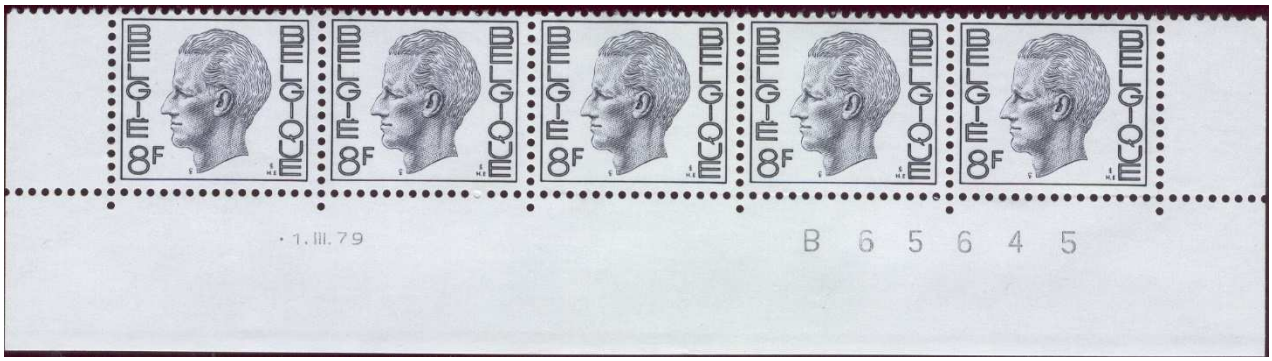

1979

1980

1981

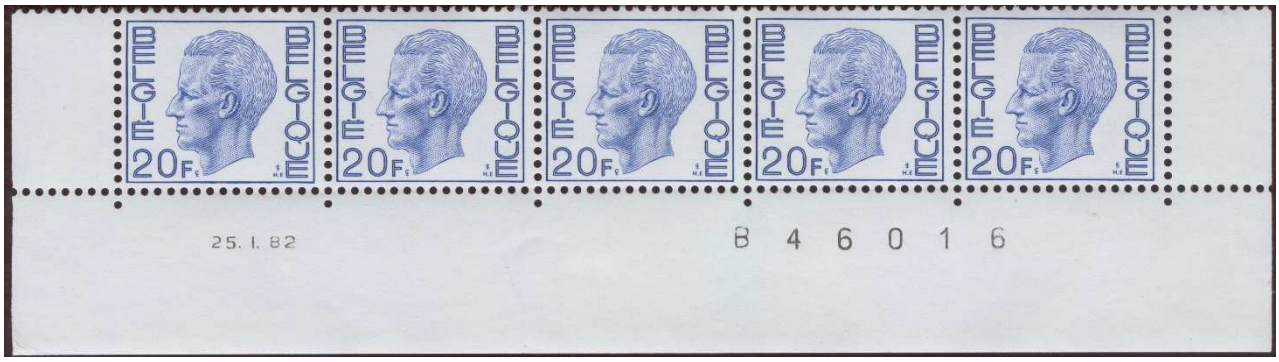
BELGIE BELGIQUE
20F
25. I. 82
B 4 6 0 1 6

BELGIE BELGIQUE
20F
25. I. 82
B 4 6 0 1 5

1982

BELGIE BELGIQUE
40F
18. IV. 83
B 3 3 8 9 0

BELGIE BELGIQUE
40F
18. IV. 83
B 3 3 8 3 9

1983

Goebel 2(B)
Gebruikt voor het drukken van rolzegels in 1980 en 1982

1980

1982

11.4. Instelfouten van de dateurs

11.4.1. Algemeen

Zoals reeds eerder vermeld bij de bespreking van de karakteristieken van de verschillende drukpersen, worden de dateurs manueel ingesteld op de drukdag. Deze manuele instelling heeft tot gevolg dat ten gevolge van menselijke fouten de verkeerde kalenderdag wordt ingesteld. Deze fouten zijn het eenvoudigst te herkennen wanneer er een verschillende datum is voor de twee dateurs van een drukpers, voor opeenvolgend genummerde zegelvellen. Zoals we verder ook zullen zien, zijn de instelfouten meestal dezelfde dag nog verbeterd geworden. Aangezien de drukpers Goebel 1 slechts één dateur heeft is het dus moeilijk na te gaan of er instelfouten gemaakt zijn.

In de hoofding van dit artikel vermelden we kortweg instelfouten van de dateurs. We moeten nochtans verduidelijken dat niet iedere afwijking van de drukdag een instelfout als dusdanig is. In feite onderscheiden we de drie volgende categorieën van afwijkingen voor de gedrukte data :

1. foutieve instelling van de datum (instelfouten)
2. minieme verdraaiing van één van de wieltjes met als gevolg dat de drukdag verkeerd gelezen kan worden (drukafwijkingen)
3. instelling van de dateur op een kalenderdag die geen normale werkdag is (kalenderfouten)

Elk van deze categorieën worden hierna verder besproken met aanduiding van de afwijkingen van de drukdata die tot op heden gekend zijn.

11.4.2. Instelfouten

De volgende drukdata zijn gekend met een foutieve instelling van één van de dateurs :

1. drukdatum 13.08.70 (Wifag 1) - waarde 3,50 fr met jaartallen

eerste instelfout van dateur 1 : 13.III II.70, gekende exemplaren met velnummers 98542 (uit een vel met plaatnummer 3), 98548 (verzameling van R. Verpoort) en 99536 (uit een vel met plaatnummer 1).
tweede instelfout van dateur 1 : 13.V II.70, gekend exemplaar met velnummer 03426 (verzameling van R. Verpoort)
dateur 2 bestaat alleen juist ingesteld : 13.VIII.70,
De instelfout is verbeterd geworden en dateur 1 en 2 bestaan met de juiste instelling 13.VIII.70 van de drukdatum.

BELGIE
BELGIQUE
3F50
1930-1970
1
13 III 70
9 9 5 3 6

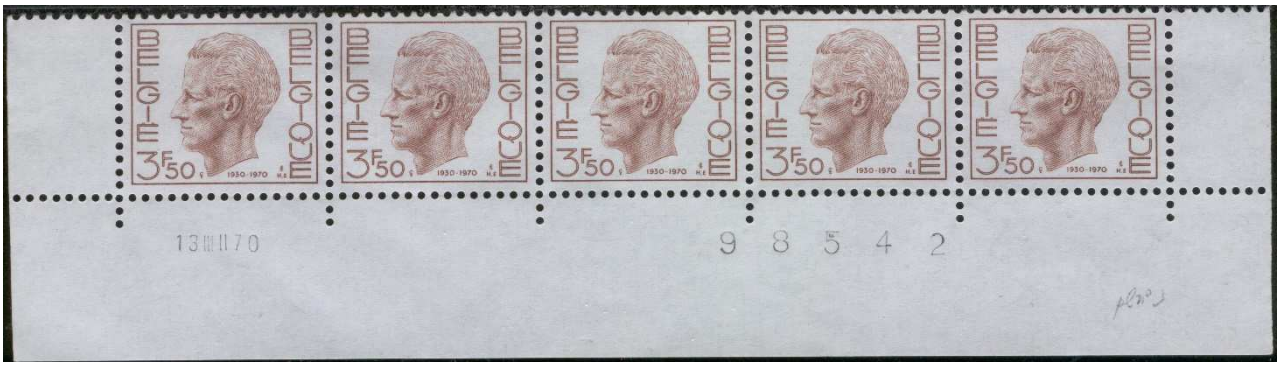
BELGIE BELGIQUE
3F50
1930-1970
13VIII70
9 8 5 4 2

BELGIE BELGIQUE
3F50
1930-1970
13VIII70
9 8 5 4 8

BELGIE BELGIQUE
3F50
1930-1970
13VIII70
0 3 4 2 6

BELGIE BELGIQUE
3F50
1930-1970
13VIII70
1 9 0 5 4

BELGIE BELGIQUE
3F50
1930-1970
13VIII70
1 9 0 5 3

2. drukdatum 08.08.72 (Wifag 1) - waarde 12 fr (GF)

instelfout van dateur 2 : 07.XIII.72 (13de maand !)
dateur 1 bestaat alleen juist ingesteld : 08.VIII.72
de drukdatum van dateur 1 en 2 bestaat met de juiste instelling 08.VIII.72

3. drukdatum 17.10.72 (Wifag 1) - waarde 10 fr (GF)

instelfout van dateur 2 : 17.IX.72 (= zondag)
dateur 1 bestaat alleen juist ingesteld : 17. X.72
er zijn geen vellen gekend waarbij beide dateurs samen ingesteld zijn op de juiste dag 17. X.72

4. drukdatum 30.07.73 (Wifag 1) - waarde 8 fr (GF)

instelfout van dateur 2 : 30.XII.73 (= zondag)
dateur 1 bestaat alleen juist ingesteld : 30.VII.73
de drukdatum van dateur 1 en 2 bestaat met de juiste instelling 30.VII.73

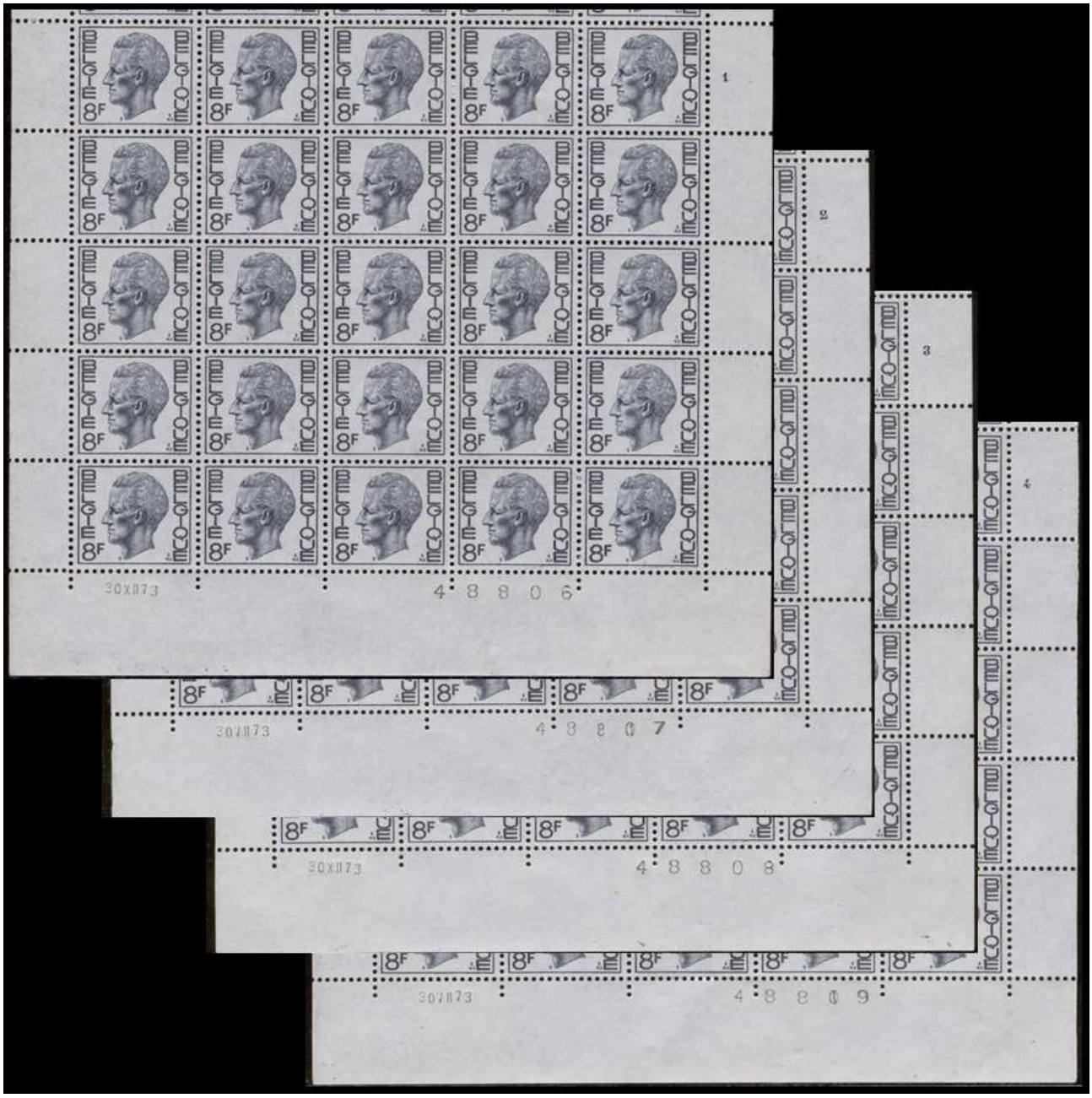
BELGIE
8F
MONACO-GRIMALDI
30XII73
4 8 8 0 6
4 8 8 0 7
4 8 8 0 8
4 8 8 0 9

5. drukdatum 20.02.78 (Wifag 2) - waarde 6 fr (PF)

instelfout van dateur 3 : 20.I II.78 (op 20.III.78 werd de waarde 8 fr gedrukt !)
dateur 6 bestaat alleen juist ingesteld : 20. II.78
de drukdatum van dateur 3 en 6 bestaat met de juiste instelling 20. II.78

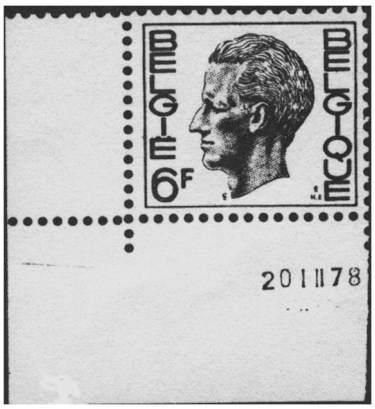

6. drukdatum 12.03.79 (Wifag 2) - waarde 10 fr (PF)

instelfout van dateur 6 : 12.III.78 (= zondag)
dateur 3 bestaat alleen juist ingesteld : 12.III .79

7. drukdatum 10.04.79 (Wifag 2) - waarde 8 fr, paars (PF)

instelfout van dateur 6 : 10.IV.78, voor de vellen genummerd van 70000 tot en met 80001 (op deze dag werd de waarde 8 fr, grijszwart gedrukt!)
dateur 3 bestaat alleen juist ingesteld : 10.IV.79
de drukdatum van dateur 3 en 6 bestaat met de juiste instelling 10.IV.79, en dit voor alle vellen met nummers kleiner dan 70000 en groter dan 80001

8fr grijszwart gedrukt op 10.IV.1978

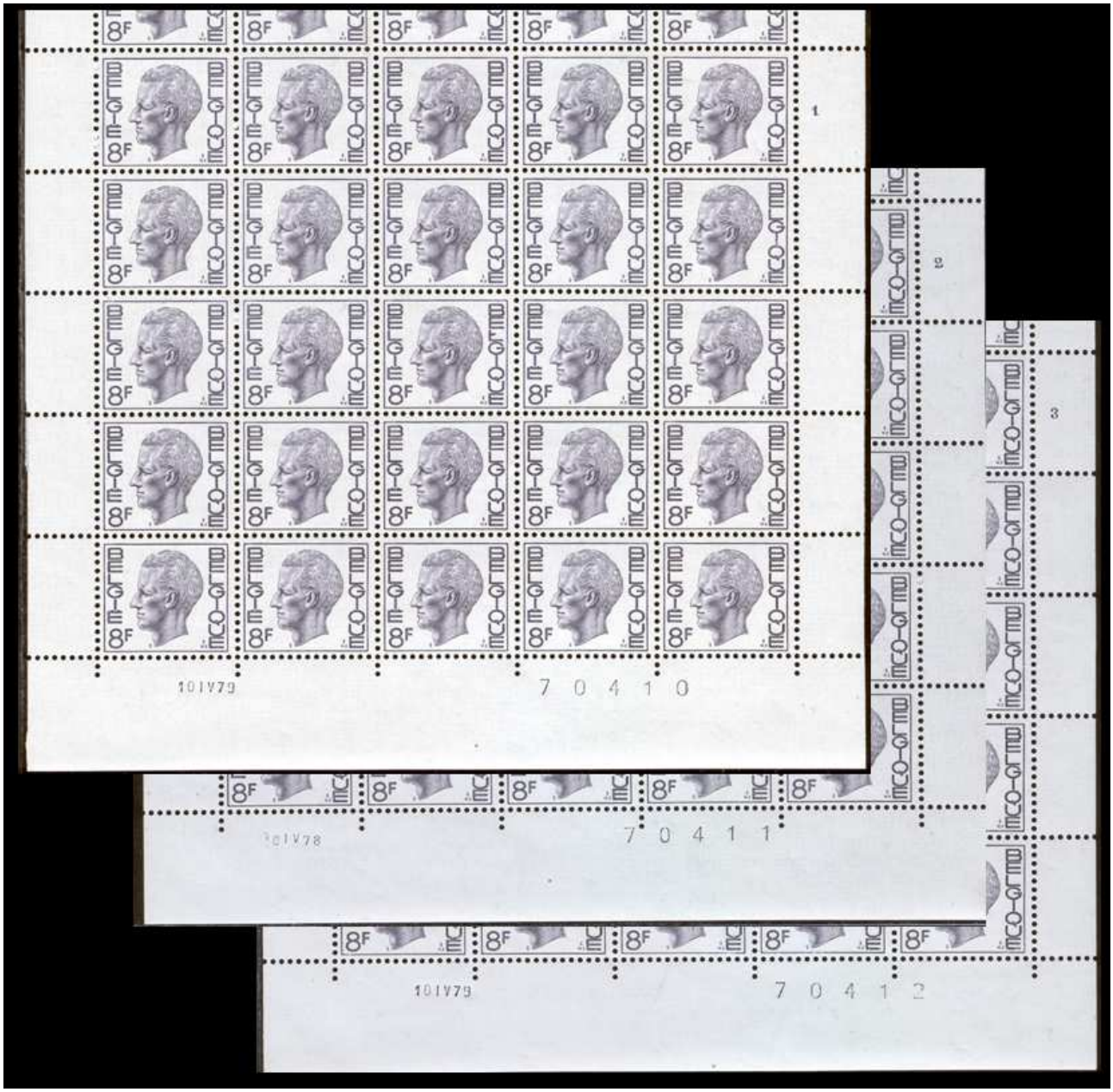
8F
101V79
7 0 4 1 0
101V78
7 0 4 1 1
101V79
7 0 4 1 2

8. drukdatum 03.07.79 (Goebel 2) - waarde 6 fr (PF)

instelfout van dateur b : 33.VII.79 (in een maand zijn maximaal 31 dagen!)
dateur a bestaat alleen juist ingesteld : 03.VII.79
De beide dateurs bestaan met de juist ingestelde datum 03.VII.79

dateur a dateur b

9. drukdatum 15.04.83 (Goebel 2) - waarde 40 fr (PF) *(20)*

instelfout van dateur 2 : 15.VI.83
dateur 1 bestaat alleen juist ingesteld : 15.IV.83
er zijn geen vellen gekend waarbij beide dateurs samen ingesteld zijn op de juiste dag 15.IV.83

(*20*) We verwijzen naar het artikel verschenen in het tijdschrift Belgica nr 144 (3/90), blz. 25 van de hand van Ludo Van Cauwenberghe, “De 40 F van het type Elstrøm – Eén zegel, één tarief", waar voor het eerst melding wordt gedaan van deze drukfout.

11.4.3. Drukafwijkingen

De volgende drukdata zijn gekend waarbij de datum met afwijkingen is afgedrukt :

1. drukdatum 23.04.71 (Wifag 1) - waarde 7 fr en 18 fr (GF)

Op dezelfde dag werden deze twee waarden gedrukt. De dateur 1 is duidelijk leesbaar 23.IV.71, terwijl het derde wieltje van dateur 2 dat de I moest drukken naar boven verdraaid staat zodat de I herleid is tot een punt en dus als 23.·V.71 gedrukt staat. Er zijn geen vellen gekend waarbij voor beide dateurs de duidelijk leesbare drukdag bestaat.

2. drukdata 15, 16 en 17.12.75 (Wifag 1) - waarde 6,50 fr (GF)

De maandaanduiding van dateur 2 is duidelijk leesbaar als XII, terwijl het derde wieltje van dateur 1 een blokje ▮ afdrukt in plaats van de X die blijkbaar dermate vervuild is dat de X niet meer leesbaar is. Aldus staat de drukdatum van dateur 1 gedrukt als 15, 16 of 17.▮ II.75

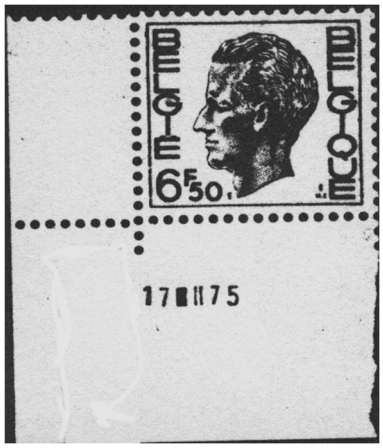

3. drukdatum 16, 17 en 18.02.76 (Wifag 1) - waarde 6,50 fr (GF)

De normale aanduiding van de maand februari is blanco + II of II + blanco voor beide dateurs, zoals reeds besproken op blz. 72-73. Voor de dagen 16, 17 en 18.02.76 werd de maandaanduiding van februari echter gevormd door de I van het 3de wieltje en de I van het vierde wieltje.

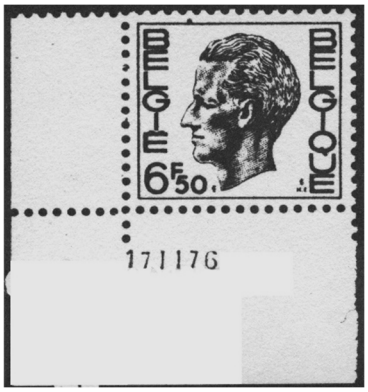

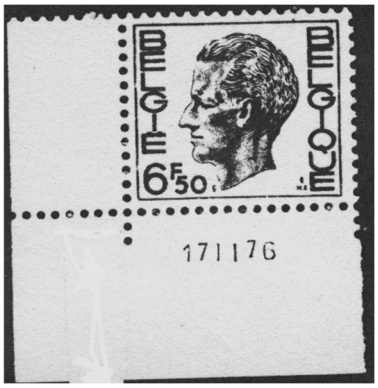

4. drukdatum 25.03.80 (Goebel 2) - waarde 9 fr (PF)

De datumaanduiding van dateur 1 is 25.III.80. Het eerste wieltje van de dagaanduiding van dateur 2 staat naar boven verdraaid waarbij slechts het onderste horizontaal deel van het cijfer 2 gedrukt is zodat de 25 gedrukt is als - 5 en verkeerdelijk zou kunnen gelezen worden als de drukdatum -5.III.80. De drukdatum 05.III.80 bestaat voor dezelfde waarde van 9 fr, en twee opeenvolgende stroken zijn gedrukt met de dagaanduiding -5.

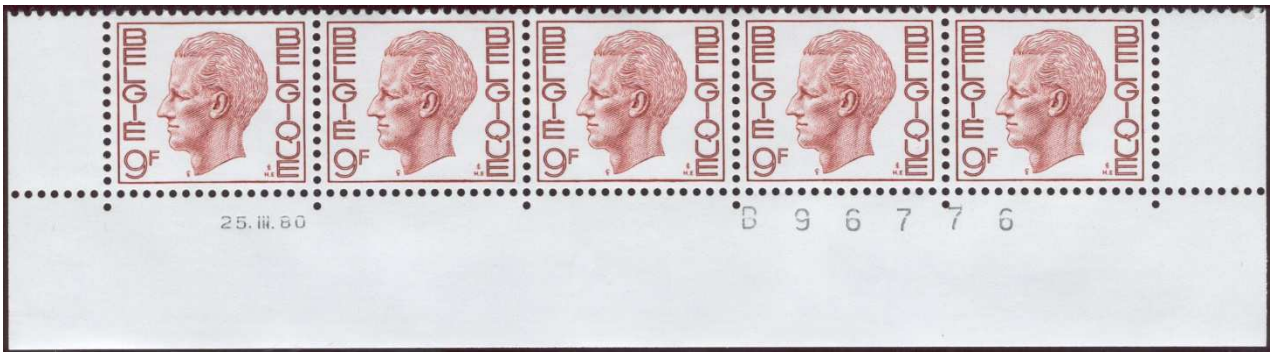

5. drukdatum 25.08.80 (Goebel 2) - waarde 9 fr (PF)

Het cijfer 0 ontbreekt in het jaartal 80 van dateur b

6. drukdatum 03.10.80 (Goebel 2) - waarde 9 fr (PF)

Het cijfer 0 ontbreekt in het jaartal 80 van dateur b

7. drukdatum 01.10.80 (Goebel 2) - waarde 40 fr (PF)

Het cijfer 0 ontbreekt in het jaartal 80 van dateur b

8. drukdatum 26.06.80 (Goebel 2) - waarde 9 fr (PF)

Met kan de datum lezen als 06.06.80 omdat de 2 niet duidelijk gedrukt is.

9. drukdatum 13.01.82 (Goebel 2) – waarde 9fr (PF)

Men kan de datum lezen als 03.01.82 omdat de 1 van de dagaanduiding niet volledig gedrukt is.

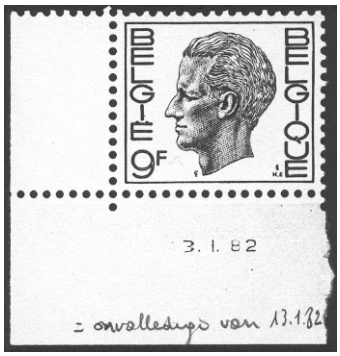

11.4.4. Kalenderfouten

Er zijn een aantal drukdata gekend die vallen op een zaterdag, een zondag of een feestdag. Op deze dagen wordt normaal niet gewerkt, maar er zijn geen vaststaande gegevens bekend dat deze drukdata ook instelfouten zouden zijn. Nochtans vermelden we deze drukdata hier voor de volledigheid.

drukdatum zaterdag 10.12.77 (Goebel 1) - waarde 8 fr (PF)

drukdatum zaterdag 04.03.78 (Goebel 1) - waarde 8 fr (PF)

drukdatum zondag 05.03.78 (Wifag 2) - waarde 8 fr (PF)

drukdatum zaterdag 28.10.78 (Goebel 1) - waarde 8 fr (PF)

drukdatum zaterdag 03.11.79 en zondag 04.11.79 (Goebel 2) - waarde 16 fr

drukdatum zaterdag 19.01.80 (Goebel 1) - waarde 9 fr (PF)

drukdatum 04.05.78 (Wifag 2) - waarde 20 fr (PF). Deze dag is de feestdag van O. L. Heer Hemelvaart.

12. Het aanbrengen van de tanding

12.1. Inleiding

Zoals reeds eerder vermeld bij de algemene kenmerken van de gewone zegels, de rolzegels, de militaire zegels en de dienstzegels is de tanding overal van het type 11½, dwz er zijn 11,5 tanden op een lengte van 20 mm. Het aanbrengen van de tanding tussen de verschillende zegels gebeurt met een tandingmatrijs die specifiek is naar gelang het type drukmachine. We beschouwen hier dus (1) een tanding aangebracht voor de vellen gedrukt op de Wifag-persen en (2) een tanding aangebracht voor de vellen gedrukt op de Goebel-persen.

12.2. Tanding, type Wifag

De rollen gedrukt op de Wifag-persen zijn getand door tandingmatrijzen die er uitzien zoals de figuur op de volgende bladzijde (de volle lijnen stellen de perforatienaalden voor, de stippellijnen stellen de snijlijnen van de vellen voor). Deze vorm van het aanbrengen van de tanding wordt ook raamtanding of bloktanding genoemd.

Er zijn 11 horizontale rijen van 192 naalden en 12 verticale rijen van 145 naalden. Het is typisch voor de tanding dat er 2 naaldperforaties zijn voorbij de bovenste en de onderste rij zegels. Deze matrijs tandt twee vellen van 50 zegels in 1 slag. De kam van de matrijs sluit aan op de volle rug naalden van de vorige slag. De papierrol beweegt van links naar rechts.

Tijdens het drukken kan het gebeuren dat de synchronisatie van het drukken van de zegels en het tanden van de rol papier verloopt. Dit gebeurt vrij veel. Men krijgt dus gedecentreerde zegels. Wil men de centrage verbeteren, dan zal men dit bemerken aan de aansluiting van twee opeenvolgende slagen van de tandingmatrijs. De afstand tussen de kam en de volle rug naalden zal geen normale afstand hebben als bij de overige perforatiegaatjes. Hij zal kleiner of groter zijn naar gelang de centrage van de zegels dit vereist. Over de gehele looptijd van de Elstrøm-zegels is de centrering van de zegels die gedrukt zijn op de Wifagpersen op deze manier verbeterd. Dit geldt niet voor de Goebelpersen. De correctie is steeds terug te vinden links van de eerste verticale rij tanden van de vellen genummerd met een paar velnummer (dateur type 1 voor de Wifagpers 1 en dateur type 3 voor de Wifagpers 2).

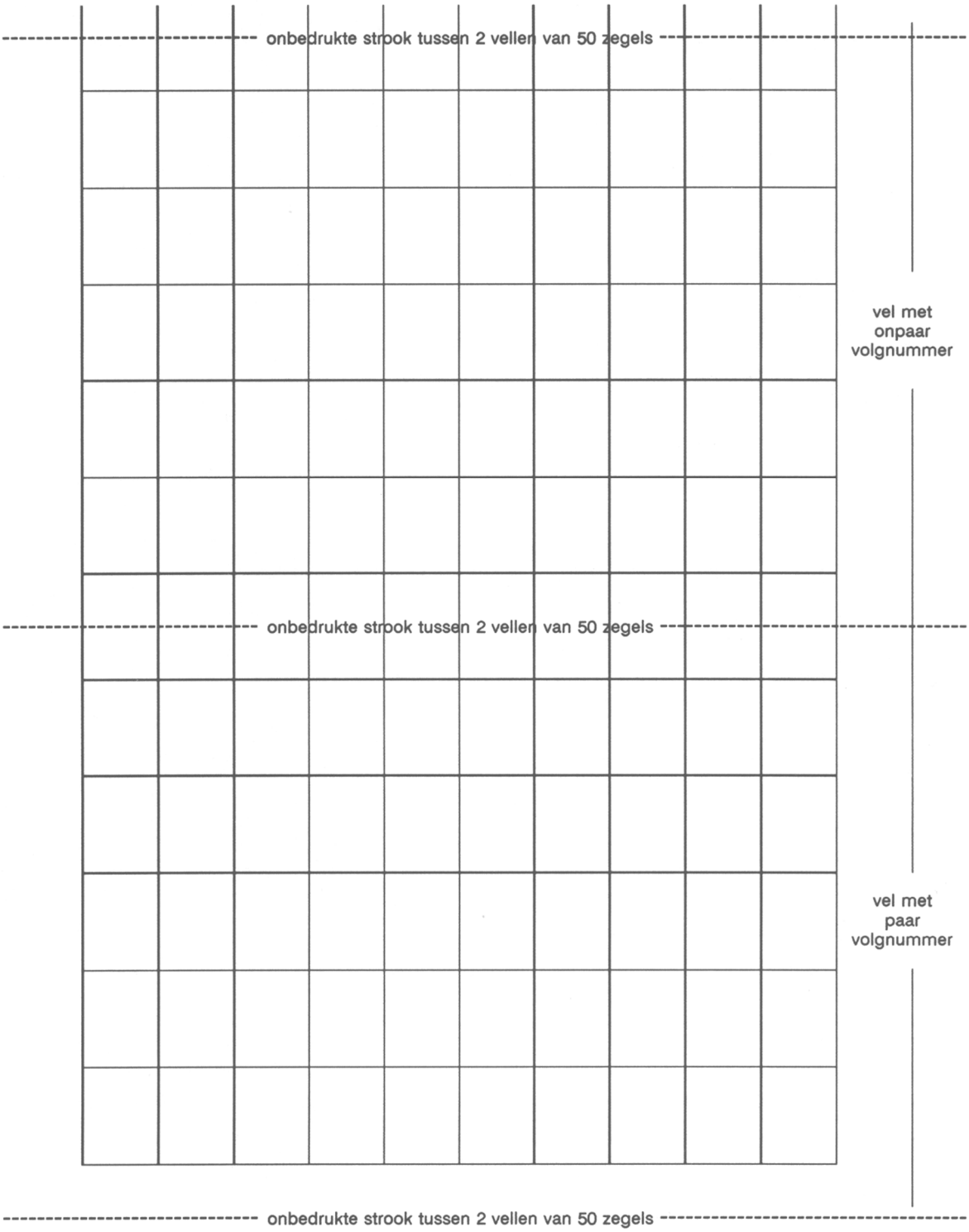

Tandingsmatrijs voor de tanding type Wifag
(de volle lijnen stellen de perforatienaalden voor)

Wifag – Tanding van zegels in vellen van 50
4 opeenvolgende stroken met tandingscorrecties op de vellen met pare velnummers

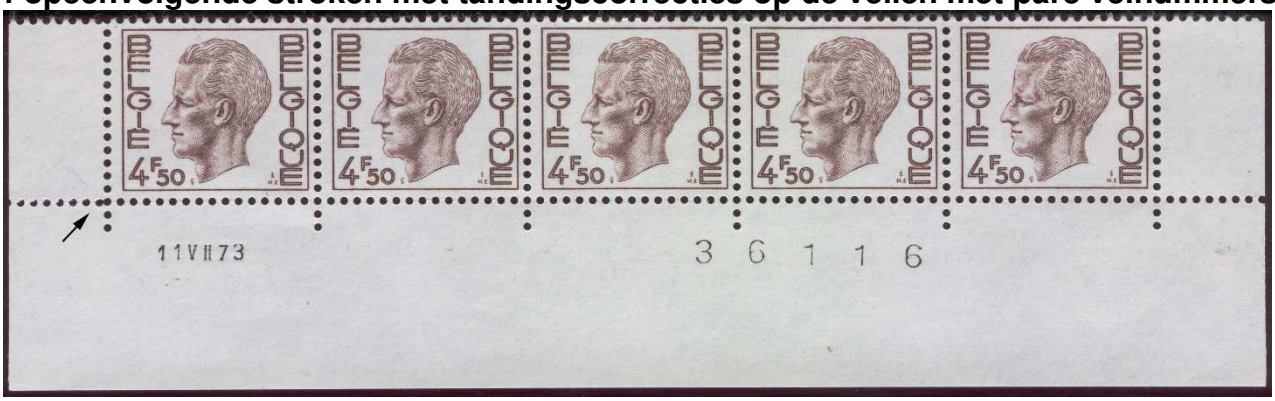

Wifag – Zegels in vellen van 50
Voorbeelden van verschillende tandingscorrecties

BELGIE BELGIQUE
17F
3 II 75
5 9 3 4 2

BELGIE BELGIQUE
17F
3 II 75
5 9 3 4 3

BELGIE BELGIQUE
10F
13 III 79
8 3 8 6 2

BELGIE BELGIQUE
10F
13 III 79
8 3 8 6 3

BELGIE BELGIQUE 13F
3 V77
4 5 6 5 6

BELGIE BELGIQUE 13F
3 V77
4 5 6 5 5

BELGIE BELGIQUE 4F50
13VIII76
8 1 1 8 6

BELGIE BELGIQUE 4F50
13VIII76
8 1 1 8 7

12.3. Bijzonderheden betreffende de tanding voor drukken op de Wifag 2 *(21)*

Alle zegels gedrukt op de twee Wifag-persen zijn getand volgens de beschrijvingen in art. 12.2. Hierop zijn echter uitzonderingsperioden die alle drie afkomstig zijn van de 2de Wifagpers.

Eerste periode : 09.03.76 tot en met 12.03.76
Op deze vier dagen drukt men op de 1ste en de 2de Wifagpers zegels van 6,50 fr Elstrøm. Op de 1ste Wifag is alles normaal. Op de 2de Wifagpers gebruikt met de Goebelmatrijs om de zegels te tanden.

(21) De inhoud van dit artikel is gebaseerd op de studie van de hand van Ludo Van Cauwenberghe "Enkele bijzonderheden over de Elstrømzegels", verschenen in het tijdschrift "De Postzegel", nr 475, januari 1988.

BELGIE BELGIQUE
6F50
12 III 76
3 5 2 8 1

BELGIE BELGIQUE
6F50
10 III 76

BELGIE BELGIQUE
6F50
10 III 76
4 8 1 4 5

BELGIE BELGIQUE
6F50
12 III 76

BELGIE BELGIQUE
6F50
12 III 76

Tweede periode : 13.09.78
Op 12.09.78 is alles nog normaal. Dit is te zien op de druk van de 20 fr van deze dag. De correctie ligt links van de 1ste verticale rij tanden.

Op 13.09.78 ligt de correctie nu rechts van de 1ste rij verticale tanden. Dit is abnormaal en op deze manier geeft dit een smallere zegel.

Op 14.09.78 is er een andere cilinder gemonteerd, nl. deze van 30 fr. Hier is de tandingcorrectie terug op een normale manier. Ze valt terug langs de linker kant van de 1ste rij verticale tanden.

Derde periode : 01.07.80 tot en met 20.10.80
De laatste druk op Wifag 2 voor deze periode is op 16.06.80 (druk van 7fr). Hier is alles nog normaal. De correctie is links van de 1e rij verticale tanden.

De eerstvolgende druk op de 2de Wifagpers is op 01.07.80 voor de 30 fr. Hier is weer een abnormale correctie. De correctie bevindt zich rechts van de 1ste rij verticale tanden.

De volgende druk is op 02.07.80 (30 fr), en de tandingcorrectie is normaal.

Op 03 en 04.07.80 worden op deze drukpers grootformaatzegels van 100 fr gedrukt. Dus wordt ook de tandingmatrijs verwisseld.
Pas op 10.07.80 wordt de 2de Wifagpers terug ingeschakeld voor het drukken van Elstrømzegels, nl. de waarde 18 fr.

Van nu af tot en met 20.10.80 vindt men de correctie terug rechts van de 1ste verticale rij tanden.
10.07.80 18 fr

11.07.80 18 fr

14.07.80 18 fr

15.07.80 18 fr

16.07.80 22 fr

17.07.80 **22 fr**

18.07.80 **22 fr**

22.07.80 **7 fr**

23.07.80 **7 fr**

24.07.80 7 fr

25.07.80 7 fr

29.07.80 B9 fr en B6,50 fr *(22)*

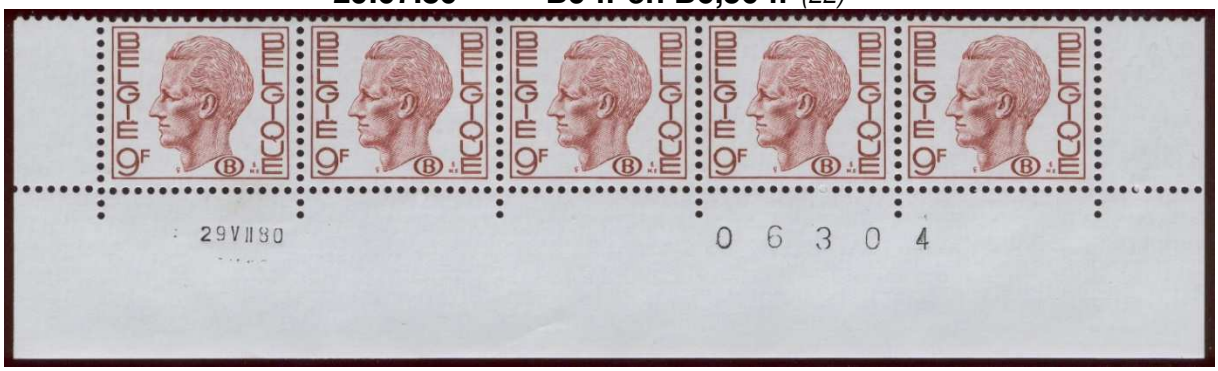

05.09.80 - 9 fr: deze drukdatum is twijfelachtig en er is op dit ogenblik geen exemplaar bekend

11.09.80 20 fr

12.09.80 20 fr

(*22*) Van de druk van 6,50 fr van 29.07.80 is er tot hiertoe elke drukdatum onbekend van het type dat deze correctie draagt (vellen met paar velnummer). Deze druk is bekend doordat er een drukdatum bestaat afkomstig van een vel met een onpaar velnummer. Er mag aangenomen worden dat deze druk op dezelfde manier getand os als deze van de B9 fr (dezelfde drukdag).

15.09.80 **20 fr**

16.09.80 **10 fr**

17.09.80 **10 fr**

03.10.80 **B6 fr**

07.10.80 **17 fr**

08.10.80 **17 fr**

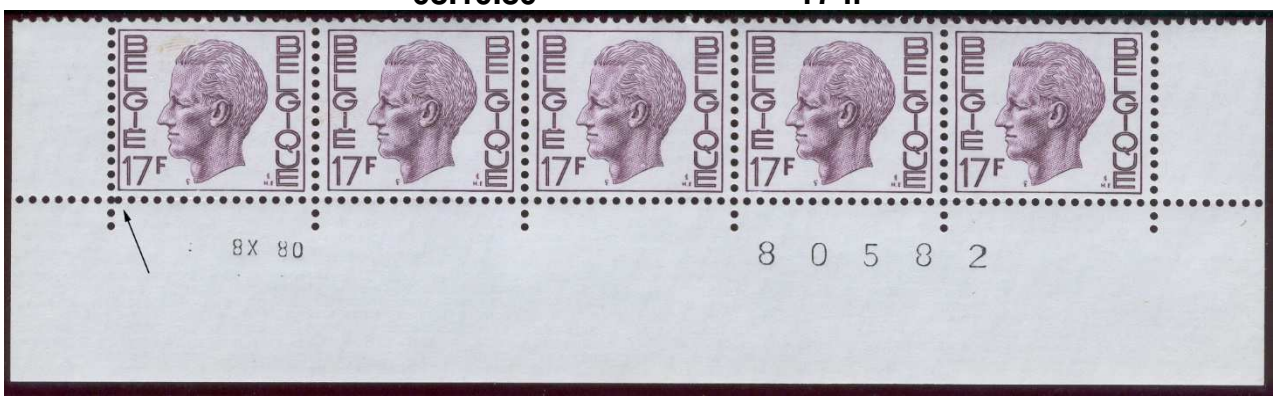

16.10.80 **7 fr**

17.10.80 **7 fr**

20.10.80 **7 fr**

De correctie langs rechts van de 1ste verticale rij tanden duidt op het omgekeerd gebruik van de tandingsmatrijs, deze is nl. 180° gedraaid.
Na 20.10.80 tot 28.10.80 zijn er geen Elstrømdrukken teruggevonden. Pas op 29.10.80 is er weer gedrukt van dit type zegel, nl. de waarde 9 fr. Van de zegels met deze drukdatum zijn er tot nog toe geen exemplaren gevonden met een tandingcorrectie. Er is wel een drukdatum van 30.10.80 waar de correctie op de normale manier is aangebracht, dus links van de 1e rij verticale tanden.

Er zijn in totaal 24 drukken getand met de correctie rechts van de 1ste rij verticale tanden. Er worden twee vellen getand per matrijsslag = 2 x 50 = 100 zegels. Dit betekent dat er 10 zegels op 100 deze manier van tandingcorrectie kunnen vertonen.

12.4. Tanding, type Goebel

De rollen gedrukt op de Goebel-persen zijn getand door tandingmatrijzen die er uitzien zoals de figuur op volgende bladzijde (de volle lijnen stellen de perforatienaalden voor, de stippellijnen stellen de snijlijn van de vellen voor).

Er zijn 11 horizontale rijen van 192 naalden en 12 verticale rijen van 143 naalden. Het is typisch voor de tanding dat er 1 naaldperforatie voorbij de bovenste en de onderste rij zegels is. Deze matrijs tandt twee vellen zegels in 1 slag. De kam van de matrijs sluit aan op de 11 naaldperforaties van de vorige slag. De papierrol beweegt van links naar rechts.

Tijdens het drukken kan het gebeuren dat de synchronisatie van drukken van de zegels en het tanden van de rol papier verloopt. Dit gebeurt vrij veel. Men krijgt dus gedecentreerde zegels. Wil men de centrage verbeteren, dan zal men dit bemerken aan de aansluiting van twee opeenvolgende slagen van de tandingmatrijs. De afstand tussen de kam en de 11 naaldperforaties van de vorige slag zal geen normale afstand hebben als bij de overige perforatiegaatjes. Hij zal kleiner of groter zijn naar gelang de centrage van de zegels dit vereist, en kan ook verticaal naar boven of naar onder verschoven zijn. Omdat de papierstroken tijdens het drukproces horizontaal en vertikaal bewegen, zijn markeringen nodig om de perforatie te controleren en indien nodig te verplaatsen. De correctie wordt uitgevoerd na detectie van de referentielijnen (pastekens) met een stroboscopisch apparaat waarmee de Goebel-persen uitgerust zijn. Over de gehele looptijd van de Elstrøm-zegels is de centrering van de zegels die gedrukt zijn op de Goebel-persen op deze manier verbeterd. De correctie is steeds terug te vinden in het midden van de onbedrukte strook tussen 2 vellen van 50 zegels (onbedrukte strook tussen plaatnummers 6-5, 4-3 en 2-1) . Daar deze plaats vrijwel altijd samenvalt met de snijlijn tussen 2 vellen is het eerder zelden dat men de volledige correctie op één en hetzelfde vel terugvindt.

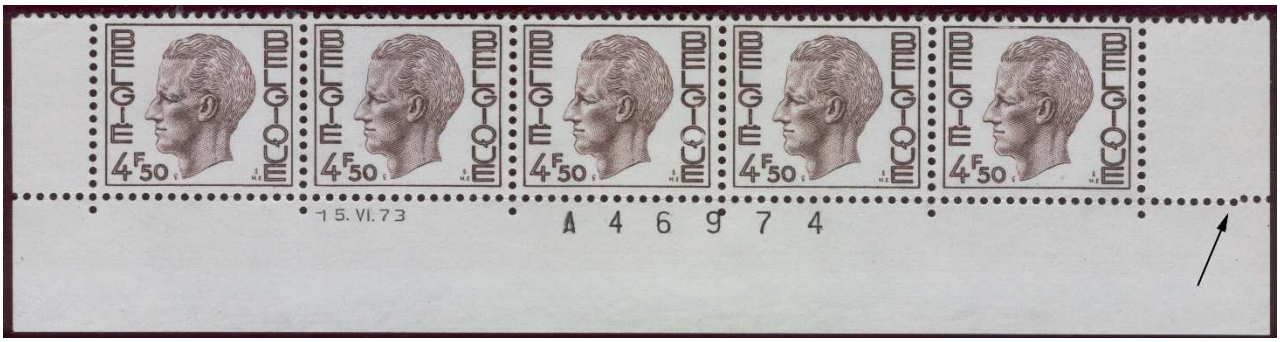

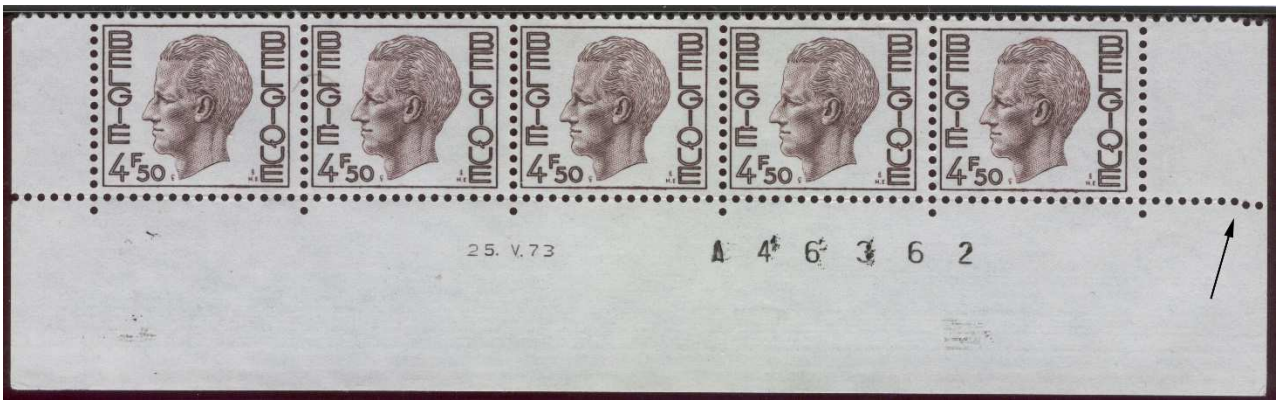

Voorbeelden van tandingscorrecties voor de zegels gedrukt op Goebel1

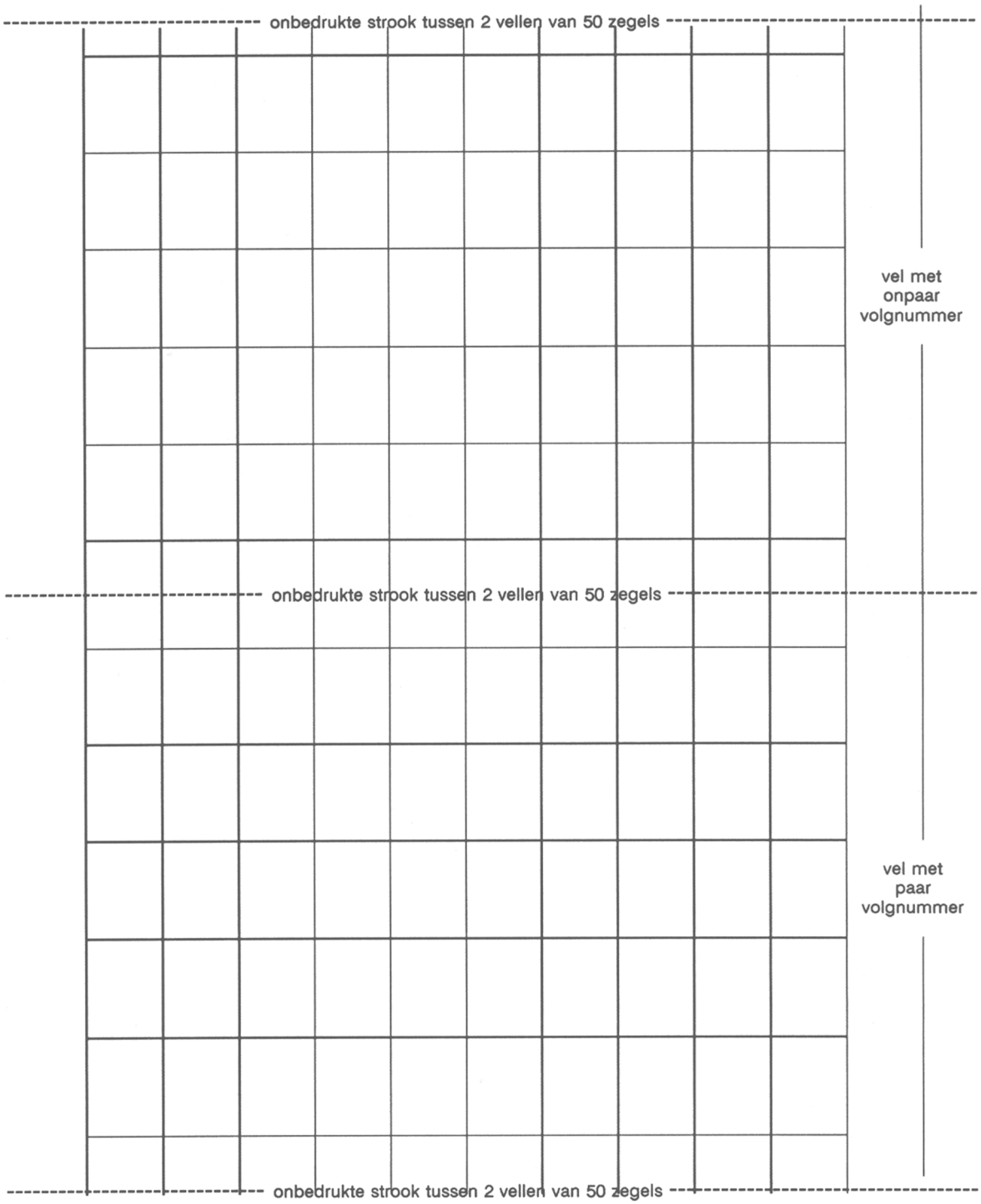

Tandingsmatrijs voor de tanding type Goebel
(de volle lijnen stellen de perforatienaalden voor)

12.5. Tandingcorrecties bij de rolzegels

De tanding van de rollen zegels gedrukt voor aanmaken van rolzegels gebeurt zoals beschreven voor de Goebel-pers, daar zonder uitzondering alle rolzegels afkomstig zijn van rollen gedrukt op de twee Goebel-persen. De tandingcorrectie van de gewone postzegels gedrukt op deze persen gebeurt in de onbedrukte strook tussen twee panelen. Bij de rolzegels is in de plaats van een onbedrukte strook een postzegel gedrukt (dus 6 zegels horizontaal). Dit brengt met zich mee dat de zegels van een rol die zich op deze plaats bevinden onvermijdelijk verschillen in formaat t.g.v. deze tandingcorrectie. Hieronder zijn enkele voorbeelden. De maximum afwijking t.g.v. deze correctie is gevonden op de rolzegels van 5 fr gedrukt op 15.03.76 waarbij het laatste zegel uit een strook van 12 zegels een volle tand korter is dan de normale zegels.
De tandingcorrectie is terug te vinden op zowel de genummerde rolzegels bestemd voor de verdeling in rolzegel-automaten als de velrestanten verkocht aan de loketten.

Hierna volgen een aantal voorbeelden van tandingscorrecties bij de rolzegels in stroken van 5 en uit veldelen. Voor meer voorbeelden verwijzen we naar de beschrijving van ieder van de rolzegels in addendum 3. De tandingscorrectie (indien nodig) bij de rolzegels gebeurt op iedere 36ste zegel.

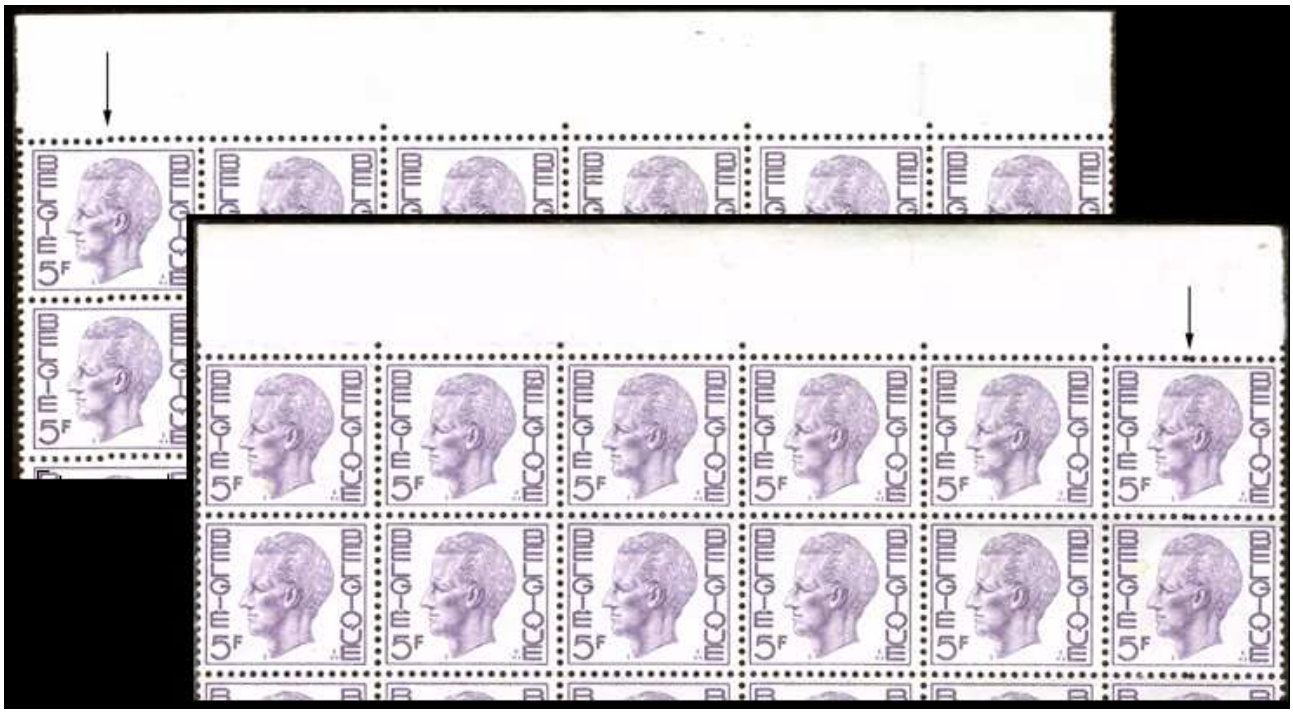

13. Het snijden van de bladen

De bobijnen met de gedrukte en getande zegels moeten nu nog in vellen gesneden worden, zodat we uiteindelijk bladen zegels bekomen zoals die aan de loketten van de postkantoren te koop aangeboden worden.

De versnijding gebeurt in de onbedrukte zone tussen twee cilinderplaten, en is vrijwel constant op een breedte van 166 mm. Dit wil echter niet zeggen dat de versnijding juist samenvalt met de halve breedte van de onbedrukte strook. Dit heeft voor gevolg dat de 5 x 10 zegels sterk gedecentreerd kunnen zijn t.o.v. het volledige blad. Dit is onder meer duidelijk aan de hand van de voorbeelden die hierna getoond worden. In uitzonderlijke gevallen is het zelfs mogelijk dat het plaatnummer zich niet meer in de rechter bladboord (naast zegel 30) bevindt, maar daarentegen in de linker bladboord staat (links naast zegel 26). Een ander voorbeeld van een foutieve versnijding kan men zien op blz. 257. De rechter velrand is schuin afgesneden, zodat de velbreedte bovenaan 157 mm en onderaan 167 mm is.

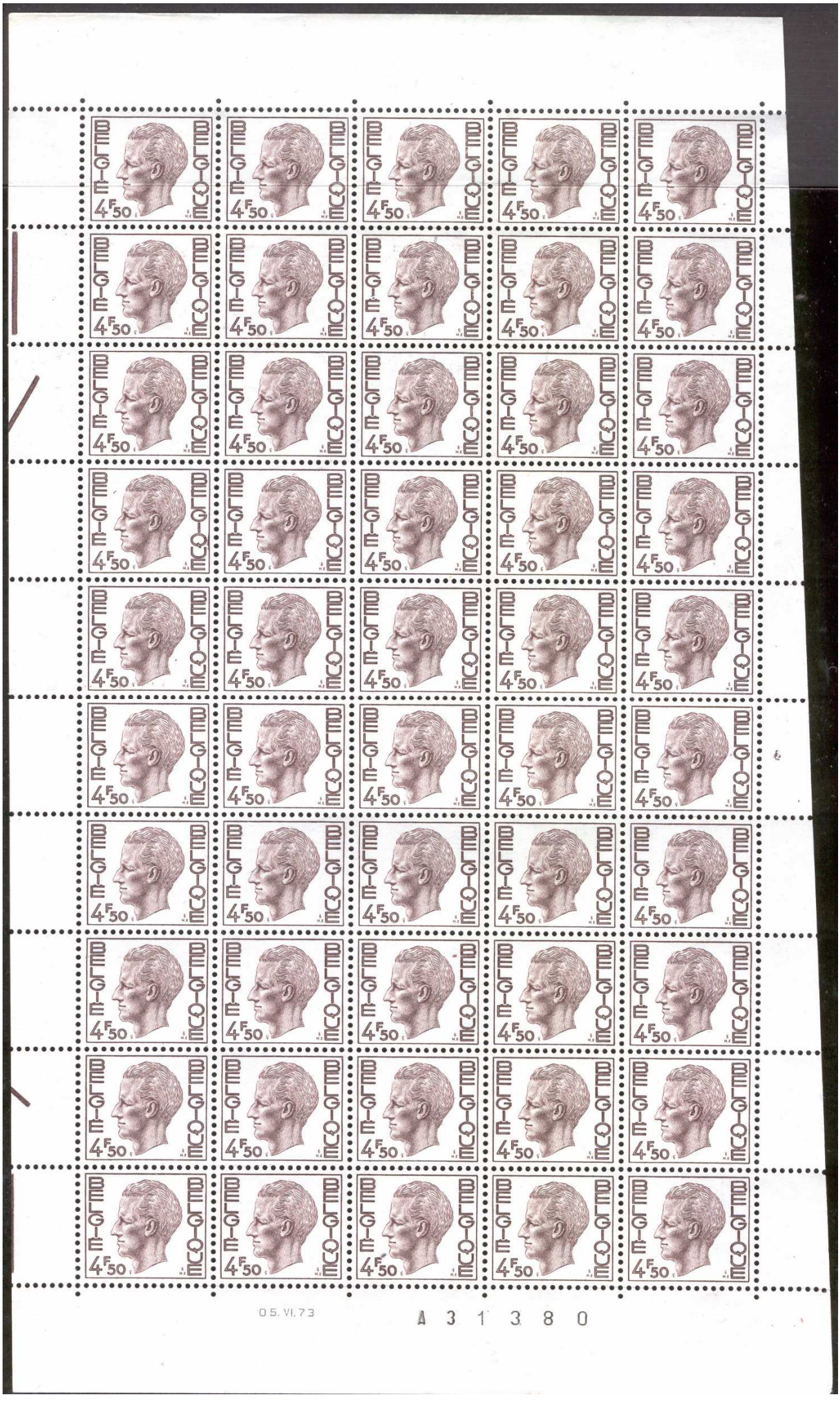

05. VI. 73

A 3 1 3 8 0

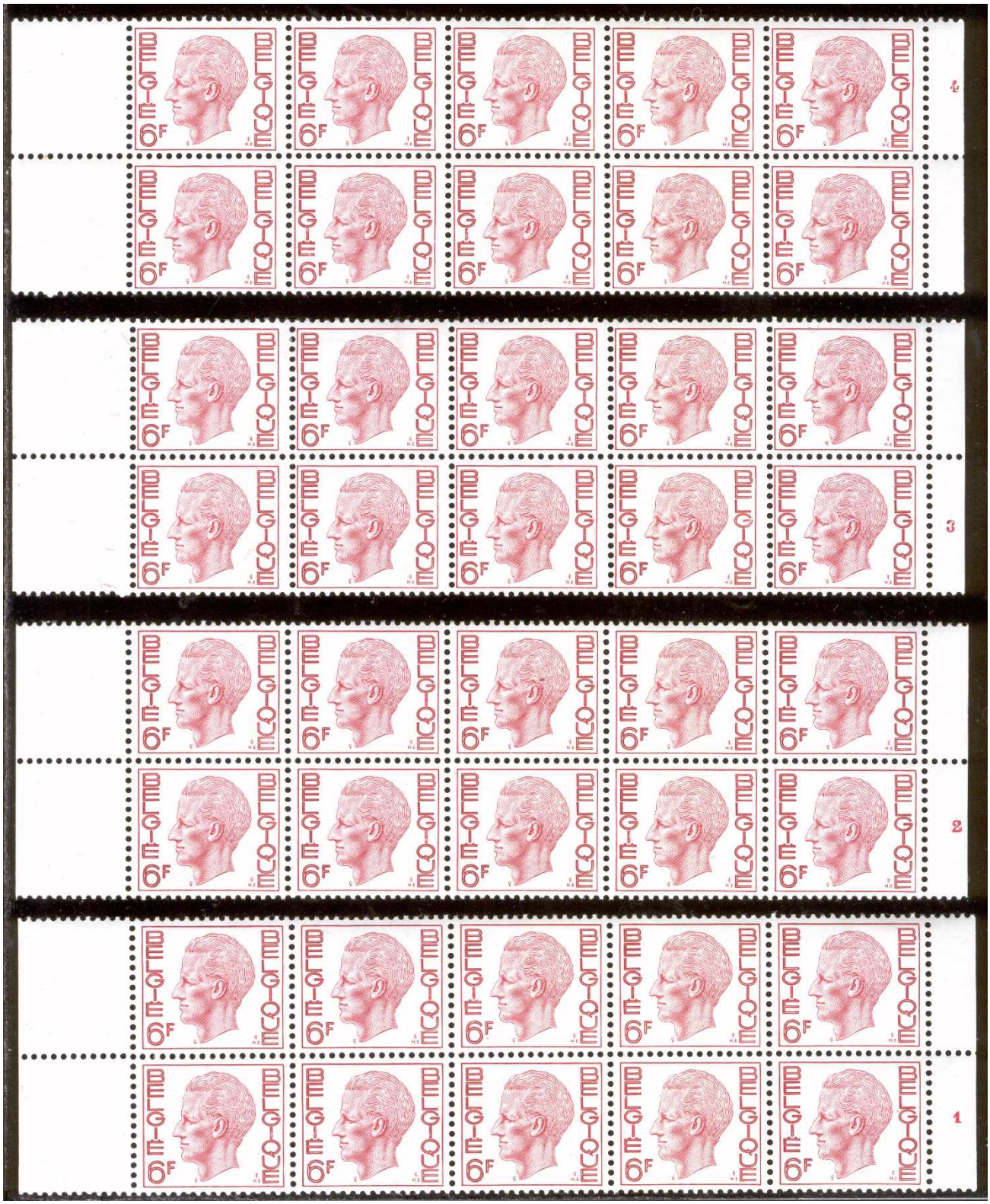
BELGIE BELGIQUE 6F
4
3
2
1

14. De drukproeven van de Elstrøm-zegels *(23)*

Er worden door het Algemeen Werkhuis van het Zegel te Mechelen op bepaalde ogenblikken drukproeven gedaan om papier van bepaalde leveranciers te testen, anderzijds om inkt te testen of de definitieve kleur te bepalen van een bepaalde postzegel. Dit is eveneens gebeurd in de periode dat de Elstrøm-zegels uitgegeven zijn geworden.

Hierna volgen enkele voorbeelden van deze kleurendrukproeven en een tabel met de gekende drukproeven van de Elstrøm-zegel.

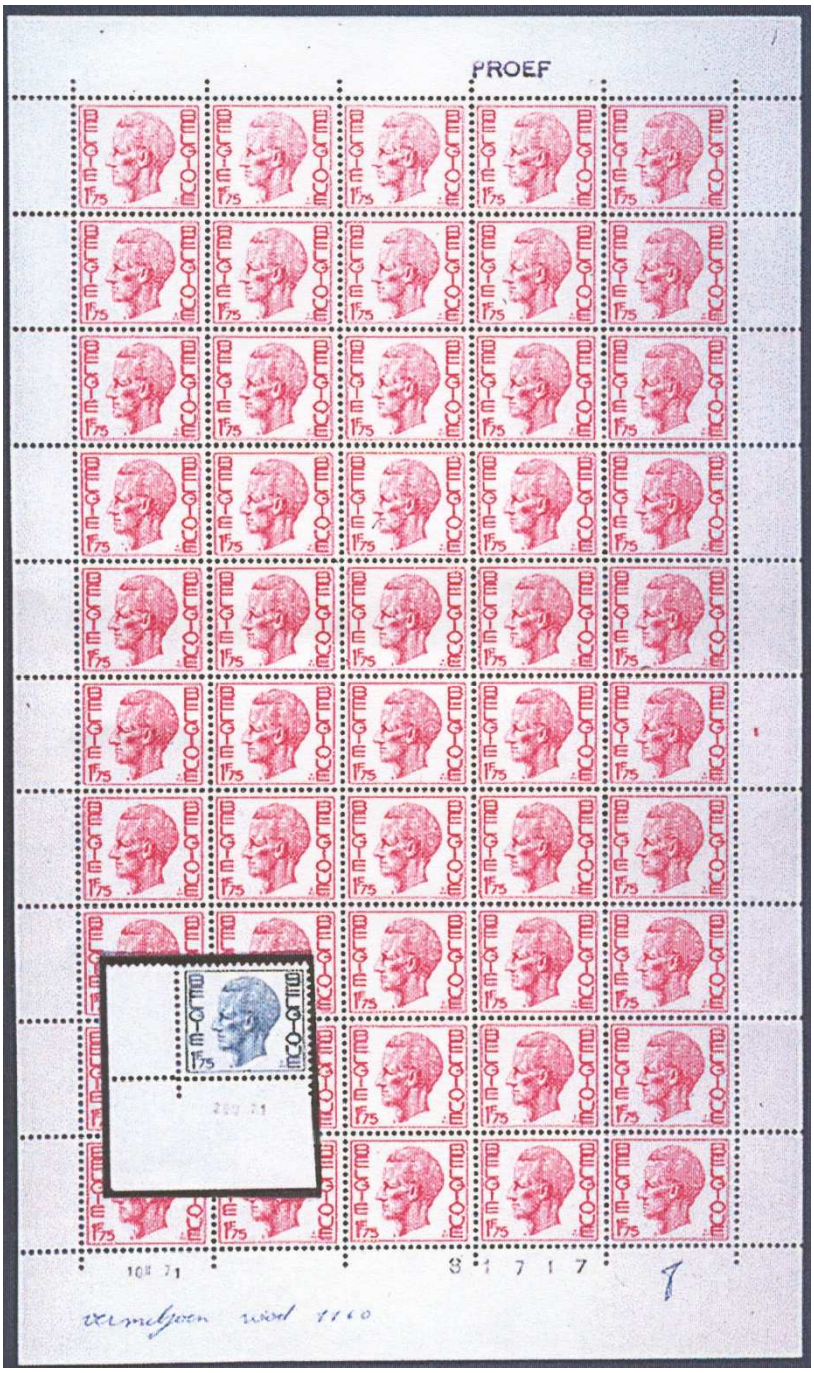

1.75 fr, achtste drukproef op Wifag1, 10.II.71, vermiljoen rood 1160

(23) Een deel van dit artikel is ontleend aan gegevens die Roger Verpoort bekomen heeft in het Postmuseum te Brussel.

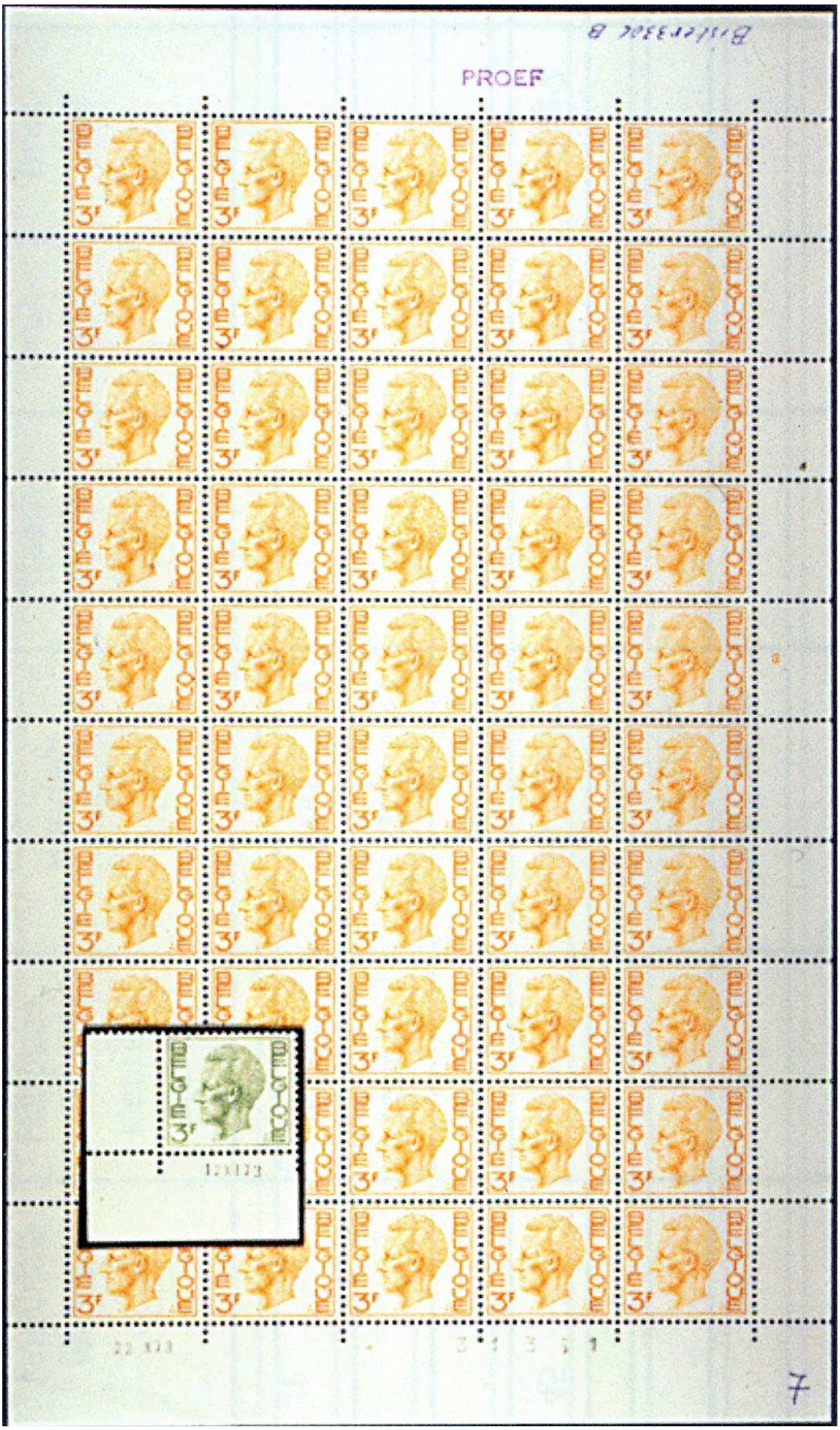

3 fr, zevende drukproef op Wifag1, 22.X.73, bister 3304 B

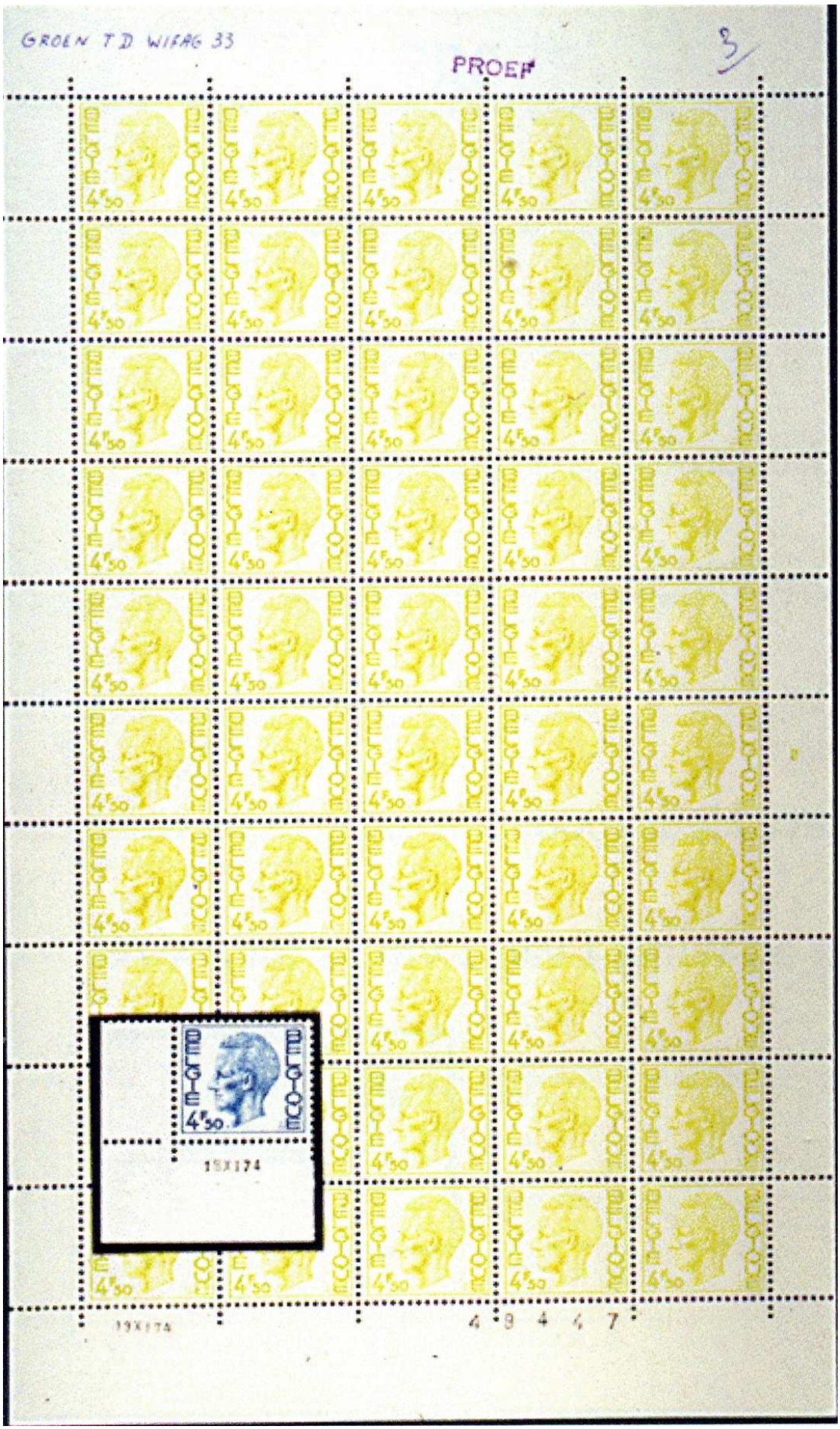

4.50fr, derde drukproef op Wifag2, 13.XI.74, groen TD Wifag 33

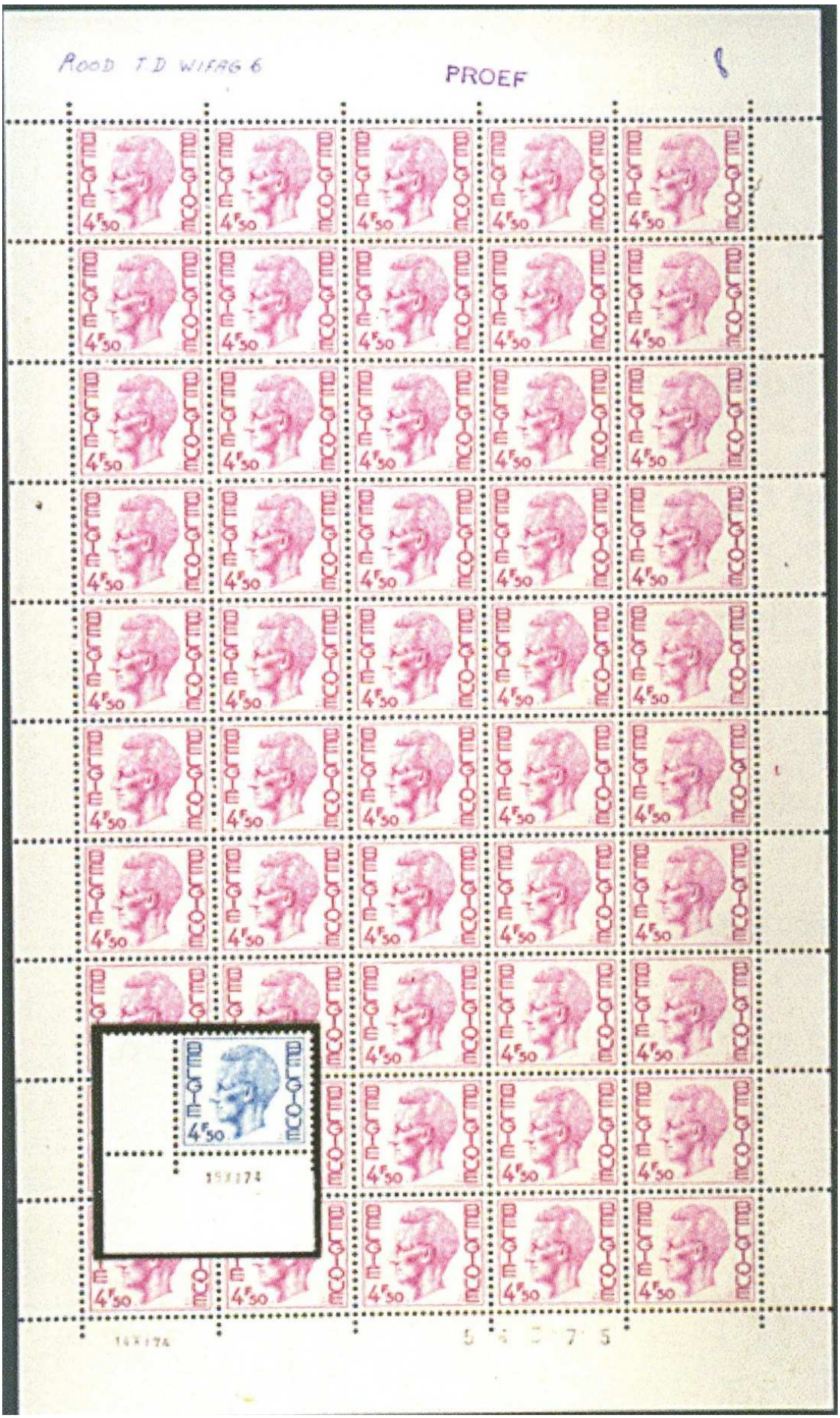

4.50fr, achtste drukproef op Wifag2, 14.XI.74, rood TD Wifag 6

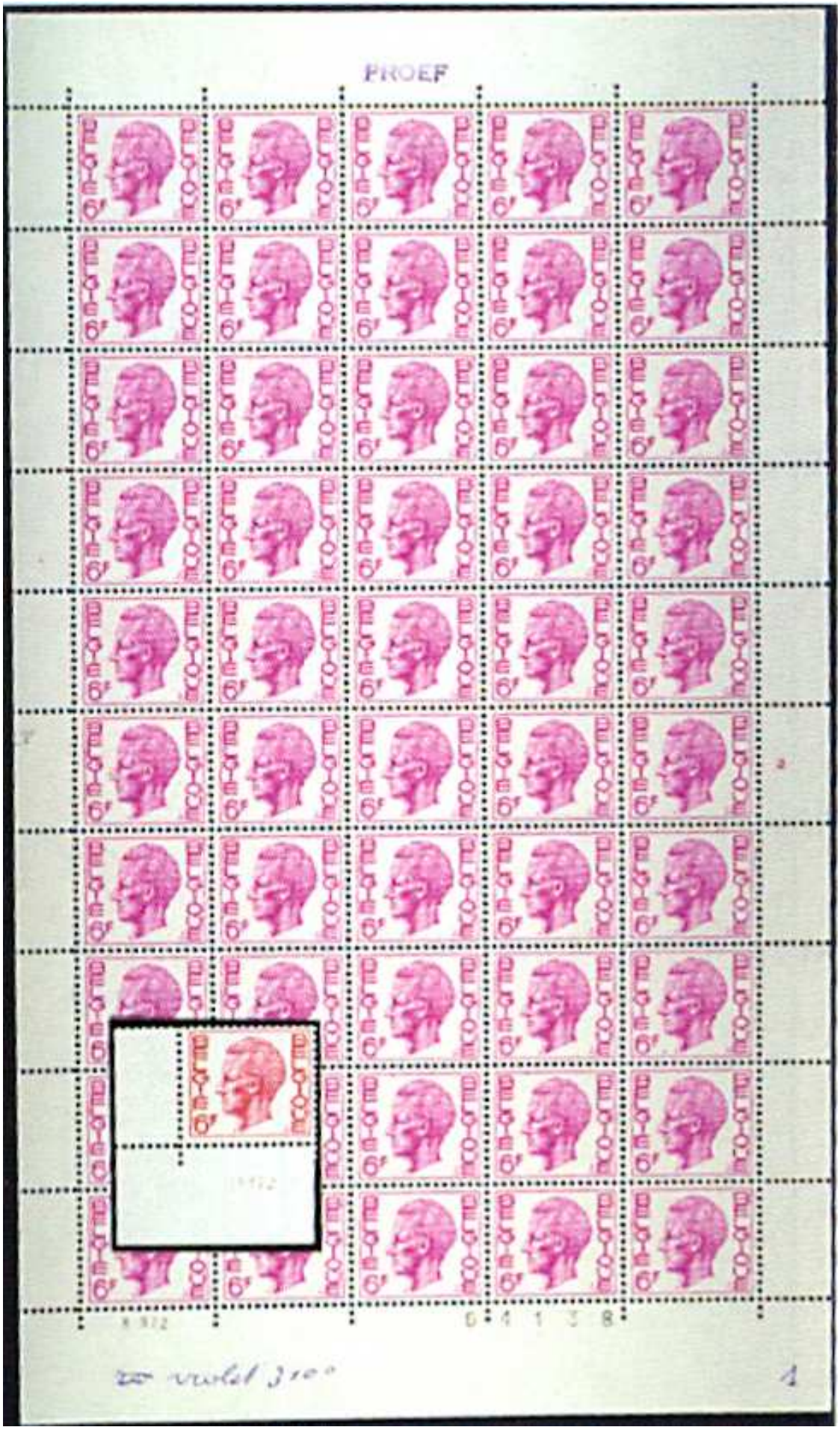

6fr, eerste drukproef op Wifag1, 8.II.72, violet 3100

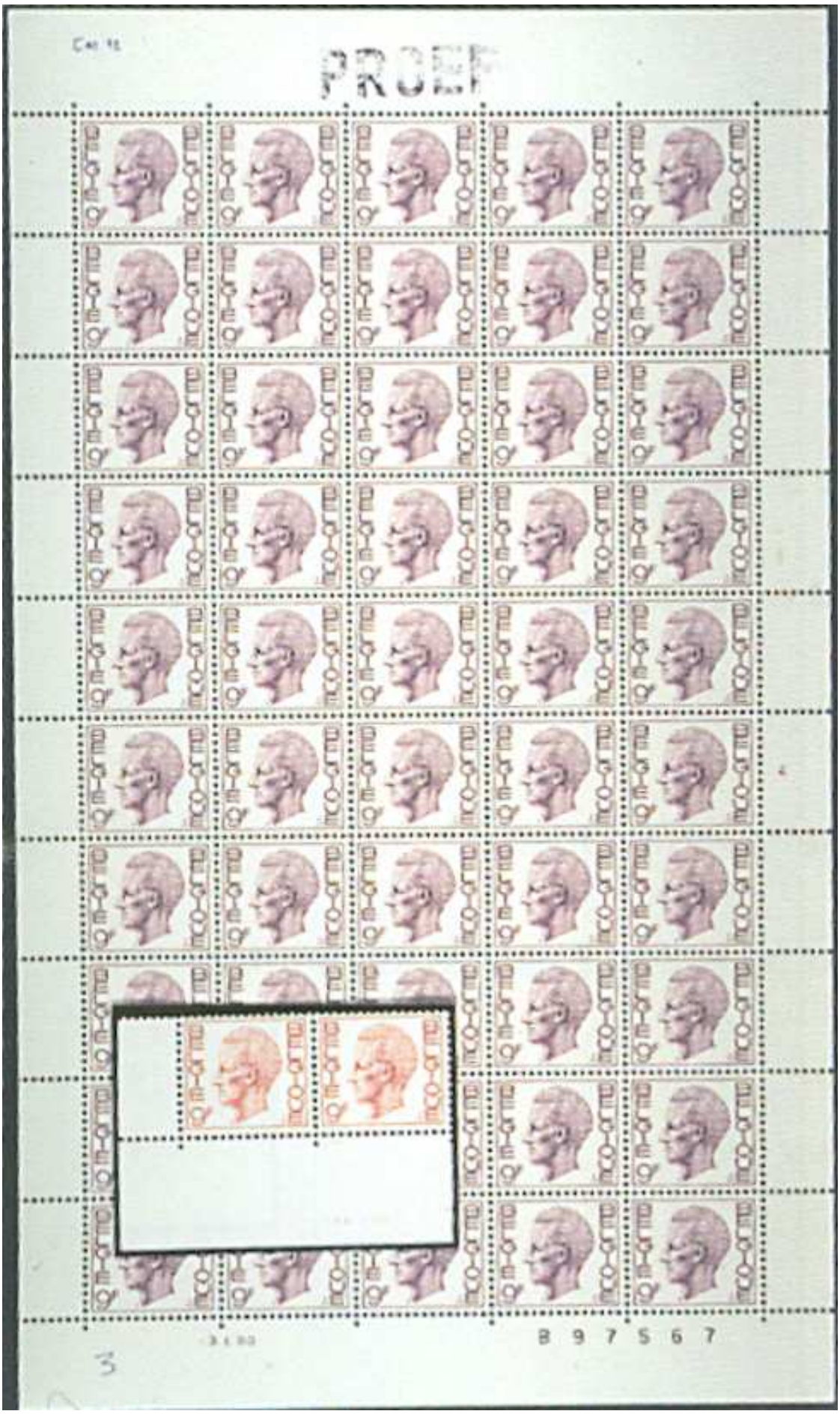

9fr, derde drukproef op Goebel2, 3.I.80, geen kleuraanduiding

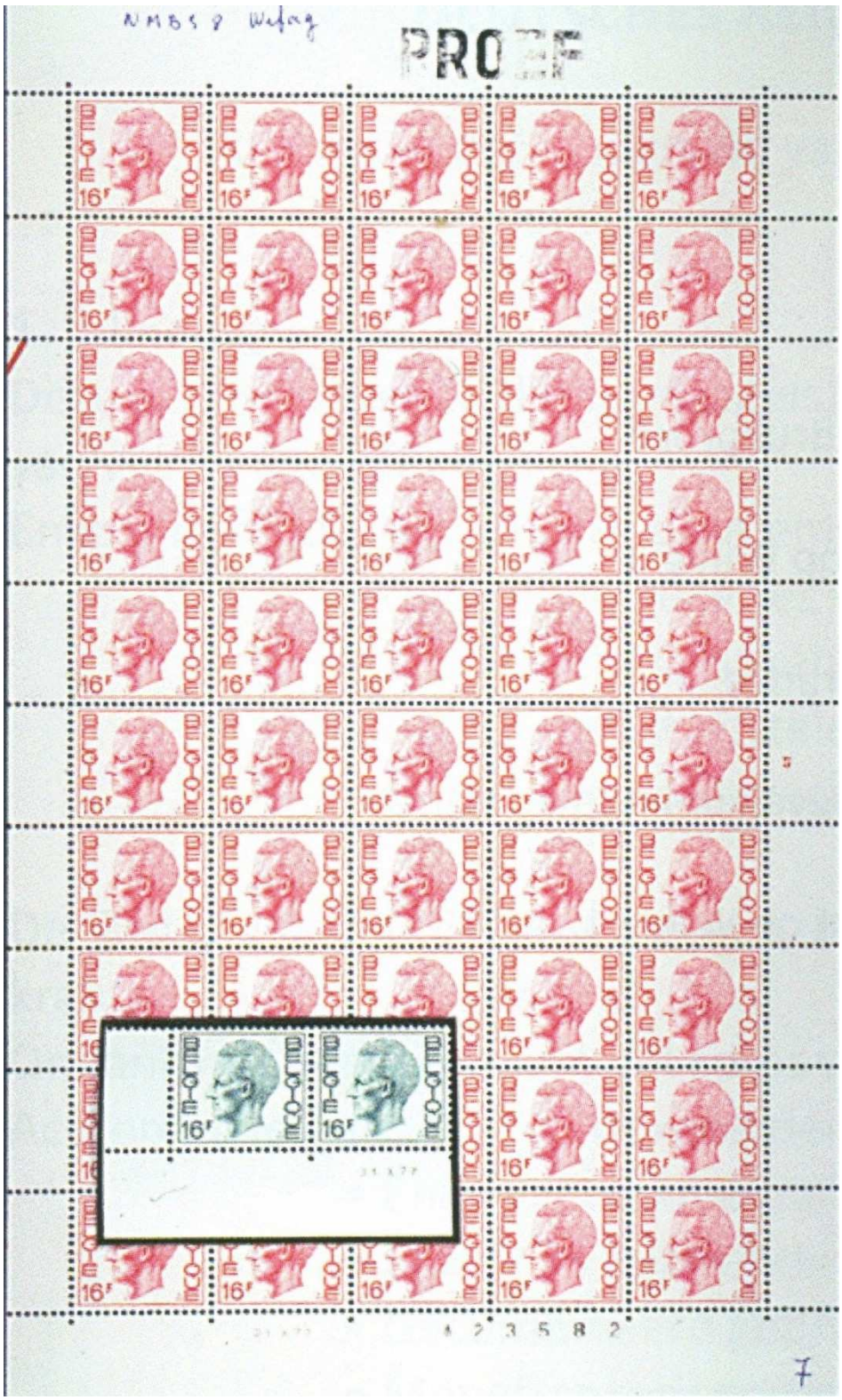

16fr, zevende drukproef op Goebel1, 21.X.77, zonder kleuraanduiding maar met de vermelding NMBS 8 Wifag

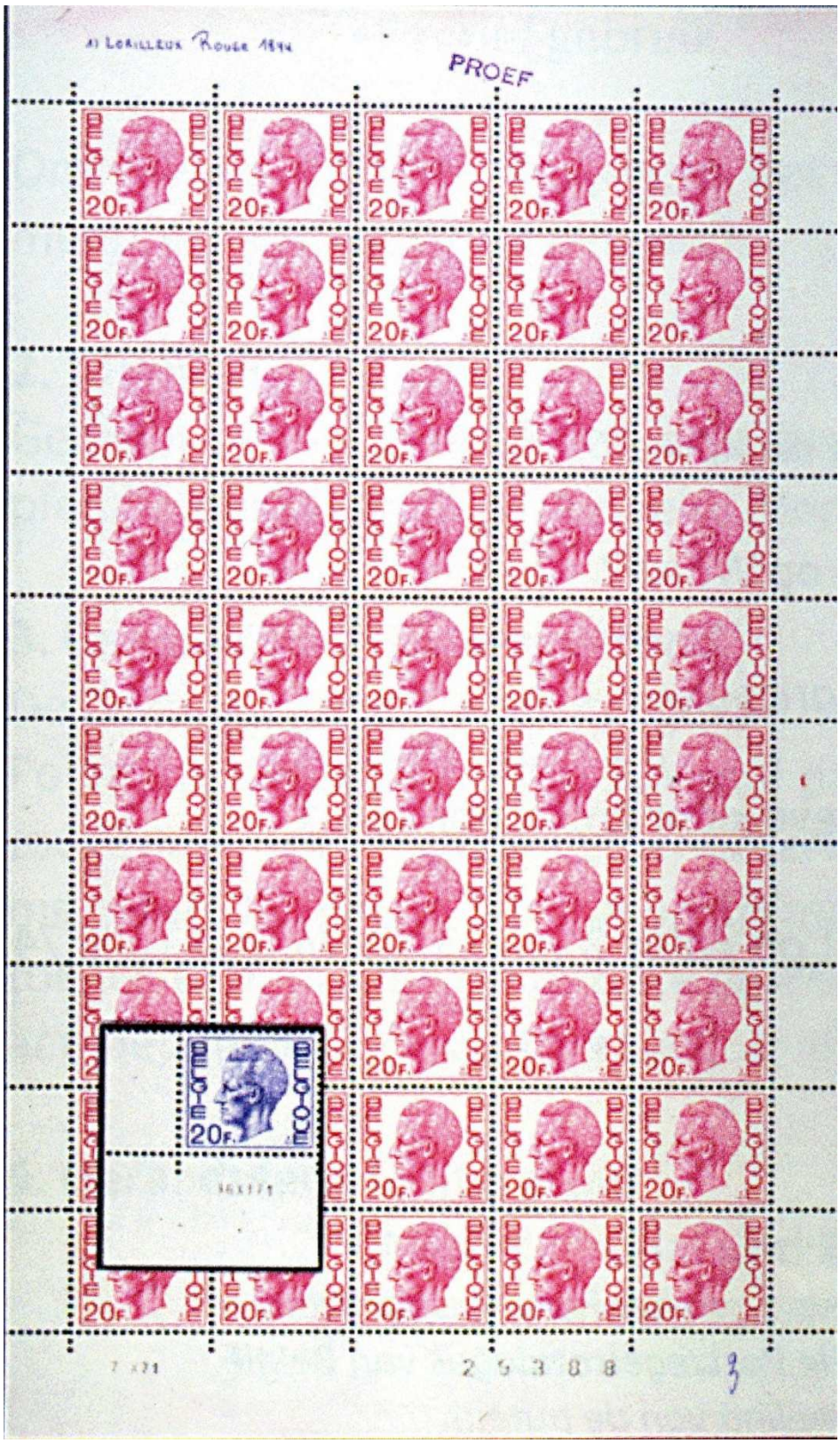

20fr, derde drukproef op Wifag1, 7.X.71, Lorilleux rouge

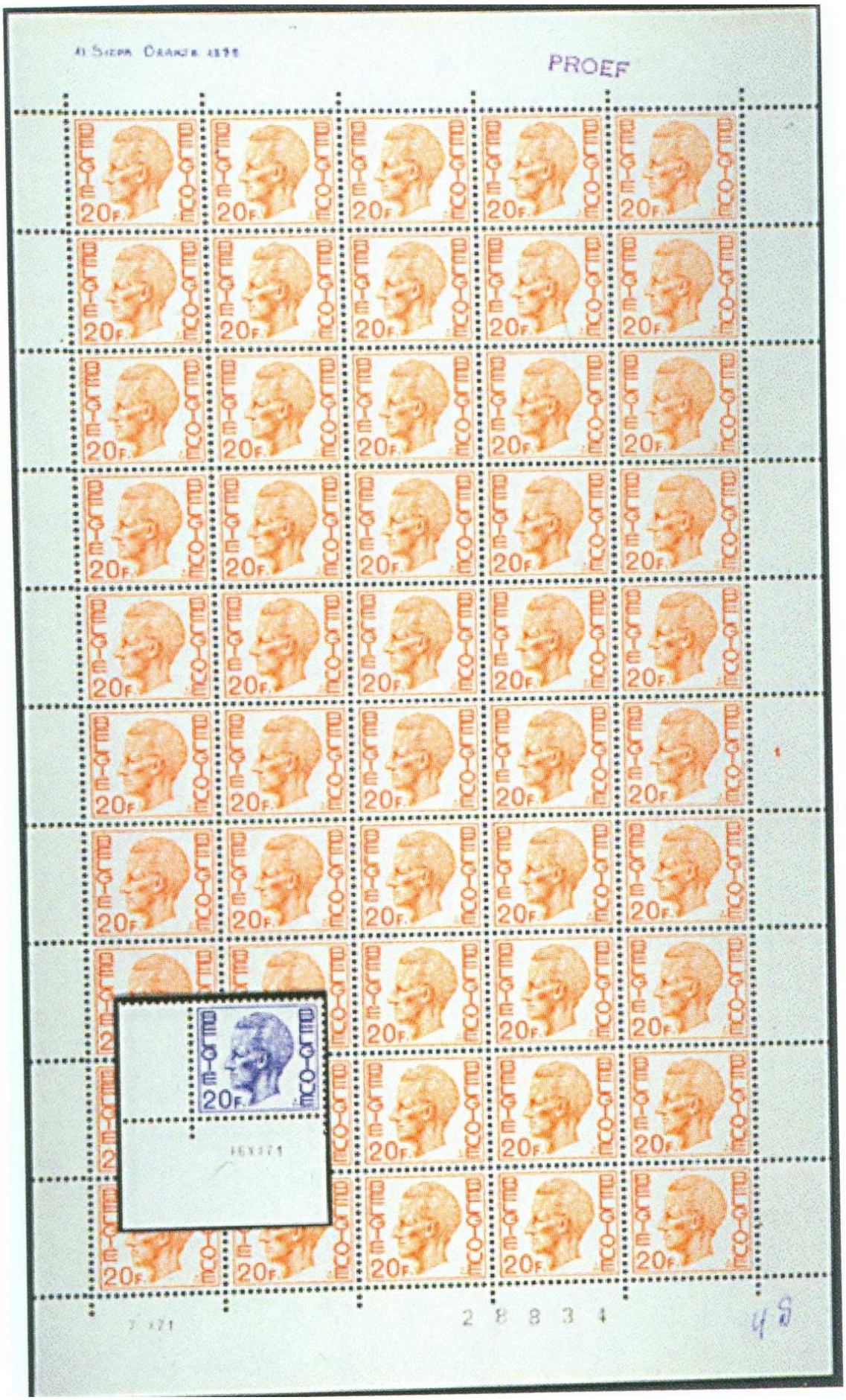

20fr, vierde drukproef op Wifag1, 7.X.71, Scipa orange

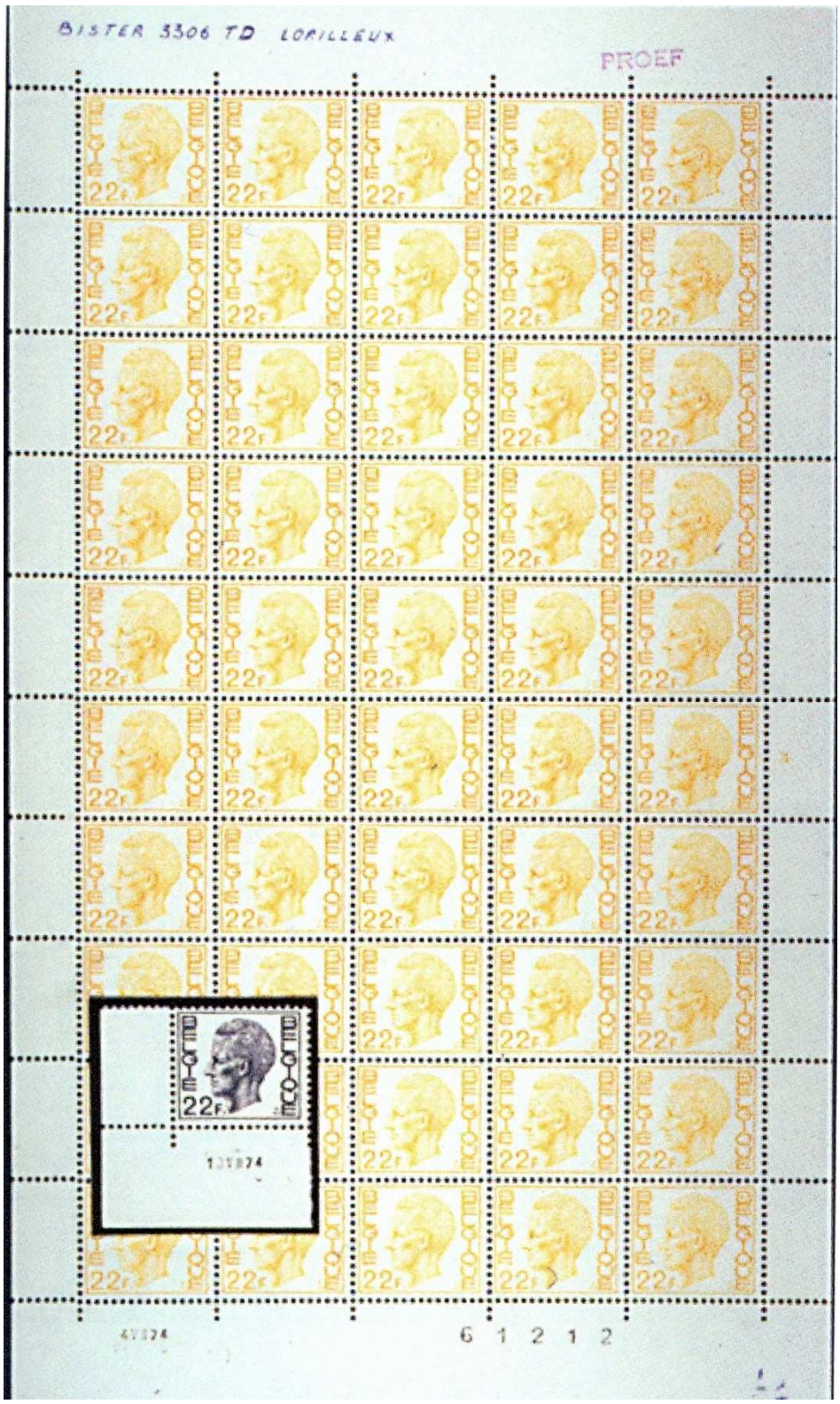

22fr, tweede drukproef op Wifag2, 4.VII.74, bister 3300 TD Lorilleux

Nominale waarde	Handge-schreven aantal druk-proeven	Hand-geschreven kleur	Stempel PROEF	Druk-datum	Druk-pers	Definitieve kleur	1ste Drukdag
1,75fr	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	Groen Turkoos blauw Blauw primaire sepia Blauw violage rood violage Grijs Blauw vermiljoen rood violet steen rood	PROEF	11 II 71	Wifag1	groen	29 III 71
2,50fr	1a 2a 3a	SICPA BRUN SICPA OLIV SICPA VERT	PROEF	6 III 74	Wifag2	grijsgroen	29 IV 74
3fr	1 2 3 4 5 6 7 8	zonder Donkerbruin Vert clair Groen vert foncé Donker groen Bister B Bister A	PROEF	22 X 73 10 X 73 22 X 73	Wifag1	geelgroen	12 XI 73
3,50fr avec millésime	Zonder	zonder	PROEF	6 VIII 70	Wifag1	bruin	6 VIII 70
4,50fr	1 2	Bruin-Grijs Bruin	PROEF	8 II 72	Wifag1	bruin	4 IV 72
4,50fr 4,50fr	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14	BRUIN GROEN GROEN Donkergroen BLAUW DONKERBLAUW BRUIN ROOD ROOD VIOLACE BRUIN BLAUW VIOLET VIOLET BRUIN	PROEF	13 XI 74 14 XI 74 13.XI 74 18 XI 74 13 XI 74	Wifag2	turkoos	18 XI 74
5fr	1 2	violet 3 violet 1	PROEF	8 II 72	Wifag1	violet	27 VII 72
6fr	1 2	violet rood	PROEF	8 II 72	Wifag1	rood	1 VIII 72
8fr	1 2	grijs grijs	PROEF	9 II 72	Wifag1	grijs	3 VIII 72
9fr	1 2 3 4 5 6	zonder Bruin rood zonder zonder Rood Rood	PROEF	3 I 80 7 I 80	Goebel2	oranje	16 I 80
11fr	1 2	Groen Rood	PROEF	7 V 76	Wifag2	grijsbruin	12 VII 76

Nominale waarde	Handge-schreven aantal druk-proeven	Hand-geschreven kleur	Stempel PROEF	Druk-datum	Druk-pers	Definitieve kleur	1ste Drukdag	Dr pe
	3	Bruin						
12fr	1 2	Bleu-vert	PROEF	9 II 72	Wifag1	Blauw-groen	8 VIII 72	Wif
14fr	1 2 3 4	Bister Groen Donkergroen Sepia	PROEF	6 V 76	Wifag2	olijfgroen	16 VII 76	Wif
16fr	1 2 3 4 5 6 7 8	Donkerblauw zonder groen donkerbruin sepia zonder zonder zonder	PROEF	21.X.77	Goebel1	groen	31.X.77	Goe
20fr	1 2 3 4 zonder	LORILLEUX VERT LORILLEUX BLEU VIOLACE LORILLEUX ROUGE SICPA Orange zonder	PROEF zonder	7.X.71 21.I.82	Wifag2 Goebel2	violetblauw	16.XI.71 21.I.82	Wif Goe
22fr	1-2 2-1 4-3 B1 B2 B3	VERT FONCE LORILLEUX BISTER LORILLEUX BRUN FONCE LORILLEUX VERT FONCE SICPA NOIR SCIPA BISTER SCIPA	PROEF	4.VII.74	Wifag2	grijsachtig zwart	13.VIII.74	Wif

Nominale waarde	Handge-schreven aantal druk-proeven	Hand-geschreven kleur	Stempel PROEF	Druk-datum	Druk-pers	Definitieve kleur	1ste Drukdag
45fr	zonder zonder zonder zonder	ROOD VIOLACE Bruin Grijs Grijs 2	PROEF	14.III.80	Wifag2	bruin	13.V.80

15. De zegels met opdruk SPECIMEN

Er bestaan waarden van de Elstrøm-zegels die overdrukt zijn met SPECIMEN. Deze zegels waren bestemd voor de postschool. Voordien werden er zegels gedrukt met een afbeelding eigen aan de postschool en met verschillende frankeerwaarden. Het formaat van deze zegels was identiek aan de Marchand-uitgiften met uitzondering van een zegel van 100fr dat het formaat had van de zegel van 100fr (OBP 1075). Deze zegels zijn gedrukt op de eerste Wifag-pers. Zie een voorbeeld van een volledig vel op de volgende bladzijde van de waarde 3,50fr gedrukt op Wifag1 op 19.II.59.

Fragment van een omslag met frankering voor een aangetekende zending uit de postschool Wenduine

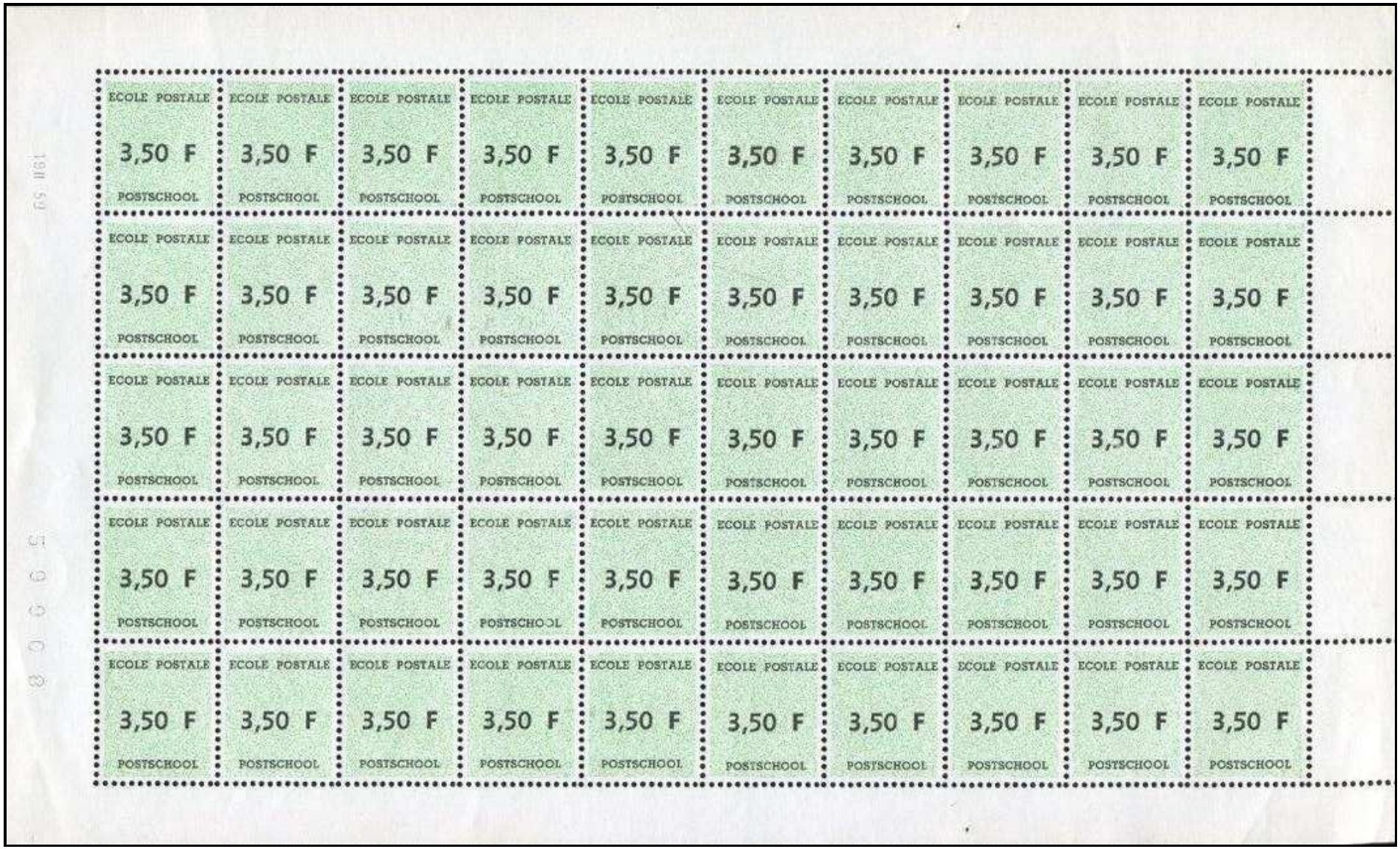
ECOLE POSTALE
3,50 F
POSTSCHOOL

Er bestaat eveneens een zegel heraldieke leeuw van 1fr met de opdruk SPECIMEN.

Daarna heeft de postschool zegels gebruikt van de Elstrøm-uitgifte die eveneens voorzien waren met de opdruk SPECIMEN.

De volgende zegels zijn gekend :
3,50fr (1581A), drukdatum 09.XII.71
4fr (1643), drukdatum 17.VII.73
5fr (1645P), drukdatums 01.VI.76 en 02.VI.76
6fr (1646)
7,50fr (1754P)
8fr (1647)
9fr (1583), drukdatum 14.VI.73
10fr (1584P), drukdatum 16.VI.76
20fr (1587)
30fr (1649)

Daarna heeft men postzegels gebruikt van het type Velghe met de opdruk SPECIMEN.

BELGIE BELGIQUE
10 SPECIMEN
16V176
5 8 7 3 6

BELGIE BELGIQUE
5F SPECIMEN
2V176

BELGIE BELGIQUE
6F SPECIMEN

BELGIE BELGIQUE
7F50 SPECIMEN

BELGIE BELGIQUE
8F SPECIMEN

BELGIE BELGIQUE
20F SPECIMEN

BELGIE BELGIQUE
30F SPECIMEN

Voorbeeld van een postdocument met afstempeling van de postschool Wenduine

16. Individuele kenmerken per frankeerwaarde

16.1. Gegevens per frankeerwaarde

Per frankeerwaarde die uitgegeven is, worden de volgende gegevens en voorbeelden hierna vermeld :

1. afbeelding van de postzegel, getand en ongetand *(24)*
2. officiële uitgiftegegevens, met verwijzing naar het K.B. en het M.B. die de uitgifte toegelaten hebben en/of de gegevens vermeld in de filatelistische documentatie-blaadjes.
3. het catalogusnummer zoals vermeld in de "Officiële Catalogus" uitgegeven door de Belgische Beroepskamer van Postzegelhandelaren.
4. De eerste dag van uitgifte
5. Een exemplaar van een omslag **«F.D.C.»** met eerste-dagafstempeling
6. De oplage (indien gekend)
7. De kleur van de postzegel zoals vermeld in het K.B. en de eventuele afwijkende kleurbenaming van de zegels zoals uitgegeven.
8. Een reeks plaatnummers per cilinder en per type papier, en een beschrijving van de pastekens (uiteraard enkel voor de waarden gedrukt op de Goebeldrukpersen !)
9. De kleurnuances
10. De gommingnuances
11. De gekende drukdata *(25)* (deze zijn hier niet afzonderlijk vermeld maar in een samenvattende lijst ondergebracht in Addendum 1)
12. Een exemplaar van de eerste en laatste drukdatum per type zegel en eventueel andere merkwaardige drukdata.
13. De drukvariëteiten en -toevalligheden.
14. Vermelding van de posttarieven waarvoor de postzegel kon gebruikt worden in de periode dat die gedrukt werden *(26)*.
15. Voorbeeld van gelopen postwaardestukken die het gebruik van de postzegels toetsen aan de in voege zijnde posttarieven.

De individuele kenmerken voor iedere frankeerwaarde zijn opgenomen in Addendum 3.

16.2. De drukcilinders

Zoals reeds eerder vermeld werden de Elstrøm-zegels gedrukt op de Wifag- en de Goebeldrukpersen, die resp. 4 of 6 plaatnummers per drukcilinder hebben. Door het drukken is het echter mogelijk dat er sleet ontstaat op een drukcilinder. Het is dus mogelijk dat een nieuwe cilinder diende aangemaakt te worden om een versleten of beschadigde cilinder te vervangen. Er kunnen ook meerdere cilinders per frankeerwaarde gemaakt zijn om dezelfde waarde op meerdere drukpersen tegelijk te drukken. De cilinders met 4 plaatnummers kunnen zowel op Wifag 1 als Wifag 2 gebruikt worden, maar niet op één van de Goebeldrukpersen. De cilinders met 6 plaatnummers kunnen zowel op Goebel 1 als Goebel 2 gebruikt worden, maar niet op één van de Wifagdrukpersen.

(*24*) Er bestaan geen ongetande exemplaren van de rolzegels noch van de zegels die later op polyvalent papier werden gedrukt maar oorspronkelijk op niet-polyvalent papier werden gedrukt.

(*25*) We vermelden hier als bronnen :

1. De publicatie door Raymond Huberty, , “Les marques de l’atelier du timbre…, répertoire des dates et millésimes”, Août 1988
2. Inventaris van de gekende drukdata van de Koninklijke Beeltenis type Elstrøm, bzschikbaar op de website van de Studiekring Koninklijke Beeltenis. (www.belmophil.org)
3. Lijst met drukdata ter beschikking gesteld door Ludo Van Cauwenberghe

(*26*) De posttarieven werden o.a. overgenomen uit de publicaties van E. & M. Deneumostier :

1. Tarifs postaux 1849-1987 – Service intérieur (1987)
2. Tarifs postaux internationaux 1892-1988 (1988)

De drukcilinders van dezelfde frankeerwaarde zijn van elkaar te onderscheiden door de plaats van het plaatnummer ten opzichte van de postzegel ernaast *(27)*. Voor de Goebelcilinders kan men ook de verschillende drukcilinders per frankeerwaarde herkennen aan de hand van de plaats van de pastekens. De positie van de plaatnummers wordt gemeten naar het rechthoekig kader van het zegelbeeld, zoals aangeduid op het voorbeeld hieronder. We onderscheiden een horizontale afmeting, nl. de afmeting van het plaatnummer naar de kaderrand links hiervan en een verticale afmeting, nl. de afmeting van de onderste kaderlijn naar de onderkant van het plaatnummer. Deze afmetingen worden steeds weergegeven per type postzegel, maar enkel en alleen wanneer meerdere cilinders per frankeerwaarde bestaan.

In totaal zijn er 82 cilinders gebruikt voor het drukken van de verschillende waarden van de Elstrøm-uitgifte, zoals vermeld in de tabel hierna. Sommige cilinders zijn slechts één maal gebruikt zoals de cilinder voor de 6fr rolzegels en de 30fr dienstzegel!

(*27*) Een gedetailleerde beschrijving van de plaatnummers voor de waarden met meerdere drukcilinders werd gedaan in de volgende publicaties :

1. "Koninklijke Beeltenis type Elstrøm, plaatnummers & varianten, drukdataposities", door Luc Vanduffel (Décembre 1982)
2. "Effigie Royale Elstrøm, les marques de l'atelier du timbre", par Raymond Huberty (mai 1986)

De cilinders van de Elstrøm-uitgifte per waarde

Cilinder	Waarden	Zegeltypes			Aantal dagen gedrukt	
1.	1,75	1,75-GF			10	
2.	2,25	2,25-GF			7	
3.	2,50	2,50-G			6	
4.	3,00	3-G(dg)	3-G(dw)	3-G-W1	33	*(28)*
5.	3,00	3-G-W2			26	
6.	3,25	3,25-G	3,25-PHar		15	
7.	3,50(M)	3,50(M)-GF			17	
8.	3,50	3,50-GF			55	
9.	4,00	4-GF			42	
10.	4,50	4,50-GF-W1	4,50-G-W1	4,50-PHar	166	} + 5 waarvan cilinder niet gekend
11.	4,50	4,50-GF-W2			55	}
12.	4,50	4,50-GF-G1			12	
13.	4,50	4,50-GF-G2	4,50-G-G1		9	
14.	5,00	5-GF-W1	5-PF-W1		82	} + 81 waarvan cilinder niet gekend
15.	5,00	5-GF-W2			51	}
16.	5,00	5-GF-G1			31	
17.	5,00	5-GF-G2			5	
18.	6,00	6-GF-W1	6-PF-W1		89	
19.	6,00	6-PF-G1			29	
20.	6,50	6,50-GF-W1	6,50-PF-W1		179	}+ 99 waarvan cilinder niet gekend
21.	6,50	6,50-GF-W2			63	}
22.	6,50	6,50-GF-G1	6,50-PF-G1		56	} + 12 waarvan cilinder niet gekend
23.	6,50	6,50-PF-G2			45	}
24.	7,00	7-GF-W1	7-PF-W1		21	} + 17 waarvan cilinder niet gekend
25.	7,00	7-PF-W2			9	}
26.	7,50	7,50-GF	7,50-PF		36	
27.	8,00	8-GF-W1	8-PF-W1	8(p)-PF-W1	183	
28.	8,00	8-PF-G1			30	}
29.	8,00	8-PF-G2			19	} + 87 waarvan cilinder niet gekend
30.	8,00	8-PF-G3			8	}
31.	8,00	8-PF-G4			21	}
32.	9,00	9-GF-W1	9-PF-W1		41	} +36 waarvan cilinder niet gekend
33.	9,00	9-PF-W2			18	}
34.	9,00	9-PF-G1			29	}
35.	9,00	9-PF-G2			24	} + 174 waarvan cilinder niet gekend
36.	9,00	9-PF-G3			2	}
37.	10,00	10-GF-W1	10-PF-W1		32	} + 14 waarvan cilinder niet gekend
38.	10,00	10-GF-W2			70	
39.	10,00	10-PF-G1			76	
40.	11,00	11-PF			23	
41.	12,00	12-GF	12-PF		16	
42.	13,00	13-GF	13-PF		25	
43.	14,00	14-PF			20	
44.	15,00	15-GF	15-PF		48	
45.	16,00	16-PF			19	
46.	17,00	17-GF	17-PF		16	
47.	18,00	18-GF	18-PF		35	
48.	20,00	20-GF-W1	20-PF-W1		72	
49.	20,00	20-PF-G1	20-Epa-G1		6	
50.	22,00	22-GF	22-PF		27	
51.	25,00	25-GF	25-PF		27	
52.	30,00	30-GF	30-PF		56	
53.	35,00	35-PF			7	
54.	40,00	40-PF			11	
55.	45,00	45-PF			6	

(*28*) Er zijn 5 van de 33 drukdagen die gemeenschappelijk zijn, dus er komen op dezelfde drukdag zegels voor gedrukt op bijvoorbeeld dof papier met gele gom en dof papier met witte gom.

56.	R4,00 *(29)*	R4-GF			3	
57.	R5,00	R5-GF-G1			2	
58.	R5,00	R5-GF-G2			4	
59.	R6,00	R6-PF			1	
60.	R6,50	R6,50-GF	R6,50-PF		7	
61.	R7,50	R7,50-PF			3	
62.	R8,00	R8-PF			5	
63.	R9,00	R9-PF			4	
64.	R10,00	R10-PF			2	
65.	M1,75	M1,75-GF			3	
66.	M2,25	M2,25-GF			7	
67.	M2,50	M2,50-G			4	
68.	M3,25	M3,25-G			5	
69.	B3,00	B3-G(d)	B3-G(w)		2	
70.	B3,50	B3,50-GF	B3,50-G		5	
71.	B4,00	B4-GF			2	
72.	B4,50	B4,50-GF	B4,50-G		7	
73.	B5,00	B5-GF	B5-PF		5	
74.	B6,00	B6-PF			5	
75.	B6,50	B6,50-PF			5	
76.	B7,00	B7-GF	B7-PF		6	
77.	B8,00	B8-PF			3	
78.	B9,00	B9-PF			5	
79.	B10,00	B10-GF	B10-PF	B10-Epa	8	
80.	B15,00	B15-GF(v)	B15-GF(p)	B15-PF	6	
81.	B25,00	B25-PF			2	
82.	B30,00	B30-PF			1	
				Totaal :	**2753**	**drukdagen**

AANTAL GEBRUIKTE CILINDERS:

37 cilinders voor de druk van gewone zegels op Wifag
18 cilinders voor de druk van gewone zegels op Goebel
9 cilinders voor de druk van rolzegels op Goebel
4 cilinders voor de druk van militaire zegels op Wifag
14 cilinders voor de druk van dienstzegels op Wifag

(*29*) Men kan niet met zekerheid zeggen dat er slechts één cilinder bestaan heeft voor het drukken van de rolzegels, omdat er geen gegevens bekend zijn over de zegels die in rollen verkocht zijn geworden. Deze opmerking geldt voor alle rolzegels. De enige manier om te bepalen dat er meerder drukcilinders bestaan voor het drukken van de rolzegels is door het nazien van de afmetingen en plaats van de pastekens.

16.3. Nomenclatuur van de verschillende postzegel-typen

Teneinde ieder postzegel-type van elkaar te onderscheiden is het noodzakelijk een nomenclatuur op te stellen die de verschillende typen van elkaar onderscheid. Deze typering is gebaseerd op de volgende zaken :

1. soort van postwaarde (gewone postzegel, rolzegel, militaire zegel of dienstzegel) :
   blanco = gewone postzegel
   R = rolzegel
   M = militaire zegel
   B = dienstzegel
2. soort papier waarop de postwaarde gedrukt is :
   G = gewoon wit papier, heldere nuance
   G(dg) = gewoon wit papier, doffe nuance, gele gom
   G(dw) = gewoon wit papier, doffe nuance, witte gom
   GF = gewoon wit fosforescerend papier
   PHar = polyvalent niet-fosforescerend papier Harrison
   PF = polyvalent fosforescerend papier
   Epa = polyvalent fosforescerend Epacar papier
3. de opeenvolgende drukcilinders, alleen vermeld voor de gewone postzegels, wanneer meerdere cilinders gebruikt zijn voor het drukken van dezelfde frankeerwaarde :
   W + volgnummer = Wifag
   G + volgnummer = Goebel
   W? = drukcilinder Wifag, maar onbekend met welke cilinder de waarde gedrukt werd
   G? = drukcilinder Goebel, maar onbekend met welke cilinder de waarde gedrukt werd

Aan de hand van deze afkortingen bekomen we een omschrijving voor elk type zegel,

vb. 4-GF: gewone postzegel 4 fr, gedrukt op gewoon wit fosforescerend papier
10-GF-W2: gewone postzegel 10 fr, gedrukt op gewoon wit fosforescerend papier, tweede cilinder Wifag
9-PF-G3: gewone postzegel 9 fr, gedrukt op polyvalent fosforescerend papier, derde cilinder Goebel
R4,50-GF: rolzegel, 4,50 fr, gedrukt op gewoon wit fosforescerend papier
M2,50-G: militaire zegel 2,50 fr, gedrukt op gewoon wit niet-fosforescerend papier
B9-PF : dienstzegel, 9 fr, gedrukt op polyvalent fosforescerend papier

In totaal onderscheiden we 118 zegeltypen in de Elstrøm-uitgifte, zoals samengevat in de tabel op de volgende bladzijden.

Gewone postzegels

1.	1,75-GF	
2.	2,25-GF	
3.	2,50-G	
4.	3-G(dg)	
5.	3-G(dw)	
6.	3-G-W1	
7.	3-G-W2	
8.	3,25-G	
9.	3,25-Phar	
10.	3,50(M)-GF	
11.	3,50-GF	
12.	4-GF	
13.	4,50-GF-W1	
14.	4,50-GF-W2	
15.	4,50-GF-G1	
16.	4,50-GF-G2	
17.	4,50-G-W1	
18.	4,50-G-G1	
19.	4,50-PHar	
20.	5-GF-W1	
21.	5-GF-W2	
22.	5-GF-G1	
23.	5-GF-G2	
24.	5-PF-W1	
25.	6-GF-W1	
26.	6-PF-W1	
27.	6-PF-G1	
28.	6,50-GF-W1	
29.	6,50-GF-W2	
30.	6,50-GF-G1	
31.	6,50-PF-W1	
32.	6,50-PF-G1	
33.	6,50-PF-G2	
34.	7-GF-W1	
35.	7-PF-W1	
36.	7-PF-W2	
37.	7,50-GF	
38.	7,50-PF	
39.	8-GF-W1	
40.	8-PF-W1	grijszwart
41.	8(p)-PF-W1	paars
42.	8-PF-G1	
43.	8-PF-G2	
44.	8-PF-G3	
45.	8-PF-G4	
46.	9-GF-W1	
47.	9-PF-W1	
48.	9-PF-W2	
49.	9-PF-G1	
50.	9-PF-G2	
51.	9-PF-G3)	
52.	10-GF-W1	
53.	10-GF-W2	
54.	10-PF-W1	
55.	10-PF-G1	
56.	11-PF	
57.	12-GF	
58.	12-PF	
59.	13-GF	
60.	13-PF	
61.	14-PF	
62.	15-GF	
63.	15-PF	
64.	16-PF	
65.	17-GF	
66.	17-PF	
67.	18-GF	
68.	18-PF	
69.	20-GF-W1	
70.	20-PF-W1	
71.	20-PF-G1	
72.	20-Epa-G1	
73.	22-GF	
74.	22-PF	
75.	25-GF	
76.	25-PF	
77.	30-GF	
78.	30-PF	
79.	35-PF	
80.	40-PF	
81.	45-PF	

Rolzegels

82.	R4-GF	
83.	R5-GF-G1	
84.	R5-GF-G1	
85.	R6-PF	
86.	R6,50-GF	
87.	R6,50-PF	
88.	R7,50-PF	
89.	R8-PF	
90.	R9-PF	
91.	R10-PF	

Militaire zegels

92.	M1,75-GF	
93 .	M2,25-GF	
94.	M2,50-G	
95.	M3,25-G	

Dienstzegels

96.	B3-G(d)	
97.	B3-G(w)	
98.	B3,50-GF	
99.	B3,50-G	
100.	B4-GF	
101.	B4,50-GF	
102.	B4,50-GF	
103.	B5-GF	
104.	B5-PF	
105.	B6-PF	
106.	B6,50-PF	
107.	B7-GF	
108.	B7-PF	
109.	B8-PF	
110.	B9-PF	
111.	B10-GF	
112.	B10-PF	
113.	B10-Epa	
114.	B15(v)-GF	violet
115.	B15(p)-GF	paars
116.	B15)-PF	
117.	B25-PF	
118.	B30-PF	

16.4. Gedetailleerde tabel van de zegels van de Elstrøm-uitgifte

De zegels worden van elkaar onderscheiden aan de hand van duidelijk herkenbare kenmerken, nl.

1. Frankeerwaarde
2. Kleur van het zegel
3. Papiersoort
4. Gom

De uitgiftedatum voor iedere waarde is enkel officieel medegedeeld door de Postadministratie wanneer het de uitgifte betreft van een nieuwe frankeerwaarde.

De officiële uitgiftedatum voor de zegels van eenzelfde frankeerwaarde is alleen gekend voor het zegel dat initieel in omloop werd gebracht door de Postadministratie. Voor de zegels van dezelfde frankeerwaarde maar met andere karakteristieken die later in omloop kwamen is geen officiële datum gekend, met uitzondering van de gegevens in de filatelistische informatieblaadjes. Wanneer geen officiële gegevens gekend zijn, of wanneer geen verdere gegevens vermeld werden in deze informatieblaadjes, dan wordt als vroegste datum van het in omloop brengen de eerste drukdatum aangenomen. Deze drukdata zijn onderlijnd afgedrukt in de hiernavolgende tabel.

Waarde	OBP	Uitgifte datum	Uit verkoop	Kleur	Papier	Gom
1,75	1581	24.05.71	31.08.74	groen	GF	Zm
2,25	1642	13.11.72	31.08.74	olijfgroen	GF	Zm
2,50	1716	16.05.74	30.09.80	grijsgroen	G	Zm
3,00	1694	01.12.73	30.09.80	geelgroen	G(dof)	Zm(geel)
3,00	1694	<u>20.11.73</u>	30.09.80	geelgroen	G(dof)	Zm(wit)
3,00	1694a	<u>13.11.73</u>	30.09.80	geelgroen	G(wit)	Zm
3,25	1753	17.03.75	30.09.77	bruinlila	G	Zm
3,25	1753P	13.05.76	30.09.77	bruinlila	PHar	?
3,50	1543	07.09.70	30.09.75	bruinrood	GF	Zm
3,50	1581A	13.09.71	30.09.75	bruinrood	GF	Zm
4,00	1643	23.10.72	31.08.76	blauw	GF	Zm
4,50	1644	23.10.72	30.09.80	violetbruin	GF	Zm
4,50	1743	16.12.74	30.09.80	turkoosblauw	G	Zm
4,50	1743P	09.08.76	30.09.80	turkoosblauw	PHar	?
5,00	1645	23.10.72	30.09.80	violet	GF	Zm
5,00	1645P	28.05.76	30.09.80	violet	PF	Pva
6,00	1646	23.10.72	30.11.81	rood	GF	Zm
6,00	1646P	13.05.76	30.11.81	rood	PF	Pva
6,50	1744	16.12.74	31.08.86	zwartviolet	GF	Zm
6,50	1744P	17.06.76	31.08.86	zwartviolet	PF	Pva
7,00	1582	24.05.71	31.08.86	vermiljoen	GF	Zm
7,00	1582P	01.07.76	31.08.86	vermiljoen	PF	Pva
7,50	1754	17.03.75	31.08.86	rozelila	GF	Zm
7,50	1754P	14.02.77	31.08.86	rozelila	PF	Pva
8,00	1647	23.10.72	31.08.86	donkergrijs	GF	Zm
8,00	1647P	06.01.77	31.08.86	donkergrijs	PF	Pva
8,00	1647Pa	09.04.79	31.08.86	paars	PF	Pva
9,00	1583	24.05.71	30.09.75	bister	GF	Zm
9,00	1962	28.01.80	31.08.86	bruinrood	PF	Pva
10,00	1584	15.12.71	31.08.86	lilaroze	GF	Zm
10,00	1584P	08.06.76	31.08.86	lilaroze	PF	Pva
11,00	1822	06.09.76	31.08.86	grijsbruin	PF	Pva
12,00	1648	23.10.72	31.08.86	groenblauw	GF	Zm
12,00	1648P	05.01.82	31.08.86	groenblauw	PF	Pva
13,00	1747	17.02.75	31.08.86	blauw	GF	Zm

13,00	1747P	29.06.76	31.08.86	blauw	PF	Pva
14,00	1823	06.09.76	31.08.86	olijfgroen	PF	Pva
15,00	1585	24.05.71	31.08.86	violet	GF	Zm
15,00	1585P	06.10.76	31.08.86	violet	PF	Pva
16,00	1875	28.11.77	31.08.86	groen	PF	Pva
17,00	1755	17.03.75	31.08.86	lila	GF	Zm
17,00	1755P	14.12.76	31.08.86	lila	PF	Pva
18,00	1586	24.05.71	31.08.76	grijsblauw	GF	Zm
18,00	1963	28.01.80	31.08.86	blauw	PF	Pva
20,00	1587	15.12.71	31.08.86	violetblauw	GF	Zm
20,00	1587P	01.09.76	31.08.86	violetblauw	PF	Pva
20,00	1587Pa	06.10.83	31.08.86	violetblauw	Epacar	Pva
22,00	1727	30.09.74	31.08.76	grijszwart	GF	Zm
22,00	1945	15.10.79	31.08.86	groen	PF	Pva
25,00	1748	17.02.75	31.08.86	roodlila	GF	Zm
25,00	1748P	13.05.76	31.08.86	roodlila	PF	Pva
30,00	1649	23.10.72	31.08.86	oranje	GF	Zm
30,00	1649P	17.08.76	31.08.86	oranje	PF	Pva
35,00	1984	23.06.80	31.08.86	groen	PF	Pva
40,00	1876	28.11.77	31.08.86	grijsblauw	PF	Pva
45,00	1985	23.06.80	31.08.86	bruin	PF	Pva

ROLZEGELS

4,00	1643R	dec 1973	31.08.76	blauw	GF	Zm
5,00	1645R	dec 1973	30.09.80	violet	GF	Zm
6,00	1646R	jan 1978	30.11.81	rood	PF	Pva
6,50	1744R	1975	31.08.86	zwartviolet	GF	Zm
6,50	1744PR	14.12.76	31.08.86	zwartviolet	PF	Pva
7,50	1754R	17.08.82	31.08.86	rozelila	PF	Pva
8,00	1647R	jan 1978	31.08.86	donkergrijs	PF	Pva
9,00	1962R	14.04.80	31.08.86	bruinrood	PF	Pva
10,00	1584R	17.08.82	31.08.86	lilaroze	PF	Pva

MILITAIRE ZEGELS

1,75	M2	24.05.71	31.08.74	groen	GF	Zm
2,25	M3	23.11.72	31.08.74	olijfgroen	GF	Zm
2,50	M4	16.05.74	30.09.75	grijsgroen	G	Zm
3,25	M5	17.03.75	31.12.76	bruinlila	G	Zm

DIENSTZEGELS

3,00	D68	16.05.74	30.09.80	groen	G(dof)	Zm
3,00	D68a	01.03.74	30.09.80	groen	G	Zm
3,50	D64F	13.11.72	30.09.75	lichtbruin	GF	Zm
3,50	D64	03.01.75	30.09.75	lichtbruin	G	Zm
4,00	D69	11.03.74	31.08.76	blauw	GF	Zm
4,50	D65	13.11.72	30.09.80	violetbruin	GF	Zm
4,50	D73	03.03.75	30.09.80	turkoosblauw	G	Zm
5,00	D70	11.03.74	30.09.80	violet	GF	Zm
5,00	D70P	28.05.76	30.09.80	violet	PF	Pva
6,00	D77	06.02.78	31.08.86	rood	PF	Pva
6,50	D74	05.07.76	31.08.86	zwartviolet	PF	Pva
7,00	D66	24.05.71	31.08.86	vermiljoen	GF	Zm
7,00	D66P	06.11.76	31.08.86	vermiljoen	PF	Pva
8,00	D78	06.02.78	31.08.86	donkergrijs	PF	Pva
9,00	D81	14.04.80	31.08.86	bruinrood	PF	Pva
10,00	D71	11.03.74	31.08.86	rozelila	GF	Zm
10,00	D71P	03.05.77	31.08.86	rozelila	PF	Pva
10,00	D71Pa	05.12.83	31.08.86	rozelila	Epacar	Pva
15,00	D67	24.05.71	31.08.86	violet	GF	Zm
15,00	D67a	06.01.75	31.08.86	paars	GF	Zm

15,00	D67P	20.03.80	31.08.86	violet	PF	Pva
25,00	D75	05.07.76	31.08.86	roodlila	PF	Pva
30,00	D79	27.02.78	31.08.86	oranje	PF	Pva

POSTZEGELBOEKJES

15 fr	B10	dec 1973	31.08.86		GF	?
20 fr	B11	dec 1973	31.08.86		GF	?
15 fr	B12	apr 1975	31.08.86		GF	?
20 fr	B13	apr 1975	31.08.86		GF	?
15 fr	B14	aug 1978	31.08.86		PF	?
20 fr	B15	aug 1978	31.08.86		PF	?

16.5. Oplage en verkoopcijfers van de zegels van de Elstrøm-uitgifte

De oplagen *(30)* van de verschillende zegels die officieel zijn medegedeeld hebben betrekking op de frankeerwaarde alleen. Om de oplage per zegel te kennen zou men zich kunnen baseren op het aantal dagen dat een zegel werd gedrukt en de volgnummers vermeld op ieder vel zegels. Dit zou echter nog steeds een ruwe schatting zijn, en is ook niet noodzakelijk een maatstaf voor de zeldzaamheid van een bepaald type zegel. Het is tevens onmogelijk te weten wat de oplage is per postzegeltype (dus het aantal zegels gedrukt met één bepaalde cilinder).

We vermelden hier eveens wat inhet Ministerieel Besluit van 11 juli 1962 geschreven staat, 'Alle nog in omloop zijnde zegels op datum van 11 juli 1962, alsook alle zegels die hierna verschijnen hebben een blijvende frankeergeldigheid'. Dit betekent dus dat alle postzegels die na 1962 zijn uitgekomen vandaag nog altijd geldig zijn ook al waren deze in Belgische Frank of ongefrankeerd.

Waarde	OBP	Aantal Vellen	Aantal zegels/vel	Totaal gedrukt	Aantal terug	Verkoop-cijfers
1,75	1581	192.118	50	9.605.900		9.605.900
2,25	1642	178.795	50	8.939.750		8.939.750
2,50	1716	140.853	50	7.042.650		7.042.650
3,00	1694	1.498.592	50	74.929.600		74.929.600
3,00	1694					
3,00	1694a					
3,25	1753	371.289	50	18.564.450		18.564.450
3,25	1753P					
3,50	1543	2.368.428	50	118.421.400		118.421.400
3,50	1581A					
4,00	1643	1.278.502	50	63.925.100		63.925.100
4,50	1644	7.020.178	50	351.008.900		351.008.900
4,50	1743					
4,50	1743P					
5,00	1645	8.687.166	50	434.358.300		434.358.300
5,00	1645P					
6,00	1646	792.375	50	39.618.750		39.618.750
6,00	1646P					
6,50	1744	16.941.883	50	847.094.150	2.077.411	845.016.739
6,50	1744P					
7,00	1582	1.211.141	50	60.557.050	6.024	60.551.026
7,00	1582P					
7,50	1754	1.071.800	50	53.590.000	130.268	53.459.732

(30) De oplage en verkoopcijfers zijn ontleend aan artikels uit:

- De website www.postzegelalbum-be.weebly.com
- Tijdschrift Belgica, n° 156, 3/93, blz 9-11
- Tijdschrift De Postzegel, n° 541, januari 1994, blz 13

7,50	1754P					
8,00	1647	13.227.264	50	661.363.200	31.008	661.332.192
8,00	1647P					
8,00	1647Pa					
9,00	1583	13.658.180	50	682.909.000	40.747	682.868.253
9,00	1962					
10,00	1584	6.426.001	50	321.300.050	543.601	320.756.449
10,00	1584P					
11,00	1822	628.425	50	31.421.250	687.766	30.733.484
12,00	1648	332.364	50	16.618.200	5.164.836	11.453.364
12,00	1648P					
13,00	1747	778.813	50	38.940.650	22.542.685	16.397.965
13,00	1747P					
14,00	1823	497.466	50	24.873.300	121.850	24.751.450
15,00	1585	1.218.044	50	60.902.200	577.810	60.324.390
15,00	1585P					
16,00	1875	616.397	50	30.819.850	286.514	30.533.336
17,00	1755	415.935	50	20.796.750	305.018	20.491.732
17,00	1755P					
18,00	1586	984.287	50	49.214.350	486.726	48.727.624
18,00	1963					
20,00	1587	2.150.557	50	107.527.850	724.616	106.803.234
20,00	1587P					
20,00	1587Pa					
22,00	1727	693.360	50	34.668.000	675.686	33.992.314
22,00	1945					
25,00	1748	677.391	50	33.869.550	25.942	33.843.608
25,00	1748P					
30,00	1649	1.429.017	50	71.450.850	728.409	70.722.441
30,00	1649P					
35,00	1984	221.568	50	11.078.400	33.546	11.044.854
40,00	1876	380.659	50	19.032.950	1.348.823	17.684.127
45,00	1985	179.049	50	8.952.450	385.185	8.567.265

ROLZEGELS

4,00	1643R	85.503	60	5.130.180		5.130.180
5,00	1645R	126.485	60	7.589.100		7.589.100
6,00	1646R	115.955	60	6.957.300		6.957.300
6,50	1744R	142.878	60	8.572.680	3.000	8.569.680
6,50	1744PR					
7,50	1754R	?????	60	??????		??????
8,00	1647R	104.273	60	6.256.380	7.000	6.249.380
9,00	1962R	89.141	60	5.348.460	17.500	5.330.960
10,00	1584R	33.700	60	2.022.000	4.000	2.018.000

MILITAIRE ZEGELS

1,75	M2	78.412	50	3.920.600		3.920.600
2,25	M3	99.882	50	4.994.100		4.994.100
2,50	M4	65.025	50	3.251.250		3.251.250
3,25	M5	98.930	50	4.946.500		4.946.500

DIENSTZEGELS

3,00	D68	17.458	50	872.900		872.900
3,00	D68a					
3,50	D64F	47.645	50	2.382.250		2.382.250
3,50	D64					
4,00	D69	15.664	50	783.200		783.200
4,50	D65	43.459	50	2.172.950		2.172.950
4,50	D73	52.675	50	2.633.750		2.633.750
5,00	D70	55.631	50	2.781.550		2.781.550

5,00	D70P					
6,00	D77	30.076	50	1.503.800	34.110	1.469.690
6,50	D74	70.672	50	3.533.600	38.547	3.495.053
7,00	D66	25.656	50	1.282.800	51.012	1.231.788
7,00	D66P					
8,00	D78	60.588	50	3.029.400	36.453	2.992.947
9,00	D81	60.187	50	3.009.350	28.855	2.980.495
10,00	D71	48.670	50	2.433.500	40.349	2.393.151
10,00	D71P					
10,00	D71Pa					
15,00	D67	29.724	50	1.486.200	34.203	1.451.997
15,00	D67a					
15,00	D67P					
25,00	D75	27.358	50	1.367.900	39.957	1.327.943
30,00	D79	13.569	50	678.450	49.426	629.024

POSTZEGELBOEKJES

15 fr	B10	645.046	-	645.046
20 fr	B11	841.848	-	841.848
15 fr	B12	1.149.155	-	1.149.155
20 fr	B13	1.301.954	-	1.301.954
15 fr	B14	873.145	-	873.145
20 fr	B15	1.005.608	-	1.005.608

16.6. Overzicht van het aantal drukdagen

In het overzicht op de volgende bladzijden wordt het aantal gekende drukdata vermeld voor ieder zegeltype, met vermelding van de eerste en laatste drukdag. Voor een aantal typen is de eerste en/of de laatste drukdag nog niet gekend. Dit is vooral het geval voor de waarden gedrukt met meerdere cilinders, zoals bijvoorbeeld de waarde 9 fr gedrukt op polyvalent papier waarvoor 2 cilinders Wifag en 3 cilinders Goebel bestaan. Het bepalen van de eerste of laatste drukdag per cilinder is slechts mogelijk bij nazicht van minimaal halve vellen zegels waarbij de associatie kan gemaakt worden tussen de cilinder (dus de plaatnummers) en de drukdatum. Dit veronderstelt een enorme massa aan halve vellen, en het is ook niet zomaar evident dat nog van iedere drukdag een half vel zegels bestaat. Daarom nemen we aan dat voor een ononderbroken tijdsduur dezelfde cilinder gebruikt werd.

Een volledige lijst van de gekende drukdata voor iedere frankeerwaarde is te vinden in addendum 1. Dezelfde drukdata zijn ook samengevat in chronologische volgorde in addendum 2.

Waarde	Afkorting	Eerste drukdag	Laatste drukdag	Wifag 1(1-2)	Wifag 2(3-4)	Wifag 2(3-5)	Wifag 2(3-6)	Goeb. 1(A)	Goeb. 1(U)	Goeb. 1(-)	Goeb. 2(B)	Totaal
1,75	1,75-GF	29.03.71	07.01.72	10	-	-	-	-	-	-	-	10
2,25	2,25-GF	27.09.72	19.02.73	3	4	-	-	-	-	-	-	7
2,50	2,50-G	29.04.74	27.08.74	4	-	2	-	-	-	-	-	6
3,00	3-G(dg)	12.11.73	21.11.73	8	-	-	-	-	-	-	-	8
3,00	3-G(dw)	20.11.73	28.01.74	5	-	-	-	-	-	-	-	5
3,00	3-G-W1	13.11.73	31.05.74	14	-	6	-	-	-	-	-	20
3,00	3-G-W2	30.01.74	07.10.74	14	-	12	-	-	-	-	-	26
3,25	3,25-G	17.02.75	06.04.76	9	-	-	2	-	-	-	-	11
3,25	3,25-Phar	20.05.76	19.11.76	4	-	-	-	-	-	-	-	4
3,50	3,50(M)-GF	06.08.70	09.10.70	17	-	-	-	-	-	-	-	17
3,50	3,50-GF	10.08.71	25.06.73	55	-	-	-	-	-	-	-	55
4,00	4-GF	29.03.72	08.10.74	18	2	19	3	-	-	-	-	42
4,50	4,50-GF-W?			5	-	-	-	-	-	-	-	5
4,50	4,50-GF-W1	04.04.72	06.07.73	26	15	-	-	-	-	-	-	41
4,50	4,50-GF-W2	25.01.73	16.07.73	35	20	-	-	-	-	-	-	55
4,50	4,50-GF-G1	22.05.73	18.06.73	-	-	-	-	12	-	-	-	12
4,50	4,50-GF-G2	20.06.73	28.06.73	-	-	-	-	5	-	-	-	5
4,50	4,50-G-W1	18.11.74	18.07.75	39	-	-	10	-	-	-	-	49
4,50	4,50-G-G1	05.12.74	10.12.74	-	-	-	-	4	-	-	-	4
4,50	4,50-PHar	10.08.76	16.01.79	39	-	-	37	-	-	-	-	76
5,00	5-GF-W?			46	32	2	-	-	-	-	-	80
5,00	5-GF-W1	27.07.72	07.11.74	50	2	6	6	-	-	-	-	64
5,00	5-GF-W2	?	27.01.76	33	-	19	-	-	-	-	-	52
5,00	5-GF-G1	20.12.73	28.06.74	-	-	-	-	26	-	5	-	31
5,00	5-GF-G2	08.11.74	20.11.74	-	-	-	-	5	-	-	-	5
5,00	5-PF-W1	28.05.76	13.12.76	14	-	-	4	-	-	-	-	18
6,00	6-GF-W1	01.08.72	02.07.75	12	3	-	7	-	-	-	-	22
6,00	6-PF-W1	18.05.76	29.11.79	33	-	-	34	-	-	-	-	67
6,00	6-PF-G1	27.12.78	14.12.79	-	-	-	-	-	5	-	24	29
6,50	6,50-GF-W?			58	-	-	41	-	-	-	-	99
6,50	6,50-GF-W1	18.11.74	12.05.76	52	-	-	4	-	-	-	-	56
6,50	6,50-GF-W2	?	30.04.76	50	-	-	13	-	-	-	-	63
6,50	6,50-GF-G1	10.12.74	07.07.75	-	-	-	-	32	-	-	-	32
6,50	6,50-PF-W1	17.06.76	19.10.81	94	-	-	29	-	-	-	-	123
6,50	6,50-PF-G?			-	-	-	-	12	-	-	-	12
6,50	6,50-PF-G1	13.09.76	?	-	-	-	-	24	-	-	-	24
6,50	6,50-PF-G2	07.12.76	08.07.81	-	-	-	-	34	-	-	11	45
7,00	7-GF-W1	23.04.71	28.01.76	13	-	2	-	-	-	-	-	15
7,00	7-PF-W?		17.02.81	-	-	2	15	-	-	-	-	17
7,00	7-PF-W1	01.07.76	?	-	-	-	6	-	-	-	-	6
7,00	7-PF-W2	?	?	-	-	-	9	-	-	-	-	9
7,50	7,50-GF	03.03.75	20.06.75	3	-	-	4	-	-	-	-	7
7,50	7,50-PF	14.02.77	17.01.83	4	-	-	25	-	-	-	-	29
8,00	8-GF-W1	03.08.72	30.07.73	7	1	-	-	-	-	-	-	8
8,00	8-PF-W1	06.01.77	26.10.79	9	-	7	152	-	-	-	-	168
8,00	8(p)-PF-W1	09.04.79	18.04.79	-	-	-	7	-	-	-	-	7
8,00	8-PF-G?		20.12.79	-	-	-	-	-	6	-	13	19
8,00	8-PF-G1	28.10.77	18.01.78	-	-	-	-	30	-	-	-	30
8,00	8-PF-G2	02.03.78	20.06.78	-	-	-	-	3	18	-	-	21
8,00	8-PF-G3	17.07.78	20.11.78	-	-	-	-	-	20	-	-	20
8,00	8-PF-G4	22.11.78	20.12.79	-	-	-	-	-	43	-	32	75

Waarde	Afkorting	Eerste drukdag	Laatste drukdag	Wifag 1(1-2)	Wifag 2(3-4)	Wifag 2(3-5)	Wifag 2(3-6)	Goeb. 1(A)	Goeb. 1(U)	Goeb. 1(-)	Goeb. 2(B)	Totaal
9,00	9-GF-W1	06.04.71	20.06.73	25	5	-	-	-	-	-	-	30
9,00	9-PF-W?			-	-	-	36	-	-	-	-	36
9,00	9-PF-W1	21.01.80	?	-	-	-	11	-	-	-	-	11
9,00	9-PF-W2	?	26.03.82	-	-	-	18	-	-	-	-	18
9,00	9-PF-G?			-	-	-	-	-	-	-	71	71
9,00	9-PF-G1	16.01.80	16.09.81	-	-	-	-	-	4	-	25	29
9,00	9-PF-G2	11.02.80	20.01.82	-	-	-	-	-	-	-	39	39
9,00	9-PF-G3	20.03.80	?	-	-	-	-	2	-	-	88	90
10,00	10-GF-W?			14	-	-	-	-	-	-	-	14
10,00	10-GF-W1	12.11.71	22.01.75	21	6	5	-	-	-	-	-	32
10,00	10-GF-W2	?	08.04.76	5	-	-	5	-	-	-	-	10
10,00	10-PF-W1	10.06.76	25.05.82	15	-	-	45	-	-	-	-	60
10,00	10-PF-G1	05.01.82	13.10.82	-	-	-	-	-	17	-	59	76
11,00	11-PF	12.07.76	03.03.83	-	-	-	23	-	-	-	-	23
12,00	12-GF	08.08.72	24.07.75	4	2	-	5	-	-	-	-	11
12,00	12-PF	05.01.82	05.05.83	-	-	-	5	-	-	-	-	5
13,00	13-GF	12.12.74	23.12.74	-	-	-	8	-	-	-	-	8
13,00	13-PF	29.06.76	04.05.77	10	-	-	7	-	-	-	-	17
14,00	14-PF	16.07.76	09.11.82	-	-	-	20	-	-	-	-	20
15,00	15-GF	09.04.71	16.07.75	10	6	-	7	-	-	-	-	23
15,00	15-PF	06.10.76	12.10.82	6	-	-	19	-	-	-	-	25
16,00	16-PF	31.10.77	30.11.79	-	-	-	-	8	4	-	7	19
17,00	17-GF	29.01.75	03.02.75	4	-	-	-	-	-	-	-	4
17,00	17-PF	14.12.76	05.03.82	2	-	2	8	-	-	-	-	12
18,00	18-GF	20.04.71	04.10.74	10	-	-	-	-	-	-	-	10
18,00	18-PF	16.01.80	07.07.82	-	-	-	25	-	-	-	-	25
20,00	20-GF-W1	16.11.71	09.07.75	23	-	2	5	-	-	-	-	30
20,00	20-PF-W1	01.09.76	05.04.82	7	-	-	35	-	-	-	-	42
20,00	20-PF-G1	21.01.82	20.06.82	-	-	-	-	-	-	-	5	5
20,00	20-Epa-G1	06.10.83	********	-	-	-	-	-	1	-	-	1
22,00	22-GF	13.08.74	21.08.74	-	-	5	-	-	-	-	-	5
22,00	22-PF	03.10.79	12.08.83	-	-	-	22	-	-	-	-	22
25,00	25-GF	24.12.74	31.12.74	-	-	-	4	-	-	-	-	4
25,00	25-PF	13.05.76	06.07.83	6	-	-	17	-	-	-	-	23
30,00	30-GF	10.08.72	15.05.75	10	-	-	-	-	-	-	-	10
30,00	30-PF	17.08.76	02.08.83	10	-	-	36	-	-	-	-	46
35,00	35-PF	24.03.80	02.07.82	-	-	-	7	-	-	-	-	7
40,00	40-PF	21.11.77	14.07.83	-	-	-	-	5	-	-	6	11
45,00	45-PF	13.05.80	23.11.82	-	-	-	6	-	-	-	-	6

ROLZEGELS

4,00	R4-GF	12.12.73	07.02.74	-	-	-	-	3	-	-	-	3
5,00	R5-GF-G1	14.12.73	17.12.76	-	-	-	-	1	1	-	-	2
5,00	R5-GF-G2	05.02.74	15.03.76	-	-	-	-	4	-	-	-	4
6,00	R6-PF	13.12.77	********	-	-	-	-	1	-	-	-	1
6,50	R6,50-GF	22.01.75	11.02.76	-	-	-	-	4	-	-	-	4
6,50	R6,50-PF	17.01.77	28.03.77	-	-	-	-	3	-	-	-	3
7,50	R7,50-PF	02.07.82	23.09.82	-	-	-	-	-	-	-	3	3
8,00	R8-PF	05.12.77	15.12.77	-	-	-	-	5	-	-	-	5
9,00	R9-PF	03.03.80	18.03.80	-	-	-	-	-	-	-	4	4
10,00	R10-PF	30.06.82	01.07.82	-	-	-	-	-	-	-	2	2

Waarde	Afkorting	Eerste drukdag	Laatste drukdag	Wifag 1(1-2)	Wifag 2(3-4)	Wifag 2(3-5)	Wifag 2(3-6)	Goeb. 1(A)	Goeb. 1(U)	Goeb. 1(-)	Goeb. 2(B)	Totaal
MILITAIRE ZEGELS												
1,75	M1,75-GF	02.04.71	03.12.71	3	-	-	-	-	-	-	-	3
2,25	M2,25-GF	27.09.72	12.02.73	3	4	-	-	-	-	-	-	7
2,50	M2,50-G	09.05.74	14.05.74	4	-	-	-	-	-	-	-	4
3,25	M3,25-G	27.02.75	23.01.76	5	-	-	-	-	-	-	-	5
DIENSTZEGELS												
3,00	B3-G(d)	24.01.74	********	1	-	-	-	-	-	-	-	1
3,00	B3-G(w)	01.03.74	********	1	-	-	-	-	-	-	-	1
3,50	B3,50-GF	20.10.72	27.06.73	3	-	-	-	-	-	-	-	3
3,50	B3,50-G	03.01.75	06.01.75	2	-	-	-	-	-	-	-	2
4,00	B4-GF	22.01.74	20.09.74	2	-	-	-	-	-	-	-	2
4,50	B4,50-GF	03.10.72	28.06.73	2	2	-	-	-	-	-	-	4
4,50	B4,50-G	24.01.75	28.01.75	3	-	-	-	-	-	-	-	3
5,00	B5-GF	23.01.74	19.09.74	2	-	1	-	-	-	-	-	3
5,00	B5-PF	28.05.76	03.05.77	-	-	-	2	-	-	-	-	2
6,00	B6-PF	23.12.77	03.10.80	-	-	-	5	-	-	-	-	5
6,50	B6,50-PF	23.06.76	29.07.80	-	-	-	5	-	-	-	-	5
7,00	B7-GF	28.04.71	29.06.73	2	1	-	-	-	-	-	-	3
7,00	B7-PF	06.11.79	21.04.80	-	-	-	3	-	-	-	-	3
8,00	B8-PF	24.01.78	17.05.79	-	-	-	3	-	-	-	-	3
9,00	B9-PF	22.02.80	11.02.81	-	-	-	5	-	-	-	-	5
10,00	B10-GF	23.01.74	13.01.75	3	-	-	-	-	-	-	-	3
10,00	B10-PF	03.05.77	06.06.80	-	-	-	4	-	-	-	-	4
10,00	B10-Epa	05.12.83	********	-	-	-	1	-	-	-	-	1
15,00	B15-GF(v)	29.04.71	23.09.74	2	-	-	-	-	-	-	-	2
15,00	B15-GF(p)	06.01.75	07.01.75	2	-	-	-	-	-	-	-	2
15,00	B15-PF	20.03.80	21.03.80	-	-	-	2	-	-	-	-	2
25,00	B25-PF	25.06.76	28.06.76	-	-	-	2	-	-	-	-	2
30,00	B30-PF	21.02.78	********	-	-	-	1	-	-	-	-	1
TOTAAL :				**1005**	**105**	**92**	**815**	**223**	**119**	**5**	**389**	**2753**

Aantal drukken op Wifag1	1005
Aantal drukken op Wifag2	1012
Aantal drukken op Goebel1	347
Aantal drukken op Goebel2	389
TOTAAL	**2753**

16.7. Merkwaardige drukdata

Naast de eerste en laatste drukdag van iedere zegeltype bestaan er nog een aantal andere merkwaardige drukdata, nl.

1. drukdagen waarop meer dan één cilinder op dezelfde drukpers gemonteerd werd, zodat verschillende zegels gedrukt worden op dezelfde dag en op dezelfde drukpers
2. druk van één frankeerwaarde met meerdere cilinders op dezelfde drukpers en op dezelfde dag
3. druk van één frankeerwaarde met meerdere cilinders op verschillende drukpersen en op dezelfde dag

Data waarop meer dan één zegeltype gedrukt is op één drukpers zijn moeilijker te vinden dan deze data die een volledige dag gedrukt werden, alhoewel er andere drukdata zijn die vrij zeldzaam zijn. Voor elk van de drie bovenvermelde criteria worden hierna de data opgegeven die in aanmerking komen.

1. drukdagen waarop meer dan één cilinder op dezelfde drukpers gemonteerd werd, zodat verschillende zegels gedrukt worden op dezelfde dag en op dezelfde drukpers

   op Wifag 1:

02.03.71	1,75-GF en M1,75-GF
09.04.71	9-GF-W1 en 15-GF
23.04.71	18-GF en 7-GF-W1
28.04.71	7-GF-W1 en B7-GF
29.10.71	1,75-GF en 3,50-GF
09.11.71	9-GF-W1 en 7-GF-W1
16.11.71	10-GF-W1 en 20-GF-W1
17.11.71	20-GF-W1 en 3,50-GF
10.03.72	7-GF-W1 en 9-GF-W1
15.03.72	9-GF-W1 en 10-GF-W1
16.03.72	10-GF-W1 en 3,50-GF
29.03.72	10-GF-W? en 4-GF
03.08.72	6-GF-W1 en 8-GF-W1
18.08.72	10-GF-W? en 9-GF-W1
18.10.72	20-GF-W1 en 10-GF-W2
12.02.73	M2,25-GF en 3,50-GF
15.02.73	3,50-GF en 2,25-GF
19.02.73	2,25-GF en 8-GF-W1
27.06.73	B3,50-GF en B4,50-GF
29.06.73	B7-GF en 4,50-GF-W1
13.11.73	3-G(dg) en 3-G-W1
14.11.73	3-G(dg) en 3-G-W1
20.11.73	3-G(dg) en 3-G(dw)
21.11.73	3-G(dg) en 3-G(dw)
23.01.74	B5-GF en B10-GF
28.01.74	3-G(dw) en 3-G-W1
01.02.74	B3-G(w) en 5-GF-W1
09.05.74	20-GF-W1 en M2,50-G
16.05.74	3-G-W1 en 3-G-W2
06.01.75	B3,50-G en B15(p)-GF
03.03.75	M3,25-G en 7,50-GF
23.01.76	M3,25-G en 5-GF-W2
27.01.76	5-GF-W2 en 7-GF-W1
15.12.76	17-PF en 10-PF-W1
22.02.77	7,50-PF en 20-PF-W1
24.03.77	4,50-PHar en 30-PF

op Wifag 2 :

27.09.72	2,25-GF en M2,25-GF
28.09.72	2,25-GF en M2,25-GF
16.07.73	4,50-GF-W2 en 5-GF-W?
01.02.74	5-GF-W2 en B5-GF
28.05.76	5-PF-W1 en B5-PF
25.06.76	B6,50-PF en B25-PF
28.06.76	B6,50-PF en B25-PF
07.01.77	8-PF-W1 en 13-PF
03.05.77	B10-PF en B5-PF
23.12.77	8-PF-W1 en B6-PF
06.02.78	B8-PF en 7,50-PF
15.02.78	7,50-PF en 6-PF-W1
06.11.79	7-PF-W? en B7-PF
29.11.79	6-PF-W1 en 17-PF
29.07.80	B9-PF en B6,50-PF

op Goebel 1 :

10.12.74	4,50-G-G1 en 6,50-GF-G1
19.01.77	R6,50-PF en 6,50-PF-G2
15.12.77	R8-PF en 40-PF
05.01.78	8-PF-G1 en 16-PF

2. druk van één frankeerwaarde met meerdere cilinders op dezelfde drukpers en op dezelfde dag

3 fr gedrukt op gewoon niet-fosforescerend papier

16.05.74	W1 en W2 op Wifag 1

3. druk van één frankeerwaarde met meerdere cilinders op verschillende drukpersen en op dezelfde dag

4,50 fr gedrukt op gewoon fosforescerend papier

25.01.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
26.01.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
29.01.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
06.02.73	W2 op Wifag 1 en W1 op Wifag 2
22.05.73	W2 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
23.05.73	W2 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
24.05.73	W2 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
25.05.73	W2 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
29.06.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
03.07.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
04.07.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
05.07.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
06.07.73	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2

5 fr gedrukt op gewoon fosforescerend papier

31.07.73	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
21.12.73	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
07.01.74	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
09.01.74	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
04.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2

05.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
06.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
07.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
08.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
11.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
12.02.74	W? op Wifag 1, W? op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
13.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
14.02.74	W? op Wifag 1, W? op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
15.02.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
18.02.74	W? op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
19.02.74	W? op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
20.02.74	W? op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
01.03.74	W? op Wifag 1 en W? op Wifag 2
24.06.74	W2 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
25.06.74	W2 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
26.06.74	W2 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
27.06.74	W2 op Wifag 1, W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
28.06.74	W2 op Wifag 1, W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
08.07.74	W2 op Wifag 1 en W1 op Wifag 2

6,50 fr gedrukt op gewoon fosforescerend papier

10.12.74	W1 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
06.02.75	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
07.02.75	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
21.05.75	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
22.05.75	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
23.05.75	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
26.05.75	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
27.05.75	W? op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
29.07.75	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
30.07.75	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
31.07.75	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
01.08.75	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
04.08.75	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
05.08.75	W1 op Wifag 1 en W2 op Wifag 2
09.03.76	W2 op Wifag 1 en W1 op Wifag 2
10.03.76	W2 op Wifag 1 en W1 op Wifag 2
11.03.76	W2 op Wifag 1 en W1 op Wifag 2
12.03.76	W2 op Wifag 1 en W1 op Wifag 2

6,50 fr gedrukt op polyvalent fosforescerend papier

13.09.76	W1 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
16.09.76	W1 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
17.09.76	W1 op Wifag 1 en G1 op Goebel 1
06.04.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1
07.04.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1
08.04.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1
12.04.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1
13.04.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1
14.04.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1
08.09.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1
09.09.77	W1 op Wifag 1 en G2 op Goebel 1

8 fr gedrukt op polyvalent fosforescerend papier

28.10.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
07.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
08.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
09.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1

14.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
17.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
18.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
24.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
25.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
28.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
29.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
30.11.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
19.12.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
20.12.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
21.12.77	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
13.04.78	W1 op Wifag 2 en G2 op Goebel 1
06.11.78	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 1
07.11.78	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 1
08.11.78	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 1
20.02.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
21.02.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
26.02.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
28.02.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
01.03.79	W1 op Wifag 2 en G4 op Goebel 2
07.04.79	W1 op Wifag 2 en G4 op Goebel 2
08.04.79	W1 op Wifag 2 en G4 op Goebel 2
09.04.79	W1 op Wifag 2 en G4 op Goebel 2
30.05.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
17.09.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
18.09.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
19.09.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
20.09.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2
21.09.79	W1 op Wifag 2 en G? op Goebel 2

9 fr gedrukt op polyvalent fosforescerend papier

21.01.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 1
22.01.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
23.01.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
24.01.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
25.01.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
28.01.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
26.02.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
27.02.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
28.02.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
29.02.80	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
09.01.81	G? op Goebel 1 en G? op Goebel 2
26.06.81	W? op Wifag 2 en G? op Goebel 2
15.07.81	W? op Wifag 2 en G? op Goebel 2
01.12.81	W? op Wifag 2 en G? op Goebel 2
22.12.81	W? op Wifag 2 en G? op Goebel 2
23.12.81	W? op Wifag 2 en G? op Goebel 2

10 fr gedrukt op polyvalent fosforescerend papier

26.01.82	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
27.01.82	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
28.01.82	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
17.05.82	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
18.05.82	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2
19.05.82	W1 op Wifag 2 en G1 op Goebel 2

16.8. De catalogusnummers van andere catalogi

Waarde	OBP	Michel	Yvert Tellier	Stanley Gibbons
1,75	1581	1637	1581	2207
2,25	1642	1696y	1581A	2208
2,50	1716	1769	1717	2208a
3,00 wit	1694	1751	1687	2209
3,00 dof	1694a			
3,25	1753	1802x	1744	2209a
3,25P	1753P	1802zy	1744a	
3,50M	1543	1600	1543	2163
3,50	1581A	1649	1596	2210
4,00	1643	1697	1581B	2211
4,50 bruin	1644	1698y	1581C	2212
4,50 turkoos	1743	1795x	1718	2212a
4,50P	1743P			
5,00	1645	1699y	1581D	2213
5,00P	1645P	1699zy	1581Db	2213a
6,00	1646	1700y	1581E	2214
6,00P	1646P	1700zy	1581Ea	2214a
6,50	1744	1796y	1719	2214b
6,50P	1744P	1796zy	1719b	2214ba
7,00	1582	1638y	1582	2215
7,00P	1582P	1638zy	1582a	2215a
7,50	1754	1803y	1746	2215b
7,50P	1754P	1803zy	1746a	2215ba
8,00	1647	1701y	1581F	2216
8,00P	1647P	1701zy	1581Fa	2216a
8,00 paars	1647Pa			
9,00	1583	1639	1583	2217
9,00	1962	2014	1948	2217a
10,00	1584	1669y	1584	2218
10,00P	1584P	1669zy	1584a	2218a
11,00	1822	1874	1817	2218b
12,00	1648	1702y	1584A	2219
12,00P	1648P			
13,00	1747	1804y	1747	2219b
13,00P	1747P	1804zy	1747a	2219ba
14,00	1823	1875	1818	2219c
15,00	1585	1640y	1585	2220
15,00P	1585P	1640zy	1585a	2220a
16,00	1875	1927	1870	2220b
17,00	1755	1805y	1748	2220c
17,00P	1755P	1805zy	1748a	2220ca
18,00	1586	1641	1586	2221
18,00	1963	2015	1949	2221a
20,00	1587	1670y	1587	2222
20,00P	1587P	1670zy	1587a	2222a
20,00 Epa	1587Pa			
22,00	1727	1779	1720	2222b
22,00	1945	1997	1950	2222c
25,00	1748	1806y	1749	2222d
25,00P	1748P	1806zy	1749a	2222da
30,00	1649	1703y	1587A	2223
30,00P	1649P	1703zy	1587Aa	2223a
35,00	1984	2036	1984	2223b
40,00	1876	1928	1871	2223c
45,00	1985	2037	1985	2223d

Waarde	OBP	Michel	Yvert Tellier	Stanley Gibbons
Dienstzegels				
3,00 dof	S68	D70	S68	O2224
3,00 wit	S68a			
3,50 fosfor	S64F	D68y	S66	O????
3,50 niet fosfor	S64			
4,00	S69	D71	S69	O2226
4,50 bruin	S65	D69	S67	O????
4,50 turkoos	S73	D75	S73	O2228
5,00	S70	D72	S70	O2229
5,00P	S70P	D72y		
6,00	S77	D79	S77	O2230
6,50	S74	D76	S74	O2231
7,00	S66	D66	S64	O2232
7,00P	S66P	D66y		
8,00	S78	D80	S78	O2233
9,00	S81	D83	?	?
10,00	S71	D73	S71	O2234
10,00P	S71P	D73y		
10,00Epa	S71Pa			
15,00	S67			
15,00 paars	S67a	D67y	S65	O2235
15,00P	S67P			
25,00	S75	D77	S75	O2236
30,00	S79	D81	S79	O2237
Boekjes				
B10	B10	MH14	C1693	SB43
B11	B11	MH25	C1695	SB44
B12	B12	MH26	C1769	SB45
B13	B13	MH27	C1771	SB46
B14	B14	MH28	C1895	SB47
B15	B15	MH29	C1896	SB48

BIBLIOGRAFIE

- Bakhuizen van den Brink R.C., De postwaardenproduktie in België, uitgegeven door de "Stichting Nederlandsch Maandblad Philatelie", 's Gravenhage, 1990 en ook te vinden op de website http://www.galeoptix.nl/fila/belga/belgfila.htm
- Belmophil – website www.belmophil.org - inventaris van de gekende drukdata van de Koninklijke Beeltenis type Elstrøm – Studiekring Koninklijke Beeltenis – de website is niet meer beschikbaar sedert het overlijden van E. Mesdagh
- Belgisch Staatsblad – periode 1970-1980
- Deneumostier E & M, Tarifs postaux 1849-1987 – Service intérieur (1987)
- Deneumostier E & M, Tarifs postaux internationaux 1892-1988 (1988)
- De Paepe Roger, website http:/users.skynet.be/philatelie.belgium – de website is niet meer beschikbaar sedert het overlijden van R. De Paepe
- De Paepe Roger, Koninklijke Beeltenis van Z.M. Koning Boudewijn, februari 1997
- Huberty Raymond, Les marques de l'atelier du timbre, répertoire des dates et des millésimes, augustus 1988
- Huberty Raymond, Effigie royale Elstrøm, Les marques de l'atelier du timbre, mei 1986
- Mesdagh Eric, Postzegelpapier, De Postzegel nr 485 (december 1988)
- Mesdagh Eric, Rasterdiepdruk en staaldiepdrukcilinders met hun combinatie-mogelijkheden op beide Goebelpersen, De Postzegel nr 490 (mei 1989)
- Mesdagh Eric, Het "fosforescerend papier" – deel 1, De Postzegel nr 496 (december 1989)
- Mesdagh Eric, Het "fosforescerend papier" – slot, De Postzegel nr 497 (januari 1990)
- Mesdagh Eric, De Algemene Werkplaats van het Zegel en haar druktechnieken, Belgica nr 152 (3/92), blz 22-29
- Mesdagh Eric, Postzegeluitgiften onder Koning Boudewijn – Kritische benadering van de variëteiten – De Koning Boudewijn uitgiften – Filatelistische Studiekring Oost Vlaanderen – Fisto studie nr 88, januari-maart 2006
- Van Cauwenberghe Ludo, Enkele bijzonderheden over de Elstrømzegels, De Postzegel nr 475, januari 1988
- Van Cauwenberghe Ludo, De 40 F van het type Elstrøm – Een zegel, een tarief, Belgica nr 144 (3/90)
- Vanduffel Luc, Koninklijke Beeltenis type Elstrøm – plaatnummers en varianten, drukdataposities, december 1982
- De kleuren drukproeven van de Koninklijke beeltenis Elstrøm, De Postzegel Jubileumboek 75 jaar K.V.B.P., 2012, blz 115-16
- Belgica nr 156 (3/93), blz 9-11 – oplage- en verkoopcijfers van de Elstrømzegels
- De Postzegel nr 541, januari 1994, blz 13 – oplage- en verkoopcijfers van de Elstrømzegels
- H. Scheurer, Von Briefmarken, 1945-1965: 20 Jahre Briefmarken-Maschienen Wifag
- Philatelistische informatieblaadjes, Regie van de Posterijen
- De verzamelingen van:

Blandiaux Henri	Delzongle Willy
De Paepe Roger	Mesdagh Eric
Meurisse Alphonse	Roose Louis
Van Cauwenberghe Ludo	Verpoort Roger

Hierna de lijst met drukdata die ik nog zoek om de inventaris te vervolledigen en het bewijs te leveren van het bestaan van een drukdatum. Bij voorkeur een scan met een resolutie van 600 dpi of hoger en in kleur.

Last update 25-1-2022 13:14

3 F - Dof papier - Wifag

1	01.II.74

3,50 F

1W ED 2	10.VIII.71
2	11.VIII.71
1	29.X.71
12	17.XI.71
12	30.XI.71
2	7.XII.71
12	8.XII.71
12	9.XII.71
2	13.XII.71
1	14.XII.71
12	16.XII.71
2	17.XII.71
1	20.XII.71
1	21.XII.71
2	29.XII.71
2	15.II.73

4 F

1	19.VII.73
3	27.XI.73

4,50 F – Bruin
Fosforpapier - Wifag

1W ED 1	4.IV.72
3	6.X.72
4	9.X.72
4	16.X.72
3	26.X.72
3	31.X.72
34	10.XI.72
34	14.XI.72
1	12.I.73
12	17.I.73
1	18.I.73
2	19.I.73
2	25.I.73
1	29.I.73
34	30.I.73
1	1.II.73
34 bestaat niet!!	1.II.73
4	6.II.73
4	7.II.73
12	26.II.73
1	27.II.73
12	28.II.73
2	I.III.73
12	2.III.73
2	16.III.73
1	23.III.73
2	3.IV.73
1	6.IV.73
12	4.V.73
2	9.V.73
1	18.V.73
1	24.V.73
12	28.V.73

4,50 F Turkoos
Wit papier

2	31.XII.74
2	14.III.75

idem op polyvalent papier

2	5.XI.76
2	9.XII.76
1	23.III.77
36	9.VI.78
6	30.VI.78
6	4.VII.78
6	28.VIII.78

5 F - Fosforpapier - Wifag

4	22.XII.72
4	27.XII.72
12	30.III.73
2	2.IV.73
34	16.VII.73
4	18.VII.73
34	19.VII.73
3	20.VII.73
34	30.VII.73
3	31.VII.73
2	1.VIII.73
12	2.VIII.73
2	3.VIII.73
2	6.VIII.73
34	6.VIII.73
2	8.VIII.73
2	9.VIII.73
12	10.VIII.73
1	14.VIII.73
12	17.VIII.73
34	5.IX.73
3	13.IX.73
4	14.IX.73
3	17.IX.73
2	19.IX.73
34	21.IX.73
3	24.IX.73
4	28.IX.73
3	1.X.73
12	2.X.73
12	3.X.73
2	4.X.73
1	9.X.73
12	17.X.73
2	18.X.73
2	19.X.73
34	24.X.73
34	26.X.73
34	30.X.73
12	29.XI.73
2	30.XI.73
12	3.XII.73
1	5.XII.73
12	6.XII.73
1	7.XII.73
2	10.XII.73
12	11.XII.73
1	13.XII.73
2	14.XII.73
12	17.XII.73
2	21.XII.73
2	4.I.74
2	8.I.74
1	9.I.74
1	15.I.74
2	17.I.74
1	18.I.74
35	29.I.74
3	31.I.74
35	1.II.74
12	4.II.74
3	4.II.74
35	5.II.74
1	7.II.74
35	7.II.74
5	II.II.74
12	12.II.74
35	12.II.74
5	13.II.74
3	15.II.74
35	18.II.74
2	6.III.74
1	8.III.74
2	12.III.74
1	13.III.74
1	15.III.74
12	19.III.74
1	21.III.74
12	26.III.74
1	27.III.74
12	28.III.74
1	29.III.74
1	2.IV.74
2	4.IV.74
1	13.VI.74
2	18.VI.74
12	21.VI.74
5	27.VI.74
35	1.VII.74
12	2.VII.74
3	2.VII.74
12	5.VII.74
5	5.VII.74
5	8.VII.74
1	12.VII.74

1	16.VII.74
2	17.VII.74

idem op de Goebelpers

1G ED	20.XII.73
G1	21.XII.73
G1	9.I.74
G1	14.II.74
G1	17.V.74

6 F Fosforpapier-Wifag

1	17.IX.74

idem op polyvalent papier Wifag

2	18.XI.76
1	28.IX.77
3	15.II.78
3 (Foutieve)	20 I II 78
3	14.VI.78
3	9.VIII.78
6	26.X.78
36	20.XI.78

idem op de Goebelpers

2G ED AB	27.XII.78
AB	8.I.79
A	11.I.79
A	29.VI.79
A	6.VIII.79
AB	7.VIII.79
B	4.IX.79
A	5.IX.79
B	6.IX.79
B	7.IX.79
B	10.IX.79
B	11.IX.79
1G ED	10.XII.79
1G LD	14.XII.79

6,50 F Fosforpapier

12	18.XI.74
2	9.XII.74
36	10.I.75
6	14.I.75
36	15.I.75
6	22.I.75
12	4.II.75
2	6.II.75
1	7.II.75
2	11.II.75
2	12.II.75
36	14.II.75
3	20.II.75
3	21.II.75
36	24.II.75
36	25.II.75
3	26.II.75
36	28.II.75
36	3.III.75
36	4.III.75
36	5.III.75
6	6.III.75
3	7.III.75
6	10.III.75
36	12.III.75
6	13.III.75
36 Zondag ?	16.III.75
3	19.III.75
12	27.III.75
2	28.III.75
2	23.V.75
12	26.V.75
2	29.V.75
2	30.V.75
12	6.VI.75
12	10.VI.75
1	11.VI.75
3	25.VII.75
36	28.VII.75
6	29.VII.75
12	31.VII.75
12	1.VIII.75
2	4.VIII.75
36	4.VIII.75
2	5.VIII.75
6	5.VIII.75
2	6.VIII.75
1	7.VIII.75
12	8.VIII.75
2	14.VIII.75
12	20.VIII.75
12	21.VIII.75
1	22.VIII.75
2	26.VIII.75
12	2.X.75
12	3.X.75
2	7.X.75
1	8.X.75
12	13.X.75
2	14.X.75
1	16.X.75
12	17.X.75
12	20.X.75
1	22.X.75
2	24.XI.75
1	27.XI.75
1	1.XII.75
12	2.XII.75
1	3.XII.75
1	4.XII.75
12	9.XII.75
2	10.XII.75
12	17.XII.75
2	18.XII.75
1	6.I.76
1	12.I.76
2	14.I.76
12	21.I.76
36	29.I.76
6	30.I.76
12	12.II.76
12	17.I I.76
2	5.III.76
36	9.III.76
2	10.III.76
1	11.III.76
6	11.III.76
1	15.III.76
12	17.III.76
2	22.III.76
1	23.III.76
2	26.III.76
1	31.III.76
2	1.IV.76
2	13.IV.76
1	21.IV.76
1	23.IV.76
12	30.IV.76
1	6.V.76
12	10.V.76

idem op de Goebelpers

G1	6.V.75
G1	16.V.75

idem polyvalent papier-Wifag

1W ED 1	17.VI.76
2	14.VII.76
1	20.VIII.76
1	31.VIII.76
2	22.IX.76
1	12.I.77
12	17.I.77
2	2.III.77
2	8.III.77
2	9.III.77
2	6.IV.77
1	13.IV.77
1	28.X.77
1	4.XI.77
1	7.XI.77
36	9.X.81
6	12.X.81
2W LD 36	19.X.81

idem op de Goebelpers

G1	8.IV.77
G1	14.IV.77
B	15.X.80
AB	17.X.80
B	21.I.81
A	6.VII.81
2G LD B	8.VII.81

7 F - polyvalent papier

6	13.II.79
6	16.VI.80

7,50 F - polyvalent papier

3	6.II.78
3	17.II.82
6	16.III.82
36	17.III.82
6	3.IX.82
36	12.I.83
36 LD	17.I.83

8 F – Grijs polyvalent - Wifag

2	14.IX.77
1	16.IX.77
12	19.IX.77
1	20.IX.77
2	21.IX.77
2	22.IX.77
2	23.IX.77
6	10.XI.77
36	18.XI.77
3	19.XII.77
6	20.XII.77
3	22.II.78
6	24.II.78
36	5.III.78
36	10.III.78
6	5.IV.78
3	11.IV.78
3	13.IV.78
6	20.IV.78
3	10.V.78
6	12.V.78
3	29.VIII.78
3	30.VIII.78
3	1.IX.78
3	8.IX.78
36	27.IX.78
6	2.X.78
6	16.X.78
3	18.X.78
6	14.II.79
36	16.II.79
6	20.II.79
3	5.III.79
3	7.III.79
36	8.III.79
6	9.III.79
3	3.IV.79
6	5.IV.79
6	6.IV.79
6	30.V.79
6	31.V.79
3	8.VI.79
36	11.VI.79
6	25.VI.79
6	26.VI.79
6	30.VIII.79
6	7.IX.79
5	12.IX.79
5	20.IX.79
2W LD 36	26.X.79

idem op de Goebelpers

G1	8.XI.77
G1	5.I.78
G1	13.IV.78
G1	20.VI.78
G1	27.VII.78
G2 ED AB	20.II.79
B	26.II.79
A	7.III.79
B	13.III.79
A	14.III.79
B	23.III.79
B	21.V.79
G1	9.VII.79
A	18.IX.79
B	20.IX.79
B	31.X.79
B	5.XI.79
B	7.XI.79
A	19.XII.79
2G LD B	20.XII.79

8 F Paars
Polyvalent papier

2W ED 6	9.IV.79
36	13.IV.79

9 F
Olijfbruin - Fosforpapier

2	9.IV.71
1	9.XI.71
2	14.VI.72
2	19.VI.72

9 F Oranje
polyvalent papier - Wifag

36 ED	21.I.80
36	28.I.80
36	26.II.80
3	28.II.80
3	29.II.80
36	5.IX.80
36	29.X.80
6	3.XI.80
3	4.XI.80
6	26.VI.81
36	3.VII.81
6	13.VII.81
6	14.VII.81
6	9.XI.81
3	10.XI.81
6	12.XI.81
6	13.XI.81
3	17.XI.81
6	20.XI.81
36	27.XI.81
36	15.XII.81
6	17.XII.81
6	23.XII.81
3	15.II.82
6	24.III.82
36 LD	26.III.82

idem op de Goebelpers

A	31.I.80
B	1.II.80
B	7.II.80
B	11.II.80
B	18.II.80
A	22.II.80
B	27.II.80
AB	29.II.80
B	7.III.80
A	14.III.80
A	26.III.80
B	31.III.80
AB	1.IV.80
AB	4.IV.80
B	21.IV.80
AB	23.IV.80
B	30.IV.80
A	5.V.80
A	2.VII.80
AB	4.VII.80
AB	7.VII.80
B	14.VII.80
B	15.VII.80
A	16.VII.80
A	17.VII.80
B	22.VII.80
B	23.VII.80
AB	24.VII.80
B	30.VII.80
AB	5.VIII.80
A	6.VIII.80
B	21.VIII.80
B	25.VIII.80
B	3.IX.80
B	5.IX.80
B	10.IX.80
B	12.IX.80
B	15.IX.80
B	3.X.80
B	6.X.80
B	7.X.80
B	9.X.80
B	10.X.80
A	13.X.80
B	14.X.80
B	17.XI.80
B	19.XI.80
B	20.XI.80
B	21.XI.80
A	25.XI.80
B	28.XI.80
AB	1.XII.80
B	2.XII.80
B	9.XII.80
A	10.XII.80
B	12.XII.80
B	15.XII.80
B	16.XII.80
B	19.XII.80
B	5.I.81
A	6.I.81
A	7.I.81
A	14.I.81
B	22.I.81
B	27.I.81
B	28.I.81
B	4.II.81
B	9.II.81
A	10.II.81
B	11.II.81
B	24.II.81
B	16.III.81
B	17.III.81
A	18.III.81
AB	19.III.81
B	23.III.81
B	24.III.81
A	30.III.81
AB	6.IV.81
B	18.VI.81
A	23.VI.81
B	30.VI.81
B	1.VII.81

B	2.VII.81
A	14.VII.81
A	24.VII.81
B	28.VII.81
AB	29.VII.81
B	30.VII.81
B	31.VII.81
A	3.VIII.81
A	4.VIII.81
B	3.IX.81
B	4.IX.81
A	9.IX.81
B	14.IX.81
B	24.IX.81
A	25.IX.81
B	28.IX.81
A	30.IX.81
A	29.X.81
B	30.X.81
A	3.XI.81
AB	3.XII.81
B	4.XII.81
B	7.XII.81
B	23.XII.81
A	12.I.82
B ONVOLLEDIGE	3.I.82
B	15.I.82

10 F - Fosforpapier

1	21.XII.71
1	15.III.72
2	16.III.72
2	29.III.72
1	18.VIII.72
12	21.XII.72
12	20.II.73
34	16.VIII.73
5	18.I.74

idem op polyvalent papier Wifagpers

Foutieve 6	12.III.78
6	5.VIII.81
6	20.I.82
36	22.I.82
6	25.I.82
36	6.V.82
36	7.V.82
3	10.V.82
6	13.V.82
6	18.V.82
36	24.V.82

idem op de Goebelpers

2G ED A	5.I.82
A	6.I.82
AB	9.II.82
AB	10.II.82
AB	26.II.82
B	13.IV.82
A	19.IV.82
B	23.IV.82
B	19.V.82
G1	28.V.82
G1	3.VI.82
G1	4.VI.82
A	15.VI.82
B	16.VI.82
B	17.VI.82
A	18.VI.82
B	23.VI.82
AB	26.VI.82
A	29.VI.82
B	6.VII.82
B	8.VII.82
B	9.VII.82
B	2.IX.82
B	10.IX.82
A	13.IX.82
A	17.IX.82
B	20.IX.82
A	21.IX.82
2G LD B	13.X.82

11 F

36	6.VI.80
3	12.XII.80
36	11.I.83
3	22.II.83
36	23.II.83
36	25.II.83

13 F

3	7.I.77

14 F

3	10.VI.80

15 F

12	9.IV.71
4	9.I.73

16 F

2G ED A	4.VII.79
AB	5.XI.79

20 F

2	24.XII.71
1	11.IV.72
12	12.IV.72
2	7.V.74

idem op polyvalent papier Wifag

6	4.V.78
36 (foutieve ??)	4.V.76

30 F

1	24.III.77
6	27.V.82
6	10.IX.82
6	1.VIII.83

35 F

2W LD 6	2.VII.82

40 F

G2b	15.IV.83
G2a	13.VII.83

ROLZEGELS

R5 F zegel nr. R49/R52

G1	11.III.76

R9 F zegel nr. R69/R72

G2a	4.III.80

MILITAIRE ZEGELS

M2,25 F

LD 12	12.II.73

DIENSTZEGELS

B6 F

6	8.II.79
LD 3	3.X.80

B6,50 F

LD 36	29.VII.80

Votre bimestriel gratuit de philatélie

Découvrez aussi notre blog !

Disponible en ligne et téléchargeable sur
https://blog.delcampe.net/magazine